

ISSN 1512-6609

Glasnik

Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini

9-10

Sarajevo

septembar-oktobar 2024.

VOL. LXXXVI • Str. 821-1034

U ovom broju pišu:

Ahmed Purdić • Almir Fatić • Joseph E. B. Lumbard • Muḥammad Anas Sarmīnī • Damir Babajić • Rifet Šahinović • Asmir Crnkčić • Meho Manjgo

Sadržaj

RIJEČ UREDNIKA

- 827-828 Poruka Gaze
Mustafa Prljača

HUTBA

- 829-832 Tri vrste znanja
Ahmed Purdić

TEFSIR

- 833-850 Sura el-Mulk: Božija apsolutna vlast
Almir Fatić

STUDIJE

- 851-964 Dekoloniziranje kur'anskih studija (II)
Joseph E. B. Lombard

POGLEDI

- 865-886 Pjesma i muzički instrumenti: Analitički pogledi na hadiske argumente i vrijednosne kontekste
Muhammad Anas Sarmīnī
- 887-898 Uloga duhovnog njegovatelja u tretmanu boli i patnje
Dr. sci Damir Babajić

ESEJI

899-908 O potrošačkom društvu
Rifet Šahinović

KULTURNA BAŠTINA

909-928 Ostrožac Na Uni
Mr. sci Asmir Crnkčić

POVODI

929-944 Imamsko-hatibski i muallimski rad šejha Mustafe ef. Čolića
Meho Manjgo

SLUŽBENI DIO

945-944 Aktivnosti Vijeća muftija
905-1034 Dekreti

فهرست

كلمة المحرر

٨٢٧-٨٢٨ رسالة من غزة
مصطفى برلياتشا

خطبة الجمعة

٨٢٩-٨٣٢ ثلاثة أنواع العلم
أحمد بورديتش

موضوعات تفسيرية

٨٣٣-٨٥٠ سورة الملك: ملك الله المطلق
آمير فاتيتش

دراسات

٨٥١-٦٤ إنهاء الاستعمار في مجال الدراسات القرآنية
جووف أ.ب. لامبارد

نظرات

٨٦٥-٨٨٦ الغناء والآلات الموسيقية: نظرة تحليلية إلى البراهين الحديثة والسياقات القيمة
محمد أنس سارميني

٨٨٧-٨٩٨ دور المرشد الروحي في معالجة الألم والتعذب
دامر بابايتش

مقالات

حول مجتمع الاستهلاك ٩٠٨-٨٩٩
رفعت شاهينوفيتش

تراث ثقافي

مدينة أوستروجانس القديمة على نهر أونا ٩٢٨-٩٠٩
أسمير تسرنكيتش

مناسبات

نشاطات الشيخ مصطفى أفندي جوليتش في مجال الإمامة والخطابة والتعليم ٩٤٤-٩٢٩
ميهو مانيفو

رسميات

لجنة المفتيين للمشيخة الإسلامية ٩٤٤-٩٤٥
قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة ١٠٣٤-٩٠٤

| Contents

WORD OF THE EDITOR

- 827-828 **A message from Gaza**
Mustafa Prljaca

KHUDBA

- 829-832 **Three types of knowledge**
Ahmed Purdic

TAFSIR

- 833-850 **Sūrah Al-Mulk: God's Absolute Authority**
Almir Fatic

STUDIES

- 851-964 **Decolonizing Qur'anic Studies (II)**
Joseph E. B. Lombard

VIEWS

- 865-886 **Song and Musical Instruments:
Analytical Views on Hadith Arguments and Value Contexts**
Muḥammad Anas Sarmini
- 887-898 **The Role of the Spiritual Caregiver in the Treatment of Pain and Suffering**
Damir Babajic

ESSAYS

899-908 About the Consumer Society
Rifet Sahinovic

CULTURAL HARETAGE

909-928 Ostrozac on the river Una
Asmir Crnkic

OCCASIONS

929-944 Imam-Khatib and Mua'llim Work of Sheikh Mustafa-ef. Colic
Meho Manjgo

THE OFFICIAL PART

945-944 Activities of the Council of Muftis
905-1034 Decrees

RIJEČ UREDNIKA

PORUKA GAZE

Zašto su muslimani danas ovako slabi i neefikasni? Pored ostalog i zato što nemaju svog globalnog centra. Da ga imaju, stvar bi bila drugačija. Taj bi centar neminovno reagirao na izazove s kojima se suočava svijet islama, ili barem neki njegovi dijelovi.

Ljudi Gaze su ljudi čija je domovina Palestina u svom većem dijelu silom oteta i naseljena pridošlicama s raznih strana svijeta; ljudi nad kojima te pridošlice, podržane i zaštićene od globalnog Zapada, vrše kontinuirano nasilje već skoro osamdeset godina, progone ih, uništavaju njihova dobra, otimaju im zemlju i naseljavaju je pripadnicima svoje vjere, lišavajući ih svih pretpostavki za normalan život, razvoj i napredovanje. I koji nikad do sada nisu pozvani na odgovornost za svoje očevidne zločine, svoja zvjerstva i svoja zlodjela. Naprotiv, predstavljeni su kao zajednica izložena egzistencijalnoj prijetnji i okružena izrazito neprijateljskim i zlim susjedima, koji je žele uništiti, zbog čega “ima pravo da se brani”. To znači da su im otvorena vrata da urade bilo šta za šta posumnjaju da bi ih moglo ugroziti, uključujući i potpuno uništenje života, uz upotrebu svih raspoloživih sredstava, dozvoljenih i zabranjenih međunarodnim aktima.

No, zašto su ljudi Gaze ostavljeni od svoje arapske i muslimanske braće iz bližeg i daljeg okruženja? Zašto ta braća nisu učinila više na njihovoj zaštiti i osuđenju užasnih masakara kojima su izloženi? Jesu li mogli i je li ih imao ko pomoći? Jesu li ih izdali? Jesu li znali da ih trebaju pomoći? Ili su i sami porobljeni?!

Na ova pitanja će muslimani Svijeta morati dati ispravan odgovor i temeljito istražiti uzroke, ali i poduzeti adekvatne mjere, bez kojih neće nastupiti pozitivna promjena. Morat će, zarad svoje budućnosti. Uzvišeni Allah za Zulkarnejna, koji predstavlja paradigmu uspješnog i moćnog vladara kaže: *Mi smo njega namjestili sigurno na zemlji i obdarili ga (znanjem o) pravim sredstvima da postigne svoj cilj... I tako je on izabrao prava sredstva (u svemu što je činio).* (El-Kehf, 84–85)

Uzvišeni Allah na mnogo mjesta u Kur'anu poziva ljude da posmatraju Svijet i u njemu čitaju znakove po kojima će se orijentirati. Jedan od tih znakova je: da je sve precizno uređeno i zato iznimno funkcionalno; da svaki dio vrši svoju ulogu i da je u koordinaciji s drugim dijelovima, i da sve skupa zajedno potječe iz jednog Centra i da se iz tog Centra rukovodi procesima.

Zašto su muslimani danas ovako slabi i neefikasni? Pored ostalog i zato što nemaju svog globalnog centra. Da ga imaju, stvar bi bila drugačija. Taj bi centar neminovno reagirao na izazove s kojima se suočava svijet islama, ili barem neki njegovi dijelovi. Glas muslimana bi se čuo na pozornici i bio bi snažan, uvažen i respektiran.

Gaza je taj nedostatak osjetila u drastičnom i dramatičnom obliku. Ostaje nada da će se njena poruka razumjeti i da će se muslimani pokrenuti u pravcu osnivanja nekog zajedničkog tijela koje će ih objedinjavati i biti im centar. U kom će donositi krupne odluke i izabirati prava sredstva za zaštitu i ostvarivanje ciljeva od zajedničkog interesa. Sve do tada muslimani će, na globalnom nivou, biti izloženi nasrtajima drugih, progonima i pljački svojih dobara.

Mustafa Prljača

HUTBA

TRI VRSTE ZNANJA

Znanje jeste blagodat i ono čovjeka uzdiže na ovom svijetu. No, kao i svaka druga blagodat, ono je i iskušenje: kako će se čovjek odnositi prema njemu, odnosno kako će se njime koristiti. Pomoću te blagodati mogu se steći dobro ovog svijeta i dobro budućeg svijeta.

**AHMED-EF.
PURDIĆ**

Fetva-i emin
IZ u BiH

Sva hvala pripada Allahu, a salavat i selam na vjerovjesnika Muhammeda, njegovu časnu porodicu, ashabe i sve one koji ga budu slijedili do Sudnjega dana.

Draga i poštovana braćo!

S obzirom na to da naredne sedmice počinje nova školska godina, tema ove hutbe se odnosi na obrazovanje.

Kako je općenito poznato, prva riječ objavljena Poslaniku, a.s., bila je iz sure El-Alek: Ikre (Čitaj!). Čitanje je temeljni način stjecanja znanja. Objavom se naglašava da to čitanje treba biti usmjereno jednom cilju, pa se kaže: (اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ) (الَّذِي خَلَقَ) Čitaj, u ime Gospodara tvoga Koji stvara. To znači da čitanje treba biti oplemenjeno sviješću o Gospodaru Koji je čovjeka stvorio. U ajetu se skreće pažnja na Stvoritelja, a onda se u

sljedećem navodi dokaz tog stvaranja: čovjek je stvoren od ugruška. (خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ)

Šta je *Alek* (ugrušak ili, preciznije rečeno, zakvačak)?

To je jedna od faza u stvaranju čovjeka. U suri El-Mu'minun su nabrojane te faze:

Mi čovjeka od biti zemlje stvaramo (misli se na Adema), zatim ga kao kap sjemena na sigurno mjesto stavljamo (tj. u maternicu), pa onda kap sjemena ugruškom (zakvačkom) učinimo, zatim od ugruška grudu mesa stvorimo, pa od grude mesa kosti napravimo, a onda kosti mesom zaodjenemo, i poslije ga, kao drugo stvorenje, oživimo – pa neka je uzvišen Allah, najljepši Stvoritelj! (El-Mu'minun, 12–14)

Abdullah ibn Mes'ud, r.a., rekao je: “Pričao nam je Resulullah, a.s., a on je onaj koji istinu govori i kome istina dolazi: Zaista se stvaranje svakog od vas skuplja u utrobi njegove majke četrdeset dana, zatim isto toliko bude aleka (ugrušak, zakvačak), pa isto toliko bude mudga (komad mesa). Potom Allah pošalje meleka kome se naredi da zapiše četiri odredbe: njegova djela, nafaku, konac života i da li će biti sretan ili nesretan.”

Ovo su faze nastajanja čovjeka, koje je i medicina potvrdila, a nama su one još jedan dokaz da je Kur'an Božija riječ. Jer, ove podatke o začecu nije mogao znati Muhammed, a.s., niti njegovi savremenici u svoje

vrijeme, bez objavljivanja od Allaha Uzvišenog.

Nakon ovog ajeta, u kojem se govori o jednoj fazi čovjekova stvaranja, ponovo mu se upućuje poziv na čitanje: (اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ) Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj, Koji poučava peru, koji čovjeka poučava onome što ne zna.

Čovjek se poziva da uči, da traži nauku i znanje. U ajetu se ističe da je Allah plemenit, jer je omogućio čovjeku učenje. Znanje je jedna od najvećih Božijih blagodati. To je jedina blagodat za koju nas Kur'an uči da je možemo tražiti još više (وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا).

Gospodaru moj, Ti znanje moje proširi! (Ta-ha, 114)

Zajednička poruka ovih ajeta jest da čovjek treba čitati i učiti. Analizom ćemo ustanoviti da se u njima ukazuje na tri vrste znanja koja su potrebna čovjeku.

U prvim ajetima nam se poručuje da čitamo u ime Stvoritelja i time nam se skreće pažnja da Ga imamo i da je On stvorio i nas i sve što nas okružuje. Ovim ajetom čovjek se poziva da izučava Allahova stvorenja, najprije sebe, ali i biljni i životinjski svijet i čitav kosmos. Također, treba da izučava zakone koje je Uzvišeni uspostavio među stvorenjima. Drugim riječima, čovjek se poziva da izučava prirodne nauke, kao što su fizika, hemija, medicina, biologija i druge, kojima se tu-mače Allahovi nepromjenjivi zakoni,

koje ljudi danas nazivaju prirodnim zakonima. Te zakone je Allah uspostavio u makrokosmosu i mikrokosmosu (tj. čovjeku), i ljudi ih nazivaju po imenima osoba koje su ih primijetile, otkrile i definirale (Njutnov zakon, Omov zakon isl.). U suštini, ti zakoni su postojali i funkcionirali i prije tih učenjaka, a oni su ih samo objasnili. U ovim prvim ajetima, Allah nas poziva da ih izučavamo i čitamo znakove koje pronalazimo u vrsti nauke koju danas nazivamo prirodnom naukom.

Zatim se ponovo ponavlja imperativ: Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj, Koji poučava peru. Ponovljena naredba o čitanju akcentira činjenicu da je Uzvišeni Allah čovjeka poučio peru, tj. pisanju i bilježenju onoga što sazna. Ovim ajetima se aludira na drugu vrstu nauke, koju danas nazivamo društvenim naukama, kao što su historija, sociologija, psihologija i druge njima srodne nauke, a one su po svojoj prirodi teorijske.

Savremeni čovjek je itekako posvećen ovim dvjema vrstama nauke, jer je uvidio korist od njih. Međutim, naredni ajet ukazuje na još jednu vrste nauke: (عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ) Koji čovjeka poučava onome što ne zna.

Dakle, plemeniti Gospodar, koji je čovjeka poučio peru, poučava ga i onome što on ne može dokučiti samo svojim razumom. To je znanje koje Uzvišeni Allah obznanjuje preko Svojih poslanika i danas ga nazivamo znanjem

vjere. Ono čovjeka usmjerava kako da se odnosi prema brojnim Božijim blagodatima i povremenim iskušenjima. Drugim riječima, to je znanje koje nam nudi odgoj. Ukoliko nemamo ovu treću vrstu znanja, koja nas usmjerava kako da se koristimo njegovim drugim vrstama, vrlo često dođe do zloupotrebe znanja. Tada obrazovani i školovani svoje znanje upotrijebe samo radi svoje koristi ili koristi manje grupe ljudi, a na štetu ostalih.

Znanje jeste blagodat i ono čovjeka uzdiže na ovom svijetu. No, kao i svaka druga blagodat, ono je i iskušenje: kako će se čovjek odnositi prema njemu, odnosno kako će se njime koristiti. Pomoću te blagodati mogu se steći dobro ovog svijeta i dobro budućeg svijeta. Dobro budućeg svijeta se stiče znanjem u ime Allaha. Zato se odmah na početku naglašava taj uslov (Čitaj u ime Gospodara). Ako ne bude tako, onda ono od njega pravi nešto drugo, što jeste zloupotreba znanja. O tome nam govore naredni ajeti ove sure.

Naime, nakon ajeta koji čovjeka podstiču na učenje i traženje znanja, Allah navodi jednu njegovu osobinu:

(كَأَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ)

Svaki čovjek se uzobijesti, čim se neovisnim osjeti. Čovjek, kada se procijeni neovisnim, postaje *tagija* (tj. prelazi granicu, postaje nasilan, nepravedan, okrutan, uobražen, tiranin i tlačitelj). To se najočitije vidi kod nepravednog vladara. Kada osjeti da

mu je vlast neupitna, prelazi granice dozvoljenog i, što ima veću vlast, postaje većim tiraninom i diktatorom. Kada govorimo o ovoj osobini čovjeka (prelazi granice dozvoljenog i postaje nepravedan kada se osjeti neovisnim), obično mislimo na nekog vladara i da je to daleko od nas. No, nije to tako.

Draga braćo, ova osobina se odnosi na svakog čovjeka, na svakog od nas; samo je kod vladara najuočljivija, jer on ima instrumente da tu svoju samovolju i tiraniju provede u djelo. Ako bolje pogledamo postupke ljudi, vidjet ćemo da se tako ponašaju i na drugim pozicijama: u administraciji, na radnom mjestu, ili čak u svojoj porodici. Svako ko umisli sebi da je neovisan i da je sâm sebi dovoljan postaje nepravedan.

Imajući ove ajetu u vidu, jasno je da je nered koji se pojavio na Zemlji nastao upravo onda kada je čovjek zaboravio na svoga Stvoritelja i pomislio da je neovisan od Njega.

Na osnovu navedenog možemo zaključiti da su životne nedaće, poput bolesti, siromaštva i drugih iskušenja, u osnovi nešto što ima za cilj podsjetiti čovjeka da je ovisan o Allahu, jer u tim situacijama on priziva Njegovu pomoć. Ako bi čovjeku u životu sve išlo lahko i jednostavno, i kad ne bi bilo nedaća i iskušenja, onda postoji bojazan da će se osjetiti neovisnim i postati objestan, kršeći granice koje je postavio njegov Stvoritelj i Gospodar.

Tada bi počeo činiti nasilje onima oko sebe i zagorčavati im život.

Dakle, iskušenja su jedan vid korektiva koji nas podsjeća na naš stvarni položaj i moć, a drugi korektiv imaju samo vjernici: vjera u budući svijet i spoznaja da ćemo odgovarati za svoje postupke. Zato Allah nakon iznošenja ove iskonske osobine čovjeka u narednom ajetu upozorava:

(إِنِّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ)

Gospodaru tvome će se, doista, svi vratiti!

Dakle, mislite o sebi što hoćete, ali svi ćete se Allahu vratiti na polaganje računa. A kada se vratite, nema više objesti nego neizvjesnost i strah šta će sa svakim od vas biti.

Hutbu ćemo završiti Poslanikovom dovom

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ،
وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَجْتَمِعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَسْبِغُ،
وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا

Allahu moj, utičem Ti se od beskorsnog znanja, srca koje nije skrušeno, nezasite duše i dove koja se ne prima.

Sura el-Mulk: Božija apsolutna vlast

ALMIR FATIĆ

redovni profesor tefsirskih predmeta na fakultetu
islamskih nauka univerziteta u sarajevu
almir.fatic@fin.unsa.ba

Sažetak: U radu, metodom ajet po ajet, autor tumači 68. kur'ansku sura El-Mulk, koja ima 30 ajeta. Objavljena je u Mekki, i to vrlo rano. Pored imena El-Mulk, naziva se i sura Tebāreke, kao i El-Mānī'a i El-Mundžija. Ova dva posljednja imena data su na temelju hadisa. Glavna tema sure jeste objašnjenje činjenice da Svevišnjem Allahu pripada sva i apsolutna vlast, suverenitet, moć i stvaranje. Navedena glavna tema izlaže se u sljedećim tematskim cjelinama: 1. objašnjenje mudrosti stvaranja; 2. savršenstvo u stvaranju kosmosa; 3. objašnjenje mudrosti stvaranja "svjetiljki na nebu"; 4. objašnjenje pozicije poricatelja Istine na Sudnjem danu; 5. poziv poricateljima Istine da duboko razmisle.

Ključne riječi: El-Mulk, Tebāreke, 68. kur'anska sura, tefsir, Božija apsolutna vlast, moć, stvaranje

UVOD

El-Mulk je 68. kur'anska sura, ima 30 ajeta. Objavljena je u Mekki, i to vrlo rano. Pored imena El-Mulk (الْمُلْك) – dato po riječi koja se spominje u prvom ajetu i oko čijeg značenje se fokusira sadržaj kompletne sura – naziva se i sura Tebāreke (تَبَارَكَ), što je riječ, odnosno glagol kojim počinje, kao i El-Māni'a i El-Mundžija. Prvo ime konotira značenje sprječavanja od kažnjavanja u grobu (kaburu), a drugo značenje spašavanja od kazne ili kažnjavanja na Sudnjem danu. Ova dva imena data su na temelju sljedećih hadisa: “Sura Tebāreke jeste sura koja sprječava (*el-māni'a*) kaburski azāb” (Hākim); “Ima sura u Kur'anu koja ima trideset ajeta i koja će se zauzimati za čovjeka sve dok mu ne bude oprosteno, a to je sura Tebāreke” (Ebū Dāvūd, Tirmizi).¹ U hadisu se još navodi da je Allahov Poslanik, a.s., svaku večer prije spavanja učio ovu suru.² Od Ibn Abbāsa se prenosi da je Muhammed, a.s., o ovoj suri još rekao: “Volio bih da je ona u srcu svakog čovjeka iz moga ummeta”.³

Glavna tema sure jeste objašnjenje činjenice da Svevišnjem Allahu pripada sva i apsolutna vlast, suverenitet, moć i stvaranje. Prema Sābūniju, “ova sura sadrži tri glavna cilja: 1. potvrđivanje Allahove veličine i moći nad živima i mrtvima, 2. navođenje dokaza i argumenata jednosti Gospodara svih svjetova i 3. objašnjenje pozicije poricatelja Istine na Sudnjem danu”.⁴

- 1 Halil, *Awwal marratan atadabbar al-Qur'an*, 2017. – Pored ova dva imena tradicija je zabilježila i druga imena sure Al-Mulk, kao što su Ad-Dāfi'a (Odagnateljica) – jer odagnava dunjalučka iskušenja i kaznu na ahiretu od onoga ko je bude učio; Aš-Šāfi'a (Zagovornica) – jer će se zauzimati na Sudnjem danu za onoga ko je bude učio; Al-Muğādila – jer će se raspravljati s Munkīrom i Nekīrom kako se ne bi kaznio onaj koji ju je učio; Al-Muhalleša – jer će se prepirati a čuvarima Džehennema (zebānijama) kako oni ne bi šćepali onoga ko je bude učio (v. Al-Fayrūzābadi, *Basā'ir*, 1/473).
- 2 Ibn Džuzejj, *Olakšani komentar Kur'ana*, 6/180.
- 3 V. Al-Qurtubī, *Al-Ġāmi' li abkām al-Qur'an*, 18/196; Aš-Šawkānī, *Fatḥ al-Qadīr*, 1510; Al-Maydānī, *Ma'āriḡ at-tafakkur*, 14/610.
- 4 Aš-Šābūnī, *Ṣafwa at-tafāsīr*, 3/414.

Navedena glavna tema izlaže se u sljedećim tematskim cjelinama: 1. objašnjenje mudrosti stvaranja (2, 23–24); 2. savršenstvo u stvaranju kosmosa (3–4); 3. objašnjenje mudrosti stvaranja “svjetiljki na nebu” (5); 4. objašnjenje pozicije poricatelja Istine na Sudnjem danu (7, 11, 27); 5. poziv poricateljima Istine da duboko razmisle (16, 22, 28, 30).⁵

Kontekstualna povezanost sa surom Et-Tabrīm

“Pošto se na kraju sure Et-Tahrīm spominju dvije žene, Nūhova i Lūtova, kao dvije nevjernice, te Faraonova žena kao vjernica, sura El-Mulk počinje riječima: وَالْحَيَاةِ وَالْمَوْتِ الَّذِي خَلَقَ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ *Koji stvara smrt i život* (2), a kojima se, prema jednoj mišljenju, intendiraju nevjerništvo (*kufir*) i vjerovanje (*īmān*), kako bi se ukazalo na to da je sve Njegovo stvaranje i u Njegovoj moći. Žene Nūha i Lūta bile su nevjernice i nije im koristilo to što su bile supruge ova dva plemenita vjerovjesnika, a žena Faraona je bila vjernica i nije joj naštetilo to što je bila supruga takvog prkosnog silnika, pošto je za sve ovo prethodila Božija odredba. S druge strane, početak Tebāreke povezuje se s krajem sure Et-Talāk: اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ *Allah je stvorio sedam nebesa i isto toliko zemalja* (12), a što se dodatno objašnjava u: الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَّا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَاوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ *Onaj koji je stvorio sedam nebesa jedna iznad drugih. Ti ne vidiš u stvaranju Svemilosnog nikakva nesklada, pa ponovo pogledaj – vidiš li ikakvu pukotinu?! – pa do: وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ *Mi smo ukrašili vama najbliže nebo sjajnim zvijezdama* (El-Mulk, 3–5). Ovo se objašnjava u suri Et-Tahrīm, jer ona kao da dopunjava suru Et-Talāk”⁶.*

1. TEBĀREKEL-LEZĪ BI JEDIHIL-MULKU VE HUVE 'ALĀ KULLI ŠEJ'IN KADĪR (تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

*Uzvišen je Onaj u Čijoj je ruci sva vlast i On je Svemoćni – Tebāreke (تَبَارَكَ) – b. blagoslovljen, b. slavljen – jeste glagol deriviran iz riječi bereke (بركة), koja podrazumijeva značenje blagoslova, obilja, uzvišenosti, veličine.⁷ To znači da u nečemu vidite više dobra nego što ste očekivali! S obzirom da je *tebāreke* superlativ od *bereke*, dobivamo značenje da je Svevišnji Allaha beskrajno plemenit, dobročinstven, uzvišen, velik. On, Svevišnji, ima moć da iz svega podari neko dobro, a što*

5 Usp. Al-Fayrūzābadī, *Baṣā'ir*, 1/473-474; Aṣ-Ṣābūnī, *Ṣafwa al-tafāsīr*, 3/414; Ḥalīl, *Awwal marratan atadabbar al-Qur'ān*, 248–249.

6 As-Suyūṭī, *Asrār tartīb al-Qur'ān*, 145.

7 V. Al-Māwardī, *An-Nukat wa al-'uyūn*, 6/49; Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, 103. – Od Ibn 'Abbāsa se prenosi da je rekao: “Bereket je mnoštvenost u svakom dobru” (Al-Maydānī, *Ma'āriḡ al-tafakkur*, 14/613).

niko drugi nije u stanju. *El-Mulk* (المُلْك) – *posjed, vlast, moć, suverenitet, vladavina, kraljevina, kraljevstvo, carstvo*;⁸ riječi *mulk, milk* i *melk* konotiraju značenje posjedovanje nečega i raspolaganje njime.

Bi jedihil-mulk (بِيَدِهِ الْمُلْكُ) – u *Čijoj je ruci sva vlast* – ne znači da On, Svevišnji, ima fizičke ruke, već da je On vlasnik sve moći, vlasti i autoriteta te da niko drugi nema udjela u tome, tj. On čini šta želi; ništa Ga i niko ne može osujetiti ili spriječiti da radi ono što želi.⁹

2. EL-LEZĪ HALEKAL-MEVTE VEL-HAJĀTE LI JEBLUVEKUM EJJUKUM AHSENU 'AMELEN VE HUVEL-'AZĪZU L-GAFŪR

(الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ)

Onaj koji je stvorio smrt i život da bi iskušao koji od vas će najljepše postupati! On je Silni i Onaj koji mnogo prašta – Interesantno je da se prvo spominje smrt (*mevt*) pa onda život (*hajāt*). Dakle, naše početno i prvobitno stanje jeste smrt, a ne život; mi smo iz smrti izvedeni u život. Prvo je stvoreno tijelo (Ademovo, a.s.), koje je bilo mrtvo, a onda je u njega *unesen* život. Život je, zapravo, dodatni dar, druga faza našeg stvaranja. Zašto nam je dat život? Da bismo bili iskušani u smislu našeg *boljeg* djelovanja ili postupanja (أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا) – *i jebluvekum ejjukum ahsenu 'amelen*). Znači, cilj davanja života ljudima jeste njihovo iskušavanje u smislu ko će od njih biti najbolji u djelima.

Ova kratka rečenica otkriva velike istine: 1. smrt i život dar su Svevišnjeg Allaha; i niko drugi ne može dati život, niti uzrokovati smrt; 2. smrt i život čovjeka nisu besmisleni; njegov život jeste period ili vrijeme iskušavanja ili testiranja; 3. svakom je pružena prilika da praktično pokaže ko je i kakav je čovjek; svakom je pružena prilika za djelovanje i rad za dobro, odnosno zlo, i, shodno tome, bit će nagrađen. Smisao testiranja ispunjava se, u konačnici, u nagradi za dobro djelovanje i kazni za loše djelovanje. Prenosi se da je Allahov Poslanik, a.s., proučio ovaj ajet, a zatim rekao: “Koji će od vas najljepša djela činiti, najviše se Allaha bojati, najbolje se harama čuvati i najbrži u pokornosti Allahu biti!” Ne temelju ovoga neki su kazali da *najbolji* znači najposlušniji Allahu.¹⁰

Ajet završava spomenom Božijih imena: *El-'Azīz* (الْعَزِيزُ). *El-Azīz je Moćni, Slini, a El-Gafūr* – *Onaj koji mnogo prašta*. Riječ *gafūr* derivira se iz *gafr* (غَفْرٌ),

8 Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, 1658.

9 Usp. Maududi, *Tafhim al-Qur'an*, <http://www.englishsirsir.com/Quran/67/index.html> (pristupljeno: 19. 11. 2023).

10 V. Al-Bağawī, *Ma'ālim at-Tanzīl*, 8/176; Al-Qurtubī, *Al-Ġāmi' li ahkām al-Qur'an*, 18/198; Ibn Džuzejj, *Olakšani komentar*, 6/180–181.

što znači *prekriti*. Naime, iako Svevišnji Allah ima apsolutno moć nad svim stvorenim i ima moć da kazni zlikovce, On se ne ponaša tiranski niti okrutno prema njima, već upravo suprotno – On je Onaj koji mnogo prašta onome ko se pokaje, uzdrži od zla i traži oprost od Njega.

3. EL-LEZĪ HALEKA SEB'A SEMĀVĀTIN TIBĀKAN MĀ TERĀ FĪ HALKIR-RAHMĀNI MIN TEFĀVUT FERDŽI'IL-BESARE HEL TERĀ MIN FUTŪR

(الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مِّمَّا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَاوُتٍ فَتَأْوِتُ فَتَأْوِجُ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِنْ فُطُورِ)

Onaj koji je stvorio sedam nebesa jedna iznad drugih. Ti ne vidiš u stvaranju Svemilosnog nikakva nesklada, pa ponovo pogledaj – vidiš li ikakve pukotine?! – Sintagma *seb'a semāvātin* (سَبْعَ سَمَاوَاتٍ), zanimljivo, u Kur'anu se spominje sedam puta.¹¹ Broj *sedam* u ovoj sintagmi može se razumjeti upravo kao *sedam*, a može i kao *mnogo*, tj. u smislu izražavanja množine: *mnogo nebesa*. *Tibāk* (طِبَاق) je infinitiv (glagola *tābeka* – طَابِعَ *podesiti*) u značenjima: *naslaga, sloj, sprat, nebeska sfera, svod*;¹² *mutābeka* (مطابقة) je *podudaranje*. Otuda se *seb'a semāvātin tibākā* može shvatiti kao *sedam (ili: mnogo) nebeskih slojeva, sfera*.¹³

Er-Rahmān (الرَّحْمَنِ *Svemilosni*) je jedino Božije ime koje se u Kur'anu navodi kao zamjena samog imena Allah. *Tefāvut* (تَفَاوُت) je *nesrazmjer, nesklad (tebājun, ihtilāf)*, kada dvije stvari nisu u skladu i međusobno se ne slažu. Znači: U Božijem stvaranju nema nikakvog nesrazmjera, neslaganja, nepovezanosti; svi dijelovi kosmosa su dobro povezani, u savršenom skladu i harmoniji. *Futūr* (فُطُور – jed. *fatr* فَطَّر) znači *pukotine (šukūk - شقوق)*; *fatr* je stvar koja se cijepa i lomi. Cijeli svemir je tako čvrsto povezan da se on, od najsitnijih čestica na Zemlji do ogromnih galaksija, nigdje ne lomi, ne prekida.

4. SUMMER-DŽI'IL-BESARE KERRETEJNI JENKALIB ILEJKEL-BESARU HĀSİ'EN VE HUVE HASİR (ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ)

Zatim ponovo pogledaj više puta, pogled će ti se vratiti klonuo i umoran – *Besar* (بَصْر) znači *vid, oko, pogled; kerretejni* (كَرَّتَيْنِ) – dosl. *dva puta*. Zamahšerī navodi da “dvojina u izrazu *kerretejni* ima značenje množstva: Više puta pogledaj, a ne samo dva puta!” Kao kada se kaže: “Lebbejk!” (tj. Odazivam ti se), a što ima

11 Al-Baqara, 29; Al-Isrā', 44; Al-Mu'minūn, 86; Fuṣṣilat, 12; Aṭ-Talāq, 12; Al-Mulk, 3 i Nūh, 15.

12 Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, 997.

13 “Različitosť slojeva atmosfere nije mogla biti poznata u vrijeme Poslanika. Ovu činjenicu nije bilo moguće iznijeti proizvoljno. Kur'an govori o različitim slojevima atmosfere koji su u savršenom međusobnom skladu. Stvaranje skladnih nivoa i sklad među ovim slojevima prisutan je od mikronivoa atoma do kosmičkih makronivoa... Reći da je atmosfera načinjena od različitih i međusobno skladnih slojeva bilo je moguće tek posljednjih decenija” (Taslaman, *Kur'an nenadmašni fenomen*, 90, 92). Isto ovo, prema Taslamanu (93–95), odnosi se i na *sedam slojeva Zemlje* spomenutih u suri Aṭ-Talāq (12).

značenje mnogostrukog odazivanja, a ne samo dva puta.¹⁴ *Hāsi*' (حَاسِي) znači *tjeran, prognan, prezren, jadan, nizak, sramotan, uzaludan; hasīr* (حَسِير) je *umoran, malaksao, klonuo, nemoćan, slab, pomućen [vid.]*.¹⁵ Kontrastivno čitanje ovog ajeta sugerira nam da trebamo pažljivo promatrati prirodu i kosmos i razmišljati o njihovim fenomenima kako bismo bolje i dublje shvatili Božiju moć i veličinu.

5. VE LEKAD ZEJJENES-SEMĀ'ED-DUNJĀ BI MESĀBĪHĀ VE DŽE'ALNĀHĀ RUDŽŪMEN LIŠ-ŠEJĀTĪNI VE E'ATEDNĀ LEHUM 'AZĀBE S-SE'ĪR

(وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ لِئَلَّا يَأْتُوا الْعِبَادَ الْعَذَابَ السَّعِيرِ)

Mi smo ukrasili najbliže nebo svjetiljkama i učinili ih sredstvom za kamenovanje šejtana za koje smo pripremili kaznu vatrenog plamena – Es-Se'īr (السَّعِير) je vatra (nār) ili vatreni plamen (lebebu n-nār); es-semā'e d-dunjā (السَّمَاءُ الدُّنْيَا) je dunjalučko nebo, tj. prvo, najbliže, najniže nebo, čije se zvijezde i planete mogu vidjeti golim okom. U trećem ajetu spominje se sedam nebesa: ovo najniže nebo uljepšano je bi mesābihā (بِمَصَابِيحٍ – jed. misbāh مصباح svjetiljka, lampa), pod čime se podrazumijevaju zvijezde. Ovaj svemir nije stvoren mračnim, pustim, sumornim, već svijetlim, osvjetljenjem, čija ljepota noću zadivljuje i očarava. Katāde je rekao: "Allah je stvorio zvijezde iz tri razloga: da budu ukras na nebesima, da svojom vatrom pogađaju šejtane i da bi se njima upravljali putnici kroz kopnene i morske tmine".¹⁶

Ve dže'alnāhā rudžūmen li š-šejātīni (رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَجَعَلْنَاهَا) – i učinili ih sredstvom za kamenovanje šejtana. Rudžūm (رُجُوم) je množna od redžm (رجم) – kamenovanje. U surama El-Džinn i Kāf navodi se da džini pokušavaju ukrasti informacije od meleka, koji u pratnji dostavljaju svetu informaciju na Zemlju poslanicima, ili da izvrše kakvu drugu Božiju naredbu. Tu informaciju džini, tj. šejtani pokušavaju ukrasti na nebu od meleka, koji imaju sredstva kojima ih gađaju, i to su zvijezde padalice, koje oni na njih umjeravaju i ovi bježe; ili: meteo-ri(ti),¹⁷ koji potiču od zvijezda i lutaju svemirom ogromnim brzinama, te pada-

14 Az-Zamahšarī, *Tafsīr al-Kaššāf*, 1125; usp. Al-Qurtubī, *Al-Ġāmi' li aḥkām al-Qur'ān*, 18/201; Al-Bayḍāwī, *Anwār at-Tanzīl*, 3/425.

15 Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, 431, 335.

16 V. Ibn 'Atīyya, *Al-Muḥarrar al-waḡīz*, 2001, 5/339; Aš-Šawkānī, *Faṭḥ al-Qadīr*, 1511; Aṣ-Šābūnī, *Šafīwa at-tafāsīr*, 3/416.

17 *Meteorit* je čvrsti komad krhota od objekta, kao što je kometa, asteroid ili meteoroid, koji potječe iz svemira i preživljava svoj prolazak kroz atmosferu kako bi stigao do površine planete ili Mjeseca. Kada originalni objekat uđe u atmosferu, različiti faktori, kao što su trenje, pritisak i hemijske interakcije s atmosferskim gasovima, dovode do njegovog zagrijavanja i isijavanja energije. Tada postaje meteor i formira *vatrenu loptu*, također poznatu kao *zvijezda padalica*; astronomi najsjajnije primjere nazivaju

ju na Zemlju i pod neprekidnim pljuskom sprječavaju šejtane da se uzdignu k nebu. Čak i ako se pokušaju uzdići na nebo, ovi meteori ih otjeraju. Predislamski Arabljani vjerovali su u gatanje vračara i predskazatelja, koji su tvrdili da su šejtani pod njihovom kontrolom, ili da imaju blizak kontakt s njima te da preko njih primaju vijesti iz Nevidljivog svijeta, tako da mogu predvidjeti sudbine ljudi. Zato se na nekoliko mjesta u Kur'anu ističe da nema apsolutno nikakve mogućnosti da se šejtani uzdignu do nebesa i donesu vijesti o Nevidljivom (usp. El-Hidžr, 16-18, Es-Saffāt, 7–8).¹⁸

6. VE LILLEZĪNE KEFERŪ BI RABBIHIM 'AZĀBU DŽEHENNEM VE BI'SEL-MESĪR (وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَيُسْأَلُونَ الْمَصِيرَ)

A za one koji ne vjeruju u Gospodara svoga kazna je Džehennem, a užasne li sudbine! – Bi'se (يُسْأَلُونَ) je glagol kojim se izražava pokuda na hiperboliziran način; el-mesīr (الْمَصِيرَ) – mjesto do kojeg se dospije, stjecište, kraj, konac, svršetak, posljedica, sudbina, udes; derivira se iz glagola sāre (صار) s prijedlogom ilā – otići, doći, dospjeti do.¹⁹ Shodno navedenome, bi'sel-mesīr (وَيُسْأَلُونَ الْمَصِيرَ) moglo bi se prevesti i kao: užasna li mjesta (kojem oni odlaze), ili: užasna li stanja (kojem odlaze). Ovo je sudbina svih onih, bilo ljudi ili džina, koji ne budu vjerovali u svog Gospodara.²⁰

7. IZĀ ULKŪ FĪHĀ SEMI'Ū LEHĀ ŠEHĪKAN VE HIJE TEFŪR

(إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهيقًا وَهِيَ تَفُورُ)

Kad budu bačeni u njega, čut će njegovo revanje i on će ključati – Šebik (شَهيقًا) je najružniji glas, revanje koje može doći od magarca. Kad se magarac optereti tovarom, on tada ispušta zvuk ili buku koja se zove šebik. Arabljanima su magarci bili poznati: jahali su ih i tovarili. Nakon objavljivanja ovog ajeta, Kur'an daje novu asocijaciju: kad god se čuje revanje magarca, ono asocira na paklenu vatru. I, sada, kao da se Džehennem poredi s tim, tj. da ispušta ružnu buku i užasan zvuk. Jedni kažu da će Džehennem usljed svoje grozote ispuštati takav užasan zvuk, a drugi da će taj zvuk dolaziti od njegovih stanovnika. Prvo mišljenje potvrđuje se ajetom: إِذَا رَأَوْهُمْ مِنْ مَكَانٍ نَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّطًا وَرَفِيرًا Kada ih vidi iz daljine, čut će kako on bukti i buči (El-Furkân, 12) (zefir je početak magarčevog

“bolidima”. Kada se slegne na veću površinu tijela, meteor postaje meteorit. Meteoriti se jako razlikuju po veličini. Za geologe, bolid je meteorit dovoljno velik da stvori udarni krater (<https://en.wikipedia.org/wiki/Meteorite> – pristupljeno: 26. 11. 2023.).

18 Usp. Az-Zamahšari, *Tafsīr al-Kaššāf*, 1125; Aš-Šābūnī, *Šafwa al-tafāsīr*, 3/416–417.

19 Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, 958.

20 Usp. Aš-Šawkānī, *Faṭḥ al-Qadīr*, 1511; Al-Maydānī, *Ma'āriḡ at-tafakkur*, 14/620.

njakanja), a drugo ajetom: *فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ* Što se tiče onih nesretnih, oni će biti u Vatri u kojoj će teško izdisati i udisati²¹ (Hūd, 106), što znači da je riječ o buci koju stvara i jedno i drugo. *Tefūr* (تَفُورٌ) se odnosi na ključalu vodu (*fāre* فار – *provrjeti, proključati, izbiti, šiknuti voda*).²² Svakodnevno gledamo scenu kada voda ključa u loncu na vatri, pa se u nju nešto stavi za kuhanje, tada i para iskače i šišti.

8. TEKĀDU TEMEJJEZU MINEL-GAJZI KULLEMĀ ULKIJE FĪHĀ FEVDŽUN SE'ELEHUM HAZENETUHĀ ELEM JE'TIKUM NEZĪR

(تَكَادُ تَمَيَّرُ مِنَ الْعَيْظِ طَمَلًا أَلْفِي فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ)

*Gotovo da se raspadne od bijesa! Kad god se u njega ubaci koja skupina, upitat će je stražari u njemu: “Zar vam nije dolazio opominjatelj?” – Gajz (الْعَيْظُ) je srdžba, bijes; temejezu mine l-gajz (تَمَيَّرُ مِنَ الْعَيْظِ) – pucati od bijesa. Stanje nesnosne vreline u Džehennemu poredi se sa stanjem žestoke srdžbe kod onoga koga je ona zahvatila. Ovo je jedno od najdivnijih poređenja (*min revā'i* t-tešbihāt).²³ Fevdžun (فَوْجٌ) – skupina, grupa ljudi; hazene (خَزَنَةٌ) su melec – čuvari džehennemskih vrata; spominju se i u suri Et-Tahrīm (6). Ovi melec – čuvari će upitati: *Elem je'tikum nezīr* أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ. “Zar vam nije dolazio opominjatelj?” Ovim pitanjem stavlja im se do znanje da im nije učinjena nikakva nepravda time što su bačeni u Vatru. Bili su na vrijeme upozoreni, *nezīr* im je dolazio i upozorio ih na posljedice njihova odbijanja Istine. Ali, oni nisu poslušali poslanike, tako da im je s pravom dodijeljena Vatra kao boravište. Inače, ova tema u Kur'anu je istaknuta na mnogo mjesta; v. npr: El-Bekare, 230; En-Nisā', 41–42, 165, El-En'ām, 130–131; El-Isrā', 15, 17; Tā-hā, 134 itd.²⁴*

9. KĀLŪ BELĀ KAD DŽĀ'ENĀ NEZĪRUN FE KEZZEBNĀ VE KULNĀ MĀ NEZZELELLĀHU MIN ŠEJ'IN IN ENTUM ILLĀ FĪ DALĀLIN KEBĪR

(قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ)

Odgovorit će: “Svakako, dolazio nam je opominjatelj, a mi smo svjesno poricali i govorili: Allah nije objavio ništa! Vi ste u zabludi velikoj!” – Nezīr (نَذِيرٍ) je opominjatelj, onaj koji upozorava. Poricatelji Istine priznaju da im je opominjatelj dolazio, ali su ga smatrali lašcem, pa su čak rekli da Svevišnji ništa nije

21 *Zefīr* je izdisaj, a *šebīk* udisaj; veli se: *zefīr* je tegobni, a *šebīk* plačni glas; također se kaže da je *zefīr* iz grla, a *šebīk* iz prsa (usp. Al-Māwardī, *An-Nukat wa al-'uyūn*, 6/53; Ibn Džuzejji, *Olakšani komentar Kur'ana*, 6/182–183).

22 Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, 1322.

23 V. Al-Maydānī, *Ma'āriḡ at-tafakkur*, 14/621; usp. Al-Baydāwī, *Anwār at-Tanzīl*, 3/426.

24 Usp. Az-Zamahšarī, *Tafsīr al-Kaššāf*, 1125–1126; Maududi, *Tafsīm al-Qur'an*, <http://www.english-taf-sir.com/Quran/67/index.html>.

objavljivao, a one koji su prihvatili Istinu nazivali su zaostalim, neprosviješćenim, izgubljenim. Pod opominjateljem može se podrazumijevati poslanik ili Objava.²⁵

10. VE KĀLŪ LEV KUNNĀ NESME'U EV NA'KILU MĀ KUNNĀ FI ASHĀBI S-SE'ĪR (وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ)

I reći će: "Da smo slušali ili razmišljali, ne bismo bili među stanovnicima Ognja!"

– Ovdje se prvo navodi slušanje (نَسْمَعُ nesme'u), pa onda razmišljanje ili umovnanje (نَعْقِلُ na'kilu), jer prvo je potrebno nešto poslušati pa onda o tome razmisliti. Pomno slušanje ljude tjera da razlikuju istinu od laži. Bez slušanja ne može se doći do Istine, kao što se do nje ne dolazi ni samo razumom ili intelektom.²⁶

11. FA'TEREFŪ BI ZENBIHIM FE SUHKAN LI ASHĀBIS-SE'ĪR

(فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ)

I oni će priznati svoj grijeh. Pa daleko bili stanovnici Vatre! – Zenb (ذَنْب) je grijeh, i ovo je jednina, čime se sugerira da je svjesno poricanje glavni grijeh iz kojeg onda proizlaze svi drugi grijesi. Priznavanje grijeha na ovome svijetu jeste teoba, koja vodi ka Allahu i Njegovoj blizini (što se ističe u prethodnoj suri Et-Tahrīm), dok priznavanje grijeha na onome svijetu znači udaljenost od Njega. Fe suhkan (فَسُحْقًا) znači veoma daleko (od Božije milosti).²⁷

12. INNELLEŽĪNE JAHŠEVNE RABBEHUM BIL-GAJBI LEHUM

(إِنَّ الَّذِينَ يَخْتَفُونَ مِنْهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْزِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ)

Onima koji se boje Gospodara svoga, i kad ih niko ne vidi, pripada oprost i nagrada velika! – Nakon spominjanja karakteristika poricatelja Istine i njihovog kažnjavanja, sada se spominju karakteristike vjernika i njihovih nagrada. Dio ajeta bil-gajbi (بِالْغَيْبِ) može se razumjeti i prevesti i ovako: i kad Ga ne vide, ili: iako Ga ne vide. U ovome počiva osnova vjerskog morala. Naime, ako čovjek ne čini zlo zato što je to zlo po njegovom mišljenju, ili zato što ga drugi smatraju zlom, ili zato što će zbog toga biti kažnjen, onda je to slaba osnova morala. Naime, čovjekovo lično mišljenje može biti pogrešno, on može dobru stvar smatrati lošom, ili obratno, zbog neke svoje filozofije. Također, svjetski standardi dobra i zla nikada nisu bili isti, s vremena na vrijeme su se mijenjali, i mijenjaju. Mnogi

25 V. Al-Bağawī, *Ma'ālīm at-Tanzīl*, 8/177; Al-Qurṭubī, *Al-Ġāmi' li abkām al-Qur'ān*, 18/ 203.

26 Usp. Az-Zamahšarī, *Tafsīr al-Kaššāf*, 1126; Aš-Šawkānī, *Faḥ al-Qadīr*, 1512; Aš-Šābūnī, *Šafwa at-tafsīr*, 3/417.

27 V. Ibn al-Ġawzī, *Zād al-masīr*, 8/36; Al-Qurṭubī, *Al-Ġāmi' li abkām al-Qur'ān*, 18/203; Al-Maydānī, *Ma'āriğ at-tafsīr*, 14/622.

neviđeni zločini ostaju nekažnjeni; na mnogo načina izbjegeva se ovosvjetovna kazna itd. Zato se kur'anski moral zasniva na strahu od nevidljivoga Boga, Koji čovjeka vidi, i Koji je čovjeku dao kriterij za dobro i zlo.²⁸ Pod *edžrun kebīr* (أَجْرٌ كَبِيرٌ *nagrada velika*) misli se na Džennet i sve pogodnosti koje s njim dolaze.

13. VE ESIRRŪ KAVLEKUM EVIDŽHERŪ BIHI INNEHU ALĪMUN BI ZĀTIS-SUDŪR (وَأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ)

A govoreli vi tibo ili glasno – pa, zaista, On zna šta je u prsima! – El-Isrār bil-kavl (الاسرار بالقول) označava *tibo govorenje i nepodizanje glasa*, a *el-džeħr bil-kavl* (الجهر بالقول) je suprotno tome, tj. *glasno govorenje i podizanje glasa*. *Sudūr* (الصُّدُورِ) je množina od *sadr* (صدر) – *prsa ili grudi*; riječ *sadr* pojavljuje se 44 puta u Kur'anu. *Sadr* se također prikazuje kao mjesto emocija i unutarnjih stanja, poput: želje, strasti, bijesa, straha i užasa.²⁹ Diskurs je usmjeren prema svim ljudima: za vjernika je ovo upozorenje da, dok god je na ovome svijetu, treba imati na umu da su sva njegova djela, javna i tajna, čak i namjere i najskrivenije misli, dostupne Svevišnjem, a za poricatelja Istine upozorenje da može činiti šta hoće, ali ništa Njemu nije skriveno, i one naše najdublje misli u srcima, a kamoli naša djela. Za Njega je svejedno da li mi radimo nešto javno ili tajno.

14. ELĀ JA'LEMU MEN HALEKA VE HUVEL-LETĪFUL-HABĪR

(أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ)

A kako i ne bi znao Onaj koji stvara?! A On je Predobri, Sveobaviještjeni – Svevišnji ovdje govori o Sebi. Onaj ko nešto napravi, on to najbolje i poznaje, iznutra i izvana: onaj ko je napravio pametni sat ili telefon najbolje poznaje njegov operativni sistem; ko je napravio zgradu ili kuću, on je najbolje i poznaje itd. Mi poznajemo sebe u određenoj mjeri, ali nas Svevišnji Allah najbolje poznaje jer nas je stvorio. On nam je omogućio svaki udisaj, dao svaku venu našeg tijela...

O Božijem imenu El-Letīfu (اللَّطِيفُ) imam Gazālī kaže sljedeće: “Ovog ime-na je dostojan Onaj koji zna pojedinosti korisnih stvari i njihove skrivene aspekte, kao i ono što je najsitnije i najsuptilnije od njih. Zatim, u njihovom dovode-nju do onoga koji ih zaslužuje, On slijedi put blagosti, a ne put strogosti. Savršeno značenje *latīfa* objedinjuje blagost u djelu i profinjenost u spoznaji. Takvo savršenstvo u znanju i djelu pojmljivo je jedino kod Svevišnjeg Allaha”.³⁰

28 Usp. Aš-Šawkānī, *Faḥ al-Qadīr*, 1512; Maududī, *Tafḥīm al-Qur'an*, <http://www.englishsafsir.com/Quran/67/index.html>.

29 Više o pojmu *sadr* v. Abd al-Karīm, *Kur'anska terminologija*, 219–221.

30 Više v. El-Gazālī, *Komentar Allahovih lijepih imena*, 139. El-Kelimeh: Novi Pazar 2009.

El-Habīr (أَحْبِرُّ) je Onaj kome ne izmiču skrivene stvari. Nema ničega što se od-
vija u fizičkom i duhovnom svijetu (*fi l-mulki ve l-melekūt*), ni kretanja ili miro-
vanja atoma ni uznemirenosti ili smiraja duše, a da On za to ne zna. Ovo je i
značenje imena El-'Alīm (Sveznajni), s tim da se znanje koje se odnosi na skrive-
ne stvari naziva *hibre*, a njegov posjednik *El-Habīr*.³¹

15. HUVELLEZI DŽE'ALE LEKUMU L-ERDA ZELŪLEN FE-MŠŪ FĪ MENĀKIBIHĀ VE KULŪ MIN RIZKIH VE ILEJHI N-NUŠŪR

(هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَأَمْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ)

On vam je učinio Zemlju potčinjenom, pa hodajte predjelima njezinim i branite se Njegovom opskrbom! A Njemu je povratak. – Pod potčinjenom zemljom misli se na to da je lahko po njoj hodati, živjeti, baviti se poljoprivredom itd. Riječ zelul (ذُلُولٌ potčinjen) koristi se za magarce, krave, deve i životinje čija su leđa savijena, jer se derivira iz korijena koji označava savijanje od tereta (jer ga je stavljeno previše). Znači, Zemlja nije divlja, već pripitomljena, tako da se po njoj može hodati i uživati. Možemo seliti s jednoga kraja u drugi radi življenja i posla. Ibn Abbās kaže da menākib (مَنَاكِب – jed. menkeb منكب) označava brda, a veli se i predjele i puteve.³² Ali, ona se nama ljudima nije pokorila sama od sebe, niti namirnice koje jedemo, nego je to tako uredio Svevišnji Allah Svojom mudrošću. Zahvaljujući tome, odnosno Njemu, život je postao moguć, i s neograničenim zalihama za ishranu. Naravno, nikada ne treba zaboraviti da ćemo jednoga dana otići s ove Zemlje: A Njemu je povratak (وَإِلَيْهِ النُّشُورُ). Nušūr (النُّشُورُ) je ožvljenje poslije smrti.³³

16. E EMINTUM MEN FI S-SEMĀ'I EN JAHSIFE BIKUMUL-ERDA FE IZĀ HIJE TEMŪR (أَأَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُخَيِّفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ)

Jeste li sigurni da vas On, Koji je na nebu, neće utjerati u zemlju, kada se ona počne ljuljati? – Men fi s-semā' (مَنْ فِي السَّمَاءِ): On, Koji je na nebu – Ovo ne znači da Svevišnji Allah živi na nebesima, ali je tako rečeno jer čovjek prirodno gleda u nebo kada želi da se okrene Svevišnjem Allahu, podiže ruke prema nebu u dovi, moli Ga očima uperenim u nebo kada je u nevolji. Kada se dogodi nešto neobično, kaže se da je došlo s neba; Knjige koje je Allah objavio nazivaju se nebeskim knjigama. U jednom hadisu stoji da je Muhammed, a.s., jednu robinju

31 *Ibid*, 141–142.

32 V. Aṭ-Ṭabarī, *Gāmi' al-bayān*, 10/8122–8123; Al-Māwardī, *An-Nukat wa al-'uyūn*, 6/54–55.

33 V. Al-Māwardī, *An-Nukat wa al-'uyūn*, 6/55; Ibn 'Aṭīyya, *Al-Muḥarrar al-waḡīz*, 5/341; Al-Maydānī, *Ma'āriḡ at-tafakkur*, 14/624.

upitao: “Gdje je Allah?”, a ona svojim prstom pokazala prema nebu. Onda ju je upitao: “Ko sam ja?” I ona je prvo pokazala prema njemu, a onda prema nebu (čime je očigledno htjela kazati da je *došao od Allaha, da ga je Allah poslao*). Ovo jasno pokazuje da je za čovjeka prirodno da, kada pomisli na Svevišnjeg Boga, njegov um se okreće ka nebu, a ne prema Zemlji!³⁴

Pošto je u prethodnom ajetu apostrofrana ugodnost Zemlje i njezinih predjela i blagodati koje ona podaruje, u ovom ajetu čovjek se podsjeća da se Zemlja može i zatresti (*temūr* تَمُورُ – od *mevr* مَوْرُ *ljuljanje, talasanje; zatalalasati se, uzbibati se, zaljuljati se*),³⁵ te da može postati njegova grobnica; *hasefe* (خسف) – *dati da potone, provali se, propadne [zemlja]*.³⁶ U vrijeme poslanika Musaa, a.s., bio je jedan izuzetno bogat i arogantan čovjek, Karun, kojeg je Svevišnji kaznio zemljotresom koji je izazvao da Karunova kuća potone u Zemlju (v. El-Kasas, 81: فَخَسَفْنَا بِهِ وَبَدَارَهُ الْأَرْضُ *I Mi smo i njega i njegov dvorac utjerali u Zemlju*).³⁷ Nikada ne treba zaboraviti da naš život na Zemlji ovisi o milosti Božijoj i da smo u svakom trenutku u Njegovoj zaštiti.

17. EM EMINTUM MEN FIS-SEMĀ'I EN JURSIŁE 'ALEJKUM HĀSIBĀ FE SETA'LEMŪNE KEJFE NEZĪR (أَمْ أَمِنتُمْ مَن فِي السَّمَاءِ أَن يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرٍ)

*Ili, jeste li sigurni da On, Koji je na nebu, na vas neće poslati vjetar s kamenjem? Tada biste saznali kakvo je upozorenje Moje vama! – Hāsib (حَاصِب) je vjetar (rīh) koji nosi prašinu i sitno kamenje; kejfe nezīr (كَيْفَ نَذِيرٍ) znači kejfe inzārī lekum – Kakvo je upozorenje Moje vama!*³⁸ Sada je upozorenje na prijjetnju s neba: kamenjem, kao što je to bilo s onima za vrijeme Luta, a.s. Pod upozorenjem se misli na one kojima je dato preko Muhammeda, a.s., i Kur'ana poricati Istinu u Mekki.³⁹

18. VE LEKAD KEZZEBELLEZĪNE MIN KABLİHİM FE KEJFE KĀNE NEKĪR (وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ)

A poricali su i oni prije njih, pa kakva je samo bila kazna Moja?! – Postojali su narodi prije mekanskih idolopoklonika koji su svjesno poricali Istinu (kezzebe

34 Usp. Az-Zamahšari, *Tafsīr al-Kaššāf*, 1127; Maududi, *Tafhīm al-Qur'an*, <http://www.english tafsīr.com/Quran/67/index.html>.

35 Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, 1669.

36 *Ibid*, 432.

37 Šire v.: Ibn Kaṭīr, *Tafsīr al-Qur'an al-'azīm*, 3/527–528.

38 V. Al-Qurṭubī, *Al-Ġāmi' li aḥkām al-Qur'an*, 18/207; Al-Bayḍāwī, *Anwār at-Tanzīl*, 3/428; Al-Maydānī, *Ma'āriḡ al-tafakkur*, 14/625.

39 Usp. Ibn al-Ġawzī, *Zād al-masīr*, 8/37; Al-Baġawī, *Ma'ālim at-Tanzīl*, 8/179.

- كَذَّبَ), pa im je Svevišnji slao kazne onda kada su ustrajali u svom poricanju i nevjerništvu. Božiji odgovor zbog njihova poricanja bio je žestok! Riječ *nekīr* – نَكِير znači *poricanje (inkār)*, kao i *kaznu* (‘*azāb*).⁴⁰

19. EVELEM JEREV ILET-TAJRI FEVKAHUM SĀFFĀTIN VE JAKBIDNE MĀ JUMISKUHUNNE ILLER-RAHMĀN. INNEHU BI KULLI ŠEJ’IN BESĪR

(أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ)

Zar oni ne vide ptice iznad sebe kako šire krila i skupljaju ih? Ne drži ih niko osim Svemilosni! Zaista On je Svevideći – Et-Tajr (الطَّيْرُ) su ptice; sāffāt (صَافَّاتٍ) su redovi, tj. ptica kada rašire svoja krila u pravoj liniji; jakbidne (يَقْبِضْنَ) doslovno znači one stisnutih šaka, ovdje: ptice koje su uvukle svoja krila. Ovdje uočavamo gramatičku nijansu: za ptice koje lete u redovima i šire krila koristi se imenica, a za one koje ih skupljaju – glagol. Imenica u arapskom označava trajnost, a glagol privremenost. Većina ptica u zraku širi krila, a nekada ih drže, privremeno, skupljenim. Sve to zahvaljujući Svemilosnom Koji je pticama dao sposobnost letenja, i to da se zrak povinuje zakonu po kojem je moguće da tijelo teže od zraka leti u njemu. Dakle, umjetnički prikaz u Kur’anu veoma je precizan i u skladu je sa zakonom o letenju. Naime, princip u letu jeste da se udovi letećeg tijela rašire u zraku. To je zakon po kome su izgrađene sve moderne letjelice i po kojem je pronađen sport paraglajding (rijādetut-tajērāniš-širā’ijj). Tako, u svom prikazu letenja, Kur’an izražava ono što je sporedno glagolskim oblikom, jer ono ukazuje na pojavu, a ono što je osnova izražava u formi participa aktivnog, što znači da ptice u zraku šire krila, a neke od njih ponekada ih skupljaju.⁴¹

20. EMMEN HAZE L-LEZĪ HUVE DŽUNDUN LEKUM JENSURUKUM MIN DŪNI R-RAHMĀNI INI L-KĀFIRŪNE ILLĀ FĪ GURŪR

(أَمَّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ)

Ili ko su ti koji će biti vojska vaša i vama pomoći, osim Svemilosnog? Nevjernici su samo obmanuti! – Džund (جُنْدٌ) je vojska (‘asker); gurūr (غُرُورٍ) – obmana, varka, zasljepljenost, iluzija, ništavnost, tlapnja.⁴² U prethodnim ajetima spomenute su Božije vojske: nebo i Zemlja na kojoj se ljudi osjećaju sigurno. Božije vojske su neograničene, i zato ne postoji sila koja može spriječiti Njegovu kaznu. Nevjernici su obmanuti od strane šejtana, i u tome su uporni.

40 Al-Maydāni, *Ma’arifiġ at-tafakkur*, 14/625.

41 ‘Itr, *‘Ulūm al-Qur’ān*, 230; usp. Aš-Šābūni, *Šafwa at-tafāsīr*, 3/419.

42 Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, 1214.

21. EMMEN HAZEL-LEZI JERZUKUKUM EN EMSEKE RIZKAH BEL LEDŽDŽŪ FĪ 'UTUVVIN VE NUFUR (أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يُرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ تَبَلَّ لِحَوَائِي عُتُوٌّ وَنُفُورٌ)

*Ili, ko je taj koji će vas opskrbiti ako On uskrati opskrbu Svoju? Ali, oni su uporni u bahatosti i bježanju – Ljudima niko ne može pružiti hranu ako je On uskrati. On to može učiniti na brojne načina; sve je u Njegovoj moći: kiša, zrak, sunce, drveće... Ledžže (لَجَّ) znači *zaokupiti, iznuriti*, s prijedlogom *fī* (kao što je slučaj ovdje): *b. tvrdoglav, uporan, nepopustljiv, ustrajati u, produžavati; ludždž je duboki okean*.⁴³ Znači: oni su zašli veoma duboko u svoju aroganciju i neposlušnost kao rezultat te arogancije. 'Utuvin (عُتُوٌّ) je *bahatost, obolost, nufūr* (نُفُورٌ) – *bi-jeg, odlazak, odvratnost, mržnja, odbojnost, averzija, strah, preplašenost*.⁴⁴*

22. E FE MEN JEMŠĪ MUKIBBEN 'ALĀ VEDŽHIHI EHDĀ EM MEN JEMŠĪ SEVIJJEN 'ALĀ SIRĀTIN MUSTEKĪM

(أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ)

Da li je onaj koji idući pada na lice svoje upućeniji ili onaj koji ide uspravno Pravim putem? – Mukibben 'alā vedžhibi (مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِ) – koristi se onda kada se neko prisiljava da drži lice na tlu i tako hoda, kao da njuši zemlju. Životinje uvijek gledaju dolje, samo kada vide opasnost, gledaju gore. Ima ljudi, u duhovnom smislu, koji čitav život gledaju samo dolje, a jedino će pogledati gore na ahiretu; Svevišnji im tada neće dati da pogledaju dolje. Na početku sure govori se o podizanju glave gore, tj. posmatranju svijeta okolo. Onaj ko hoda i gleda dolje, on ne zna kakva opasnost vreba ispred njega; kada pogleda gore, onda zna. A kada je put ravan, onda osoba dobro vidi ono što je ispred nje. Dakle, onaj čiji život ima cilj i svrhu, on zna kuda ide. Ibn Abbās kaže da je ovo "parabola o onome ko ide putem zablude i onome ko ide putem Upute".⁴⁵

24. KUL HUVEL-LEŽĪ ENŠE'EKUM VE DŽE'ALE LEKUMUS-SEM'A VE L-EBSĀRE VE L-EFIDEH KALĪLEN MĀ TEŠKURŪN

(قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ كَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ)

*Reci: "On vas stvara i daje vam sluh i vid i pamet. Kako vi malo zahvaljujete!" – Enše'e (أَنْشَأَ) znači *stvarati iz ništa*, a znači i *izgraditi se, uzdići se*.⁴⁶ Čovjek je biće koje raste, razvija se, a ne biće koje zabada lice u tlo! Čovjek nije životinja! Sem' (السَّمْعُ) je *sluh*, *ebšār* (الْأَبْصَارُ) su *oči*, a *efideh* (الْأَفْئِدَةُ – jed. *fu'ād* - الفؤاد) –*

43 *Ibid*, 1549.

44 *Ibid*, 1756.

45 Usp. Az-Zamahšari, *Tafsīr al-Kaššāf*, 1127; Maududi, *Tafhim al-Qur'an*, <http://www.english tafsir.com/Quran/67/index.html>; Al-Maydānī, *Ma'āriḡ at-tafakkur*, 14/631–634.

46 Usp. Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, 1722.

srca, ali ovdje⁴⁷ ova riječ ima značenje *razuma*. Zajedno se, dakle, spominju sluh, vid i srce, tj. razum. Prvo se spominju sluh (jer prvo treba čuti Uputu) i vid (tj. kuda idemo) kao najmoćniji instrumenti opažanja, a onda *srce* kao njihovo sjedište. Očigledno je da se termin *fu'ād* ne odnosi na fizički osjetilni organ već na duhovnu ili intelektualnu funkciju. Čovjek je u potpunosti osposobljen shvatiti i spoznati Istinu te da se zahvali Onome ko mu je dao tu sposobnost.⁴⁸ Nažalost, mnogi ljudi date sposobnosti ne koriste na pravi način.

25. KUL HUVELLEZĪ ZERE'EKU FI L-ERDI VE ILEJHI TUHŠERŪN

(قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ)

Reci: “On vas je razasuo po Zemlji i pred Njim ćete se sakupiti” – Glagol *zere'e* (ذَرَأَ) znači *stvoriti nešto bez uzorka*, a znači i *raširiti, razasuti (besse)*;⁴⁹ *tuhšerŭn* (تُحْشَرُونَ) – od *hašr* – dolazi u značenju *džem' – sakupiti*.

26. VE JEKŪLŪNE METĀ HAZEL-VA'DU IN KUNTUM SĀDIKĪN

(وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ)

A oni govore: “Kad će već jednom ta prijetnja ako istinu govorite?!” – Ovo pitanje oni ne postavljaju s namjerom da, ako im se na njega odgovori, oni će to prihvatiti, nego ironično, i kako bi imali izgovor da negiraju, budući da Proživljenje, a samim time i polaganje računa, smatraju nemogućim. Pod *prijetnjom* (*va'd - al-ŭ'ad*) se može podrazumijevati Proživljenje, nagrada, kazna, Sudnji dan.⁵⁰

27. KUL INNEMEL-'LMU 'INDELLĀHI VE INNEMĀ ENE NEZĪRUN MUBĪN

(قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ)

Reci: “Samo Allah zna! A ja sam samo opominjatelj jasni” – U ajetu je istaknuta riječ *nezīr* (نَذِيرٌ) – *opominjatelj* jer je naprijed istaknuto da će biti postavljeno pitanje da li je dolazio *nezīr*. Poslanikovo, a.s., sâmo znanje da će on sigurno doći dovoljno je da upozori ljude prije nego što on stvarno dođe. Slično ovome je moment smrti: svako zna da mora umrijeti jednoga dana, a kada će biti taj dan – to je poznato samo Svevišnjem Allahu. Ali to naše znanje dovoljno je da nemarnog upozorimo da se prije smrti ponaša kako dolikuje.⁵¹

47 Kao i u sličnom kontekstima, npr. Al-Isrā' (36), ili u An-Nahl (78).

48 Šire v. Abd al-Karim, *Kur'anska terminologija*, 212–218.

49 Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, 550.

50 V. Al-Bağawī, *Ma'ālim at-Tanzīl*, 8/180; Al-Qurṭubī, *Al-Ġāmi' li abkām al-Qur'ān*, 18/210.

51 Usp. Maududi, *Tafhim al-Qur'an*, <http://www.english tafsir.com/ Quran/67/index.html>.

28. FELEMMĀ RE'EVHU ZULFETEN SĪ'ET VUDŽŪHU-LEZĪNE KEFERŪ VE KĪLE HĀZEL-LEZĪ KUNTUM BIHI TEDDE'ŪN

(فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ)

Kad je ugledaju izbliza, jad će prekriti lica onih koji nisu vjerovali i bit će rečeno: "Ovo je ono što ste tražili!" – Zulfeten (زُلْفَةً) znači kurben (قربا), tj. blizu. Paklena vatra će se vidjeti, i sve više približavati osobama, a lica onih koji ne vjeruju izgledat će strašno jer će shvatiti šta im dolazi. Hāzel-lezī kuntum bihi tedde'ūn (هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ) – Ovo je ono što ste tražili!" – tj. što ste poricali tvrdeći da je to laž, i što ste, također, požurivali.⁵²

29. KUL ERE'EJTUM EN EHLEKENIJELLĀHU VE MEN ME'İJE EV RAHIMENĀ FE MEN JUDŽĪRUL-KĀFİRINE MIN 'AZĀBIN-NĀR

(قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكْنِي اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمْنَا فَمَنْ يُجِزُّ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ)

Reci: "Kažite vi meni: Ako me Allah usmrti i one koji su sa mnom, ili ako nam se smiluje, pa ko će zaštititi nevjernike od kazne bolne?" – Edžāre (اجار) znači spasiti bližnjeg; klasično značenje podrazumijevalo je da, kada neprijatelj dođe i nekoga napadne, taj se sakrije kod svojih komšija, i tako dobije zaštitu. Povod objave ovog ajeta je priželjkivanje poricatelja Istine da Muhammeda, a.s., i muslimane zadesi smrt. Allah, dž.š., naredio je Poslaniku da takvima kaže: "Bilo da umremo ili da nam se Allah smiluje, vi se ni u kojem slučaju nećete spasiti kazne bolne!"⁵³

30. KUL HUVER-RAHMĀNU AMENNĀ BIHI VE 'ALEJHI TEVEKKELNĀ FE SETA'LEMŪNE MEN HUVE FĪ DALĀLIN MUBĪN

(قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَتَسْتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ)

Reci: "On je Svemilosni, u Njega vjerujemo i samo se na Njega oslanjamo! A vi ćete saznati ko je u zabludi očitaj" – Sura započinje spomenom Božijeg imena Er-Rahmān, i njime završava, iako ova sura ima više atmosferu kazne, a ne nagrade. Er-Rahmān (الرَّحْمَنُ) je Svemilosni; Svevišnji nije samo El-Džebbār (Prisiljavatelj) ili El-Muntekim (Osvetnik), on je i Rahmān. Pored toga što u Njega vjerujemo, mi se na Njega i oslanjamo, odnosno samo se na Njega oslanjamo, jer je ispred glagola tevekkelnā (oslanjamo) navedeno 'alejhi (na Njega), što ukazuje na specificiranje (ihtisās).

52 Usp. Az-Zamahšarī, *Tafsīr al-Kaššāf*, 1128; Al-Maydānī, *Ma'āriḡ at-tafakkur*, 14/639.

53 V. Ibn 'Atijya, *Al-Muḥarrar al-waḡīz*, 5/343; Al-Qurtubī, *Al-Ġāmi' li aḥkām al-Qur'ān*, 18/212; Aṣ-Šābūnī, *Šafwa at-tafsīr*, 3/421.

31. KUL ERE'EJTUM IN ASBEHA MĀ'UKUM GAVREN FE MEN JE'TĪKUM BI MĀ'IN ME'ĪN (قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ)

Reci: “Šta mislite, ako vam vode presuše, pa ko će vam dati vodu tekuću?” – Gavr (غَوْرًا) je voda koja je potopljena u zemlju (gā'ir fi e'amākil-erd) i ne može se pronaći: mā' me'īn (مَاءٍ مَعِينٍ) – tekuća voda (ma' džār). Neki mufessiri kažu da se ovdje misli na Zemzem-vodu u smislu: ako bi je Svevišnji potopio u zemlju, ko bi je mogao vratiti mimo Svevišnjeg Allaha?!⁵⁴ Ovo je zastrašujuća prijatna onima koji ne vjeruju u Svevišnjeg.

TEFSIRSKE POENTE:

1. Svevišnjem Allahu pripada apsolutna vlast;
2. Svevišnji nikoga neće kazniti sve dok mu ne dođe opominjatelj ili upozoritelj;
3. smrt i život dar su Svevišnjeg Allaha; i niko drugi ne može dati život, niti uzrokovati smrt;
4. smrt i život čovjeka nisu besmisleni; njegov život jeste period ili vrijeme iskušavanja ili testiranja;
5. svakom je pružena prilika da praktično pokaže ko je i kakav je čovjek; svakom je pružena prilika za djelovanje i rad za dobro, odnosno zlo;
6. sva čovjekova djela, javna i tajna, čak i namjere i najskrivenije misli, poznata su Svevišnjem Allahu;
7. obaveza je tragati za nafakom, a ne ništa ne raditi i očekivati je;
8. čovjek je u potpunosti osposobljen da shvati i spozna Istinu;
9. čovjeka ne treba zavarati njegova snaga ili moć;
10. čovjek se treba bojati samo Svevišnjeg Allaha i Njegove moći.

LITERATURA

- Abd al-Karim, Balil, *Kur'anska terminologija*, prev. Almir Fatić, CNS, Sarajevo, 2019.
- Al-Bağawī, Al-Ḥusayn, *Ma'ālim at-Tanzīl*, Dār ṭayyiba, Riyāḍ, 1989.
- Al-Bayḍāwī, Nāšir ad-Dīn, *Anwār at-Tanzīl wa asrār at-ta'wīl*, Dār al-rušd, Beirut, 2000.
- Al-Fayrūzābadī, Ya'qūb, *Bašā'ir dawī at-tamyīz fī laṭā'if al-Kitāb al-'azīz*, al-Mağlis al-a'lā li aš-šū'ūn al-islāmiyya, Kairo, 2005.
- Ḥalīl, 'Ādil Muḥammad, *Awwal marratan atadabbar al-Qur'ān*, IAS, Kuwayt, 2017.
- Ibn 'Aṭīyya, al-Andalusī, *Al-Muḥarrar al-wağīz fī tafsīr Kitāb al-'azīz*, Dār al-kutub al-'ilmiyya, Beirut, 2001.
- Ibn al-Ğawzī, Abū al-Farağ, *Zād al-masīr fī 'ilm al-tafsīr*, Dār al-fikr, Beirut, 2009.

54 V. Ibn 'Aṭīyya, *Al-Muḥarrar al-wağīz*, 5/344; Al-Maydānī, *Ma'āriḡ at-tafakkur*, 14/641.

- Ibn Džuzejj, *Olakšani komentar Kur'ana*, prev. N. Ćeman, Libris, Sarajevo, 2014.
- Ibn Kaṭīr, *Tafsīr al-Qur'ān al-'aẓīm*, Ġam'iyya ihyā' al-turāṭ al-islāmī, Kuwayt, 1996.
- 'Itr, Nūr ad-Dīn *Ulūm al-Qur'ān*, Damask, 1996.
- Al-Qurṭubī, Abū 'Abdullāh, *Al-Ġāmi' li ahkām al-Qur'ān*, Dār al-hadīṭ, Cairo, 1996.
- Al-Maydānī, 'Abd ar-Raḥmān Ḥabannaka, *Ma'āriḡ at-tafakkur wa daqā'iq at-tadabbur*, Dār al-qalam, Bayrūt, 2000.
- Maududi, Sayyid Abul Ala, *Tafhīm al-Qur'an - The Meaning of the Qur'an*, <http://www.englishtafsir.com/Quran/71/index.html>.
- Al-Māwardī, Abū al-Ḥasan, *An-Nukat wa al-'uyūn*, Dār al-kutub al-'ilmiyya, Beirut, 2012.
- Muṭi'ić, Teufik, *Arapsko-bosanski rječnik*, El-Kalem, Sarajevo, 1997.
- Aṣ-Šabūnī, Muḥammad 'Alī, *Ṣafwa at-tafāsīr*, Dār al-Qur'ān al-karīm, Beirut, 1981.
- Aṣ-Suyūṭī, Ġalal ad-Dīn, *Asrār tartīb al-Qur'ān*, Dār al-ḥaḍīla, Kairo, s.a.
- Aṣ-Šawkānī, Muḥammad b. 'Alī, *Faṭḥ al-Qadīr*, Dār al-ma'rifa, Beirut, 2007.
- Aṭ-Ṭabarī, Ibn Ġarīr, *Ġāmi' al-bayān 'an ta'wīl āy al-Qur'ān*, Dār al-salām, Cairo, 2007.
- Taslaman, Caner, *Kur'an nenadmašni fenomen*, 3. izdanje, prev. E. Ibrahimkadić, Dobra knjiga, Sarajevo, 2011.
- Az-Zamaḥšarī, *Tafsīr al-Kaššāf*, Dār al-ma'rifa, Beirut, 2005.

آلمير فاتيتش

Almir Fatic

سورة الملك: ملك الله المطلق

Sūrah Al-Mulk: God's Absolute Authority

ملخص: تمثل هذه المقالة شرحاً لسورة الملك وهي الثامنة والستون من سور القرآن الكريم، وآياتها ٣٠ آية. إن الموضوع الرئيسي لهذه السورة هو شرح حقيقة أن الملك والسيادة والعزة والخلق كل ذلك لله سبحانه وتعالى وحده. والموضوع الرئيسي هذا مقدم في خمسة أبواب.

Summary: Using the verse-by-verse method, the author interprets the 68th Qur'anic sūrah - Sūrah Al-Mulk, which consists of 30 verses. The main theme of the sūrah is the explanation of the fact that all and absolute authority, sovereignty, power and creation belong to Allah Most High. This central theme of the sūrah is presented in five thematic units.

Dekoloniziranje kur'anskih studija (II)

(Prvi dio objavljen u Glasniku 1-2, 2024)

JOSEPH E. B. LUMBARD

redovni profesor na odsjeku za kur'anske studije pri fakultetu
islamskih nauka univerziteta hamad bin halifa u dohi, katar
jlumbard@hbku.edu.qa

Sažetak: Naslijeđe kolonijalizma nastavlja vršiti svoj utjecaj na analizu Kur'ana u euroameričkim akademskim krugovima. I dok muslimanske zemlje više nisu direktno kolonizirane, intelektualni kolonijalizam i dalje prevladava u privilegiranju eurocentričnih sistema produkcije znanja na štetu, pa čak i isključivanje, modusa analize koji su se razvijali u islamskom svijetu više od hiljadu godina. Ovaj oblik intelektualne hegemonije često rezultira višestrukim epistemološkim redukcionizmom koji poriče učinkovitost analitičkih alata razvijanih u klasičnoj islamskoj tradiciji. Pretpostavljena intelektualna superiornost euroameričkih analitičkih modusa postala je konstitutivna i stalna karakteristika kur'anskih studija, utječući na sve aspekte ovog polja. Njihova postojanost sprječava neke učenjake da se susreću, a kamoli koriste, s analitičkim sredstvima klasične islamske tradicije i predstavlja prepreku širem diskursu u međunarodnoj zajednici učenjaka koji se bave kur'anskim studijama. Priznavanje prepreka do kojih je u kur'anskim studijama dovela kolonijalnost znanja može nam pomoći da razvijemo inkluzivnije pristupe u koje su inkorporirani višestruki modusi analize, pri čemu bi se učenjaci iz različitih intelektualnih sredina mogli uključiti u efektivniji dijalog.

Ključne riječi: Kur'an, dekolonizacija, kolonijalizam, islam

(NASTAVAK)

....

Takvi oblici epistemičke kolonizacije unutar kur'anskih studija doveli su do linije istraživanja u kojoj se ozbiljno shvaćaju samo teorije euroameričkog porijekla i mnoge spekulacije koje nisu na nivou teorije, dok se autohtoni pristupi Tekstu proučavaju kao kulturalni artefakti koji više nemaju sposobnost da generiraju razumijevanje samog kur'anskog teksta. Pretpostavlja se kako su oni smijenjeni i zamijenjeni "sofisticiranim" kritičkim pristupima. Nativne epistemologije ovdje su reducirane na kategoriju povijesnih artefakata, bez priznanja da su moderni akademski pristupi Tekstu isto tako, ako ne i više, povijesno i ideološki locirani.¹

Joseph E. B. Lombard

Nijanse epistemičkih predrasuda koje se održavaju nesposobnošću i odbijanjem da se temeljni doprinosi klasičnih komentatora postave u odnosu na paradigme koje potječu iz euroameričke akademije mogu se naći kroz čitavo polje kur'anskih studija.² Čak i oni učenjaci koji pokazuju veliko poštovanje prema kur'anskom tekstu lamentiraju zbog upotrebe *tefsira* u ovoj oblasti.

Raspravljajući o sklonosti nekih učenjaka da koriste *tefsir* u kur'anskim studijama ili da "kombiniraju kur'anski tekst i komentare Kur'ana kako bi formirali jedan predmet proučavanja", Angelika Neuwirth piše: "Činjenica da bi analogni pristup u biblijskim studijama (npr. čitanje hebrejske

- 1 Istraživanja u oblasti kulturalne hermeneutike pokazuju da se prilikom primjene navedenih metodologija moraju uzeti u obzir kulturalne pretpostavke specifične za vrijeme i mjesto u kojem se razvijaju određene akademske metodologije. Kako de Sousa Santos primjećuje: "Relevantnost datog objekta analize ne leži u samom objektu, već u cilju analize. Različiti ciljevi produciraju različite kriterije relevantnosti" (de Sousa Santos 2014, str. 140).
- 2 Stav da se ne može osloniti na islamsku naučnu tradiciju toliko prožima islamske studije općenito da će učenjaci poput Aarona Hughesa izjaviti, sa slabom analizom ili opravdanjem, kako je "također važno obazirati se na kasnija tumačenja, naprimjer, Kur'ana, kako bismo ga pokušali rasvijetliti (Hughes 2015, str. 111).

Biblije zajedno s Midrašem, ili čitanje Novog zavjeta kroz prizmu ranih crkvenih otaca) bio sporan u akademskom kontekstu, jasno pokazuje kakav je egzotični status, do današnjih vremena, pripisivan Kur'anu" (Neuwirth 2014, str. 38). U drugom članku, Neuwirth piše:

Dozvolite mi da naglasim da bi komparativna marginalizacija samog Teksta u korist njegove egzegeze bila nezamisliva u ozbiljnim biblijskim studijama. Nigdje se u savremenoj akademiji kritička biblijska nauka ne gradi na egzegetskim tradicijama. Niti se tekstovi hebrejske Biblije čitaju kroz prizmu midraških rasprava, niti se Novi zavjet čita pozivajući se na rasprave crkvenih otaca. U oba polja biblijskih studija, pojedinačne jedinice biblijskih tekstova su kontekstualizirane sa spisima i tradicijama aktuelnim u okruženju u kojem su nastale (Neuwirth 2007, str. 116).

Umjesto da se nadograđuje na analizu kur'anskih tekstualnih i interpretativnih tradicija kako bi se demonstriralo zašto je to dvoje problematično, ovaj argument se poziva na tradiciju biblijskih studija i postavlja je kao normu. Neuwirthina tvrdnja počiva na premisi da su tekstualne i egzegetske tradicije biblijske i kur'anske tradicije slične. Ipak, *moraju* se koristiti vrlo različite metodologije za rješavanje različitih nizova problema, a egzegetski i širi naučni korpus svake tradicije mora se razmatrati zasebno. Iako se i Biblija i Kur'an javljaju u bliskoistočnom miljeu, historija strukture, kompilacije, recepcije i prenošenja Biblije i Kur'ana značajno se razlikuje, kao što se razlikuje i priroda klasične učnosti u ovim tradicijama. Biblija je biblioteka knjiga mnogih različitih autora koje su prikupljane stoljećima i njen proces kanonizacije ostaje "samo nejasno shvaćen" (Brettler 2004, str. 2072). Najraniji sačuvani manuskripti hebrejskih spisa datirani su više od hiljadu godina nakon vremena kada su, prema predajama, prvi put sakupljeni. Nasuprot tome, najnovija saznanja pokazuju kako je Kur'an jedina knjiga koja je kompilirana i kanonizirana u roku od stotinu godina od vremena kada je njegovo sakupljanje, kako se prenosi, započelo (610. godine).³ Pored toga, najobimnija naučna tekstualna analiza Kur'ana do danas, analiza u kojoj je Tekst podvrgnut rigoroznoj stilometrijskoj, stilističkoj i statističkoj kompjuterskoj analizi, pokazuje da Kur'an odražava visok stepen sinhronizirane glatkoće, što ukazuje na to da "stil podržava hipotezu jednog autora" (Sadeghi 2011, str. 288). Ovakvi zaključci pokazuju da, dok su se euroameričke

3 Unazad dvadeset godina svjedočimo najznačajnijim pomacima u razumijevanju razvoja kur'anskog teksta u historiji zapadne akademije. Najistaknutije među ovim studijama su Déroche (2014); Al-A'zami (2020); Motzki (2001). Drugi članci koji se dotiču datiranja ranih rukopisa su Dutton (2001, 2004, 2007); Rezvan (2000); Sinai (2014).

studije Kur'ana bavile opširnim spekulacijama o porijeklu i autorstvu kur'anskog teksta, klasična islamska tradicija, u tretiranju Kur'ana kao koherentnog teksta jednog autora, bila je mnogo bliža ispitivanju teksta onako kako je nastao u svom izvornom historijskom kontekstu.

Derogativni stavovi prema modusima kur'anske analize koji se naslanjaju na klasičnu islamsku tradiciju i nju inkorporiraju proizlaze iz dugotrajne percepcije kur'anskih studija kao produžetka ili podskupa biblijskih studija koje moraju slijediti mnoge iste metodologije i principe. Ovaj pristup pretpostavlja da su historije biblijskih i kur'anskih tekstova slične i da odnos između egzegetske tradicije i svetog teksta u islamskoj tradiciji mora odražavati taj isti odnos u jevrejskoj i kršćanskoj tradiciji. Iz jedne perspektive, ova tvrdnja je sekularna varijacija neosnovane tvrdnje da je islam uglavnom, ako ne i u potpunosti, deriviran iz prethodnih abrahamskih religija. Međutim, jedna od fundamentalnih razlika između islamske, kršćanske i jevrejske tradicije je u tome što je središnji dio islamske egzegetske tradicije od njenog početka bilo historijsko porijeklo teksta. Dakle, već postoji "historijska kritička tradicija" koja nastoji procijeniti kontekst i porijeklo teksta. Muslimanske egzegete su od početka prepoznali da "tekstovi imaju kontekste" i da moraju biti razumijevani u skladu s tim kontekstima. Kao što Imran el-Bedevis primjećuje, "povezani žanr 'povoda objave' (*esbab en-nuzul*) podržava ideju kako su prvi muslimani shvatili da je Objava posredovana kroz historijski kontekst" (Al-Badawi 2014, str. 44). U ranim stoljećima islama, muslimanski učenjaci su izvršili detaljnu analizu rukopisa u nastojanju da identificiraju izvorni oblik kur'anskog teksta.⁴ Ovaj nivo detaljne historijske svijesti ne manifestira se na isti način u ranim jevrejskim i ranim kršćanskim tradicijama. Kao rezultat toga, argument da kur'anske studije ne bi trebale koristiti alate kur'anskih nauka i raditi s kur'anskom komentatorskom tradicijom i njenim pratećim materijalima mora se razumijevati potpuno različitim od argumenta da biblijske studije ne bi trebale raditi s biblijskom komentatorskom tradicijom. Kao što Zadeh primjećuje: "Možda bismo također željeli postaviti pitanje u kojoj bi mjeri kur'anske studije trebale oponašati metode i teorije biblista. Jer, dok se korpusi preklapaju na važne i očigledne načine, postoje smislene razlike u stvarnim historijama koje okružuju tekstove i njihove interpretativne zajednice" (Zadeh 2015, str. 340).

⁴ Recentne studije su pokazale da najraniji pokušaji da se identificira "umm" ili "originalni izvor" pisanog kur'anskog teksta u Ebu 'Amr ed-Danijevom (um. 444./1053.) *El-Muqni' fi resm mesabif el-emsar* ukazuju na izvornu transmisiju kur'anskog teksta iz jednog originalnog izvora sredinom sedmog stoljeća; vidi Cook (2004); Van Putten (2019).

Ovaj proces odbacivanja modusa učenosti koji su nativni za predmet, narode, tekstove ili civilizacije proučavanja nije ograničen na kur'anske studije. Temeljna je pretpostavka moderne euroameričke akademije da su nezapadnjačke epistemologije prikladne da budu predmet istraživanja ili analize, ali da nisu prikladne biti alati analize kroz koje možemo razumijevati tekstove i svijet, ili kroz koje bismo čak mogli analizirati dominantne eurocentrične epistemologije. Pretpostavke o epistemičkoj i heurističkoj inferiornosti metodologija nezapadnjačkog porijekla posebno su problematične u oblasti kur'anaskih studija, budući da, historijski posmatrano, postoji desetina hiljada studija koje uspostavljaju različite epistemičke pristupe tekstu, a posmatrano internacionalno, postoji daleko više kur'anskih učenjaka koji još uvijek koriste metodologije utemeljene ili povezane s klasičnom islamskom tradicijom nego što ima učenjaka koji koriste metodologije koje proizlaze iz euroameričkih modela.⁵ Bez obzira na to, bilo koju epistemičku orijentaciju koja ne proizlazi iz orijentacij(e)a zapadnocentričnog modela, pri čemu mislim na svaku učenost koja usvaja svoje temeljne premise neovisno o njihovom geografskom porijeklu, veliki kontingent euroameričke učenosti proglašava inferiornom ili čak nevažecom.

Usprkos svojoj šarolikoj, policentričnoj prirodi, tradicija *tefsira* se u euroameričkoj akademiji često prikazuje kao monolitna tradicija. Ali jednako lahko bi se moglo primijetiti da su modusi samoproklamiranog "višeg kritičizma" koji se zagovaraju u modernoj akademiji utemeljeni na uskom epistemološkom oruđu koje se ovjekovječuje. Ovaj trend ka epistemičkoj stenozi u euroameričkom proučavanju Kur'ana odražava cjelokupni proces limitiranja kanona u zapadnoj akademiji. Od petnaestog stoljeća pa naovamo, izgradnja modernog svjetskog sistema "počivala je na višestrukim 'kreativnim destrukcijama', često provedenim u ime 'civilizacijskih', oslobađajućih ili emancipatorskih projekata, koji su imali za cilj reducirati razumijevanje svijeta na logiku zapadne epistemologije" (De Sousa et al. 2008, str. xxxiii). Kur'anske studije na zapadnim i vesterniziranim univerzitetima su, uglavnom, produžetak i nastavak ovog procesa. Nebožansko porijeklo teksta se postavlja kao jedini racionalni pristup, a metodologije bilo kakvih analiza koje ne uključuju ovu temeljnu pretpostavku se često

5 Naprimjer, Behauddin Hurremšahi i Ahmed Pakači iz Irana, te Fadil Salih Samerra'i i Fadl Hasan Abbas samo su neki od savremenih učenjaka čija se velika učenost naslanja na metodologije iz klasične komentatorske tradicije kako bi proizvela nova i važna zapažanja u vezi s jezikom Kur'ana. Emin Ahsen Islahi (um. 1997) i njegov učitelj Hamiduddin Ferahi (um. 1930) u Pakistanu su napisali revolucionarni rad o koherentnosti i redoslijedu u Kur'anu koji se često ignorira ili zaklanja u euroameričkim raspravama o redoslijedu Kur'ana. Bez obzira na to, mnogi od ovih učenjaka se rijetko, ako uopće, spominju u studijama Kur'ana u euroameričkoj akademiji.

odbacuju od samog početka. U tom procesu, kako je ranije navedeno, ogromna brda historijske, filološke, leksikografske i književne analize proglašavaju se mravinjakom. Nauke Kur'ana i sve njihove prateće metodologije relegirane su na "lokalne oblike znanja" relevantne samo u onoj mjeri u kojoj pružaju informacije koje se mogu koristiti od strane modernih tehnika "višeg kriticisma", koje se percipiraju kao jedini izvor "objektivnog znanja".

Ovaj višestrani epistemološki redukcionizam predstavlja oblik konceptualne ortodoksije koja je konstitutivna i trajna karakteristika kolonijalnosti.⁶ Nezapadni narodi se ne shvaćaju ozbiljno kada konceptualiziraju i predstavljaju svoju historiju, svoju tradiciju ili svoje tekstove na način koji poziva i evocira "lokalne" ili "nativne" epistemologije, i uskraćeno im je pravo da vrednuju euroameričke intelektualne tradicije kategorijama koje deriviraju iz vlastitih intelektualnih tradicija. Oni se zapravo smatraju epistemološki nepostojećim sve dok ne nauče da predstavljaju sebe, svoje tekstove i svoju tradiciju kroz euroameričke moduse analize.⁷

Nemogućnost da se uzme u obzir situiranost i pristrasnost euroameričkih akademskih pristupa počiva na takvim epistemološkim redukcijama. To toliko prožima proučavanje Kur'ana na euroameričkim univerzitetima da čak i učenjaci koji osjećaju simpatije prema islamu i njegovim interpretativnim tradicijama često ostaju nesvjesni pretpostavki u vezi s univerzalnom epistemičkom valjanošću sekularnih pristupa koje su inherentne njihovim analizama. Kako Vail Hallak primjećuje kada raspravlja o širim fenomenima orijentalizma, premda noviji pristupi teže "setu stavova koji pokazuju relativno više poštovanja i tolerancije nego bilo koji prethodni period", ipak

Zajednički nazivnik orijentalističke akademije nesumnjivo ostaje epistemička superiornost, što će reći da poštovanje i tolerancija dolaze s dozom epistemičkog samopouzdanja (i često arogancije) koja još uvijek pretpostavlja – svjesno ili ne – valjanost euroameričkog modernog projekta, posebno jer je vođen paradigmatiskim principima prosvjetiteljstva (Hallaq 2018, str. 238–39).

6 Kolonijalnost se odnosi na način na koji kolonijalizam opstaje nakon što su razni oblici "setlerskog kolonijalizma" napušteni. Ostaju strukture i paradigme koje osiguravaju nastavak imperijalne moći. Kako piše Ramon Grosfoguel: "Kolonijalnost se odnosi na kontinuitet kolonijalnih oblika dominacije nakon završetka kolonijalnih uprava. Kolonijalnost moći odnosi se na krucijalni proces strukturiranja u modernom/kolonijalnom svjetskom sistemu koji artikulira periferne lokacije u međunarodnoj podjeli rada, političke strategije podređenih grupa i inskripciju migranata iz Trećeg svijeta u rasnu/etničku hijerarhiju metropolitanskih globalnih gradova" (Grosfoguel 2002, str. 205).

7 Za analizu načina na koji ovo dovodi do krnjavih analiza kur'anskog teksta unutar islamskog svijeta vidjeti Taha Abdurrahman (2006, str. 175–206).

Na ovaj način, čak i mnogi “simpatizerski” pristupi kur'anskom tekstu produžavaju paradigmatške društveno-epistemičke strukture koje su dovele do “kritičkijih” revizionističkih pristupa. Takav pristup nalazimo u knjizi Carla Ernsta (2011) *Kako čitati Kur'an*, iz koje, kako primjećuje Travis Zadeh (2015, str. 331), “čitatelj može lahko steći dojam da najvažnija učenja o Kur'anu danas dolaze izvan sfere islamskog učenja, ma koliko se ona široko tumačila”.⁸ Zadeh primjećuje kako “Ernst izričito ima za cilj da stavi u zagradu tumačenja ukorijenjena u vjerskim opredjeljenjima kao sredstvo za unapređivanje onoga što on naziva neteološkim štivom pristupačnim široj publici” (ibid). Ovdje je neizbježno upitati se zašto bi teološko štivo bilo nepristupačno široj publici. S obzirom na to da je Kur'an bio podložan teološkim čitanjima koja i dalje utječu na muslimanske civilizacije od Indonezije do Afrike i šire, šta je onda to što čini “teološka” štiva nepristupačnima? Zar oni čitatelji kojima su teološka štiva bila “dostupna” ne čine “širu publiku”? Kroz Ernstovu tvrdnju, oni kojima bi teološka čitanja saopćavala, i oni koji se zanimaju za teološka čitanja, zapravo su učinjeni nepostojećim. Treba se također zapitati i to da li se uistinu može imati neteološko čitanje teksta čija je središnja tema, čak i na lingvističkom nivou, Bog, a koja se teološki čita više od hiljadu godina. Kada se uzme u obzir historijska recepcija teksta, svaki pokušaj izbjegavanja “teoloških čitanja” već unaprijed mora dati prednost sekularnom pristupu tekstu koji je stran vjerskim zajednicama kojima je tekst služio kao središnji molitveni dokument. Bilo koji pokušaj da se privilegiraju čitanja koja nisu utemeljena na teološkim opredjeljenjima otuda predstavlja značajan epistemološki pomak koji je potkrijepljen pretpostavkom o epistemološkom suverenitetu sekularizma. Takve studije mogu doprinijeti razumijevanju teksta, ali se mora priznati da, s jedne strane, one počinju s previše ugrađenih pretpostavki da bi bile teološki neutralne, a s druge, obično su pisane za nemuslimansku publiku čiji se mali broj bavi Kur'anom.

Sekularno čitanje koje predlaže Ernst bi zapravo imalo značajne teološke ramifikacije. U jednom primjeru, naslanjajući se na rad Nöldekea kojeg je kasnije nastavio Kevin van Bladel, Ernst (2011, str. 138) objašnjava kur'ansko kazivanje o Zul-Karnejnu kao usvajanje asirske legende u ranije objavljeni mekanski dio tokom medinskog perioda. Ovo tumačenje je samo po sebi upitno, kao što je Travis Zadeh istakao, budući da je “prilično slabašan pokušaj historizirati

8 Ovo je slično Rippinu (2010, str. 7) koji predlaže da se, zarad premošćavanja podjele između muslimanske i nemuslimanske učenosti o Kur'anu, djela trebaju prevoditi s evropskih na islamikatske (*Islamicate*) jezike.

kur'ansko kazivanje koristeći materijal koji možda nije bio direktan intertekst za Kur'an" (Zadeh 2015, str. 333). Što je još važnije, takvi pokušaji historizacije kur'anskog kazivanja često podrazumijevaju tvrdnju o historijskom porijeklu kur'anskog teksta koja ne može a da nema teološke implikacije. Bilo koji pokušaj zamjene teoloških objašnjenja teksta sekularnim interpretacijama nužno podrazumijeva pretpostavku sveobuhvatne metafizike koja je u sukobu sa sveobuhvatnom metafizikom koja daje informacije o svjetonazorima klasičnih i postklasičnih muslimanskih konceptualizacija Kur'ana. Teološka pitanja ne mogu se jednostavno "staviti u zagradu", kako Ernst predlaže. Samo uvjerenje da se to može učiniti, premda ne otvoreno teološko, zasnovano je na uvjerenjima, vrijednostima i pretpostavkama ugrađenim u svjetonazor koji nosi ideološke i teološke implikacije koje imaju isto toliko utjecaja na čitanje teksta koliko i otvorena teološka opredjeljenja. Dajući prednost sekularnom pristupu, učenjak je već došao do teksta sa isto toliko ugrađenih pretpostavki kao i predani teolog. Temeljna razlika može biti u tome što je sekularni učenjak manje "konfesionalan" u pogledu svojih stavova, iako je njima jednako limitiran.

Ernstov pristup predstavlja još jedan aspekt procesa u kojem se polja znanja iz euroameričkog konteksta proglašavaju inteligibilnim i autoritativnim, dok se polja znanja izvan euroameričkog konteksta smatraju neinteligibilnima i otuda nemaju autoritet. Euroamerički učenjak, pri čemu mislim na bilo kojeg učenjaka koji dijeli ovo epistemičko gledište, bilo namjerno ili nehotice, ovlašten je da ozbiljno govori o Kur'anu, da odredi postupke pomoću kojih se procjenjuje kredibilnost iskaza, i konačno da odredi koje iskaze i zaključke treba uzeti zaozbiljno i tako konstituirati okvir za dijalog.

ZAKLJUČAK

Najrecentniji razvoj u oblasti kur'anskih studija na Zapadu pokazuje da ovo polje ostaje zarobljeno u pretpostavkama epistemičkog suvereniteta euroameričke misli i kao takvo perpetuirati kolonijalistički projekat proizvodnje epistemološki domicilnih i pacificiranih subjekata. U aktuelnoj strukturi kur'anskih studija u euroameričkoj akademiji, od naučnika se i dalje traži da usvoji ili se preplati na jedinstvenu univerzalnu hijerarhiju u kojoj se sekularnim eurocentričnim pristupima tekstu daje počasno mjesto, a pristupi nativnih muslimana tekstu svedeni su na pružanje informacija koje se onda mogu ugraditi u zapadnocentričnu epistemičku hijerarhiju. Takvi pristupi, bili oni savremeni ili predmoderni, ne mogu se posmatrati kao generiranje korisnih primjena znanja sami po sebi. Metodologije razvijene u euroameričkoj akademiji predstavljene su kao

“kritičniji”, “ozbiljniji” ili “rigorozniji” pristupi tekstu. Nasuprot tome, metodologije koje se koriste u kur'anskim naukama i klasičnoj komentatorskoj tradiciji, ili one koje inkorporiraju njene aspekte, smatraju se inherentno pogrešnim jer su utemeljene na alternativnim epistemologijama čija se legitimnost *a priori* denuncira, zbog ukorijenjenog suprotstavljanja onome što se smatra “područjem neshvatljivih vjerovanja i ponašanja, koja se ni na koji način ne mogu smatrati znanjem, bilo istinitim ili lažnim” (De Sousa Santos 2007, str. 51).

Danas, kada govorimo o odnosu između metodologija kur'anskih studija utemeljenih na klasičnoj islamskoj tradiciji i onih koje proizlaze iz euroameričke akademije, uglavnom se radi o neodnosu, zbog toga što većina euroameričkih učenjaka odbija razmatrati nezapadnjačke epistemologije kao relevantne epistemološke alternative.⁹ Alternativne epistemologije su zapravo prikazane kao “nekognitivne”, osim ako se ne mogu prevesti u dominant(u)e sekularn(u)e paradig(m)u(e). Ali sâm taj proces prevođenja ih denaturira i prenamjenjuje tako da više ne ispunjavaju funkcije za koje su ustanovljene i razvijene. One se, umjesto toga, gledaju kao sekundarne u odnosu na euroameričke paradigme i smatraju se vrijednima samo ukoliko im mogu doprinijeti kao jedno ili dva zapažanja, ili ukoliko su u nekom momentu došli do sličnih zaključaka, u kojem slučaju su tumačene kao potvrđivanje dominantne paradigme.

Da bismo se odmakli od pretpostavki euroameričkog epistemičkog privilegiranja i epistemičkog suvereniteta koji prožimaju ovo polje, moramo biti svjesni situiranosti zapadnocentrične misli i “odmisliti” dominantne kriterije koji su prečesto definirali polje kur'anskih studija u euroameričkoj akademiji. To zahtijeva da idemo do korijena ovih kriterija kako bismo ispitali i propitali “njihove kulturalne, epistemološke, pa čak i ontološke pretpostavke” (De Sousa Santos 2014, str. 237). Takav proces može omogućiti “emancipatorske transformacije” koje slijede tekstove razvijene izvan zapadnocentričnih kritičkih teorija.¹⁰ Način premošćivanja jaza između euroameričkih učenjaka i učenjaka u drugim zemljama prevođenjem “savremenih radova” s mnogih jezika, kako predlažu Rippin (2010) i drugi, prečesto postaje alatom za proširenje euroameričke

9 Kao što De Sousa Santos (2014, str. 212) primjećuje, unutar paradigmi euroameričke akademije nije moguće “nezapadnjačke kulture smatrati relevantnim kulturalnim alternativama u bilo kom zamislivom smislu”.

10 Bilo koji most između kur'anskih studija u muslimanskom svijetu i euroameričke akademije koji ostaje utemeljen na pretpostavkama o epistemičkom suverenitetu i heurističkoj superiornosti euroameričke misli samo će služiti za održavanje hermeneutičke marginalizacije muslimanskih učenjaka. Sve pristupe tekstu treba analizirati u odnosu na epistemičke kontekste u kojima su nastali.

epistemološke hegemonije kada funkcionira da proširi abisalno razmišljanje privilegirajući svaki pristup koji favorizira epistemologije koje proizlaze iz dominantnih paradigmi euroameričke akademije. Prema ovom prijedlogu, ako će se muslimani uključiti u razgovore o euroameričkim kur'anskim studijama, od njih se traži da definiraju svoj pristup kur'anskom tekstu u odnosu na metodologije koje proizlaze iz epistemološkog univerzuma njihovih intelektualnih kolonizatora. Ovo kreira epistemički univerzum sličan svijetu o kojem govori W. E. B. Du Bois kada piše o crncu koji živi “u svijetu koji mu ne nudi istinsku samosvijest, već mu samo omogućava da vidi sebe kroz revelaciju drugog svijeta” (Du Bois 2008, str. xiii).

Da bi postojalo transmoderno polje kur'anskih studija u kojem su učenjaci iz različitih sredina u diskursu kroz metodološke i epistemološke podjele, polje kur'anskih studija mora biti dekolonizirano. Takva dekolonizacija može omogućiti razvoj novih “ekologija znanja” koje prepoznaju valjanost razvijanja višestrukih perspektiva. Prepoznavanje različitih ekologija znanja omogućilo bi drugačiju hijerarhiju validacije koja ne daje prednost jednoj metodologiji u odnosu na druge ni zbog čega do naslijeđa intelektualne kolonizacije. Daleko važnije od prevođenja je razvoj kontrahegemonističkih pristupa koji olakšavaju “pravičnost¹¹ između različitih načina saznanja i različitih vrsta znanja” (De Sousa Santos 2014, str. 237). Ovo bi omogućilo mnogo veću ulogu *tefsiru* i kur'anskim naukama u kur'anskim studijama od one koju trenutno pruža većina pristupa u euroameričkoj akademiji. Kako budemo sposobniji da integriramo metodologije islamske tradicije i metodologije euroameričke akademije, ono što mnogi danas smatraju “ostacima prošlosti” moglo bi se zapravo pokazati kao sjeme za nove intelektualne paradigme u budućnosti.

Prevela:
Ilma Delić

11 Engl. *equity*.

LITERATURA

- Abdurrahman Bedevi. 1997. *Difa'an el-Kur'an Didd muntekidibi*. Kairo: Dar el-Dželil.
- Al-'Azami, Muhammed Mustafa. 2020. *The History of the Qur'anic Text: From Revelation to Compilation A Comparative Study with the Old and New Testaments*. London: Turath Publishing.
- Anjum, Ovamir. 2007. Islam as a Discursive Tradition: Talal Asad and His Interlocutors. *Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East* 27: 656–72. [CrossRef]
- Asad, Talal. 2009. *The Idea of an Anthropology of Islam*. Qui Parle 17: 1–30. [CrossRef]
- Bamba, Adam. 2015. *El-mustešrikin ve da'va el-abta' el-lugavijja fi el-Kur'an el-Kerim*. Beirut: Dar el-Kutub el-'Ilmijja.
- Bazzano, Elliot. 2016. Normative Readings of the Qur'an: From the Premodern Middle East to the Modern West. *Journal of the American Academy of Religion* 84: 74–97.
- Brettler, Marc Zvi. 2004. The Canonization of the Bible. In *The Jewish Study Bible*. Edited by Adele Berlin and Marc Zvi Brettler. New York: Oxford University Press, pp. 2072–76.
- Burton, John. 1977. *The Collection of the Qur'an*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Conrad, Lawrence. 2007. Qur'anic Studies: A historians' perspective. In *Results of Contemporary Research on the Qur'an*. Edited by Manfred Kropp. Beirut: Orient-Institut.
- Cook, Michael. 2004. The stemma of the regional codices of the Koran. In *Graeco-Arabica 9–10: Festschrift in Honour of V. Christides*. Edited by G. K. Livadas. Athens: Institute for Graeco-Oriental and African Studies.
- de Sousa Santos, Boaventura. 2007. Beyond Abyssal Thinking: From Global Lines to Ecologies of Knowledge. *Review (Fernand Braudel Center)* 30: 45–89.
- de Sousa Santos, Boaventura. 2014. *Epistemologies of the South: Justice against Epistemicide*. New York: Routledge.
- de Sousa, Santos, Boaventura, João Arriscado Nunes, and Maria Paula Meneses. 2008. Introduction: Opening Up the Canon of Knowledge and Recognition of Difference. In *Another Knowledge is Possible: Beyond Northern Epistemologies*. Edited by Boaventura de Sousa Santos. New York: Verso.
- Déroche, François. 2014. *Qur'ans of the Umayyads: A Preliminary Overview*. Leiden: E.J. Brill.
- Du Bois, William Edward Burghardt. 2008. *The Souls of Black Folk*. Oxford: Oxford University Press.
- Dutton, Yasin. 2001. An Early Mushaf According to the Reading of Ibn 'Amir. *Journal of Qur'anic Studies* 3: 71–89.
- Dutton, Yasin. 2004. Some Notes on the British Library's 'Oldest Qur'an Manuscript' (Or. 2165). *Journal of Qur'anic Studies* 6: 43–71.
- Dutton, Yasin. 2007. An Umayyad Fragment of the Qur'an and its Dating. *Journal of Qur'anic Studies* 9: 57–87.

- El-Badawi, Emran Iqbal. 2014. *The Qur'an and the Aramaic Gospel Traditions*. New York: Routledge.
- Ernst, Carl W. 2011. *How to Read the Qur'an: A New Guide, with Select Translations*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Fricker, Miranda. 2009. *Epistemic Injustice: Power and the Ethics of Knowing*. Oxford: Oxford University Press.
- Fudge, Bruce. 2006. Qur'anic Exegesis in Medieval Islam and Modern Orientalism. *Die Welt des Islams* 46: 115–47. [CrossRef]
- Grosfoguel, Ramón. 2002. Colonial Difference, Geopolitics of Knowledge, and Global Coloniality in the Modern/Colonial Capitalist World-System. *Review (Fernand Braudel Center)* 25: 203–24.
- Hallaq, Wael. 2018. *Restating Orientalism: A Critique of Modern Knowledge*. New York: Columbia University Press.
- Hamza, Feras. 2014. Tafsi'r and Unlocking the Historical Qur'an: Back to Basics? In *The Aims, Methods, and Contexts of Qur'anic Tafsi'r*. Edited by Karen Bauer. Oxford: Oxford University Press.
- Hughes, Aaron W. 2015. *Islam and the Tyranny of Authenticity: An Inquiry into Disciplinary Apologetics and self-Deception*. Sheffield: Equinox.
- Iqbal, Muzaffar. 2008. The Qur'an, Orientalism and the Encyclopaedia of the Qur'an. *Journal of Qur'anic Research and Studies* 3: 5–45.
- Izutsu, Toshihiko. 2002. *God and Man in the Qur'an: Semantics of the Qur'anic Weltanschauung*. Kuala Lumpur: Islamic Book Trust.
- Jeffery, Arthur. 2007. *The Foreign Vocabulary in the Qur'an*. Leiden: Brill.
- Luxenberg, Christoph. 2007. *The Syro-Aramaic Reading of the Koran: A Contribution to the Decoding of the Language of the Koran*. Berlin: Verlag Hans Schiler.
- Manzoor, Parvez. 1987. Method against Truth: Orientalism and Qur'anic Studies. *Muslim World Book Review* 7: 33–49.
- Mignolo, Walter. 2012. *The Darker Side of the Renaissance: Literacy, Territoriality, and Colonization*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Motzki, Harald. 2001. The Collection of the Qur'an: A Reconsideration of Western Views in Light of Recent Methodological Developments. *Der Islam* 78: 1–34. [CrossRef]
- Neuwirth, Angelika. 2003. Qur'an and History—A Disputed Relationship: Some Reflections on Qur'anic History and History in the Qur'an. *Journal of Qur'anic Studies* 5: 1–18.
- Neuwirth, Angelika. 2007. Orientalism in Oriental Studies? Qur'anic Studies as a Case in Point. *Journal of Qur'anic Studies* 9: 115–27.
- Neuwirth, Angelika. 2014. *Scripture, Poetry and the Making of the Community: Reading the Qur'an as a Literary Text*. New York: Oxford University Press.
- Nygren, Anja. 1999. Local Knowledge in the Environment—Development Discourse: From Dichotomies to Situated Knowledges. *Critique of Anthropology* 19: 267–88. [CrossRef]

- Powers, David Stephan. 2011. *Muhammad Is Not the Father of Any of Your Men*. Philadelphia: University of Philadelphia Press.
- Reynolds, Gabriel Said. 2010. *The Qur'an and Its Biblical Subtext*. London: Routledge.
- Rezvan, Efim. 2000. On the Dating of an "Uthmanic Qur'an" from St. Petersburg. *Manuscripta Orientalia* 6: 19–22.
- Rippin, Andrew. 2001. Literary analysis of Qur'an, Sira and Tafsir: The methodologies of John Wansbrough. In *The Qur'an and Its Interpretive Tradition*. London: Routledge.
- Rippin, Andrew. 2010. The Reception of Euro-American Scholarship on the Qur'an and *tafsir*: An Overview. *Journal of Qur'anic Studies* 14: 1–14.
- Rizvi, Sajjad. 2021. Reversing the Gaze? Or Decolonizing the Study of the Qur'an. *Method and Theory in the Study of Religion* 33: 122–38. [CrossRef]
- Sadeghi, Behnam, and Uwe Bergmann. 2010. The Codex of a Companion of the Prophet and the Qur'an of the Prophet. *Arabica* 57: 343–36. [CrossRef]
- Sadeghi, Behnam. 2011. The Chronology of the Qur'an: A Stylometric Research Program. *Arabica* 58: 210–99. [CrossRef]
- Salaymeh, Lena. 2021. Decolonial Translation: Destabilizing Coloniality in Secular Translations of Islamic Law. *Journal of Islamic Ethics* 5: 1–28. [CrossRef]
- Saleh, Walid. 2010a. Review Article: Muhammad is Not the Father of Any of Your Men: The Making of the Last Prophet, by David S. Powers. University of Pennsylvania Press, 2009. *Comparative Islamic Studies* 6: 251–64. [CrossRef]
- Saleh, Walid. 2010b. *The Etymological Fallacy in Quranic Studies*. In *The Qur'an in Context: Historical and Literary Investigation into the Qur'anic Milieu*. Edited by Angelika Neuwirth, Nicolae Sinai and Michael Marx. Leiden: Brill, pp. 649–98.
- Saleh, Walid. 2010c. Preliminary Remarks on the Historiography of *tafsir* in Arabic: A History of the Book Approach. *Journal of Qur'anic Studies* 12: 6–40.
- Sinai, Nicolai. 2014. When did the Consonantal skeleton of the Quran reach closure? Part I. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* 77: 273–92. [CrossRef]
- Sinai, Nicolai. 2017. *The Qur'an: A Historical-Critical Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Smith, Linda Tuhiwai. 2012. *Decolonizing Methodologies: Research and Indigenous Peoples*, 2nd ed. Dunedin: Otago University Press.
- Ta Ha 'Abd al-Rahman. 2006. *Rub al-hadatha: al-Madkhal ila ta'sis al-hadatha al-islamiyya*. Casablanca: al-Markaz al-Thaqafi al-'Arabi.
- 'Umar b. Ibrahim Ridwan. 1992. *'Ara' al-Mustashriqin fi al-Qur'an al-Karim wa Tafsirihi*. Riyadh: Dar Tayyiba.
- van Putten, Marijn. 2019. "The Grace of God" as evidence for a written Uthmanic archetype: The importance of shared orthographic idiosyncrasies. *Bulletin of SOAS* 82: 271–88. [CrossRef]
- Zadeh, Travis. 2015. Quranic Studies and the Literary Turn. *Journal of the American Oriental Society* 135: 329–42. [CrossRef]

جووف أ.ب. لامبارد

إنهاء الاستعمار في مجال الدراسات القرآنية

ملخص: يستمر تراث الاستعمار في أداء تأثيره على تحليل القرآن في الدوائر الأكاديمية الأوروبية والأمريكية. ومع أن الدول المسلمة قد تحررت من الاستعمار المباشر فإن الاستعمار الفكري لا يزال موجودا في تفضيل الأساليب الأوروبية لإنتاج العلم وذلك بإلحاق الضرر لمناهج التحليل التي تطورت في العالم الإسلامي على مضي ما يزيد عن ألف سنة. وأصر المؤلف في هذه المقالة على ضرورة القضاء على الاستعمار في الدراسات القرآنية.

Joseph E. B. Lombard

Decolonizing Qur'anic Studies (II)

Summary: The legacy of colonialism continues to exert its influence on the analysis of the Qur'an in Euro-American academic circles. While Muslim countries are no longer directly colonized, intellectual colonialism still prevails in privileging Eurocentric systems of knowledge production, to the detriment and even exclusion of modes of analysis that have been developed in the Islamic world for over a thousand years. In the article, the author insists on the necessity of ending colonialism in Quranic studies.

Pjesma i muzički instrumenti

Analitički pogledi na hadiske argumente i vrijednosne kontekste

MUḤAMMAD ANAS SARMĪNĪ

asarmini@29mayis.edu.tr

profesor hadiskih nauka na univerzitetu 29. maj u istanbulu

Sažetak: Ovaj rad razmatra pitanje milozvučnih tonova iz fikhske, hadiske i sufijske perspektive te kroz prizmu tekstualnih i racionalnih argumenata koje su učenjaci kroz povijest uzimali u obzir prilikom tretiranja predmetne teme. U njemu se analiziraju faktori koji su imali presudnog utjecaja na različite pristupe ovom pitanju, među kojima su najvažniji: a) utjecaj vremenskih prilika te različitost običaja i skupova i onih koji im prisustvuju; b) utjecaj sufizma i onoga što donose sufijska okupljanja na kojima se ne čine grijesi; c) utjecaj razilaženja učenjaka u pogledu procjene koristi i štete te obima potrebe da se primijeni princip prevencije kada je riječ o pjesmi i muzičkim instrumentima; d) utjecaj različitih metodologija tumačenja Kur'ana i razumijevanja sunneta te njihove primjene u stvarnosti; e) utjecaj različitih pristupa vjerodostojnosti hadisa, te f) utjecaj poznavanja stvarnosti odnosno odsječenosti od nje prilikom donošenja fetvi i presuda.

Ključne riječi: muzika, pjesma, muzički instrumenti, kontekst, fikh, hadis, sufizam

UVOD

Ova studija nema za cilj jasno i nedvosmisleno odgovoriti na pitanje o statusu muzičkih instrumenata s fikškog stanovišta niti da razmatra hadiske i druge tekstualne dokaze koji su u vezi s njim. Ovim aspektima razmatranog pitanja više se i na specijaliziran način bave knjige muslimanskog komparativnog prava i komentara hadisa. Njen cilj je analizirati metodologije koje su se primjenjivale prilikom razmatranja pitanja o pjesmi i muzičkim instrumentima, odnosno načela i filozofiju kojima su se učenjaci rukovodili te da obrazloži njihove odabire i preferencije.

Muhammad
Anas Sarmini

Na početku je neophodno ukratko ukazati na stavove četiriju mezheba o pjesmi i muzičkim instrumentima, što će nam dati početnu predodžbu o ovom pitanju. Hanefije smatraju zabranjenim pjevanje popraćeno muzičkim instrumentima, a među njima postoji razilaženje kada je riječ o pjevanju koje nije popraćeno muzičkim instrumentima. To razilaženje kreće se u rasponu od bezuvjetne zabrane, preko dozvole, samo prilikom svadbene gozbe i vjenčanja, do bezuvjetne dozvole. Učenjaci ovog mezheba stava su da je zabranjeno profesionalno bavljenje pjevanjem. Među njima postoji još jedna forma razilaženja, a ogleda se u tome da neki njihovi učenjaci drže pjevanje radi sebe pokuđenim, dok su drugi, poput As-Sarāhsija, mišljenja da ono nije pokuđeno, izuzev ukoliko se pjesma izvodi u naletu strasti (*'alā sabīl al-lahw*).¹

Kada je riječ o učenjacima šafijskog mezheba, oni su mišljenja da su muzički instrumenti zabranjeni, izuzev defa koji nema praporce. Po pitanju naja, imaju dva stava;

1 Munlā Husrū, *Durar al-ḥukkām*, Dār ihyā' kutub al-'arabiyya, tom II, str. 380; Ibn Nuḡaym, Zaynuddīn b. Ibrāhīm, *Al-Baḥr ar-rā'iq*, I izdanje, Dār al-kutub al-islāmiyya, bez godine izdanja, tom VII, str. 88; Ibn 'Ābidīn, Muḥammad Amīn b. 'Umar, *Al-Ḥāšiya*, II izdanje, Dār al-fikr, Bejrut, 1992, tom V, str. 482.

prvi je da je on zabranjen i njega zastupa Al-Bağawī i on se nada je kao stav većine njih, a drugi da je on dozvoljen, što zastupa Ar-Rāfi‘ī, koji u tome slijedi Al-Ġazālīja, a naginju mu i Al-Bulqīnī i drugi zbog toga što drže da ne postoji argument koji ustanovljava njegovu zabranjenost.² Pjevanje s muzikom je zabranjeno kod malikija, a spominje se da je među njima bilo onih koji su to smatrali nepoželjnim, ali da su pod tim podrazumijevali strogu zabranu. Izuzetak od toga je korištenje bubnja prilikom sklapanja braka i defa bez obzira o kakvoj vrsti prigode je riječ.³ Isti je slučaj i sa hanbelijama u čijim knjigama se mogu pronaći jasni i nedvosmisleni tekstovi u kojima se strogo zabranjuju sredstva koja se koriste za zabavu (*ālāt al-lahw*), bez obzira da li je riječ o produciranju milozvučnih tonova, njihovom slušanju ili proizvodnji tih sredstava.⁴

Što se tiče mišljenja samih osnivača pravnih škola, hadiski učenjak Al-Qurṭubī navodi da su pjevanje i muzički instrumenti zabranjeni po mišljenju Mālīka, Abū Ḥanīfe i Kuṣṭajana, poput Aš-Ša‘bīja, Ḥammāda, At-Tawrīja i Aḥmada [b. Ḥanbala], shodno jednom mišljenju koje se od njega prenosi. Od Aš-Šāfi‘īja se prenosi zabrana nečega što je slično tome, a to je *at-tağbīr* (što kod njega označava pjevanje uz udaranje štapom, dok kod drugih označava duhovne pjesme koje se izvode s ciljem približavanja Allahu). Spomenuo je i da je jedno do dva mišljenja koje se prenose od Aš-Šāfi‘īja, Aḥmada [b. Ḥanbala] i Basrićana da su pjevanje i muzički instrumenti nepoželjni. Pjevanje, nastavlja Al-Qurṭubī, dozvolili su samo Ibrāhīm b. Sa‘d al-‘Anbarī, Ibrāhīm an-Naha‘ī, Ibn Ġurayḡ i Sufyān b. ‘Uyayna. On je kazao i da Abū Ṭālib al-Makkī navodi da su ashabi ‘Abdullāh b. Ġā‘far, ‘Abdullāh b. az-Zubayr, Al-Muğira b. Šu‘ba i Mu‘āwiya dozvoljavali pjevanje i muzičke instrumente te ukazao na to da neki to mišljenje pripisuju Mālīku, što ne smatra ispravnim. Navedeni učenjaci, zaključuje on, manjina su u odnosu na one koji su zagovornici mišljenja da su pjevanje i muzički instrumenti zabranjeni.⁵

2 Muḥammad b. Aḥmad Al-Ḥaṭīb aš-Širbīnī, *Muğni al-muḥtağ*, Dār al-fikr, Bejrut, tom VI, str. 348; ‘Abdullāh b. ‘Abdulmalik al-Ġuwaynī, *Nihāya al-maṭlab fi nihāya al-madhab*, stručna obrada: ‘Abdul‘azīm Maḥmud Ad-Dīb, Dār al-minḥāğ, 2007, tom XIX, str. 22; Yahyā b. Šaraf an-Nawawī, *Al-Mağmū: šarḥ Al-Mubaddab*, Dār al-fikr, tom XX, str. 230.

3 Muḥammad b. Muḥammad al-Andalusī, *Buğya as-sālik fi ašraf al-masālik*, Wizāra al-awqāf – Al-Mağlis al-‘alā li-š-šu‘ūn al-islāmiyya, 2003, tom II, str. 598; Aḥmad b. Yahyā al-Wanšrīsī, *Al-Mi‘yār al-mu‘rib*, stručna obrada: Muḥammad Ḥağğī, Wizāra al-awqāf wa aš-šu‘ūn al-islāmiyya al-mağribiyya, Maroko, 1981, tom XI, str. 74.

4 ‘Alī b. Sulaymān al-Mardāwī, *Al-Inṣāf*, II izdanje, Dār ihyā‘ at-turāt al-‘arabī, tom XII, str. 52.

5 Al-Qurṭubī, Abū al-‘Abbās b. al-Muzanī, *Kašf al-qinā‘ ‘an ḥukm al-wağd wa as-samā‘*, stručna obrada: grupa istraživača pri izdavačkoj kući Dār aš-šahāba li-t-turāt, I izdanje, Tanta, 1412/1992; Abū Ḥāmid Muḥammad b. Muḥammad at-Ṭūsī al-Ġazālī, *Ihyā‘ ulūm ad-dīn*, Dār al-ma‘rifā, Bejrut, str. 269.

U naredna dva poglavlja analizirat ćemo metodologije koje stoje u pozadini različitih pristupa ovom pitanju.

PJESMA I MUZIČKI INSTRUMENTI IZMEĐU TEKSTUALNIH ARGUMENATA I IZVANJSKIH UTJECAJA

Nema sumnje da je pitanje šerijatskog statusa pjevanja i muzičkih instrumenata bilo prisutno u toku cjelokupnog klasičnog razdoblja povijesti islama i da su se njime bavili istaknuti učenjaci u različitim vremenskim periodima, što opovrgava tvrdnju da je ovo pitanje bilo iskonstruirano i sporedno te ukazuje na njegovu važnost i vitalnost. Ovo pitanje bilo je afirmirano u dva dijametralno suprotna stanja tokom historije, a to su stanje izražene političke i socijalne stabilnosti i stanje dubokog civilizacijskog poremećaja i nazadovanja.⁶ Što se tiče njegovog afirmiranja u stanjima stabilnosti, to je razumljivo i ne treba ga pojašnjavati, za razliku od njegovog afirmiranja u stanjima velikog civilizacijskog poremećaja. Naročita važnost ovog pitanja u stanjima dubokog civilizacijskog poremećaja proizlazi iz posezanja za dunjalučkim užicima te odavanja zabavi i bludu, što je razlog zbog kojeg su učenjaci i oni koji su pozivali na budnost nastojali raspirati entuzijazam, žar i renesansu muslimana, o čemu ćemo detaljnije domalo kasnije govoriti.

Posebno je važno istaći da odgovori učenjaka na ovo pitanje imaju specifičnosti u odnosu na brojna druga pitanja. Premda je riječ prvenstveno o fikhskom pitanju, odgovori na njega dolazili su iz više perspektiva: fikhske, sufijske i hadiske. Fikhske knjige nisu bile dovoljne za sticanje jasne predodžbe o ovom pitanju, zbog čega su pisane zasebne studije o njemu. Razlog zbog kojeg su zasebne studije najznačajniji izvor za istraživanje ovog pitanja ogleda se u tome što su one omogućavale njihovim autorima da ovo pitanje sagledaju iz perspektive više specijalističkih disciplina, poput fikha, hadisa i sufizma.⁷ Neke od ovih studija zastupaju stav da su milozvučni tonovi načelno zabranjeni, dok druge drže da su oni načelno dozvoljeni. Stavovi učenjaka o ovom pitanju su različiti, a na to su utjecala njihova naučna usmjerenja te kompleksnost i višeslojnost samog pitanja, što je razlog zbog kojeg se stavovi učenjaka nisu ograničavali na iskazivanje mišljenja o dozvoli odnosno zabrani slušanja pjesme i muzičkih instrumenata,

6 Podorobnije o tome v. moje dvije studije: “Al-Atwār at-tārīhiyya fī at-ta’āmul ma’a mas’ala as-samā’ fī al-azmina al-klāsikiyya: ilā al-qarn as-sādis anmūdaḡan”, u: *Mağalla at-tadqīqāt*, vol. II, br. 50, 2018, str. 189–218; “Al-Atwār at-tārīhiyya fī at-ta’āmul ma’a mas’ala as-samā’ fī al-azmina al-klāsikiyya al-muta’ah-hira”, u: *Mağalla kullīyya al-ilābiyāt bi-Ġāmi’a 19 māyīs*, br. 46, 2019, str. 83–105.

7 Za više detalja v. moju studiju: “Ittiḡāhāt an-nazar ilā masā’il as-samā’ wa al-istidlāl laha”, u: *Mağalla al-buḡūt al-fiqhiyya*, br. 32, 2018, str. 343–366.

već su bili dodatno obrazlagani i popraćeni brojnim uvjetima i pravilima, kao što su dovodeni u vezu s intelektualnom perspektivom onih koji ih zastupaju.

Usljed spomenutih razloga nijednoj studiji ili fetvi o ovoj temi ne nedostaje originalnosti, s tim što ta originalnost varira u odnosu na njenu suštinsku vrijednost i značaj. Među učenjacima čije se knjige odlikuju suštinski novom idejom o ovom pitanju su Al-Ġazālī i As-Subkī, koji su dali značajan dobitnik u pogledu regulatornih pravila (*ad-dawābiṭ*), te An-Nāblusī, Aš-Šawkānī i Muṣṭafā Šabrī. Njihove radove o ovoj temi krasi inovativan, obnoviteljski i autentičan pristup. Među studijama koje tretiraju ovo pitanje postoje one koje se odlikuju analitičkim sagledavanjem fikhskih mišljenja i Tekstova, a time su se, pored ostalih, bavili i Ibn Ġamā'a i Ibn Ḥaḡar. Konačno, među učenjacima koji su se ovim pitanjem bavili ima onih koji su se na jedinstven način posvetili istraživanju novih formi argumentacije utemeljene na Tekstovima ili alternativnog tumačenja Tekstova na kojima suprotstavljena strana zasniva svoj stav. Među ovim učenjacima su Ibn Taymiyya, Ibn al-Qaysarānī, Ibn Raḡab i drugi.⁸

PREGLED HADISKIH I RACIONALNIH DOKAZA O PJEVANJU I MUZIČKIM INSTRUMENTIMA

Status pjevanja i muzičkih instrumenata u vezi je s dvije vrste dokaza. Prva vrsta su tekstualni dokazi. Na tom tragu, nužno je prepoznati da postoje (stvarno ili prividno) suprotstavljene argumente i predanja o ovom pitanju, ali i da postoje predanja koja su slabe vjerodostojnosti i ona koja su apokrifna. Pored toga, od istih muslimanskih pravnika prenose se različita mišljenja o njemu. Treba naglasiti i da postoji različitost mišljenja kada je riječ o tumačenju ovih dokaza i njihovoj primjeni u konkretnoj stvarnosti.

Druga vrsta su racionalni dokazi, a među njih spadaju oni koji se tiču dominantnih obrazaca ponašanja, principa prevencije, intencija šerijata, te običaja i njihovog utjecaja na šerijatski propis. Primjetno je da je dolazilo do promjene stavova o ovom pitanju iz dva razloga; prvi je drugačije razumijevanje dokaza, a drugi pojava novih okolnosti i običaja. Tako je, naprimjer, nečinjenje grijeha na skupovima na kojima se izvode pjesme i koriste muzički instrumenti u određenoj sredini ili kontekstu bio značajan faktor koji je determinirao stavove nekih učenjaka o ovom pitanju.

Među najvažnije faktore koji su doprinijeli različitosti mišljenja o ovom pitanju su:

8 *Ibid.*

1. utjecaj vremenskih prilika, različitost običaja i skupova te onih koji im prisustvuju;
2. utjecaj sufizma i onoga što donose sufijska okupljanja na kojima se ne čine grijesi;
3. utjecaj razilaženja učenjaka u pogledu procjene koristi i šteta te obima potrebe da se primijeni princip prevencije kada je riječ o pjesmi i muzičkim instrumentima;
4. utjecaj različitih metodologija tumačenja Kur'ana i razumijevanja sunneta te njihove primjene u stvarnosti;
5. utjecaj različitih pristupa vjerodostojnosti hadisa;
6. utjecaj poznavanja stvarnosti, odnosno odsječenosti od nje prilikom donošenja fetvi i presuda.

Postoje i brojni drugi utjecaji koji se mogu pridodati navedenim, poput upli-va politike na način da je sklonost određenih vladara prema pjevanju i muzici, zabavi i onome što to podrazumijeva dovelo do toga da učenjaci koji su im bili bliski i koji su prema njima gajili pozitivne emocije zauzmu blaže stavove, a da oni koji su ih kritizirali i bili u neprijateljskim odnosima s njima zauzmu strožije stavove. Pitanje pjevanja i muzičkih instrumenata bilo je kroz povijest islama jedno od vitalnih pitanja. Ono je bilo sagledavano iz perspektive različitih metodologija, a svaka od tih metodologija donosila je nove rezultate koji su se, makar djelimično, razlikovali u odnosu na rezultate koje su polučile drugačije metodologije. Nesumnjivo je da su vremenske prilike, kultura i dominantna naučna pitanja kroz stoljeća imali utjecaja na odabir tih metodologija.

O ovom pitanju je u prvoj fazi raspravljano shodno metodologiji “pripadnika/zagovornika škole hadisa (*ahl al-ḥadīth*)”, kod kojih je dominantan stav bio da je zabava ove vrste zabranjena i/ili nepoželjna. Ovi učenjaci ponekad su eksplicitno tvrdili da su pjesma i muzički instrumenti strogo zabranjeni, dok su u drugim slučajevima konstatali da su nepoželjni. Muslimanski pravnici zauzeli su različite stavove o pitanju šerijatskog statusa ove vrste razonode, a neki od njih su, čak, tvrdili da je ona dozvoljena, ne postavljajući za to posebne uvjete. Ovo pitanje razmatrano je i iz sufijske i racionalne perspektive. Primjetno je da su se sufije oslanjale na razum i principe metodologije islamskog prava te da je prevladavajući stav među njima bio da su pjesma i muzički instrumenti dozvoljeni pod uvjetom da se ispoštuju određena regulatorna pravila. Nakon toga ustalila su se pravnička razmatranja koja zauzimaju najviše prostora u djelima koja su posvećena ovom pitanju. Ovi pravnici razišli su se po predmetnom

pitanju, a u pozadini tog razilaženja postoje brojni razlozi mimo pitanja koja su vezana za šerijatski dokaz, poput stava pravnika o sufizmu u čijoj je sjeni bio i njegov stav o ovoj formi rasonode, stepena religioznosti među ljudima, te raširenosti razvrata i grijeha odnosno njihove slabe zastupljenosti. Ovi faktori utjecali su na to da određeni pravnik zastupa stav da je ova vrsta rasonode strogo zabranjena ili stav da je ona dozvoljena. Treba imati u vidu da je islamsko pravo rezultat dinamične interakcije pravnika i društva te da nije neovisno o stvarnosti i njezinim osobenostima. Sve kazano upućuje nas na to da su fikhski pristup ovom pitanju i brojna mišljenja u pogledu njega jedan od reprezentativnih primjera fleksibilnosti islamskog prava.

MIŠLJENJA KOJA SU SE USTALILA U VREMENIMA "SLIJEPOG SLIJEĐENJA MEZHEBA"

U kasnijim stoljećima stav da je pjevanje dozvoljeno uz poštivanje određenih regulatornih pravila postao je dominantan. Učenjaci su u ovim vremenima iznova podrobno razmatrali ovo pitanje, davali prednost određenim mišljenjima u odnosu na druga i iznosili argumente koje prijašnji učenjaci nisu spominjali. Njihova mišljenja o ovom pitanju bila su uravnoteženija i otvorenija za drugačije mišljenje u odnosu na prijašnja vremena, što je suprotno uvriježenom mišljenju da su ova stoljeća poznata po pristranosti, rigidnosti te zatvaranju vrata idžtihada. Ovo zapažanje negira ovo uvriježeno mišljenje i apelira na to da je potrebno preispitati doprinose ovog perioda i načine na koje se od njega može okoristiti. Zaključci do kojih smo došli izučavajući pitanje pjevanja i muzičkih instrumenata u potpunosti su suprotnosti s dominantnim stavovima o ovom periodu.⁹

9 V.: ‘Abdullāh b. Muḥammad al-Qurašī, Ibn Abī Ad-Dunyā, *Damm al-malābī*, stručna obrada: ‘Amr ‘Abdulmun‘im Salīm, Maktaba Ibn Taymiyya, Kairo, I izdanje, 1416. po H.; Tāhir b. ‘Abdullāh aṭ-Ṭabarī, *Ar-Radd ‘alā man yuḥibbu as-samā’*, stručna obrada: Maḡdī Fathī as-Sayyid, Dār aṣ-ṣaḥāba, Tanta, I izdanje, 1410/1990; Ġamāluddīn Abū al-Faraḡ ‘Abdurrahmān b. ‘Alī, Ibn al-Ġawzī, *Talbīs Iblīs*, Dār al-fikr li-ṭ-ṭibā’a wa an-našr, I izdanje, 1421/2001; Abū al-‘Abbās b. al-Muzanī, Al-Qurṭubī, *Kaṣf al-qinā’ ‘an bukm al-waḡd wa as-samā’*, stručna obrada: Odjel za stručnu obradu pri izdavačkoj kući Dār aṣ-ṣaḥāba li-t-turāt, Tanta, I izdanje, 1412/1992; Ibn Raḡab al-Ḥanbalī, *Nuzḥa al-asmā’ fī mas’ala as-samā’*, stručna obrada: Ṭal’at b. Fu’ād al-Ḥilwānī, Al-Fārūq al-ḥadītha li-ṭ-ṭibā’a wa an-našr, bez godine izdanja; Muḥammad b. Abī Bakr b. ‘Abdul‘azīz, Ibn Ġamā’a, “Risāla ḥukm as-samā’”, stručna obrada: Muḥammad Anas Sarminī, u: *Maḡalla tabqīq li-l-buḥūt al-islāmiyya wa naṣribā*, vol. II, br. 1, 2016, str. 49–81; Ibn Ḥaḡar al-Haytamī, *Kaṣf ar-ra’ā’ ‘an muḥarramāt al-labw wa as-samā’*, stručna obrada: ‘Abdullāhīd al-Azharī, Al-Būlāqī al-Azharī, bez godine izdanja; Muṣṭafā b. Ramaḡān, *As-Sayf al-yamānī li-man ḡala bi-ḥill samā’ al-ālāt wa al-maḡānī*, stručna obrada: Abū ‘Abdullāh ad-Dānī, Dār al-lu’lu’a, Bejrut, I izdanje, 1431/2010.

Čini se da su oni koji su smatrali da su muzički instrumenti dozvoljeni, a oni su manjina, ovom pitanju pristupali neovisno o vezi instrumenata s okupljanjima koja su pogodovala činjenju onoga što je zabranjeno. S druge strane, oni koji su držali da su oni strogo zabranjeni uzimali su u obzir princip prevencije, jer ova vrsta razonode vodila je grijesima i razvratu, pa su željeli ovom uzroku stati u kraj. Čini se da je to razlog zbog kojeg su bili skloni da hadise i kur'anske ajete koji su vezani za ovu temu tumače na način da se njima ukazuje na strogu zabranjenost pjevanja i muzičkih instrumenata.¹⁰

Izuzetak su bila sufijska okupljanja na kojima korištenje muzičkih instrumenata nije bilo popraćeno razvratom i alkoholom, koji su bili neizostavni elementi bestidnih okupljanja. Bez obzira na to, pravnici su i dalje zastupali stav da su instrumenti strogo zabranjeni zbog toga što većina njih nije prihvatila sufijsku metodologiju. Prema tome, najznačajniji faktori koji su utjecali na formiranje stava određenog učenjaka o ovom pitanju bili su kur'anski i hadiski tekstovi, pripadnost mezhebu i interpretativna tradicija na koju se oslanjao, ideološki stav koji je imao prema sufizmu te karakter okupljanja u vremenu u kojem je živio.

Što se tiče razloga koji su doprinijeli uravnoteženom pristupu ovom pitanju kod učenjaka kasnijih generacija i odsustvu ekstremizma i rigidnosti, osim u rijetkim slučajevima, smatramo da postoji nekoliko razloga, među kojima je najvažniji konsolidacija mezheba koja je bila razlogom da učenjaci relaksirano navode svoje i argumente svojih oponentata, bez upliva ekstremizma i krutosti. Pored ovog razloga, osmanlijski hilafet imao je utjecaja na društvenu i naučnu stabilnost u arapskim zemljama, ali i na usklađivanje sufizma, fikha i hadisa, što je dovelo do dominacije rasterećenog naučnog diskursa o ovom pitanju.

Kazano potkrijepljuje prethodno istaknutu tvrdnju shodno kojoj su stabilnost i njemu suprotna društvena i politička komešanja bili najpogodniji ambijenti za nastanak naučnih djela o ovom pitanju. Shodno tome, opći narativ se u ova dva stanja razlikovao. Kada je riječ o ambijentu društvene i političke stabilnosti, dominantan narativ bio je stav da je ova vrsta razonode dozvoljena ili pokazivanje razumijevanja i tolerancije prema drugačijem mišljenju od onih koji su držali da je ona strogo zabranjena, dok je u stanju izrazitog civilizacijskog

10 Abū al-Faḍl Muḥammad b. Ṭāhir, Ibn al-Qaysarānī, *As-Samāʿ*, stručna obrada: Abū al-Wafā al-Marāḡī, Wizāra al-awqāf: Al-Maḡlis al-aʿlā li-š-š-ʿūn al-islāmiyya, Kairo, bez godine izdanja; Ibn Ḥazm, *Risāla fī al-ḡināʿ al-mulbī a-mubāḥ huwa am maḥzūr*, Silsila at-turāt az-zāhīrī, Ahl az-zāhīr, bez godine izdanja; Muḥammad b. ʿAlī aš-Šawkānī, *Ibtāl daʿwā al-iḡmāʿ ʿalā taḥrīm muṭlak as-samāʿ*, stručna obrada: Muḥammad Šubḥī b. Ḥasan Ḥallāq, bez izdavača i godine izdanja; ʿAbdullāh b. Yūsuf al-Ġadī, *Al-Mūsīqā wa al-ḡināʿ fī mīzān al-islām*, Muʿassasa ar-rayyān, 2007.

nazatka prevladavajući stav bio kruto držanje mišljenja da su muzički instrumenti strogo zabranjeni bez ikakvog izuzetka.

Razlog tome je to što je ovo pitanje sastavni dio drugog pitanja, a to je pitanje rasonode. Postojala je izrazita opreznost kada je riječ o zabavi kako bi joj se ljudi ne bi odali. Drugim riječima, zabava ne dolikuje, izuzev ummetu koji se “na Zemlji uspokojio (*ittāqalat ilā Ar-Ard*)”. Posljedično tome, potpuno je razumljiv i opravdan strožiji pristup pitanju zabave u stanjima civilizacijske regresije. U ovakvom stanju zabava nije smatrana dozvoljenom, izuzev prilikom vjenčanja i u drugim svečanim prilikama, jer su muslimani bili u nasušnoj potrebi za muškarcima, omladinom i ženama te nisu bili spremni žrtvovati nijedan tren njihovih života.

VRHOVNE VRIJEDNOSTI I PITANJE PJESME I MUZIČKIH INSTRUMENTATA

Vrhovne vrijednosti koje su pravnici uzimali u obzir tokom minulih stoljeća prilikom razmatranja ovog pitanja su čuvanje vjere kod muslimana, vođenje brige o ponašanju vjernika i revnost u nastojanju da ih se sačuva zastranjenja u moralnom i vjerskom smislu. Štaviše, oni su pokušali da im u tome pomognu na način da su presijecali puteve koji potencijalno mogu dovesti do pogoršanja i obavezivali ih na činjenje onoga što će ih sačuvati i pomoći im da postignu čistoću. Riječ je o principu koji je u metodologiji islamskog prava poznat kao princip prevencije, a u psihologiji kao odgoj. Ovaj princip spada među temeljne vrijednosti koje su položene u brojne konkretne propise i ogranke islamskog prava.

S druge strane, tvrdnja koju su opetovano iznosili oni koji smatraju da se propis o ovom pitanju može donijeti neovisno o njegovoj vezi s okupljanjima na kojima su činjeni grijesi i da su muzički instrumenti zabranjeni na osnovu nečeg drugog, a ne sami po sebi, nameće sljedeća pitanja: Da li onaj ko podrobno izučava islamsko naslijeđe može olahko preći preko svih upozorenja koja su dali učenjaci koji smatraju da su muzički instrumenti strogo zabranjeni i da okupljanja popraćena njima nisu lišena grijeha? Da li je realna zamisao da učenjaci nisu obratili pažnju na spomenutu činjenicu, osim u rijetkim slučajevima, i da oni nisu uzeli u obzir da bi se moglo govoriti o pravilima reguliranom ili islamskom konceptu ove vrste zabave? Neko može kazati da treba razdvojiti muzičke instrumente kao takve i ljude koji ih koriste i slušaju. Međutim, takva oštra distinkcija u potpunosti odudara od realnosti, jer su muzički instrumenti u većini slučajeva bili i ostali jedno od sredstava kvarenja morala i narušavanja vrijednosti muslimana. Odgovori na razmatrano pitanje trebaju biti dati kroz

pravničko i sociološko izučavanje stvarnosti koja je oduvijek bila u neraskidivoj vezi s islamskim naukama, a ne kroz teorijski diskurs otrgnut od stvarnosti, što je svojstveno nekim pravnicima danas.

Ovim završavamo opis općih karakteristika razmatranog pitanja i razilaženja po pitanju njega. U nastavku ćemo iznijeti analitička promišljanja ovih karakteristika s ciljem da damo originalni doprinos koji se temelji na postojećoj interpretativnoj tradiciji i bacimo svjetlo na ono što je u studijama o ovom pitanju ostalo nedorečeno.

PJEVANJE I MUZIČKI INSTRUMENTI IZMEĐU NASLIJEĐENOG KONSENZUSA I INTENCIJA ŠERIJATA

Izrazita opreznost koja je primjetna u fikhskom, hadiskom i sufijском tretmanu ovog pitanja ogledala se u nadolazećim stoljećima u dvoumljenju između dozvoljenosti i zabranjenosti ove vrste zabave, ali i u ustanovljavanju brojnih regulatornih pravila od učenjaka koji drže da je ona dozvoljena. Ovo pitanje jedno je od pitanja koje karakteriziraju raznovrsni pristupi argumentima i njihovim implikacijama, a ova raznovrsnost je učinila njegovo sagledavanje kroz isključivo hadisko-fikhsku perspektivu u velikoj mjeri podložnim subjektivnoj procjeni. To je razlog zbog kojeg su učenjaci izlazili iz hadisko-fikhskog okvira prilikom odabira određenog mišljenja ili, u najmanju ruku, preferiranja jednog od njih. Ova opreznost je bjelodana u stavu većine učenjaka da je ova vrsta zabave zabranjena, ali i u regulatornim pravilima koja iznose oni koji drže da je ona dozvoljena. Međutim, postavlja se pitanje: Čime se rukovodila većina učenjaka koja smatra da su muzički instrumenti strogo zabranjeni i na osnovu čega daju prednost ovom mišljenju?

UTJECAJ MUZIČKIH INSTRUMENTA NA LIČNOST ČOVJEKA IZMEĐU MUSLIMANSKIH UČENJAKA I ZAPADNJAČKE KULTURE

Da bismo razumjeli čime se većina učenjaka rukovodila kada je riječ o ovom pitanju, nužno je osvrnuti se na aspekte muzike, njenu filozofiju i utjecaj na ličnost čovjeka, kao i na recepciju svega navedenog u šerijatu. Pravnici su pokazali izrazitu opreznost i predostrožnost u tretiranju određenih pitanja, a među njima su složena pitanja koja su u vezi s narušavanjem duhovne filozofije islama i davanjem prednosti uskim interesima i materiji u odnosu na duhovne i moralne vrijednosti. Islam, ali i vjere općenito zagovaraju ravnotežu između svjetovnog i duhovnog te smatraju da čovjek ima dvije komponente: materijalnu, zahvaljujući kojoj opstaje na ovom svijetu, i duhovnu, koja mu daje odgovore na najvažnija egzistencijalna pitanja, poput pitanja izvora njegovog života i života nakon

smrti. Vjera materijalno smatra samo sredstvom dosezanja duhovnog i duhovnog uzdignuća te uspostavlja vezu između ovog i budućeg svijeta koja je slična mostu koji pomaže čovjeku da pređe s jedne na drugu stranu. S druge strane, materijalističke i nihilističke filozofije ne iskazuju interes za duhovni segment i ne daju odgovore na sržna egzistencijalna pitanja, shodno riječima Uzvišenog: *I rekli bi: "Nema života osim na ovom svijetu i mi nećemo biti oživiljeni."* (6:29) Shodno kazanom, svemu što je vezano isključivo za materijalni aspekt čovjekovog bivstvovanja učenjaci su pristupali s predostrožnošću, oprežnošću i krajnjom preciznošću, a s ciljem da sačuvaju spomenuti balans između duhovnog i materijalnog u životu čovjeka.¹¹

STAV ŠERIJATA PREMA UMJETNOSTI

Stav šerijata prema umjetnosti i estetici, kao sastavnom dijelu urođenih potreba i izražavanja ljudskog duha, uravnoteženi je stav koji zadovoljava tu potrebu bez pretjerivanja. Šerijat nije protiv osjećaja za lijepo niti je predstavljao zapreku umjetnosti, već je razvijao taj osjećaj. To je razvidno iz toga što ljepota prožima Allahova lijepa imena, zatim naredbe da se posmatraju nebesa, Zemlja i čovjek, kao i potcrtavanja ljudskog dostojanstva koje podrazumijeva ljepotu i savršenstvo stvaranja i oblikovanja čovjeka. Osjećaj za lijepo vjera razvija i kroz instruiranje vjernika da nastoje postići najviše stepene ljepote u obredima, poput instrukcije da podignu glas prilikom učenja ezana ili naloga da uljepšavaju glas prilikom učenja Kur'ana.

Međutim, sud o ovom pitanju donosi se i na temelju drugog filozofskog kriterija koji se može pojasniti na primjeru slikarstva, vajarstva i muzike. Primjetno je da su pravnici pokazivali izrazitu opreznost po ovom pitanju i da su nastojali suziti polje likovnih umjetnosti u kojima tijelo i materija igraju značajnu ulogu. Njihova polazna osnova bili su Tekstovi koji nisu u potpunosti izričiti; dok neki od njih, ukoliko ih se kritički sagleda, ne mogu poslužiti kao osnova za argumentaciju, drugi se mogu protumačiti na način da ukazuju na zabranu likovne umjetnosti u vremenima koja dolaze neposredno nakon vremena obožavanja

11 Podrobnije informacije o vezi između umjetnosti i duhovnosti općenito te filozofije islama posebno, ali i o vezi umjetnosti s materijalističkim pristupom životu, mogu se pronaći u nekoliko klasičnih i savremenih studija. Jedna od najznačajnijih među njima je djelo Alije Izetbegovića pod naslovom *Al-Islām bayna Aš-Šarq wa Al-Garb*, na arapski preveo: Muhammad Yūsuf 'Adas, Mu'assasa bāfāriyā li-n-našr wa at-tawzī' wa al-hidmāt, 1994. Među ostalim studijama su: Rene Guenon, *Azma al-'ālam al-ḥadīth* na arapski preveo: Usāma Šafī' As-Sayyid, Mu'assasa namā' li-l-buḥūth wa ad-dirāsāt, 2019; 'Abdulwahhāb al-Masīrī, *Riḥlatī al-fikriyya: fī al-budūr wa al-ḡudūr wa at-tamar*, Dār aš-šurūq, Kairo, 2008. O tome je pisao i Ṭāhā 'Abdurrahmān u većini svojih djela o kritici modernizma.

kipova, što je stav koji se ustalio kod većine učenjaka. Razlog ove opreznosti i sužavanja polja likovne umjetnosti ogleda se u tome što se likovnom umjetnošću i konstrukcijom figura osnažuje vrijednost tijela i materije i daje prednost materijalnom u odnosu na duhovni aspekt čovjeka. Na tom tragu, iz ovog stava proizlazi ono što Ismā'il al-Fārūqī naziva čistom islamskom umjetnošću.¹² Ova umjetnost internalizira životnu filozofiju koja afirmira duhovnost i stavlja sveto, a ne čovjeka, u prvi plan, što je glavni motiv kaligrafskog pisanja, pozlate i uljepšavanja Kur'ana te slikanja prirode koja čovjeka vraća njegovom prvobitnom domu u Džennetu. Ova perspektiva u suprotnosti je s mišljenjem Rašida Riḍāa, Yūsufa al-Qaraḍāwīja i drugih, koji drže da su vajarstvo i slikarstvo dozvoljeni danas kada je obožavanje kipova daleko iza nas. Ovi učenjaci nisu uzeli u obzir čuvanje balansa između duhovnog i materijalnog kod čovjeka kao ideju koja je bila uveliko prisutna u ranim fikshskim tekstovima. Štaviše, oni nisu bili svjesni da Tekstove i mišljenja pravnika podvrgavaju tumačenju koje fokus prebacuje sa svetog i nepromjenjivog na čovjeka i promjenjivo, bivajući na taj način pod očiglednim utjecajem materijalizma, antropocentrizma i individualizma, koji su svojstveni zapadnjačkoj filozofiji.¹³

U naznačenom svjetlu treba sagledavati i muziku. Štaviše, muzika spada u umjetnosti koje su uvjetovane vremenom, dok su vajarstvo i slikarstvo prostorne umjetnosti. Vremenske okolnosti obuhvatnije su i utjecajnije od prostornih okolnosti.¹⁴ Pored toga, muzika i pjesma popraćene su razigranošću, bojama i melodijama te imaju moć utjecaja na ljude. S druge strane, muzika sama po sebi ne pripada ni svijetu materijalnog ni svijetu duhovnog i može se opisati kao prozor koji spaja ova dva svijeta. Razlog tome je to što muzičar i pjevač svojim melodijama mogu u čovjeku oživjeti duhovno i potaknuti njegove najviše dimenzije, ali istodobno i pothranjivati materijalni segment njegove ličnosti i niske strasti. Šta će muzika u čovjeku polučiti ovisi o samoj melodiji, vrsti muzičkog instrumenta te igri i govoru s kojima je ona popraćena. Hadiski tekstovi o ovom

12 Ismā'il al-Fārūqī i Lois Lamyā' al-Fārūqī, *Atlas al-ḥaḍāra al-islāmīyya*, na arapski preveo: 'Abdulwāḥid al-Lu'lu'a, Dār al-'ubaykān, Rijad, 1419, str. 613.

13 Većina filozofija i ideologija ukazala je na važnost umjetnosti i njen utjecaj na ljude. Posebno je to slučaj s komunizmom koji je umjetnicima u obavezu stavljao da kroz književnost, poeziju i likovne umjetnosti promoviraju komunistički svjetonazor. Hruščov, bivši predsjednik Sovjetskog saveza, vidio je sliku na izložbi jednog komunističkog slikara na čijem portretu nije bilo samo komunističkih motiva, pa je izrekao uvredu na račun njegovog autora i upozorio na to da se više to ne ponavlja. O tome v. članak 'Abdulḡanija aṭ-Ṭayyiba pod naslovom *Al-Ġāya min al-iltizām bi-s-sulūk al-ablāqī*. Ovaj članak nalazi se u njegovoj privatnoj biblioteci.

14 Za razlike između ovih okolnosti v.: Gotthold Ephraim Lessing, *Laokoon, oder über die Grenzen der Malerei und Poesie*, The Clarendon Press, Oksford, 1892, str. 2829.

pitanju upozoravaju na njen dubok utjecaj na ljudske duše. Pored toga, ono što su prijašnji učenjaci kazali ima istu poruku. Među najvažnije doprinose ovom pitanju spadaju obimne studije o utjecaju instrumenata na ljude koje je uradio Al-Ġazāli,¹⁵ zatim iskaz Ad-Dawla'ija, shodno kojem muzički instrumenti nisu zabranjeni sami po sebi, već zbog toga što udaljavaju od sjećanja na Allaha i namaza, smanjenja svijesti o Allahu, sklonosti ka slijeđenju strasti i zapadanja u grijeh,¹⁶ kao i drugi tekstovi koji raširenost instrumenata dovode u vezu s pojavom nepravde i blizinom nastupanja Smaka svijeta. Zainteresirani za ovo pitanje trebaju se referirati na specijalistička djela o muzici i njenom utjecaju i kontroli koju ona ostvaruje nad onima koji je slušaju, što je poznato stručnjacima iz humanističkih nauka koji su se ovim pitanjem bavili u okviru ekonomskih, političkih i društvenih pitanja relevantnih za direktno ili indirektno usmjeravanje ljudi. Zainteresirani za ovo pitanje koji muziku smatraju dozvoljenom trebaju detaljno razmotriti spomenute utjecaje, potruditi se dati odgovor na njih i iznaći pristup koji će bdjeti nad duhovnim segmentom i ustanoviti regulatorne principe koji će pod kontrolu držati materijalni aspekt, a ne ishitreno davati odgovor na njega, kao što su to učinili oni koje smo spomenuli u kontekstu govora o vajarstvu i slikarstvu.

Muzika u zapadnjačkoj kulturi i modernizmu

Izraziti utjecaj muzike u modernizmu i zapadnjačkoj kulturi je očigledan. Savremena tehnologija omogućila je njezinu stalnu dostupnost čovjeku u svakom njegovom stanju, i kada je odmoran i kada je umoran, i kada je sâm i kada je s drugima, i kada je u stanju mirovanja i kada je u stanju kretanja, u toj mjeri da muzika sliči novoj društvenoj i masovnoj opsesiji. Ona više nije svojstvena specifičnim okupljanjima i njezin utjecaj nije ograničen na njih. Štaviše, ona više nije samo jedna od manifestacija prihvatljivog načina društvenog života, kao što je to bila u zapadnjačkim i istočnjačkim kulturama u prvoj polovini prošlog stoljeća i prije toga, već se njezina filozofija promijenila i ona je postala znatno raširenija. Ako pažljivo razmotrimo njen utjecaj, doći ćemo do zaključka da je prizivanje brojnih tekstova iz islamske interpretativne tradicije u kojima se muzika dozvoljava, poput onih od Al-Ġazālija, Ibn al-Qaysarānija i An-Nāblusija, rizičan i ishitren poduhvat, za razliku od pozivanja na pristup koji je

15 Abū Hāmid Muḥammad b. Muḥammad at-Ṭūsī al-Ġazāli, *Ihyā' 'ulūm ad-dīn*, Dār al-ma'rifa, Bejrut, bez godine izdanja, tom II, str. 272, tom II, str. 346.

16 Ovaj Ad-Dawla'ijev stav navodi Al-Haytamī u djelu *Kaff ar-ra'ā'*, str. 105, a Ad-Dawla'ijevo djelo nije sačuvano.

bio prevladavajući kroz muslimansku historiju i koji je zagovarao opreznost i predostrožnost u pogledu ovog pitanja. Stavovi onih koji su zagovarali potonji pristup nisu bili određeni savremenim stepenom raširenosti muzike i njezinim dubokim utjecajem na život ljudi, već okupljanjima koja su vremenski, prostorno i po svom utjecaju bili ograničeni. Promjene i tranzicije kojima svjedočimo, posebno kada je riječ o mlađim generacijama, u sjećanje prizivaju izrazitu opreznost i predostrožnost koju su imali prijašnji pravnici prilikom razmatranja pitanja muzičkih instrumenata. Korisno bi bilo, naprimjer, prisjetiti se stava Ibn al-‘Arabija shodno kojem su muzički instrumenti dozvoljeni, ali i pažljivo razmotriti njegovo podrobno tretiranje ovog pitanja i uvjete koje postavlja, kao i njegovu dalekovidost u pogledu potencijalnih posljedica.

Ako zastanemo kod učenjaka koji su u stanjima civilizacijskog nazatka bili stava da je ova vrsta rasonode strogo zabranjena i dovedemo ga u vezu s našom stvarnošću, to će dodatno poduprijeti opravdanost davanja prednosti njihovom mišljenju i njegovoj primjeni na našu stvarnost. S druge strane, njihov stav daje na značaju umjetnosti i milozvučnim tonovima koji usmjeravaju i reguliraju preporod ummeta. To podrazumijeva da se pjesmi ne pristupa samo u svjetlu njezine veze s prohtjevima, već i kroz prizmu njezine preporoditeljske uloge. Kazano nas dovodi do onoga što se danas naziva “ka (plemenitom) cilju usmjerenom pjesmi (*an-našīd al-hādīf*)”.

STROGOST U POGLEDU DUHOVNE PJESME KOJA SE IZVODI UZ POŠTIVANJE ŠERIJATSKIH REGULATORNIH PRAVILA

Kada je riječ o pjesmi koja se izvodi uz poštivanje regulatornih pravila, čudno je da postoje mišljenja shodno kojima je duhovna muzika zabranjena, premda je to vrsta rasonode koju je ummet stoljećima smatrao legitimnom, budući da ona spada u vrstu duhovne muzike koja zadovoljava duboke duhovne potrebe ljudskih duša. Ova vrsta muzike popraćena je drevnim melodijama koje potiču na razmišljanje i izvodi se uz pomoć muzičkih instrumenata koje je velika većina učenjaka smatrala dozvoljenim, poput defa. Pored toga, nju prate plemenite riječi i sofisticirana poezija, što će kazati da ima specifičnosti i karakteristike koje afirmiraju duhovni aspekt i predstavljaju branu njezinu reduciranju na materijalni segment ljudskog bića. Kao takva, ona je bila adekvatna zamjena izvitoperenim umjetnostima. Istu funkciju imali su arapska kaligrafija, pozlata i graviranje, umjetnosti koje su bile svojstvene klasičnom razdoblju i koje su, za razliku od materijalističkih umjetnosti oličenim u vajarstvu i slikarstvu, predstavljale islamski način uspostavljanja harmonije između duha i materije. Sve

fetve u kojima se duhovna pjesma i muzika osuđuju i smatraju zabranjenim ne uzimaju u obzir prirodnu potrebu čovjeka za njima i ne obraćaju pažnju na njihovu ulogu u duhovnom uzdizanju, čistoći njegove unutrašnjosti i postizanju ravnoteže. Ovakva mišljenja su onima koji ih zastupaju i prihvataju uzrokovali poteškoće, jer, kako smo već naznačili, negiraju čovjekovu prirodu i zapostavljaju njegove urođene potrebe.

Čini se da su ovi učenjaci u melodičnom učenju Kur'ana vidjeli zamjenu za bilo koju drugu vrstu milozvučnih tonova, što su neki od njih eksplicitno i kazali. Premda je ovakvo stajalište s teorijskog aspekta prihvatljivo, na praktičnoj ravni uvodi nas u drugi problem, a to je da se Kur'an kao knjiga upute pretvara u umjetničko i muzičko remek-djelo, budući da se melodično učenje ograničava samo na Kur'an. Iz toga proizlazi bojazan od narušavanja balansa koji se zahtijeva od muslimana po pitanju njegovog odnosa prema Kur'anu i, posljedično tome, pretvaranja Kur'ana isključivo u knjigu koja se sluša i milozvučno uči, kao što je bio slučaj s brojnim prijašnjim svetim knjigama. Shodno kazanom, neizbježno je priznati da postoji urođena potreba čovjeka za milozvučnim tonovima i da ona spada u ukrase koje je Allah dozvolio, uz važnu napomenu da se ona treba usmjeravati ka plemenitim porukama i biti u skladu s intencijama Kur'ana i sunneta, kao i uzimati u obzir regulatorna pravila i upozorenja koja je dala većina pravnika kroz stoljeća.

Kazanom treba dodati i da je spomenuta pretjerana opreznost odraz odsutva objektivnog pristupa razmatranom pitanju, zbog čega su određeni Tekstovi koji su u vezi s ovom temom zapostavljani, dok su neki od njih na proizvoljan i usiljen način tumačeni shodno metodologiji koja je u suprotnosti s metodologijom hadiskih učenjaka, metodologa islamskog prava i lingvisti. U obzir nisu uzimani ni manjinski stavovi učenjaka. Posljedično tome, polazna osnova bila je da o ovom pitanju ne postoji značajno razilaženje. S druge strane, tvrdilo se da je strogo zabranjena duhovna pjesma koja se izvodi uz poštivanje šerijatskih regulatornih pravila spomenutih od učenjaka koji pjesmu uz određene uvjete dozvoljavaju, što nije ni na koji način ispravan pristup niti pristup koji odražava činjenično stanje stvari.¹⁷ Ovakav pristup zapostavlja i jedan drugi segment, a to je balans čovjekove duše i njegovog tijela. Poslanik, a.s., 'Abdullāhu b. 'Amru je kazao: "Tvoje tijelo ima kod tebe pravo, i tvoje oko kod tebe ima pravo, i tvoja

17 Ovo su metodološke manjkavosti, a na većinu njih ukazao je Abū Ḥātim al-'Awnī u članku koji je dostupan na njegovoj zvaničnoj web-stranici pod naslovom: "Ḥādīt šāḥih' yutbitu samā' aṣ-ṣaḥāba li-l-mūsīqī".

žena ima kod tebe pravo, i tvoja žena kod tebe ima pravo.”¹⁸ Čovjeka sačinjavaju duhovna i materijalna komponenta; duša ima svoju hranu i potrebe, kao što ima tijelo. Čovjeku se čini nepravda ukoliko mu se uskrati hrana koja mu je potrebna, bilo da je riječ o duhovnoj ili materijalnoj hrani.

PITANJE MUZIKE I POPUSTLJIVOST U ODBACIVANJU MIŠLJENJA VEĆINE UČENJAKA

Ostalo je da progovorimo o tvrdnji da postoji konsenzus o ovom pitanju. Premda takav konsenzus ne postoji, kao što su na to ukazali Aš-Šawkānī, Al-Kuġarātī i drugi učenjaci, istina je da je većina učenjaka zagovarala stav da su muzički instrumenti strogo zabranjeni i to ne treba olahko odbacivati i preko toga prelaziti. Nepodijeljeno je mišljenje četiri mezheba da su muzički instrumenti zabranjeni, a to je stav i većine studija koje tretiraju ovo pitanje. Posljedično tome, ovakav stav treba poštivati, pokušati ga razumjeti i biti oprezan u njegovom odbacivanju i zagovaranju drugačijeg stava. Pod većinskim mišljenjem ovdje mislimo na mišljenje koje se ustalilo u mezhebima i ono što je prevladavalo u islamskom pravu i fetvama kroz stoljeća, jer upravo je to, u konačnici, snažan pokazatelj ispravne predodžbe duha vjere i njezinih vrhovnih vrijednosti kroz njenu primjenu i fetve koje su je pratile kroz različita razdoblja. Uzmemo li u obzir i ono što smo u prethodnom poglavlju potcrtali, odnosno da milozvučni tonovi trebaju biti regulirani šerijatskim pravilima koja su na tragu afirmiranja duhovnih vrijednosti i uspostavljanja balansa između duhovnog i materijalnog, jasno je zašto je zabranjenost bila osnova koja izražava filozofiju islama i mišljenje koje je kod učenjaka bilo dominantno. Shodno kazanom, ako uzmemo u obzir da su ova dva razloga (većinsko mišljenje i afirmacija duhovnih vrijednosti) dovela do još većeg opreza prilikom tretiranja razmatranog pitanja, postat će nam jasna pretjerana predostrožnost koja se može susresti kod određenih učenjaka.¹⁹

Jedan od ciljeva ove studije je pojasniti suštinu spora između dokaza o muzičkim instrumentima i ukazati na to da je razilaženje u pogledu njega bilo značajno, kao i pojasniti razloge koji stoje u pozadini njihovih preferencija i odabira

18 Al-Buhārī (br. 1975, 5199 i 6134) i Muslim (br. 1159).

19 Ovdje treba ukazati na ishitrene teze proistekle iz modernističkih čitanja koja ovo pitanje pojednostavljaju u mjeri da to graniči s naivnošću. Naime, shodno jednoj od ovih teza, osnova kod muslimanskih pravnikâ je zabranjenost ukoliko riječi i djela Vjerovjesnika, a.s., ne ukazuju na dozvoljenost. Shodno tome, svi muzički instrumenti su strogo zabranjeni jer nisu postojali za njegova života, osim defa o kojem među učenjacima postoji razilaženje, budući da je preneseno da su ga neki ashabi koristili. Ovakva teza je u potpunosti pogrešna, jer su instrumenti postojali za života Poslanika, a.s. Hadisi svjedoče u prilog tome da su se oni koristili i upozoravaju na njih, a def je samo jedan od njih. Zapravo, ovdje je referentni okvir filozofija koja iza ovog pitanja stoji, što smo u ovom članku u nekoliko navrata obrazložili.

mišljenja da su muzički instrumenti strogo zabranjeni od većine učenjaka te brojnih regulatornih principa koje su oni ustanovili. Njen cilj je i obrazložiti zašto se stav koji uzima u obzir intencije šerijata i koji je kroz stoljeća dominirao čini i danas najbližim onome što je ispravno. Međutim, davanje prednosti predostrožnosti kada je riječ o ovoj vrsti rasonode ne podrazumijeva potpuni raskid s njom, već raskid s onom rasonodom koja nije u skladu s duhom islamskog učenja, odnosno sa na materiju usmjerenom umjetnošću. Svaka kultura, društvo i vjera imaju svoja obilježja i specifični identitet.

Pojašnjenje sufijskog stava o ovom pitanju

Ako razmotrimo sufijski stav o ovom pitanju, uočiti ćemo da se on oslanja na ličnu odluku pojedinca, budući da je on sâm središte odgovornosti i u fokusu polaganja računa i posljedica na budućem svijetu. To je bjelodano iz toga što oni propis o ovom pitanju dovode u vezu sa stanjem tragaoca na duhovnom putu (*murīd*). Sufijski učenjaci govore o utjecaju ove vrste rasonode na duše i porede ga s utjecajem alkohola na razum. Ovakva vrsta rasonode mase potiče na zlo, ali ne i duhovnu elitu koja ima sposobnost da se suprotstavi zlu i milozvučne tonove pretvori u sredstvo napredovanja na duhovnom i putu činjenja dobrih djela. Ovdje treba naglasiti da i među samim sufijama postoje svakidašnje sufije i njihovi odabranici, kao što postoje razlike između stanja prosječnog ne-sufije i stanja prosječnog sufije. Kazano nas dovodi do središnjeg pitanja u filozofiji islamskog morala, a to je pitanje utjecaja čovjekove savjesti (*damīr*) i obraćanja srcu (*istiftā' al-qalb*), shodno hadisu u kojem se kaže: “Obrati se svome srcu/Odgovor potraži u svom srcu (*Istafti qalbaka*)...”²⁰

Šerijat ustanovljava propise o velikim i općim pitanjima, a nakon toga pravnik ili muftija teži tome da ove opće principe primijeni na specifične životne situacije. Međutim, konkretni propisi koje ustanovljavaju pravnici ograničeni su na vanjštinu i detalje koji su im poznati o onome ko od njih traži odgovor. Onaj ko postavlja pitanje ili traži fetvu i dalje ima širok prostor da iskrivi pitanje tako što će biti vičan u iznošenju argumenata s ciljem da dobije odgovor koji želi, pa makar taj odgovor ne bio u skladu s istinom. Na tom tragu je i iskaz Poslanika, a.s.: “Vi se sporite kod mene i neko od vas može biti vičniji u iznošenju argumenta od drugog, pa kome od vas dosudim pravo njegovog brata na

20 O tome v.: Muḥammad ‘Abdullāh Drāz, *Dustūr al-ablāq fi Al-Qur’ān*, Mu’assasa ar-risāla, I izdanje, 1998, str. 594. Za temelje ove ideje kod Aš-Šāṭibija vidi njegovo djelo *Al-Muwāfaqāt*, stručna obrada: Mašhūr b. Ḥasan Āl Salmān, Dār Ibn ‘Affān, 1997, tom III, str. 395–401.

osnovu njegovog dokazivanja, dodijelio sam mu dio džehenemske vatre, i neka ga ne uzima.”²¹

Zbog spomenutog razloga učenjaci su napravili razliku između sudske odluke (*al-ḥukm al-qaḍāʾī*) i vjerske klasifikacije djela (*al-ḥukm ad-dīyānī*). Dok se sudska odluka donosi na temelju ospoljenih dokaza na koje se oslanja u sudskom procesu i sporovima, vjerska klasifikacija djela temelji se na onome što je skriveno i tajno. Sufije kažu da će presuda Uzvišenog Stvoritelja biti utemeljena na onome što je skriveno, shodno riječima Uzvišenog: *Sām čovjek će protiv sebe svjedočiti, uzalud će mu biti što će opravdanja svoja iznositi. (75:14–15)* Moralni diskurs obraća se upravo budnoj savjesti i računa na oštromnost čovjeka koja će učiniti da se on kloni grijeha i zastranjenja, jer on najbolje poznaje svoje namjere i stvarno stanje svoje duše prilikom ophođenja s konkretnim i apstraktnim svijetom oko sebe. Stoga, on će, kada god uloži trud da skрати udaljenost od onoga što je s moralnog i praktičnog aspekta neprihvatljivo biti bliži svojoj autentičnosti i pridržavanju onoga u čemu je za njega dobro i na ovom i na budućem svijetu. Ovaj trud, koji se označava terminom *aḍ-ḍamīr*, doprinosi jedinstvenosti, inovativnosti i kreativnosti te povećava iskrenost, skrušenost i bogobojznost.

Trdeći da savjest ima moć, u smislu da je ona, uz druge vrhovne kriterije poput čuvanja vjere, principa prevencije i uzimanja u obzir onoga što prevladava, vrhovni moralni kriterij, prepoznajemo vrstu propisa koja uzima u obzir individualnu zrelost kod svakog muslimana, prepušta mu da sam donese odluku i kod njega pobuđuje osjećaj odgovornosti prema dobru i zlu te nagradi i kazni, a upravo na to ukazuju riječi Uzvišenog: *Oni koji se Allaha boje, čim ih sablazan šejtanska dodirne, sjete se, i odjednom dođu sebi. (7:201)* Kod muslimana ne postoji samo istančan osjećaj za šejtanski dodir, već i za sve ono što je u njegovoj službi. Kada ga sablazan šejtanska dodirne, spominjanje Allaha, sjećanje na Njega i pokornost Njemu ga vraćaju u okrilje vjerovanja i njegovog unutrašnjeg opažanja. Unutrašnje opažanje je dodatna vrijednost pored već nabrojanih i ona na određen način mijenja raspored prioriternih vrijednosti i drugim vrijednostima pridružuje slobodu, pravo izbora i središnje mjesto čovjeka. Razmatrani aspekt ovog pitanja otkriva novi segment koji se istražuje kada je riječ o predmetnom pitanju, a to je anticipirana neopreznost masa i “očinstvo” (*abawīyya*) odabranih. Shodno ovoj perspektivi, predodžba o pravniku kao zaštitniku i odgajatelju transformira se u pravnika kao uzora, dok se svakome

21 Al-Buhārī (2680, 6967 i 7168) i Muslim (1713).

pojedinačno povjerava razlučivanje istine od neistine te ispitivanje sumnji, i to nakon spoznavanja ponašanja onih koje slijedi i shvatanja njihovih upozorenja i brige iz kojih u konačnici proizlazi dobro ovog i budućeg svijeta.²²

Oslanjanje sufija na srčani vid prilikom tretiranja ove vrste rasonode je očigledno. Ovaj kriterij predstavlja suštinsku nadopunu s područja moralne posvećenosti i odgovornosti u odnosu na naprijed naznačeni pristup muslimanskih pravnika. Ukoliko kazano uzmemo kao polaznu osnovu i imamo u vidu da pravnik teži usaditi ovu osobinu u srce muslimana kako on ne bi bio okrenut isključivo vidljivom i ne bi posegao za pravnim trikovima i na taj način davao prednost formi u odnosu na suštinu, preferirajući svoje prohtjeve u odnosu na pravdu, istinu i dobro, čini se validnim ovo pitanje ljudima predstavljati na spomenuti način i njima ostaviti mogućnost da biraju ono što je za njih prikladnije. Posljedično tome, oni će biti odgovorni za svoj izbor i odluku koju trebaju donijeti bivajući duboko svjesni upozorenja na koja su pravници konstantno ukazivali i fikhskog razilaženja o ovom pitanju. Imajući to u vidu, oni usvajaju princip spomenut u hadisu u kojem stoji: “Obrati se svome srcu, obrati se svojoj duši, dobročinstvo je ono na čemu se duša smiruje, a grijeh je ono što te u duši tišti i o čemu se prsa dvoume, bez obzira na to šta ti ljudi govore.”²³

U kontekstu razmatrane teme ovaj hadis podrazumijeva da se vjernik treba kloniti ove vrste rasonode sve dok osjeća da ona ima na njega negativan utjecaj, bez obzira što postoje mišljenja da je ona dozvoljena. Ponuđena analiza je poprilično sažeta i kondenzirana, a više detalja može se pronaći u savremenim studijama koje ovo pitanje tretiraju kroz prizmu morala/ahlaka i upućuju na opravdanost predloženog zaključka.

ZAKLJUČAK

Nadamo se da je putovanje obalama pravnika, hadiskih učenjaka i sufija urodilo plodom i iscrtalo opći okvir koji uključuje i određene detalje o pitanju pjesme i muzičkih instrumenata te odgovorilo na pitanje o tome kako su mu pravници

22 Kazano može otvoriti prostor za raspravu o davanju prednosti individualizmu i pravu izbora u odnosu na spomenutu “očinsku brigu” te obimu ove promjene unutar modernizma i savremene zapadnjačke filozofije. Ne smatram da ima potrebe za tim, i to zbog dva razloga; prvi je da se redosljed prioriteta vrijednosti mijenja pod utjecajem brojnih faktora i da je to dio njihove prirode, a pitanje progresa i stagnacije je jednostavnije od pitanja poništavanja i promjene, dok je drugi to što ne treba gubiti iz vida ni Tekstove koji podržavaju “očinsku brigu” niti one koji govore u prilog vrijednosti ličnog izbora i transponiranja odgovornosti na pojedince, a suodnos ovih Tekstova je podlozan idžtihadu i ljudskom promišljanju u okviru spomenutog redosljeda.

23 Aḥmad b. Ḥanbal, br. 18006.

i drugi znalci kroz muslimansku povijest pristupali. Ova studija pokazala je da se ovom pitanju pristupalo na različite načine. S obzirom da je u fokusu interesovanja hadiskih učenjaka uglavnom prenošenje hadisa i njihov sened, a ne njihovo razumijevanje, oni su naginjali mišljenju da je ova vrsta zabave zabranjena. Pravnici su svjestan različitih segmenata ovog pitanja i njegove multidimenzionalnosti, s tim što on izdaje fetvu za obične ljude, a ne za pojedince i duhovnu elitu, a njegovi odgovori razlikuju se u ovisnosti o onima koji traže fetvu. Brojne pravnike su predostrožnost i opreznost odvrćale od toga da posegnu za mišljenjem da je ova vrsta razonode dozvoljena u određenim slučajevima. Što se tiče sufija, njihov pristup je u većini slučajeva individualan i ličan, pa su, stoga, svoju pažnju u većoj mjeri posvećivali višim smislovima, ličnim osjećajima i estetskom aspektu. Uzimajući u obzir kazano, nije neobično što oni naginju mišljenju da je ova vrsta zabave dozvoljena uz poštivanje određenih uvjeta. Ova tri pristupa bit će i dalje dominantna kao što je to bio slučaj stoljećima i u različitim okolnostima. Utjecaj ovih pristupa na mišljenje učenjaka veći je u odnosu na utjecaj nepostojanih kontekstualnih odrednica. Ukoliko se ova tri pristupa integriraju, postaje jasno zašto preferiramo mišljenje da odluku o ovom pitanju valja prepuštiti pojedincu koji treba u obzir uzeti intencije šerijata i njegove moralne vrijednosti.

I oni koji smatraju ovu vrstu razonode dozvoljenom i oni koji je smatraju zabranjenom kao argumente navode tekstove iz Kur'ana i hadisa. Razilaženja po pitanju tumačenja Tekstova proizlaze iz toga što učenjaci koji je smatraju zabranjenom uglavnom isključivo tekst smatraju osnovom za izvođenje ovog propisa, ali ne i ljudsku prirodu, potrebe i tome slično, dok učenjaci koji je smatraju dozvoljenom ovom pitanju pristupaju s uvjerenjem da je ono uvjetovano vremensko-prostornim okolnostima i stanjem društava te, na temelju toga, drže da je funkcija Teksta u pogledu njega da precizira, usmjerava i procjenjuje. Prema tome, nije iznenađujuće da prvo spomenuta grupa učenjaka pravi razliku između instrumenata, iz zabrane izuzimajući nekolicinu njih, dok potonja grupa ovo pitanje tretira iz perspektive ljudske prirode i činjenice da su umjetnost i estetika bile neodvojivi dio kulturne tradicije naroda. Ova grupa drži da se problematičnost ove vrste zabave ne ogleda u njenim sredstvima, već u njenim popratnim elementima i posljedicama.

U ovoj studiji potcrtano je da su ambijent i geografija bili među faktorima koji su određivali stav učenjaka o ovom pitanju. U Egiptu, Iraku i Indiji pisalo se uveliko o milozvučnim tonovima i u djelima koja su u njima nastala prisutna su različita mišljenja o njima, za razliku od Šama i njegove okoline, gdje

je zastupano samo jedno mišljenje, a to je da su milozvučni tonovi zabranjeni. Ovo mišljenje je kasnije preneseno u Egipat posredstvom učenjaka koji su cirkulirali između ove dvije pokrajine.

U studiji je pojašnjeno da razmatrano pitanje nije bilo sporedno, već da je bilo povezano s temeljnom ljudskom potrebom i njegovom urođenom prirodom. Učenjaci su prema njemu imali nekoliko pristupa i o njemu zauzeli nekoliko stavova. Ovo razilaženje je stvarno i značajno te svaki od stavova o njemu ima svoje dokaze i filozofsku pozadinu. Tvrdnja da nije riječ o značajnom razilaženju, u smislu da je stav da je ova vrsta razonode dozvoljena vrlo rijedak i neutemeljen, nije u skladu sa stvarnim stanjem povijesti muslimanskog mišljenja. Pored toga, ovakav stav odraz je strogosti prema neistomišljeniku, njegovog anatemisanja i izražavanja sumnje u njegove namjere, što je razlog zbog kojeg ga ne pronalazimo u specijalističkim studijama o ovom pitanju i što ga nismo naslijedili od većine naših časnih prethodnika.

Studija je ukazala i na to da su skupovi na kojima su se milozvučni tonovi slušali kroz povijest bili popraćeni činjenjem loših djela koja su opisana u studijama na koje smo se pozivali. Sagledavanje ovog pitanja neovisno o popratnim elementima i kontekstu predstavlja odveć smjelo zapostavljanje povijesti i pribjegavanje njegovom teorijskom segmentu na račun njegovog praktičnog i kontekstualnog segmenta, budući da ga učenjaci nisu razmatrali samo kroz prizmu Teksta, već su u tumačenju posezali za postojećim praksama i popratnim elementima. Kazano nas obavezuje da tragamo za vrijednošću odnosno filozofijom koja se ponekad eksplicitno ne spominje, iako je bila u pozadini onoga što je o razmatranom pitanju kazano. Ova studija je za cilj imala identificirati upravo tu filozofiju. Na kraju ove studije iznesen je prijedlog da se fokus prilikom ustanovljavanja propisa o ovom pitanju treba prenijeti s pravnika na onoga ko pravo uči i s učenjaka na učenika čiji se udio u donošenju odluke o ovom pitanju povećava i koji treba da mu samostalno pristupi i preuzme odgovornost za izbor koji napravi.*

Preveo:
Fadilj Maljoki

* Ova studija, čiji je originalni naslov: *Su'āl as-samā' wa al-ma'āzif: nazārāt taḥlīliyya fī al-adilla al-ḥadīthiyya wa as-siyāqāt al-qiyyamiyya*, napisana je na temelju izlaganja na međunarodnoj naučnoj konferenciji pod nazivom: *Ulusarasi islam'da sanat ve estetik sempozyumu*. V.: Tuğba Aydeniz i Şevket Enes Samancıoğlu (urednici), *Ulusarasi islam'da sanat ve estetik sempozyumu*, İlahiyât, Ankara, 2024, str. 1071–1093. Muhammad Anas Sarmini predaje hadiske nauke na Univerzitetu 29. maj u Istanbulu.

محمد أنس سارميني

Muhammad Anas Sarmini

الغناء والآلات الموسيقية: نظرة تحليلية إلى البراهين الحديثية والسياقات القيمة

Song and Musical Instruments: Analytical Views on Hadith Arguments and Value Contexts

ملخص: هذه المقالة عبارة عن البحث في مسألة الغناء والموسيقى في ضوء الفقه والحديث والتصوف وذلك على أساس البراهين الكتابية والعقلانية التي استعملها العلماء عبر التاريخ وهم يتناولون هذا الموضوع. ومما يتم تحليله في المقالة العوامل التي كانت لها التأثير الحاسم على اختلاف النظر إلى هذه المسألة.

Summary: This paper examines the issue of melodious tones, from fiqh, hadith and Sufi perspectives, as well as through the prism of textual and rational arguments that scholars throughout history have taken into account when treating the subject. It analyzes the factors that had a decisive influence on different approaches to this issue.

Uloga duhovnog njegovatelja u tretmanu boli i patnje

DR. SCI DAMIR BABAJIĆ

džemat hidaje, medžlis iz-e bayern
medzlis-ef@hotmail.com

Sažetak: Bol i patnja su sastavni dio ljudske prirode i njezine egzistencije, nijedan im čovjek/smrtnik ne može izmaknuti, prate čovjeka od začeca do preseljenja. Muslimansko tradicionalno gledanje na ljudski život pretpostavlja neprestano kretanje ka napretku, poime-nično: fizičkom, materijalnom, moralnom, psihičkom i duhovnom. Svi se nadopunjuju nužno i njihov odnos je međusobno povezan i zavisn, a Božija Objava i ortopraksa, odnosno iz nje izvedena Predaja (Kur'an i sunnet) kao dva osnovna izvora islama, podjednako naglašavaju važnost svakog ponaosob. Čovjek nije samo tijelo, naglašava teološki nauk, on ima i dušu. Stoga je za teologiju puno važniji integritet ljudske osobe, koja je i duh i tijelo, gdje je od izuzetne važnosti uloga duhovnog njegovatelja. U ovom radu dat je osvrt na pitanje važnosti duhovnog njegovatelja, njegovoj ulozi u životu čovjeka, a posebno kod osoba koje trpe bol i patnju. Također, dat je osvrt i na istraživanja o utjecaju religije na zdravlje čovjeka, gdje značajnu ulogu imaju duhovni njegovatelji.

Ključne riječi: bol, patnja, zdravlje, bolest, religija, duhovni njegovatelj

UVOD

Svaki čovjek ima vlastiti pogled kako na fenomen boli i patnje tako i na fenomen bolesti i zdravlja, umiranja i proživljenja.

Zdravlje i bolest, nerazdvojne stvarnosti, bili su temeljna briga prvog čovjeka i društva, svakog muslimana i Zajednice, a tako su temeljna briga savremenog čovjeka i društva u cjelini. Očuvanje zdravlja, kao i nastojanje da se narušeno zdravlje ponovo zadobije jedno je od najvažnijih pitanja svake religije. Uvijek je postojala više ili manje izražena “napetost” između traganja za postignućem čovjekovog konačnog ispunjenja u vječnosti i zdravlju, jer je zdravlje nesumnjiva vrijednost koja je podređena konačnom spasenju. Svjetska zdravstvena organizacija (World Health Organization – WHO) definira zdravlje kao stanje potpunog fizičkog, mentalnog i društvenog blagostanja, a ne samo odsutnost bolesti ili slabosti. Ova definicija je doživjela kritike, jer zdravlje se ne može svesti samo na tjelesnu dimenziju (pitanje zdravlja ne odnosi se samo na tijelo) već i na duhovnu dimenziju svakog ljudskog života. I zdravlje i bolest izražavaju cjelovitog čovjeka, a ono što ga određuje nije samo tijelo (*badan*) nego i duša (*nafs*), nije samo vanjskost (*zābir*) nego i unutrašnjost (*bātin*), jer tjelesno zdravlje bez duhovnog je izvanjskost bez sadržaja, život bez duše. Zato su vjera i religija najviši stepeni afirmacije čovjeka i njegovih vrijednosti te su od velikog utjecaja kako na cjelokupan život čovjeka tako i na, prije svega, njegov tjelesni i duhovni integritet.

Učenje religije islama predstavlja cjelokupni sistem života, čiji propisi zadiru u svaki segment čovjekovog života, doktrinu, obredoslovlje, moralno-etički nauk. Taj sistem je sveobuhvatan, uzajamno povezan, i pokriva sve vidove ljudskog življenja i različite čovjekove iskonske potrebe i aktivnosti, a najbolji dokaz je Poslanikov način življenja. Allah i Njegov Poslanik su jasno ukazali na važnost zdravlja – zdravog načina življenja. Živjeti po propisima religije znači biti zdrav. Vođenje računa o svom tijelu, duhu (*rūḥ*), razumu (*‘aql*), o cjelokupnom zdravlju je vid religijske obaveze. Suština cjelokupnog nauka religije islama je borba i zalaganje za zdrav stil življenja, ali zdrav u punom značenju te riječi u kojem ljudski život ima svoj smisao u skladu sa svim vjerozakonima, gdje je od izuzetne važnosti uloga duhovnog njegovatelja.

ULOGA DUHOVNOG NJEGOVATELJA U TRETMANU BOLI I PATNJE

Bol, patnja i bolest pratili su ljudski život od prvog čovjeka na Zemlji, a duhovni njegovatelji su pokušavali odgovoriti problemu kroz razne tretmane s ciljem postizanja istinskog zdravlja. Tako su različite civilizacije izvodile različite terapijske

metode, uključujući nemedicinske, a sve s ciljem oslobađanja čovjeka od boli i patnje.¹ Islamski nauk nudi pronalaženje smisla u trpljenju boli i patnje, a njihovo razumijevanje, iz aspekta teologije, može pomoći njegovateljima da pruže adekvatnu podršku kako bolesnima tako i njihovim porodicama. Primjerice, praktična primjena religijskih obreda, molitva, činjenje dobrih djela, čistoća i prehrana, aktivnosti u Zajednici, mogu pomoći njegovateljima da pruže njegu bolesnima, kao i njihovim porodicama. Za medicinske radnike pružanje pomoći je posao, zanimanje. Uvažavajući činjenicu da se radi o odnosu spram čovjeka kao krunskog Božijeg stvorenja, može se, s pravom, kazati kako se radi više o misiji nego striktno o “poslu”. Kako se radi o izuzetno kompleksnome tretmanu, kao takav zahtijeva ogromne napore i multidisciplinirano stručno znanje kako bi se došlo do željenog cilja – smanjiti intenzitet boli i poboljšati kvalitet života.²

Danas postoje mnogobrojni tretmani u liječenju boli i patnje koji se mogu podijeliti u nekoliko kategorija: konvencionalne – medicinske, tretmane komplementarne i integrativne medicine s aktivnom samonjegovom i psihološke tretmane,³ gdje značajnu ulogu ima socijalna dimenzija. Stoga je veoma važno da oboljeli ne izgubi socijalni kontakt, jer izolacija utječe na njegovo mentalno zdravlje, gubi osjećaj vrijednosti i samopouzdanje, a na duhovnom planu javlja se osjećaj beznađa, a sve kazano izravno utječe na bolesnikovo podnošenje boli i patnje.⁴ Zato je izuzetno važna uloga duhovnog njegovatelja koji će, ako ništa drugo, barem razgovorom ublažiti bol i patnju. Riječi utjehe, poput: “Ako Bog da, sve će biti dobro!”, “Siguran sam da će ovaj lijek pomoći”, “Važno je da ste duhovno zdravi!”, “Sve će ovo biti jučer!” i sl, najjači su medikamenti za psihosomatske bolesti. S druge strane, od oboljelog se mogu čuti izjave: “Bože, zašto uvijek ja?”, “Želim samo umrijeti!” koje po svom sadržaju ukazuju na simptome duhovne patnje, značenje patnje, koja je posljedica pogrešnog razumijevanja i

1 Usp: Minoo Asadzandi, “The spiritual method of relieving pain from the perspective of islam”, *Journal of Case Reports and Medical Images* 2(1), 2019, 1–5; Asadzandi Minoo and Tadreas D., “Community view on the use of complementary medicine based on the viewpoint of Islam”, *Journal of the Therapist: The Journal of Traditional Medicine and Complementary Medicine* 4, 2008, 73–78.

2 O tretmanu boli i njegovoj važnosti više v: Sabina Alispahić, *Psihologija boli*, (Sarajevo: Filozofski fakultet. 2016): 121–160.

3 Usp: Samir Beglerović, “Tradicionalni i moderni pristupi fenomenima smrti i umiranja”, *Znakovi vremena* vol.14 br. 52/53, 2011, 67–82.

4 Usp: Robert Buckman, *Ne znam što reći – Kako pomoći i podržati umiruće*, Zagreb, Školska knjiga, 1996. Za “konkretnu i praktičnu upute za bolne i neugodne situacije sučeljavanja sa smrću bližnjih, pronalaženje pravog načina za iskrenu komunikaciju s umirućim koju većina ljudi ne može spontano kreirati zbog niza barijera i strahova”, upućujemo na vrijedno djelo Roberta Buckmana. Vidi: Robert Buckman, *Ne znam što reći – Kako pomoći i podržati umiruće*, Zagreb, Školska knjiga, 1996, 5–145.

interpretiranja vjerskih uvjerenja ili neispravnog svjetopogleda. Kada se oboljeli nađe u spomenutoj situaciji izuzetno je važno i djelotvorno motivirati ga, povratiti mu snagu kako bi se mogao nositi s boli i patnjom i duhovno ih nadići. Stoga je neophodno, kada je u pitanju i liječenje na psiho-fizičkoj razini, pored medicinskog tretmana uključiti i duhovni aspekt liječenja. Konsultirajući literaturu o tretmanima boli i patnje u institucijama koje se bave liječenjem bolesnika može se vidjeti da su izostavljeni duhovni aspekti liječenja, kao i tretmani duhovnog negovatelja,⁵ koje je priznala Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) 1984. godine kada zvanično u dokumentima ističe važnost duhovne dimenzije u sveukupnom stanju zdravlja čovjeka, što je rezultiralo održavanjem naučnih konferencija i simpozijuma širom svijeta na temu vjera i mentalno zdravlje, njihove korelacije, a jedan od njih održan je u Tuzli 1999. godine.⁶

Bol i patnja iz bilo kojeg aspekta, pa i duhovnoga, bez adekvatnog tretmana dovode oboljelog u stanje bespomoćnosti, beznada, kada gubi smisao u životu. U ovakvim situacijama, pored medicinskog, od velike važnosti je duhovnospoznajni tretman liječenja, koji najviše dolaze do izražaja kod teških životnih iskušenja, suočavanje s bolesti ili smrti,⁷ što je slučaj kod populacije obuhvaćene predmetnim istraživanjem.

Na tragu spomenutog, Adnan Silajdžić ističe da je čovjekova spoznaja, odnosno spoznaja o čovjeku, slojevita i višedimenzionalna, čiju je nepodijeljenu egzistenciju (tijelo, duša i duh) neophodno motriti komplementarno i multidisciplinarno istraživati. Do jednih spoznaja dolaze prirodne, do drugih društvene i humanističke nauke, a do trećih isključivo religija. Zbog toga svaki pristup čovjeku treba uključiti fenomen njegove religioznosti i duhovnosti, jer egzistencijalno razumijevanje čovjeka pomaže u otkrivanju i prevladavanju nevolja, te u pružanju svekolike duhovne pomoći,⁸ što je u svijetu u posljednjih nekoliko godina, kao i eutanazija, česta tema rasprava. Za neke stručnjake eutanazija je

5 Usp: Izet Pajević, Osman Sinanović i Slobodan Pavlović, "Utjecaj religioznosti na psihičku stabilnost vojnika u ratu", u: *Dubovnost i mentalno zdravlje*, Sarajevo, Svjetlost, 2002, 83–93.

6 Od 13. do 15. augusta 1999. godine u Tuzli je održan šesti međunarodni kongres Svjetske islamske asocijacije za mentalno zdravlje, s glavnim tematskim opredjeljenjem pod naslovom "Vjera i mentalno zdravlje". Više v: Mevludin Hasanović, "Odnos društvene zajednice prema problemima ovisnosti", u: Osman Sinanović i saradnici, *Ovisnost o drogama: uzroci i posljedice – prevencije i liječenje*, Tuzla, Behram-begova medresa Tuzla & Medicinski fakultet Tuzla, 2001, 177.

7 Vidi: Ilija Živković i Suzana Vuletić, *Posljednji trenuci prije vječnosti: teološko-bioetički naglasci shvaćanja smrti i psihološko-duhovne intervencije*, Zagreb, Hanza media, 2016, 100.

8 Usp: Adnan Silajdžić, "Uz objavljivanje zbornika radova pod naslovom *Dubovnost i mentalno zdravlje*", *Novi Muallim*, 2002, 250–251.

rješenje za bol i patnju, a u nekim zemljama poput Holandije i određenih država u Americi ozakonjena je s ciljem sprečavanja i ublažavanja boli i patnje, kako kod oboljelog tako i njegove porodice. Prema nauku islama eutanazija nije dozvoljena za ublažavanje boli i patnje, smatra se zločinom, a kada nakon svih poduzetih koraka ublažavanje boli i patnje ne djeluje nudi duhovnu dimenziju koja je od velike važnosti prilikom pružanja podrške oboljelom s čvrstim uvjerenjem da će trpljenje neizdržive boli biti njegov ulog na drugom svijetu, a onima koji ne vjeruju spomenuti način utjehe ne pomaže.⁹

Kao što se može vidjeti, osnovni izvori religije motiviraju čovjeka da upotrijebi sve resurse u svrhu nadilaženja problema i afirmacije života, čiji je krajnji cilj sreća u oba života.¹⁰ Stoga je neophodno, kako ističe Osman Kozlić, zaštititi istinsko zdravlje kroz principe Poslanikove medicine: “svaka bolest ima lijek; bolesnika liječi samo stručan ljekar; uvjet svih uvjeta, za život bez bola i patnje, jeste čistoća, koja obuhvata čistoću duše, tijela, okoline, ishrane”,¹¹ za koju Poslanik kaže da je pola imana.¹² Sljedeći važan faktor za nadilaženje bola i patnje jeste ravnoteža između vjerovanja i djelovanja, na čemu islam i insistira i daje naputke djelovanja u svakoj situaciji, gdje značajnu ulogu ima duhovna njega u vidu savjetovanja i praćenja, koja se ogleda u: namazu, dovi, molitvi, učenju Kur’ana, predvođenju religijskih obreda, davanju religijskih i duhovnih smjernica i dr.¹³

Na takav način oboljeli razvija svijest o Bogu, što je put do istinskog zdravlja (Kur’an, 13:28) i konačnog cilja (Kur’an, 16:97), a važan doprinos na tom putu ima teološko-praktično savjetovanje. Primjerice, osobe koje su izgubili voljenu osobu, roditelji djece s posebnim potrebama, osobe s posebnim potrebama, paraplegičari, osobe s cerebralnom paralizom, osobe bez dijelova tijela (amputacije) i bolesnici, fizički i duhovno, imaju potrebu za teološko-praktičnim savjetovanjem, koje realizira duhovni njegovatelj. U razvijenim zemljama teološko-praktično savjetovanje vrše specijalizirane službe ili duhovni savjetnici, koji koriste sve moguće resurse kako bi olakšali oboljelima da prevaziđu

9 Usp: Hassan Hathout, “Biomedicinska etika – Islamski pogled”, *Znakovi vremena*, br. 63, 2014, 102–106.

10 Usp: Salim Hadžić, “Arapsko-islamski doprinos medicine”, u: *Dubovnost i mentalno zdravlje*, Sarajevo, Svjetlost, 2002, 161–166.

11 Više v: Osman Kozlić, “Osnovni principi i metode Poslanikove medicine”, u: *Dubovnost i mentalno zdravlje*, Sarajevo, Svjetlost, 2002, 167–171.

12 Imam Nevevi, *Nevevjev komentar 40 hadisa*, AKOS&Udruženje Ilmijje IZ-e u BiH, Sarajevo, 2017, 131.

13 Više v: Yvonne Haddad, Adair Lummis, *Islamic Values in the United States: A Comparative Study*, New York, Oxford University Press, 1987, 24–67.

nastalo stanje i lakše podnesu bol i patnju, odnosno da probude razumijevanje tog odnosa,¹⁴ a djeluju u centrima za osobe s posebnim potrebama, bolnicama, vjerskim ustanovama, zatvorima, dok u BiH, nažalost, još uvijek nije zaživjela ova praksa. Otuda muslimanski duhovni njegovatelji imaju značajnu ulogu u fizičkom, mentalnom i duhovnom zdravlju ljudi. Primjerice, kod mentalnih ili emocionalnih problema, pored formalnih savjeta i terapijskih modela, mogu ih tumačiti kao duhovne, koristiti tradicionalne metode, kao što su namaz, dova, učenje Kur'ana, tumačenje poruke Objave.¹⁵ Da bi terapijsko djelovanje bilo djelotvorno neophodno je ispuniti određene uslove: da ima čvrsto uvjerenje u Boga (Kur'an, 32:24; 6:75), sintezu riječi i djela (Kur'an, 61:2–3), te da imaju teološko-stručnu naobrazbu.

U osvrtu na knjigu *Način otklanjanja tugovanja* autora imama El-Kindija, Samir Beglerović ukazuje na četiri osnovna uslova za izlječenje od tugovanja i deset lijekova za tugu, te ističe koji su to načini liječenja tuge, boli i patnje. Na prvom mjestu ističe spoznaju ljudskih komponenti, potom uspostavljanje ravnoteže u životu, spoznaju uzroka bolesti, što je uvjet za izlječenje, te da razlog tuge počiva u nemogućnosti dosezanja onoga što čovjek voli. "Ukoliko čovjek u svakodnevnome životu ne vodi računa i o vječnom svijetu, stvari koje spoznaje prihvatat će nepotpuno te će mu biti nejasne, jer vrijednost čovjeka se ne ogleda u onome što ima, već u dubini i kvalitetu spoznaje. Tako i tugovanje koje osjeti neće razumjeti, sakriven će mu ostati stvarni uzrok a život će postati patnja."¹⁶

Primjeri teološko-praktičnog savjetovanja, kao i načini otklanjanja tugovanja, boli i patnje, prvenstveno se mogu pronaći u primjerima blagoslovljenog Poslanika. On je liječio bolesne, svojim djelovanjem i duhovnim tretmanima utjecao na smanjenje doživljaja boli i patnje, s Božijom dozvolom, te pokazao efikasan način liječenja spomenutih fenomena kroz devet koraka.¹⁷ Kao što smo već ranije istaknuli brojna su istraživanja koja zaključuju da postoji veliki utjecaj religije na zdravlje čovjeka, primjerice, kada su oboljeli u stalnoj vezi s Bogom

14 Usp: David G. Benner, *Strategic Pastoral Counseling: A Short-Term Structured Model*, Grand Rapids (MI: Baker Academic, 2003); Hunter J. Rodney, *Pastoral Counseling, Dictionary of Pastoral Care and Counseling*, Nashville, Abingdon Press, 2005.

15 Više v: N. Isgandarova, *Effective Islamic Spiritual Care: Foundations and Practices of Imams and Other Muslim Spiritual Caregivers*, Theses and Dissertations, Wilfrid Laurier University, Canada, 2011, 5–10.

16 Vidi: Samir Beglerović, "Deset lijekova za tugu", <https://znaci.ba/tekstovi/deset-lijekova-za-tugu>. Također vidi: Samir Beglerović, "Ajeti koji liječe (âjâti šifâ)", <https://znaci.ba/tekstovi/ajeti-koji-lijecce-ajati-sifa>. (Pogledano 23. 1. 2024.)

17 Devet Poslanikovih koraka za efikasan način liječenja vidi u: Mino Asadzandi, "The spiritual method of relieving pain from the perspective of Islam", *Journal of Case Reports and Medical Images* 2 (1), 2019.

osjećaju se manje zabrinuto i preplašeno smrću, a religijske i duhovne prakse imaju veći utjecaj na toleranciju boli negoli na osjetljivost boli i služe kao amortizer koji ublažava depresiju i beznade, doprinosi višem nivou kvaliteta života,¹⁸ što pokazuje kolika je važnost duhovnog njegovatelja u životima ljudi koji su u potrebi. Tokom susreta s osobama s posebnim potrebama, moglo se zaključiti koliko im je važna uloga duhovnog njegovatelja, te da je veoma malo ili nije nikako pažnje posvećeno ulozi muslimanskih njegovatelja u efikasnosti muslimanske duhovne zaštite u zdravstvenom sistemu. Kroz spomenuta istraživanja može se zaključiti da je praktičan život vjernika jedan od najefikasnijih faktora u poboljšanju zdravlja, kao i ponovnom uspostavljanju (očuvanja zdravlja i da doprinose poboljšanju fizičke kondicije, a namaz, molitva, također, utječu i na zarastanje fizičkih, psiholoških, mentalnih i duhovnih bolesti, te značajno je povezana i s tolerancijom boli.¹⁹

O islamskome pristupu u tretmanima liječenja osoba raznih oboljenja i njegovoj efikasnosti pisali su i domaći stručnjaci i istraživači, poput Mevludina Hasanovića, koji radi na polju duhovne medicinske potpore osobama s psihičkim smetnjama.²⁰ Također, o terapijskoj dimenziji namaza, utjecaju na fizički, mentalni i duhovni aspekt bića, o smanjenju nivoa boli i patnje pisao je i Ešref Bećirović.²¹

-
- 18 Usp: Robin Cohen et. al. "Existential well-being is an important determinant of quality of life, Evidence from the McGill quality of life questionnaire", u: *Cancer* 77 (3), 1996, 576–586; Za opširniji pristup ovoj tematici upućujemo na niz vrlo vrijednih studija: Brady Marianne J. et. al, "A case for including spirituality in quality of life measurement in oncology", *Psychooncology* 8, 1999, 417–428; William Hathaway and Pargament Kenneth, "Intrinsic religiousness, religious coping, and psychosocial competence: A covariance structure analysis", *Journal for the Scientific Study of Religion* 29 (4), 1990, 423–441; Tan M. Heather, Annette Braunack-Mayer, Justin Beilby, "The impact of the hospice environment on patients spiritual expression", *Oncological Nursing Forum* 36 2009, 1049–1055; Christina Rasmussen H. i Mark Johnson E., "Spirituality and Religiosity: relative Relationships to death anxiety", *Omega* 29 (29), 1994, 313–318; Amy Wachholtz B. i Pargament I. Kenneth, "Is spirituality a critical ingredient of meditation? Comparing the effects of spiritual meditation, secular meditation, and relaxation on spiritual, psychological, cardiac, and pain outcomes", u: *Journal of Behavioral Medicine* 28 (4), 2005, 369–384.
- 19 Vidi: Hassan Abolghasemy i Minoo Asadzandi, "Reinforcing faith, The main care and method of maintaining and improving the spiritual health of patients and clients", *Health Promotion Quarterly Journal of the Medical Sciences of the Islamic Republic of Iran* 1, 2018, 39–49; Jessie Dezutter, Amy Wachholtz, Jozef Corveleyn, "Prayer and pain: the mediating role of positive reappraisal", *Journal of Behavioral Medicine* 34, 2011, 542–549.
- 20 Vidi: Mevludin Hasanović, "Islamski pristup u tretmanu alkoholizma, depresije, suicidalnosti i psihotraume", u: *Dubovnost i mentalno zdravlje*, Sarajevo, Svjetlost, 2002, 107–124; Mevludin Hasanović, "Odnos društvene zajednice prema problemima ovisnosti", Osman Sinanović i saradnici, *Ovisnost o drogama: uzroci i posljedice–prevencije i liječenje*, Tuzla: Behram-begova medresa Tuzla & Medicinski fakultet Tuzla, 2001.
- 21 Usp: Ešref Bećirović, "Terapijske dimenzije namaza", u: *Dubovnost i mentalno zdravlje*, Sarajevo, Svjetlost, 2002, 173–178.

I srednjovjekovni teolozi su posvećivali pažnju odnosu religije i zdravlja, odnosno utjecaju religije na čovjekovo zdravlje. Tako, primjerice, Dželaluddin es-Sujuti u knjizi *Vjerovjesnikova medicina* piše o značaju i učinkovitosti te utjecaju religije i njezine praktične primjene na zdravstveno stanje oboljelog, zaključujući da spomenuto uklanja bol, patnju, muke i brige, liječi bol u duhovnom srcu i tijelu, te da snaga koju čovjek dobiva izvršavajući obrede otklanja sve što ima veze s bolešću, boli i patnjom.²²

Na osnovu prethodno navedenih istraživanja može se zaključiti da namaz, molitva, zaista prekida ciklus boli i patnje.²³ Važnu ulogu na polju zaštite čovjeka i njegovog zdravlja imaju i derviške zajednice, koje rade na polju integracije duhovne znanosti s medicinskom praksom, pružajući pomoć u vidu duhovne potpore, naročito osobama s psihičkim smetnjama.²⁴ U nastavku ćemo ukazati na još nekoliko faktora koji su značajni za terapijsko djelovanje, kao i same duhovne njegovatelje. Izuzetno važnu ulogu u tretmanu boli i patnje, s duhovnog aspekta, ima i terapija slušanja, jer sama prisutnost neke osobe kod bolesnika, razgovor, slušanje, ali i sama šutnja može biti izuzetna podrška, te u tim situacijama od iznimnog značaja je prenijeti poruku Objave i blagoslovljenog Poslanika.

Dalje, značajnu ulogu u tretmanu boli i patnje ima učenje i razumijevanje Kur'ana, slušanje njegove poruke, kao i religijski ili duhovni tekstovi, te religijska muzika. Također, u očuvanju zdravlja, ozdravljenja, liječenju bolesti, ublažavanju trpljenja boli i patnje od izuzetne važnosti je i socijalna briga koja je usko povezana s prethodno spomenutim konceptima. Ovo je pokazatelj da duhovne metode treba koristiti kao zajedničku metodu u holističkoj njezi ublažavanja boli.

Na osnovu navedenog može se zaključiti da je u tretmanu liječenja bolesti, smanjenja intenziteta doživljaja boli i patnje, zaštite čovjeka neophodna usluga duhovnog njegovatelja. Stoga je važno da svaka institucija koja se bavi pitanjima oboljelih osoba (osoba s posebnim potrebama) u svom timu u terapijskom

22 O utjecaju vjere, ibadeta, dove, namaza, molitve, te raznih vrsta ibadeta na bolest, bolesnika, duhovnu i tjelesnu bol i patnju, više vidi: Dželaluddin Abdurrahman es-Sujuti, *Vjerovjesnikova medicina*, Sarajevo, Libris, 2013.

23 Da molitva zaista prekida ciklus boli i patnje, te o njezinom utjecaju na sve segmente čovjekovog života, pogledati istraživanje: Asadzandi Mino, "The spiritual method of relieving pain from the perspective of Islam", *Journal Case Rep Clin Images* 2 (1), 2019.

24 Prof. dr. Samir Beglerović ističe vrijednost projekta otvaranja Poliklinike "Hadžimejlić" u Kačunima u kojoj se pružaju duhovne i medicinske usluge. Usp: Samir Beglerović, "Izazovi nakšibendijske tradicije za savremenu bosanskohercegovačku omladinu", *Takvim*, 2013, 179–202.

procesu ima stručnjaka iz oblasti duhovne njege, koji će spomenutim osobama ponuditi duhovnu pomoć, podršku, savjetovanje, ukazati na snagu koju Bog ljudima daje kroz vjeru. Ovo je preporuka Islamskoj zajednici da u svom djelovanju iskaže brigu prema spomenutoj populaciji osnivajući ured za duhovnu njegu koji bi u saradnji s nadležnim institucijama olakšao bol i patnju osobama koje imaju potrebu za tim, kao i preporuka fakultetima koji su pod krovom Rijasetu IZ-e u BiH da osnuju studijski program koji bi se bavio “duhovnom negom osoba s posebnim potrebama”, gdje bi se osposobljavali duhovni njegovatelji za rad kroz teološko-praktično savjetovanje i brigu, jer adekvatna duhovna njega i zaštita imaju ogroman potencijal za ublažavanje boli i patnje, kao i za poboljšanje ukupnog kvaliteta života osoba s posebnim potrebama.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Islamski nauk nudi pronalaženje smisla u trpljenju boli i patnje, a njihovo razumijevanje, iz aspekta teologije, može pomoći njegovateljima da pruže adekvatnu podršku kako bolesnima tako i njihovim porodicama. Zato je izuzetno važna uloga duhovnog njegovatelja u tretmanu boli i patnje, koji će, ako ništa drugo, barem razgovorom ublažiti bol i patnju. U razvijenim zemljama teološko-praktično savjetovanje, duhovno njegovateljstvo, vrše specijalizirane službe ili duhovni savjetnici, koji koriste sve moguće resurse kako bi olakšali oboljelima da prevaziđu nastalo stanje i lakše podnose bol i patnju, odnosno da probude razumijevanje tog odnosa, a djeluju u centrima za osobe s posebnim potrebama, bolnicama, vjerskim ustanovama, zatvorima, dok u BiH još uvijek, nažalost, nije zaživjela ova praksa.

Istraživanja su pokazala da muslimanski duhovni njegovatelji imaju značajnu ulogu u fizičkom, mentalnom i duhovnom zdravlju ljudi. Stoga, svaka institucija koja se bavi pitanjima oboljelih osoba (osoba s posebnim potrebama) u svom timu u terapijskom procesu treba imati stručnjaka iz područja duhovne njege, koji će spomenutim osobama ponuditi duhovnu pomoć, podršku, savjetovanje u pitanjima religije, ukazati na snagu koju Bog ljudima daje kroz vjeru, jer uz stručnjaka koji posjeduje te sposobnosti lakše podnose bol, patnju i nalaze smisao života u posljednjim fazama svoje bolesti. Ovo je preporuka Islamskoj zajednici da u svom djelovanju iskaže brigu prema spomenutoj populaciji osnivajući ured za duhovnu njegu koji bi u saradnji s nadležnim institucijama olakšao osobama koje imaju određenu potrebu, kao i preporuka fakultetima koji su pod krovom Rijasetu IZ-e u BiH da osnuju studijski program koji bi se bavio “duhovnom negom osoba s posebnim potrebama”, gdje bi se

osposobljavali duhovni njegovatelji za rad kroz teološko-praktično savjetovanje i brigu, jer adekvatna duhovna njega i zaštita imaju ogroman potencijal za ublažavanje boli i patnje, kao i za poboljšanje ukupnog kvaliteta života osoba sa posebnim potrebama.

LITERATURA

- Asadzandi, Minoo, "The spiritual method of relieving pain from the perspective of islam." *Journal of Case Reports and Medical Images* 2 (1) (2019).
- Asadzandi, Minoo and Tadreesy D., "Community view on the use of complementary medicine based on the viewpoint of Islam", *Journal of the Therapist: The Journal of Traditional Medicine and Complementary Medicine* 4, 2008.
- Abolghasemy, Hassan i Asadzandi Minoo, "Reinforcing faith, the main care and method of maintaining and improving the spiritual health of patients and clients", *Health Promotion Quarterly Journal of the Medical Sciences of the Islamic Republic of Iran* 1, 2018.
- Alispahić, Sabina, *Psihologija boli*, Sarajevo, Filozofski fakultet, 2016.
- Benner, David G. , *Strategic Pastoral Counseling: A Short-Term Structured Model, Grand Rapids*, MI: Baker Academic, 2003.
- Bećirović, Ešref, "Terapeutske dimenzije namaza", *Duhovnost i mentalno zdravlje*, Sarajevo, Svjetlost, 2002.
- Babajić, Mirela. "Uticaj prenatalnih etioloških faktora na razvoj dječije cerebralne paralize", Magistarski rad, Univerzitet u Sarajevu, Fakultet zdravstvenih studija, 2012.
- Buckman, Robert, *Ne znam što reći – Kako pomoći i podržati umiruće*, Zagreb, Školska knjiga, 1996.
- Beglerović, Samir, "Tradicionalni i moderni pristupi fenomenima smrti i umiranja." *Znakovi vremena* vol.14 br. 52/53, 2011.
- Beglerović, Samir, "Izazovi nakšibendijske tradicije za savremenu bosanskohercegovačku omladinu", *Takvim*, 2013.
- Beglerović, Samir, "Deset lijekova za tugu", <https://znaci.ba/tekstovi/deset-lijekova-za-tugu>.
- Beglerović, Samir, "Ajeti koji liječe (âjâti šifâ)", <https://znaci.ba/tekstovi/ajeti-koji-lijece-ajati-sifa>
- Brady, Marianne J. et. al, "A case for including spirituality in quality of life measurement in oncology", *Psychooncology* 8 (1999).
- Cohen, Robin et. al. "Exisential wel-being is an important determinant of quality of life, Evidence from the McGill quality of life questionnaire", u: *Cancer* 77 (3) (1996.).
- Dezutter, Jessie, Wachholtz, Amy, Corveleyn, Jozef, "Prayer and pain: the mediating role of positive reappraisal", *Journal of Behavioral Medicine* 34, 2011.
- Es-Sujuti, Dželaluddin Abdurrahman, *Vjerovjesnikova medicina*, Sarajevo, Libris, 2013.
- Hathout, Hassan, "Biomedicinska etika-Islamski pogled", *Znakovi vremena*, br. 63, 2014.

- Hasanović, Mevludin, "Odnos društvene zajednice prema problemima ovisnosti", u: Osman Sinanović i saradnici, *Ovisnost o drogama: uzroci i posljedice – prevencije i liječenje*, Tuzla: Behram-begova medresa Tuzla & Medicinski fakultet Tuzla, 2001.
- Hasanović, Mevludin, "Islamski pristup u tretmanu alkoholizma, depresije, suicidalnosti i psihotraume", *Duhovnost i mentalno zdravlje*, Sarajevo, Svjetlost, 2002.
- Hadžić, Salim, "Arapsko-islamski doprinos medicine", *Duhovnost i mentalno zdravlje*, Sarajevo, Svjetlost, 2002.
- Isgandarova, N., *Effective Islamic Spiritual Care: Foundations and Practices of Imams and Other Muslim Spiritual Caregivers*, Theses and Dissertations, Wilfrid Laurier University, Canada, 2011.
- Kozlić, Osman, "Osnovni principi i metode Poslanikove medicine", *Duhovnost i mentalno zdravlje*, Sarajevo, Svjetlost, 2002.
- Korkut, Besim, *Prijevod Kur'ana na bosanski jezik*, Sarajevo: Starješinstvo Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Sloveniji, 1984.
- Haddad, Yvonne, Lummis, Adair, *Islamic Values in the United States: A Comparative Study*, New York, Oxford University Press, 1987.
- Hathaway, William and Pargament, Kenneth, "Intrinsic religiousness, religious coping, and psychosocial competence: A covariance structure analysis", *Journal for the Scientific Study of Religion* 29 (4), 1990.
- Nevevi, Imam, *Nevevijevev komentar 40 hadisa*, Sarajevo, AKOS&Udruženje Ilmijje IZ-e u BiH, 2017.
- Pajević, Izet; Sinanović, Osman; Pavlović, Slobodan, "Utjecaj religioznosti na psihičku stabilnost vojnika u ratu", u: *Duhovnost i mentalno zdravlje*, Sarajevo, Svjetlost, 2002.
- Rodney, Hunter J., *Pastoral Counseling, Dictionary of Pastoral Care and Counseling*, Nashville, Abingdon Press, 2005.
- Rasmussen H, Christina and Johnson E, "Spirituality and Religiosity: relative Relationships to death anxiety", *Omega* 29 (29) (1994).
- Silajdžić, Adnan, "Duhovnost i mentalno zdravlje", *Novi Muallim*, 2002.
- Wachholtz B., Amy and Pargament I. Kenneth, "Is spirituality a critical ingredient of meditation? Comparing the effects of spiritual meditation, secular meditation, and relaxation on spirital, psychological, cardiac, and pain outcomes", u: *Journal of Behavioral Medicine* 28 (4), 2005.
- Živković, Ilija i Vuletić Suzana, *Posljednji trenuci prije vječnosti: teološko-bioetički naglasci shvaćanja smrti i psihološko-duhovne intervencije*, Zagreb, Hanza media d.o.o., 2016.

Leksikoni:

1. Brill, E.J, *Encyklopedia of Islam 1913–1936*, reprinted, 1994.
2. Filozofski rječnik, Zagreb, Matica hrvatska, 1984.
3. Smailagić, Nerkez, *Leksikon islama*, Sarajevo, Svjetlost, 1990.
4. *Opći religijski leksikon*, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2002.
5. *The World Book Encyklopedia*, London, A Scot Fetzer Company, 1994.

دامر باباييتش

Damir Babajic

دور المرشد الروحي في معالجة الألم والتعذب

The Role of the Spiritual Caregiver in the Treatment of Pain and Suffering

ملخص: إن الألم والتعذب جزء مركب للطبيعة البشرية ووجودها لأن أحدا من الناس لا يستطيع أن يتهرب منها فهي تلازم الإنسان من مهده إلى لحده. الحياة البشرية في نظر المسلمين التقليدي عبارة عن حركة دائمة إلى الإمام في جميع المجالات - البدني والمادي والأخلاقي والنفسي والروحي، وكل واحد منها يكمل غيره الأمر الذي يجعل المجالات كلها متصلة ومتعلقة ببعضها البعض، وأما القرآن والسنة بمشابهتهما المصدرين الأساسيين للإسلام فهما يؤكدان أهمية كل واحد منها على حدة. وتقدم هذه المقالة لمحة إلى مسألة أهمية المرشد الروحي ودوره في حياة الإنسان ولا سيما إذا كانت حياته يكثر فيها الألم والتعذب. ومما هو مقدم في المقالة أيضا لمحة إلى البحوث في تأثير الدين على صحة الإنسان حيث يلعب فيها دورا هاما المرشدون الروحيون.

Summary: Pain and suffering are an integral part of human nature and its existence, because no human/mortal can escape them, they accompany a person from conception to his death. The Muslim traditional view of human life assumes a constant movement towards progress, namely: physical, material, moral, psychological and spiritual. All of them complement each other and their relationship is necessarily interconnected and dependent. God's Revelation and orthopraxy, i.e. the Tradition derived from them (Qur'an and Sunnah), as the two basic sources of Islam, equally emphasize the importance of each individually. In this paper, a review is given on the question of the importance of the spiritual caregiver, his role in human life, and especially in the case of people who endure pain and suffering. Also, there is a review of research on the influence of religion on human health, where spiritual caregivers play a significant role.

O potrošačkom društvu

RIFET ŠAHINOVIĆ

ipf univerziteta u bihaću
rifets@hotmail.com

Sažetak: Temeljne odrednice moderne civilizacije su potrošačko društvo i potrošačka kultura. Moderno vrijeme nam je pružilo mogućnost da budemo veliki potrošači i da slobodno konzumiramo sve što poželimo. S obzirom na to da niko ne ograničava ko može i šta se može trošiti, apsolutno sve u jednom trenutku života može biti pretvoreno u robu. Otuda je nezajažljiva želja današnjeg čovjeka za ogromnim materijalnim dobrima pod svaku cijenu. Potrošačka kultura je kultura koja se "proizvodi" da bi bila prodana. Ona se predstavlja kao univerzalna jer pruža slobodu da svako može biti potrošač, ali također svako i mora biti potrošač (s tim da mu dozvoljava da sam bira na što će svoj novac potrošiti). Ovaj tekst ukazuje na neke dileme "muslimanskog" odnosa o ovim pitanjima danas.

Ključne riječi: moderno doba, potrošačko društvo, potrošačka kultura, mnoštvo / et-teksir, ideali, tinta, krv, znoj

Moderno društvo u cijelosti propagira potrošačku kulturu jer se vrijednosti iz područja potrošnje aktivno prepliću s drugim područjima društvenog djelovanja – potrošnja postaje središte društvenog života modernoga svijeta. Kultura potrošnje je zapravo kultura tržišnog društva jer kroz tržište definiramo potrošačku kulturu. Moderno vrijeme pružilo nam je mogućnost da budemo veliki potrošači i da slobodno konzumiramo sve što poželimo. S obzirom na to da niko ne ograničava ko može i šta se može trošiti, u jednom trenutku života apsolutno sve može biti pretvoreno u robu.

Odavno je ljudska civilizacija označena kao potrošačko društvo. Danas se sve mjeri i vrednuje profitom, a nikoga ne interesira kako se dolazi do njega. Svakodnevno srećemo ljude koji su u prilici lakše doći do profita i za kratko vrijeme ostvariti veliko bogatstvo – njima nije bitno je li to što bezočno zgrću oteto od drugih, je li to neko u teškom znoju zaradio kako bi školovao djecu, liječio bolesne roditelje itd.

Otkud ta nezajzljiva želja čovjeka za ogromnim materijalnim dobrima, pod svaku cijenu? Razlog se sigurno krije u materijalističkoj ideologiji modernoga svijeta, koja neposredno djeluje na svakog čovjeka, na njegov život, ponašanje, okruženje. Brojne su ideje utkane u duh savremenog svijeta: ideja uspjeha pod svaku cijenu (ja moram uspjeti jer su svi drugi uspjeli), ideja potrošačkog duha (ja moram imati i trošiti jer svi drugi imaju i troše) i ideja potrošačke kulture (svaka vrijednost može biti prodana, pa i sama kultura). Čovjeku modernog vremena sve ovo je približeno kroz ekranizaciju svijeta, sve mu se prikazuje u slici.

Ideja uspjeha u modernom svijetu zasnovana je na neprekidnom rastu. Međutim, čovjek modernosti zaboravlja da postoje granice dokle može rasti: to su granice naše planete, ograničenost prirodnih resursa. Drugim riječima, čovjek teži ka rastu kroz mnoga posjedovanja smatrajući da je ova planeta sa svojim resursima bezgranična. Izlaz iz takvog labirinta želja i stremljenja današnjeg čovjeka je u stabilnom, uravnoteženom stanju njegova vlastitog duha. Umjesto da teži progresu pošto-poto, trebao bi spoznati vrijednosti morala u životu. Eklatantan primjer u smislu stremljenja modernog čovjeka za profitom jeste drvo koje raste dok ne postigne prirodnu visinu – svaki daljnji rast je samouništenje. Ako se osvrnemo na historiju, vidimo da su mnoge civilizacije prerasle svoje ekološke, društvene i političke kapacitete te tako ubrzale vlastitu katastrofu. Umjesto da se danas prihvati ideja ograničenog rasta, na svakom koraku ljudima se nameću ideje potrošačkog duha.

Ilustracija generisana AI softverom

Prema tome, potrošačka kultura je kultura koja se “proizvodi” da bi bila prodana. Ona se predstavlja kao univerzalna jer pruža slobodu da svako može biti potrošač, ali također svako i mora biti potrošač (s tim da mu dozvoljava da sâm bira na što će svoj novac potrošiti). Također, navodi kako “tržišno društvo ovisi o neutaživosti potreba”, što znači da je potrebno da ljudi troše kako bi se što više proizvodilo.

LJUDSKA TEŽNJA ZA MNOŠTVOM DANAS

Muslimanski učenjaci, ali i mnogi zapadni intelektualci, pokušavajući da dekodiraju odlike današnjeg vremena i stanja ljudskog duha, upozoravaju da sadašnje idolopoklonstvo/širk nije ni slično onome mekanskom idolopoklonstvu pred sami dolazak islama. Naime, idolopoklonstvo današnjeg čovjeka je prometnuto u potrazi za mnoštvom (*et-teksir*). Shodno tome, ljudi ne klešu više idole u kamenu, već u svome vlastitom biću. Komentatori Kur’ana, tumačeći kur’an-sku suru Et-Tekasur, vele da je idolopoklonstvo danas zaogrnuo ljudskom

pohlepom. Zapravo, širk se očituje u mnoštvu (*et-teksir*) koje zaokuplja ljude (*el bakumu-ttekasur*).

Vrlo je zanimljivo posmatrati čovjeka u tom kontekstu. Kada, primjerice, ide putevima znanja, on zapravo hoće da sve zna; kada stječe kapital, hoće sve da ima; kada se domogne vlasti i moći, želi je učiniti apsolutnom i trajnom (želi vladati svačim i nad svima)... Jednostavno, čovjek danas nije zadovoljan i sretan. Teži posjedovati što više, njegovu glad za materijalnim dobrima (ili nečim usko povezanim s materijalnošću), nemoguće je utoliti.

Moderni čovjek se zaista osilio i tu njegovu oholost uočavamo u svim segmentima života. Kada je ta nepoželjna osobina prisutna kod čovjeka u vjeri, ona narušava same temelje vjere (El-A'raf, 146). Kada je prisutna na duhovnoj ravni, briše one najtanahnije niti pomoću kojih je istkana sama bit moralnih vrijednosti. Evo jedan vrlo upečatljiv primjer: kad nešto (sa)zna, čovjek nastoji svim snagama da to bude prihvaćeno kao apsolutno znanje u njegovom okruženju. Ova odlika je primjetna u njegovoj komunikaciji s prijateljima, s kolegama, s članovima porodice itd. Ukratko, čovjek današnjice želi zauzeti Božije mjesto i preuzeti Njegove prerogative. U kur'anskoj suri El-'Alek (6. i 7. ajet) govori se o tome da će čovjek početi prelaziti granice čim se neovisnim učini, tada će krenuti razmišljati i djelovati kao da mu niko ništa ne može.

O svim ovim karakteristikama čovjeka čitamo na stranicama Kur'ana. Zanimljivo je portretiranje određenih ličnosti u Kur'anu čije se osobnosti lahko mogu naći kod ljudi u svakom vremenu. Tako faraon predstavlja oličenje iskrivljene i kvarne političke svijesti; Haman je paradigma iskrivljene kulturološke svijesti; Karun je primjer da se sve može materijalizirati (u Kur'anu se na nekim mjestima prvo spominje Karun, što je vrlo interesantno u ovom kontekstu, npr. El-Ankebut, 39).

Međutim, pored svih nereálnih težnji i neprirodnih želja da sve posjeduje, ipak je za čovjeka dovoljno samo onoliko koliko je potrebno da utoli vlastitu glad i žeđ, to je nepotrošivi aksiom života od dolaska prvog čovjeka na Zemlju do danas. Sve ostalo je višak, koji se mora čistiti (zekatom), a u suštini ostaje drugima. Ovo nikako ne znači da kur'ansko-hadiski tekstovi zabranjuju niti da duh muslimanske tradicije prezire da čovjek radi i zarađuje. Ljudima koji su kreativni, poduzetni i vole poslovne avanture se ne brani da imaju više, ali na pošten način. No, to *pošteno* je teška riječ i stalno je u korelaciji s halalom. Koliko danas čovjek zarađuje na pošten, odnosno na halal način? Razmišljamo li dovoljno da li ono što zaradimo doista pripada nama ili je time zakinuto nečije pravo, ili jedan dio toga pripada Bejtul-malu, u najširem značenju te riječ? Taj

pošten način zarade se odnosi podjednako i na biznismene i na one koji prosječno zarađuju. Kur'an u suri En-Nedžm (39) upozorava čovjeka da mu pripada isključivo onoliko koliko svojim znojem stekne: (...) *i da je čovjekovo samo ono što sam uradi (ve en lejse li-l insani illa ma se'aa)*. Ovaj plemeniti ajet nam jasno predočava princip koji važi otkako je čovjek kročio na Zemlju, a kontekst pret hodnih ajeta, koji govore o sadržaju listova objavljenih Ibrahimu, a.s., upućuju nas na takav zaključak.

Ali pitanje je zaista ko o ovome svemu danas još razmišlja?

NAROD IZMEĐU IDEALA I REALNOSTI

Kur'an i hadis Poslanika, a.s., traže od čovjeka da se kreće u koordinatama hala la, da ne prelazi crvenu liniju iza koje je tuđi znoj, muka, trud.

Međutim, pogledajte šta ovo potrošačko društvo čini od čovjeka danas – ljudi uzimaju na lopatu, obezbjeđuju i svoju treću generaciju, uzimaju sve što im dođe pod ruke. Pritom ne razmišljaju hoće li imati priliku da svoju nafaku u rahatluk potroše. Pa ko to sa sigurnošću može znati kako i u koje svrhe će njegovi nasljednici trošiti ono što im se ostavlja u miraz? Ne može niko. Trebali bismo bolje sagledati realno stanje u našim porodicama (npr. odnos djece prema roditeljima i zašto djeca svoje roditelje odvođe u staračke domove?).

Jedan od razloga zašto čovjek nastupa i postupa pohlepno jeste upravo duh potrošačkog društva koji tjera ljude da imaju. Tranzicijsko vrijeme i prostor, u kojem već dugo živimo, pogodno je tlo za stjecanje bez ikakvih pravila i principa. Kada društvo prolazi kroz tranziciju, pomjeraju se vrijednosti koje su ranije važila za pravila. Ono što je jučer bilo sveto, danas ne predstavlja nikakvu vrijednost. Ne može se tako na duže staze. Stabilno društvo se temelji na poštenju i pravdi kao univerzalnim datostima na Zemlji.

TINTA, KRV I ZNOJ KAO SVETE TEKUĆINE

Vratimo se kratko samo na klasične tekstove muslimanskih učenjaka, koji redovito naglašavaju i skreću pažnju na tri dragocjene tekućine ovog svijeta: tinta učenjaka, krv šehida i znoj radnika.

Samo društvo koje zna prepoznati dragocjenost tinte kojom alim vlastitu spoznaju – kao nepotrošivu od Boga podarenu blagodat – prenosi na papir može imati zagarantiranu svijetlu budućnost. Svaki pojedinac, grupa, partija, nacija, narod... koji ne umiju u tekućini tinte prepoznati vlastite životne impulse, ne mogu imati jasne orijentire prema kojima se trebaju kretati na ovom svijetu. Tekućina tinte je poput crvene tekućine u tijelu koja kolajuć i dopirući

do svake ćelije u čovjekovom organizmu ustvari održava život na Zemlji kao Božiju datost.

Narodi koji nisu prepoznali svetost krvi darovane na putu Istine – čijom crvenom bojom čovjek na Božijem putu ispisuje vlastito svjedočanstvo vjere, pritom žrtvujući život kao najveću vrijednost na Zemlji – mnogo riskiraju. Oni zatvarajući oči pred tom i takvom vrijednošću zapravo provociraju da im se konstantno ponavljaju iste historijske lekcije.

Svako ko ne prepozna vrijednost tečnosti znoja radnika – koji upravo tim mukotrpnim kapljicama vlastitoga znoja nastoji održati sebe i svoju čeljad na Pravom putu – te osobe će konstantno biti nezadovoljne postignutim i ostvarenim (profitom) u životu, pa makar posjedovale čitav dunjaluk. Upravo takvi bespravno i bezočno uzimajući iz tuđih usta, pune svoju utrobu užarenom vatom (kur'anskim rječnikom kazano). Zar do nas ne dopiru ni savjeti Poslanika, a.s., koji je kazao da se treba pošteno platiti svačiji trud prije negoli se znoj na čelu osuši. Zajednica koja ne zna vrijednost znoja radnika stvara nepravedan, nepošten ambijent, koji je nepodnošljiv za život čovjeka kao krunskog Božijeg stvorenja na Zemlji.

Narod koji u svojim redovima nema pojedince koji stalno tintom ispisuju znanje kao prvu vrijednost podarenu od Boga ljudskoj civilizaciji, narod koji u svojim redovima nema pojedince koji su stalno spremni vlastitom crvenom tečnošću obilježiti duhovno-egzistencijalni prostor svojim potomcima da pošlje njih u miru i blagostanju prožive preostale zemaljske godine, narod koji na vrhu vrijednosne ljestvice ne prepoznaje značaj svake kapi znoja na čelu radnika koji na svim društvenim razinama obezbjeđuju kvalitetniji društveni ambijent – takav narod nema ama baš nikakvu perspektivu na Zemlji.

Potrošačko društvo ne samo da ne prepoznaje vrijednost spomenutih tečnosti već ih bjesomučno gazi, ne prizivajući u svijest nijednog trenutka činjenicu da zapravo vlastitim nogama prelazi preko onih stvari koje su do jučer predstavljale izuzetnu vrijednost za svakog čovjeka.

Takvo društvo stvara ambijent općeg nezadovoljstva svime postojećim, pri tome stvarajući nezajajljive želje kod svojih članova da sad i odmah imaju sve. A zašto? Isključivo radi vlastitog interesa i golog profita. U takvome društvenom ozračju ne postoje pravila i principi ljudskog ponašanja.

KAKO SMO DOŠLI DO OVAKVOG STANJA?

Ukazali smo već na neke razloge koji stvaraju rezignirajući društveni ambijent, pomirenje s neizbježnim, ravnodušnost prema svemu, mirenje, bezvoljnost. Međutim, posmatrajući našu trenutnu društvenu stvarnost, vrlo brzo uočavamo dvije perspektive: na jednoj strani imamo ideale koji su vjerske ili nacionalne naravi, a na drugoj strani realnost društvenih prilika u kojima živimo a koji su sasvim suprotni idealima. Tako, naprimjer, vjera i žrtva koju je bošnjački narod podnio stalno traže i propagiraju pravdu, a u stvarnosti imamo društvo koje je nesređeno, prepuno nepravde, ogrezlo u korupciju. Vjera traži istinu, a ljudi se iza vjere kriju bjesomučno lažući. Gdje je problem? Jedno je sigurno, rješenje problema ne leži u prebacivanju odgovornosti na druge narode, politike, globalizirani svijet itd. Sve pobrojano uistinu može na neki način uzrokovati trenutno nepovoljnu društvenu stvarnost, ali ne može biti jedini i najdublji izvor problema. Evo jedan primjer za razmišljanje – Bošnjaci u pojedinim općinama žive sami, samostalno vode neke institucije, a ipak su u istim problemima. Zašto je baš tu nesređena situacija? Šta učiniti po tom pitanju? Jedno je sigurno – za uspješno liječenje svake bolesti mora se dati tačna dijagnoza.

Osnov nesređenosti u svakom društvu je loša vladavina. Vlast je bez sumnje – ako ne jedina, onda prva – adresa, tj. instanca od koje očekujemo da stvori ambijent povoljan za život svakom članu društva. Dakle, vlast drži poluge i samim tim od nje se očekuju pozitivni signali za sve društvene relacije. Logično da nedostatak vladavine prava te profesionalizma u državnim i javnim službama predstavlja glavni uzrok lošeg stanja u svim državama. Naravno da Bosna i Hercegovina nije unikatna država kad su posrijedi ovi problemi. Ali to ne znači da naše društvo ne može i ne treba biti bolje u tome i svakome drugom smislu.

Nerazumijevanje i nedostatak želje da ove dvije poluge društva najbolje funkcioniraju čini naš društveni ambijent nepodnošljivim. Ako nismo svi jednaki pred zakonom, ako vrlo teško dolazimo do svojih prava (i često odustajemo od njih) zbog neprofesionalizma službenika, a ništa ne činimo da to promijenimo, posve sigurno snosimo dio krivice za odlazak naših građana u druge zemlje.

Zadržimo se kod navedenih poluga dobrog društvenog poretka. Vladavina prava omogućava da živimo u sistemu jednakosti a istovremeno nas štiti od samovolje službenika. Vladavina prava, kako kažu teoretičari prava, podrazumijeva nekoliko temeljnih stavki: postojanje norme ponašanja (norme koja je javno obznanjena i svima poznata), svi su jednaki u primjeni norme (moraju postojati neovisne institucije koje to nadziru), mora postojati usklađenost s normama višeg reda. Eto načina kako stvoriti povoljan društveni ambijent, eto recepta

za dobro uređeno društvo. U takvom sistemu neće (lahko) doći na poziciju od društvenog značaja niti na bilo koji položaj u hijerarhijskoj ljestvici vlasti onaj koji ih nije dostojan. Smanjit će se korupcija kao princip življenja, kompetentnost će dobiti na značaju, porast će joj cijena.

Sve su to principi društvenog uređenja koje možemo naći u konstitutivnoj i interpretativnoj tradiciji muslimana. Slušamo i znamo da je Poslanik, a.s., kazao kako možemo očekivati Sudnji dan onda kad se javni poslovi budu dodjeljivali onima koji ih ne zaslužuju. Hazreti Omer je kazao da takvi (i oni koji povjeravaju i oni kojima se povjerava) izdaju Boga i Njegova Poslanika.

Komentatori Kur'ana su 58. ajet sure En-Nisa', koji govori o tome da se javni poslovi povjeravaju onima kompetentnim, smatrali temeljnim principom za uspjeh društvenog sistema: *Allah vam, doista, naređuje da emanete [odgovorne službe, stvari važne i povjerljive ljudima] date onima kojima pripadaju, a kada ljudima sudite – da pravedno sudite. Savjet Allahov je, uistinu, divan i Allah je, doista, Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve vidi.*

Kada se kod nas dodjeljuju položaji, pozicije, radna mjesta i sl. na svim razinama, postupamo li po navedenome kur'anskom receptu? Izgovori nekih Bošnjaka poput onog da su u koaliciji s drugima, da neki i nedostojni pozicija moraju biti radi nekih viših ciljeva, puka su opravdanja koja nas unazađuju. Ali još nešto – ništa od toga nabrojanog ne mijenja kur'anski princip ni koliko je jedan trun. Jesmo li postavili najboljeg, najučeniјeg, najpoštenijeg, najpovjerljivijeg na odgovorne poslove? To je suština, ostalo su sve prazne priče.

Zadržimo se još malo kod poruka koje vrve u navedenome ajetu (En-Nisa, 58).

Kur'an štiti čovjeka iznutra i izvana. Iznutra putem vjere i ibadeta, a kako izvana štiti čovjeka, govori na upravo navedeni kur'anski ajet – posmatrajući odgovorne službe i poslove kao emanete. Najveći emanet je onaj kada čovjek čovjeku povjeri da nešto radi u njegovo ime. Možemo to zvati vlašću, položajem ili nekim drugim imenom, ali suština priče jeste da nas je neko odabrao, ukazao nam povjerenje, dao emanet i to moramo opravdati. Duh islamskog učenja nas usmjerava na nekoliko momenata. Prvo, traži se da povjerene poslove radimo kako treba. Drugo, oni kojima je podaren emanet predstavljaju nekada na hiljade, milione i milijarde ljudi. Zamislite kakvog uma i karaktera treba biti onaj koji preuzima odgovornu dužnost – poput predstavnika nekoga/nečega. Treće, svaka društvena pozicija mora štiti čast, dostojanstvo, pravo, imovinu, pa i živote onih koji su ih izabrali. Znači, ne smije nikada zloupotrijebiti svoje znanje i svoj položaj. Četvrto, često smo svjedoci da se mnogi pravdaju sintagmom kako imaju mandat, kako su tu gdje jesu voljom naroda. A suština ajeta je upravo to

da moraš odbiti posao ako nemaš dostatnog znanja o njemu, ako nisi dorastao zadatku (ruko)vođenja, ako znaš da ima neko sposobniji od tebe. Islam ustvari traži da ne prihvataš ono za šta već unaprijed znaš da ne možeš dostojno obaviti. Zahvali se ljudima i predloži boljeg kandidata. To je islam.

Zašto je ovo važno? Kur'an želi uspostaviti zdravo društvo i društvene odnose. Zato ajet počinje riječima: *Allah vam naređuje* (...). Ovdje se radi o naredbi da odgovorne poslove povjeravamo dostojnima, a ne o preporuci.

Ovakav oblik obraćanja ljudima dovoljno nam govori o odgovornosti onih koji dodjeljuju pozicije i onih koji ih prihvataju. Evo nekoliko komentatorskih poenti navedenog kur'anskog ajeta:

Biranjem zadobivaš povjerenje da vladaš ljudima. Iz iskustva znamo da svaka vlast i pozicija u društvu opčinjavaju ljude na način da se počinju ponašati kao da su bolji od drugih – izdižući se, tražeći da im se potčinjava.

Povjeriti nekome nešto i prihvatiti emanet drugih u odgovornim poslovima (a takvi su svi u društvenom životu), spada među najvažnije zadatke svakog pojedinca i zajednice.

Ljudi na pozicijama se vrlo brzo udalje od realnosti. Idu tako daleko da govore kako narod, radnici, kompanije ne mogu bez njih.

Kur'an štiti društvo od toga – iznutra, izgradnjom svijesti koja ne može biti podmićivana, a to se postiže isključivo ibadetima; izvana, povjeravanjem odgovornih službi samo dostojnima i nikako drugačije.

U hijerarhiji vlasti opet je najvažnija sudska vlast, koja mora biti nezavisna i na kojoj počiva sistem pravde: (...) *a kada ljudima sudite – da pravedno sudite*, upozorava nas Kur'an.

S druge strane, Poslanik, a.s., upozoravao je da su raniji narodi propadali zato što su zakone primjenjivali na slabima, a nisu ih primjenjivali na one među sobom koji su ugledni. Ako je sudska vlast kvarna, cjelokupan društveni ambijent postaje nepodnošljiv. To je siguran recept za neuspjeh i neuređenost društvenog sistema. Od ljudi se ultimativno traži na mnogim mjestima na stranica-ma Kur'ana da ljudima sude po Istini, pravedno i pravično (npr. Sa'd, 22 i 26). To je recept za uspješno i uređeno društvo.

رفعت شاهينوفيتش

Rifet Sahinovic

حول مجتمع الاستهلاك

About the Consumer Society

ملخص: يروج المجتمع الحديث ترويجا كليا ثقافة الاستهلاك وذلك لأن القيمة الخاصة بمجال الاستهلاك تتشابه تشابكا فعالا مع غيره من مجالات النشاط العام، الأمر الذي يجعل الاستهلاك مركز الحياة العامة للعالم الحديث. ويسعى المؤلف في هذه المقالة إلى وصف طبيعة تلك الثقافة والنتائج المترتبة بالضرورة عليها والأخطار التي تلحق بها.

Summary: Modern society in its entirety propagates consumer culture because values from the area of consumption are actively intertwined with other areas of social activity - consumption becomes the center of social life in the modern world. In his work, the author tries to show the nature of that culture, the consequences it inevitably produces and the dangers it leaves behind.

Ostrožac na Uni

MR. SCI ASMIR CRNKIĆ

bzk preporod bosanska krupa
acrnkic@gmail.com

*Una šumi ispod tvojih skuta,
lomi bridu strmo usječene.
Stvara polja plodna valovita,
I drži se nježno svoga puta*

(Murat Šuvalić)

Sažetak: Doći u Krajinu a ne posjetiti stari grad Ostrožac prava je šteta. Iako je Krajina bh. regija s oko 50 starih gradova, gdje je svaki poseban na svoj način, stari grad Ostrožac se izdvaja sa svojom jedinstvenošću koju karakterizira spoj srednjovjekovne, osmanske i austro-ugarske arhitekture. Novo poglavlje i četvrtu modernu umjetničku dimenziju Ostrožac dobiva 1969. godine kada se u njemu osniva Kolonija skulptura, koja je u međuvremenu dobila i međunarodni karakter. U radu se autor na veoma pregledan način osvrće na prošlost Ostrošca, važne događaje vezane za ovaj lokalitet, podsjeća na istaknute historijske ličnosti, opisuje džamije i vakufsku imovinu, te ukazuje na razvojni potencijal starog grada kao jedinstvenog kulturno-historijskog spomenika.

Ključne riječi: Ostrožac, Krajina, ostrožačka džamija, kulturna baština, revitalizacija baštine

UVOD

Područje Pounja ili Krajine obiluje prirodnim i kulturno-historijskim naslijeđem. Ovdje je ljepota prirode trajno dobro darovano od Svevišnjeg. Pored očuvane prirode, ovo područje se ističe i bogatstvom kulturno-historijskog naslijeđa. Od 250 starih gradova, koliko ih ima u Bosni i Hercegovini, jedna petina se nalazi baš ovdje, u Krajini. Iako su svi na svoj način zanimljivi i lijepi, jedan se ističe svojom jedinstvenošću, grandioznošću, pozicioniranošću te zanimljivim historijskim događajima vezanim za njega. Naravno, riječ je o Ostrošću kod Cazina.

Izgrađen je na oštrm vrhu – ostrošću,¹ istoimenog uzvišenja na lijevoj obali rijeke Une, negdje na pola puta od Bihaća prema Cazinu. U davna vremena, doline rijeka su bile pravci kretanja neprijateljskih vojski pa je i razumljiv odabir uzvišenja iznad kanjona rijeka za gradnju utvrda. Zato se kaže: “Onaj ko vlada Ostrošćem, vlada i kanjonom Une”. Ostrožac kakvog danas poznajemo nije nastao odjednom, već je nastajao sukcesivno kroz vrijeme pa je izdužene morfološki prilagođene osnove. Iako je jasno da je puno stariji, jer je na lokalitetu konstatirano postojanje prahistorijske gradine, u pisanim dokumentima se prvi put spominje 1286. godine kao posjed knezova Babonića Blagajskih. Zbog njega su Babonići 1395. godine ušli u spor oko vlasništva, jer im je prevrtljivi kralj Sigismund u dva navrata oduzimao Ostrožac. Godine 1436. će napokon potvrditi njihov primat nad Ostrošćem.

Godine 1552. bio je u vlasništvu Antuna Bakšića. Osmanska vojska na čelu s Ferhat-pašom Sokolovićem ga zauzima 1577. godine, nakon čega ga popravljaju i proširuju. Bio je sjedište Ostrožačke kapetanije kojoj su pripadali gradovi: Ostrožac, Bila Stina, Cazin, Šturlić, Pećigrad, Velika i Mala Kladuša te Podzvizd. Glavni dio grada smješten je na zapadnoj strani. Sačinjava ga dominantna okrugla kula s mnoštvom bastiona i duguljastim oborom te dvorište opasano

1 Tponim Ostrožac u BiH imamo i kod Jablanice i kod Konjica.

visokim bedemom s više puškarnica. Od heraldičkih simbola sačuvan je reljef zmaja kojim završava kameni obruč oko kule.

OSTROŽAC POD OSMANSKOM VLAŠĆU

Nakon imenovanja za kliškog sandžakbega 1566. godine, a potom za bosanskog sandžakbega 1574. godine, Ferhat-paša Sokolović poduzima niz vojnih akcija na području Pounja koje su rezultirale osvajanjem Cazina, Bužima i Jezerskog 1576. godine, te Mutnika, Velike Kladuše, Podzvizda, Pećigrada i Šturlića 1577. godine. Osvajanjem ovih utvrda mogućnost za zauzimanje Ostrošca bila je neupitna, a vrata za dalji prodor prema Bihaću otvorena. To će se na kraju i desiti 13. novembra 1577. godine. S obzirom da se Habsburgovci nisu mogli pomiriti s tim gubitkom, vojska generala Khewenhüllera će vratiti grad pod svoju kontrolu 1578. godine. Međutim, to je kratko trajalo jer osmanska vojska kontranapadom iste godine vraća Ostrožac pod svoje okrilje. Kasnije će Habsburgovci u nekoliko navrata pokušavati osvojiti grad, ali bezuspješno. Na Ostrožac su zabilježeni napadi 1585, 1605, 1661, 1684, 1685. te 1693. godine. U većini ovih nasrtaja isfrustriranih Habsburgovaca, njihovi vojnici su trajno ostali ležati pod zidinama Ostrošca.

Jedan od zasigurno najdramatičnijih događaja po Ostrožac dogodio se 31. maja 1585. godine. Strahovit prikaz napada habsburške vojske iz grada Bihaća na osmanski Ostrožac imamo u izvještaju Franza Hornera, tadašnjeg habsburškog zapovjednika grada Bihaća, pisan 3. juna 1585. godine. Iz prijevoda izvještaja, koji je objavio Nedim Zahirović s Univerziteta Ruhr u Njemačkoj, otkrivamo nove spoznaje o načinu vođenja rata krajem XVI stoljeća, te o zulumima habsburške vojske prema pograničnim utverdama i naseljima u Osmanskom Carstvu. Ovdje je zorno prikazan veoma potresan napad habsburške vojske, koja je iskoristila odsutnost osmanske vojske koja je tog dana bila u Banjaluci radi isplate vojničkih plaća. Dakle, utvrda je ostala s veoma malim brojem vojnika koji se nisu mogli suprotstaviti formaciji od 226 habsburških vojnika koji su iznenada udarili iz pravca Bihaća. U izvještaju se navodi da su malobrojni osmanski vojnici do posljednjeg branili Ostrožac, da bi na kraju radije izabrali smrt nego pali u zarobljeništvo.

U dijelu gdje se opisuje paljenje kule stoji sljedeće:

“Turci su s kule zahvaćene požarom trčali sa ženama i djecom i kroz vatru skakali s visine od 18 do 20 hvati. Neki od njih bi se izljubili, a potom zagrljeni

skakali u vatru.”² Iz ovog izvještaja saznajemo da je aga tvrđave (dizdar) bio s većinom vojnika u Banjaluci, a u tvrđavi ga je mijenjao brat Ramadan-aga. Kako stoji, s njim su u tvrđavi stradali još dvojica osmanskih oficira: Mehmed-ćehaja, sin Veliagin, sa svojim bratom Ibrahimom i Osman-ćehajom, koji je zapovijedao jednim dijelom utvrde. U Ostrošcu je tada stradalo više od 30 osmanskih vojnika. S obzirom na to da je u tvrđavi bilo žena i djece, ukupan broj žrtava bio je mnogo veći.

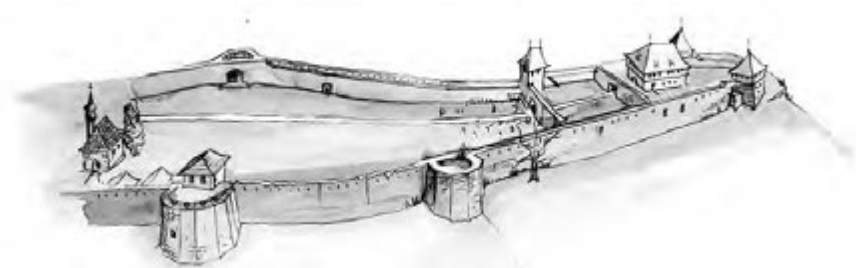
Ostaci osmanskog Ostrošca: Akvarel Ivana Tišova³

Ponukan ovim i sličnim događajima te znajući da tvrđave i naselja u Pounju nisu sigurni dok je Bihać u rukama neprijatelja, Ferhat-paša 1585. godine pokušava zauzeti taj grad. Međutim, bezuspješno. Dolaskom Hasan-paše Predojevića na položaj beglerbega ponovo su se povele žestoke borbe na ovom području, tako

- 2 Nedim Zahirović, “Crtice iz ratovanja na Krajini – napad zapovjednika Bihaća Franza Hornera na Ostrožac 31. maja 1585. godine”, naučni rad, Ruhr Universitet Bochum, SR Njemačka. Izvještaj se nalazi u zbircu *Türkei I (Turcica)* u Haus Hof und Staatarchiv u Beču, svežanj 2, str. 126r–129r.
- 3 U Austrijskoj nacionalnoj biblioteci čuva se akvarel hrvatskog slikara Ivana Tišova na kojem je prikazan Ostrožac prije gradnje dvorca Lotara von Berksa. Istu sliku možemo vidjeti u knjizi *Austro-Ugarska Monarhija u riječi i slici*, enciklopedijsko izdanje Rudolfa Habsburškog, Beč, 1886–1902.

da će u junu 1592. godine Hasan-paši poći za rukom da osvoji Bihać i liniju razgraničena iz Pounja pomjeri na liniju Ogulin – Karlovac – Kupa do Siska.⁴

Ostrožački sandžak osnovan je 1578. godine i sjedište mu je bilo na Ostrošcu sve do 1592. godine kada se osvajanjem Bihaća sjedište prebacuje u ovaj grad. Prema broju gradova (tvrđava) i prema broju nefera, Ostrožačka kapetanija bila je među prvima. U mnogim bitkama su sudjelovali askeri sa Ostrošca. Pomalo se to već zaboravilo, a jako je važno podsjetiti da su Ostrožani, zajedno s Krupljanima i Jezeranima, pomogli braći Bužimljanima u augusta 1737. prilikom udara hrvatskog bana Esterhazija na Bužim. Dakle, početkom augusta 1737. godine Habsburgovci su odlučno bili naumili zauzeti Bosnu. Udarili su iz 4 pravca: princ Hildburghausen s glavninom vojske krenuo je na Banjaluku, pukovnik Raunach je udario na Ostrovicu, pukovnik Valvasar na Lješnicu kraj Zvornika, a ban Esterhazi na Bužim. Opsada Bužima bila je žestoka i teška, trajala je 14 dana. Zahvaljujući srčanosti, hrabrosti i lukavstvu bužimskog komandanta Ahmeda Bajraktarevića, njegovih gazija i naroda Bužima, te pomoći koja je stigla iz Jezerskog, Krupe i Ostrošca, ostvarena je velika pobjeda nad habsburškom vojskom.⁵

Ostrožac iz osmanskog perioda (rekonstrukcija)

Oko 1830. godine u Ostrošcu je bilo 28 topova i 4150 vojnika i zapovjednika svih rodova. Kako se navodi u izvorima, tokom postojanja ove kapetanije, kapetani su više od 200 godina birani iz porodice Beširević. Kapetanska pozicija je doslovce bila nasljedna funkcija. U knjizi *Kapetanije u Bosni i Hercegovini* Hamdije Kreševljakovića tvrdi se da se Beširevići prvi put spominju 1641. godine u izvještaju Krste Frankopana. U istom se spominju braća Mumin i Mustafa Beširević. Kroz razna dokumenta i izvore Kreševljaković je došao do nekoliko

4 Zijad Šehić i Ibrahim Tepić, *Povijesni atlas BiH*, ID Sejtarija, Sarajevo, 2002, 58–59.

5 Čiro Truhelka, "Naši gradovi" (O Bužimu), *Nada*, br. 22, 1902, str. 301.

istaknutih Beširevića: Osman-aga, Hajdar-aga, Derviš-aga, Ibšir-beg, Husein-beg, Hasan-beg, Bešir-beg, Abdul-Mumin-beg, Mehmed-beg, Murat-beg.

Svi oni su u određenim periodima bili kapetani ili dizdari. Puno bi prostora trebalo da se navedu svi događaji gdje su sudjelovali Beširevići, neki s pozitivnim ishodom, a neki pomalo iracionalni i štetni. Dovoljno je pročitati Muvekitovu *Povijest Bosne* gdje se na 18 mjesta u različitim vremenskim periodima spominju kao direktni ili indirektni sudionici mnogih pobuna, odmetništava, međusobnih trvenja, te kao oni koji pružaju otpor vezirskim i sultanskim odlukama. Međutim, ono što je sigurno, većina ih je bila privržena dinu i vatanu te se nisu bojali suprotstaviti bilo kome ko bi, po njihovoj procjeni, poduzimao aktivnosti na štetu ovog dijela Bosne. S druge strane, činjenica je da su se Bošnjaci dizanjem buna i ustanaka protiv osmanskih vlasti, pokušavajući dobiti što više samostalnosti od Porte, kroz te procese potvrdili kao zaseban narod. Osman-aga Beširević je ostao zapamćen jer je proširio ostrožačku tvrđavu izgradivši nekoliko tabija za topove, kao i kapetansku rezidenciju. Bešir-bega smo spominjali u radu "Pećigrad kod Cazina" jer je upravo on, po nalogu bosanskog vezira Mehmed-paše Muhsinovića, sagradio u Pećigradu novi grad s tabijama i džamijom.

Hasan-beg Beširević je u proljeće 1822. napao na Cetingrad, zauzeo ga i opljačkao.⁶

Mehmed-beg je novim bedemom opasao grad Veliku Kladušu. Murat-beg je bio posljednji ostrožački kapetan. Na toj poziciji je bio od 1818. godine do ukidanja kapetanija. S obzirom da mu je bio zet, podržavao je pobune i aktivnosti Hasan-age Pečkog. Novi bosanski vezir Mehmed Salih-paša Vedžihija ga je porazio i zarobio u Lipniku kod Starog Majdana (Sanski Most), nakon čega ga šalje u progonstvo u Malu Aziju, a kapetanije ukida. Godine 1843. dobio je dozvolu da se vrati u Bosnu. Nastanjuje se kod sestre Ajiše u Livnu, u porodici Firdusa, gdje umire 1846. godine. Time je okončana era jedne jake i slavne krajiške porodice. Spomen na kapetane Bešireviće očuvan je i u našim narodnim pjesmama,⁷ a zanimljivo je istaknuti da je Murat-beg imao i svog ličnog pjevača.

Ćerim Čajić bio je pjevač posljednjeg ostrožačkog kapetana, a kako se pripovijeda, znao je napamet 366 pjesama. Umro je oko 1845. u Cazinu.⁸

6 Mustafa Imamović, *Historija Bošnjaka*, BZK Preporod, Sarajevo, 1997, str. 326.

7 "Ropstvo Lalić Jusuf-bega", narodna pjesma, *Gajret*, br. 5, 1. mart 1925, Sarajevo, str. 76.

8 Hamdija Kreševljaković, "Cazin i okolina", *Narodna uzdanica*, 1. januar 1935, Sarajevo, str. 90.

DVORAC LOTARA VON BERKSA

O dramatičnim događajima na Serhatu pred kraj osmanske i dolazak austro-ugarske vlasti pisao sam u ranijim radovima: “Stijena kod Cazina” i “Pećigrad kod Cazina”. U tadašnjim izvještajima mnogih zapadnih špijuna, kao i kasnijim historiografskim djelima, za Krajinu piše sljedeće: “Stanovnici ovog malog bosanskog predjela su najnemirniji i najratoborniji u svom pašaluku.” Otpor ulasku austrougarske vojske u Bosnu najduže je trajao upravo u Krajini. Nakon pada Sarajeva, Krajišnici su se još skoro dva mjeseca borili i nanosili velike gubitke tada najsnažnijoj vojsci Evrope. Krvave borbe su se vodile kod Pećigrada, Kladuše, Bihaća. Međutim, usamljeni, malobrojni, iscrpljeni i slabo naoružani nisu mogli protiv brojno nadmoćnijeg neprijatelja. Austrougarska vlast u Bosni postala je realnost.

S terase bajkovitog dvorca pruža se panoramski pogled na kanjon rijeke Une

S obzirom na to da su već pred kraj osmanske uprave Beširevići bili razvlašćeni i osiromašeni, vjerovatno je to stanje, ali i pritisak nove vlasti, utjecalo da se Mehmed-beg Beširević odluči za prodaju Ostrošca novom bihačkom okružniku Lotaru von Berksu¹⁰ koji se zainteresirao za isti. Mehmed-beg je bio potomak Murat-bega Beširevića, posljednjeg ostrožačkog kapetana. Detalji i okolnosti kako se to desilo ostat će velika tajna i predmet budućih istraživanja. Uglavnom, novi bihački gradonačelnik, predstavnik novog režima, postao je novi vlasnik Ostrošca. On ga je restaurirao i u njemu između 1900. i 1902. godine sagradio dvorac. Kako se i danas prepričava, tajna snaga i motivator za ovakav poduhvat i investiciju bila je njegova supruga Izabela von Berks, rođena Adamović-Čepinski.¹¹ Kako je ostalo zapisano, u dvorac Ostrožac uložila je svoj cijeli miraz. Prenosi se da je svaki moment koristila boraveći na terasi dvorca i uživajući u pogledu na Unu i njen kanjon.

Potrudila se Izabela da i enterijer dvorca bude po njezinom ukusu. Poput engleskih ili njemačkih dvoraca i Ostrožac je bio raskošno uređen. Pored za te prilike dobro opremljene kuhinje, kupatila, više spavaćih i radnih soba sa stilskim namještajem, imao je i salon za muziciranje, te bogato opremljenu biblioteku. Većina odaja i hodnika bila je ukrašena portretima članova porodice Von Berks, te lovačkim trofejima.

Pored niza pitanja vezanih za motive Berksovih, formalno-pravne okolnosti kupoprodaje, ostaje enigma kako su Krajišnici prihvatili rušenje rezidencijalnog dvora ostrožačkih kapetana, te kako je pravno definiran status tadašnje tvrđavske džamije koja će na kraju biti i izmještena izvan kompleksa starog grada. Među narodom se i danas pripovijeda kako je lukavi Berks "kupio" muslimane Ostrošca sa obećanjem da će im izgraditi novu potkupolnu džamiju. Inače, u to vrijeme u Cazinskoj krajini nije bilo nijedne potkupolne džamije. Najzapadnija potkupolna džamija u to vrijeme u Bosni bila je Kizlar-agina u Varcar-Vakufu, današnjem Mrkonjić-Gradu. Da li je dvorac u starom gradu bez džamije bio samo individualna želja Berksovih ili službena politika tadašnje vlasti ostaje tajna. U svakom slučaju, jedno je sigurno, Berksovi su bili ubijedeni da će Monarhija potrajati i da Bosna trajno ostaje njen dio. Inače ne bi učinili ovakav poduhvat.

10 Lotar von Berks bio je načelnik bihačkog okruga u periodu od 1896. do 1905. godine.

11 Adamović-Čepinski je hrvatska plemićka porodica. Iako potječu iz Virovitice i Varaždina, navodno im je duboko porijeklo iz Bosne. (Izvor: Hrvatska enciklopedija)

Stari grad Ostrožac iz zraka – danas

Zanimljivo je da Krajišnici prilikom posjete starom ostrožačkom gradu vole reći: idemo u dvorac, što je veoma pogrešno. Adekvatan naziv je stari grad, jer dvorac je samo segment ovog velikog i u arhitektonskom smislu višedimenzionalnog kompleksa. Reducirati stari grad samo na dvorac je neispravno i štetno. Ne treba zaboraviti da on ima srednjovjekovnu i osmansko-bosansku dimenziju.

VLADIMIR NAZOR S TITOM I PARTIZANIMA U DVORCU OSTROŽAC TOKOM DRUGOG SVJETSKOG RATA

Poznata je činjenica da je NOP (partizanski pokret) imao jaku podršku u Cazinskoj krajini. Pisao sam o tome u radu “Pećigrad kod Cazina”. Slikar Andrija Maurović, koji je boravio sa partizanima u ovom kraju, ostavio je iza sebe puno crteža i slika partizana koji su boravili u Cazinu i okolnim selima.

U periodu od novembra 1942. do januara 1943. godine u dvorcu Ostrožac boravio je Josip Broz Tito sa svojim vrhovnim štabom. U centru Cazinske krajine u muslimanskom Ostrošču osjećao se potpuno sigurno. Tu je pripremao političke i vojne aktivnosti među kojima i pripremu tada najvećeg političkog događaja u Evropi – Održavanje Prvog zasjedanja AVNOJ-a u Bihaću. Time će Bihać krajem 1942. i početkom 1943. godine postati sjedište najvišeg vojnog i političkog rukovodstva NOP-a, kao i središte oružane borbe naroda tadašnje Jugoslavije. Zajedno s njima bio je i pisac Vladimir Nazor, koji je u svojoj knjizi *S partizanima* – dnevnik zabilježio trenutke boravka s Titom i partizanima u dvorcu Ostrožac. U jednoj od besanih noći, šetajući dvorcem, Vladimir Nazor zapisao je sljedeće:

“Tišina, svi spavaju, osim Tita i nekoliko momaka. Tito je uvijek u svojoj radnoj sobici pokraj velike blagovaonice. Prima vijesti, daje i odašilje naloge, diktira i piše. Podsjeća me na šutljiva pauka koji je odavle iz tišine osamljena i zaboravljena kuta raspleo svoje niti nadaleko i naširoko, onkraj rijeka i planina. Njegovi se momci bore posvuda s Nijemcima, s Talijanima, s ustašama i četnicima...Večer. Uštap sja. Sjene su napučile dvorište i park, sve tamo do starih rimskih i turskih zidina i do glavnih vrata pod mračnim svodom. Ali bivaju uvijek kraće i tanje dok se uštap visoko diže na jasnijem nebu. U meni se vedri baš, u ovaj čas. I naš narod proživljava sada možda najvažnije dane. Izbaciti iz sebe sav svoj vjekovni mutni talog, pročistiti i afirmirati se ili zauvijek propasti.”¹²

Tito i partizanski pokret su iz Drugog svjetskog rata izašli kao pobjednici. Da se tokom svoje višedecenijske vladavine nije uspio riješiti mutnog taloga o kojem govori Vladimir Nazor, vidjet ćemo tokom krvavih 90-ih. Bit će da se mutni talog privremeno prikrio u KPJ¹³ koja mu je poslužila kao privremeno utočište odakle je čekao pogodan moment da ponovo izađe i pokaže svu svoju prljavštinu.

OSTROŽAC TOKOM VELIKOSRPSKE AGRESIJE 1992–1995 GODINE

Velikosrpski agresor je već u aprilu 1992. godine okupirao desnu obalu grada i općine Bosanska Krupa, a bošnjački narod protjerao na lijevu obalu Une. U naredna dva mjeseca isto će se desiti s općinama Sanski Most i Bosanski Petrovac. Granica zamišljene velike Srbije trebala je biti još zapadnije, pa je agresor brutalno nasrnuo i prema gradu Bihaću. U prvoj polovini mjeseca juna na udaru su se našla sela i prigradska naselja općine Bihać, među kojima i bošnjačka sela na Grmuško-srbljanskom platou.

Bihaćka Mjesna zajednica Gornji Srbljani, koja graniči sa Ostrošcem, napadnuta je u junu mjesecu. Gornje Srbljane od Ostrošca dijeli samo kanjon rijeke Une.

Vidjevši šta se dešava u istočnoj Bosni, Posavini, te u drugim područjima naše domovine, u Ostrožcu je 21. aprila 1992. godine formiran Odred TO Ostrožac koji su činile četiri čete: Ostrožac, Ostrožac-brdo, Prošići i Majetići. Borci iz ovog odreda su među prvima pritekli u pomoć u odbrani Bosanske Krupe, kao i bihaćkog sela Gornji Srbljani na Grmuško-srbljanskom platou. Već 12. juna 1992. godine u žestokoj borbi ovodunjalučki život gube trojica pripadnika ovog

12 Vladimir Nazor, *S partizanima*, Školska knjiga, Zagreb, 1964, str. 16–17.

13 Komunistička partija Jugoslavije – nosilac političke, društvene i svake druge moći za vrijeme SFRJ.

odreda: Dževad Čaušagić, Nusmir Muratagić i Samir Muratagić. U znak zahvalnosti i sjećanja na ove prve žrtve MZ Ostrožac podigla je spomen-obilježje na lokalitetu Trnjak u reonu Grmuško-srbljanskog platoa. Odred Ostrožac je na početku formiranja imao 436 boraca. Kroz jedinicu je prošlo više od 600 boraca. Kasnijim ustrojstvom 5. korpusa Armije RBiH i formiranjem brigada, odred je rasformiran, a njegovi borci raspoređeni po svim brigadama korpusa.

Njih 76 poginulo je braneći državu, 58 su ostali ratni vojni invalidi, a 50 je prošlo torturu agresorskih logora. Prvi ratni komandant Odreda Ostrožac bio je Kasim Pandžić. Nakon njega na toj poziciji bili su: Husnija Zenković, Adnan Nadarević i Hasan Handanagić. Za trajno sjećanje i zahvalnost gazijama i šehidima Ostrošca ispred stare džamije podignuto je lijepo šehidsko spomen-obilježje.

Tokom agresije ni dvorac Ostrožac nije prošao netaknut. S neprijateljskih položaja, s desne obale rijeke Une, dvorac je bio izložen artiljerijskoj vatri, što je rezultiralo uništenjem jednog dijela krova i stropne konstrukcije. Nekoliko direktnih pogodaka tenkovskim i topovskim granatama u zidovima dvorca i bedemima starog grada ostavilo je kaverne većih površina.

OSTROŽAČKE DŽAMIJE I VAKUFI

Kako je već spomenuto, Ostrožac je u osmanske ruke došao 1577. godine. Kako je u to vrijeme bilo pravilo, ulaskom i nastanjivanjem osmanske vojske u neku od utvrda, odmah bi se gradio i vojni mesdžid, odnosno askerska džamija za potrebe vojne posade. Nema nikakve sumnje da je iste godine kad je i osvojen Ostrožac dobio mesdžid, a 1581, odnosno četiri godine kasnije i tvrđavsku džamiju. Džamija se nalazila na sjevernom dijelu utvrde koji je nosio naziv “narodni”. Južni dio grada, gdje je nekad bilo rezidencijalno zdanje ostrožačkog sandžakbega, a potom kapetana i dizdara i gdje je na kraju izgrađen dvorac, zvao se “gospodski”. Na osnovu ostataka temelja koji su bili vidljivi sve do 1902. godine,¹⁴ može se zaključiti da je tvrđavska džamija bila gabarita 13 x 14 metara. Prema tipologiji, radilo se o tvrđavskoj džamiji s drvenom munarom.

Dolaskom austrougarske vlasti, bihački okružni predstojnik Lothar von Berks otkupljuje stari grad od bega Beširevića nakon čega se tvrđavska džamija izmiješta na musalu, prostor izvan starog grada. Iako u različitim izvorima nailazimo na neusklađene podatke vezane za godinu gradnje ove džamije, najvjerovatnije je izgrađena 1898. godine, što nam potvrđuje i historičar Hamdija Kreševljaković. S obzirom na to da se radilo o manjoj drvenoj džamiji koja će

14 Mehmed Mujezinović, *Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine*, IRO Veselin Masleša, Sarajevo, 1982, 76.

stradati od požara, na inicijativu kotarskog predstojnika Atif-ef. Bahtijarevića¹⁵ nekoliko godina kasnije kreće se u izgradnju komotnije kamene džamije o čijem otvorenju saznajemo iz lista *Obzor* 1909. godine. Džamija žuto-bijele fasade je dimenzija 14 x 12 m. Na manjoj kamenoj ploči iznad ulaznih vrata uklesan je tarih sljedećeg sadržaja: “Izvršavaj Božija naređenja, pa ćeš Mu biti pokoran. Godine 1326. (1908.)”.

Značajniju rekonstrukciju imala je 1965. godine kada dobiva novi krov i betonsku munaru od 22 metra. Na postolju munare stoji tarih: “O vjernici, pokoravajte se Allahu i Njegovu poslaniku i predstavnicima vašim”. Enterijer joj je mijenjan u više navrata, posljednji put poslije velikosrpske agresije na našu državu. Ova kamena džamija će služiti svojoj misiji i svrsi sve do augusta 2018. godine kada Ostrožac dobiva veleljepnu i monumentalnu potkupolnu džamiju pozicioniranu u centru naselja pored magistralnog puta Bihać – Cazin. Ispred, ali i južno od stare džamije, nalazi se mezarje gdje je još uvijek očuvano dosta starih i velikih nišana od kamena bihacita. Većina ih je s turbanom i bogato ukrašena. Naš velikan Mehmed Mujezinović, koji je svojevremeno obišao cijelu BiH i evidentirao sve tarihe s portala naših džamija, tvrđava i starih nišana, u ovom mezaristanu je evidentirao dva interesantna natpisa na nišanima dvojice istaknutih Beširevića.

Stara džamija i mezarje na Ostrošcu

15 Atif-ef. Bahtijarević, kotarski predstojnik (1899–1905), zajedno sa Sejfo-ef. Prohom, muderrisom cazinske medrese, ima velike zasluge za prosvjetu i napredak ovog dijela Krajine.

Arhivska fotografija: Namaz na musali kod Ostrošca

Na ukrašenom nišanu bihačke provenijencije nalazi se sljedeći tekst na arapskom jeziku: “Allah prašta sve grijehе, jer je On zaista Milostiv i prašta (Kur’an). Hadži Husejin, sin Bešir-kapetana, sina Osman-kapetanova. Godina 1199. 30 muharema. (13. decembar 1784.)”.¹⁶

Na nadgrobnom spomeniku Hasan-bega Beširevića uklesan je sljedeći tekst na perzijskom i turskom jeziku: “Kad bi dizao građevine do neba, opet se konačno moraš navrijeti pod zemlju. Beširević Hasan-beg. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. Godina 130_(nedostaje jedinica) (18..)”.¹⁷

¹⁶ Mehmed Mujezinović, *ibid*, 77.

¹⁷ Mehmed Mujezinović, *ibid*, 77.

Pored spomenute dvojice Beširevića, na ovom mezaristanu Mujezinović je evidentirao i mezare:

- Ali-beg, sin Zaim-bega Beširevića, um. 1278. (1861);
- Malić-beg, sin Mehmed-bega Beširevića, ukrašen sarkofag s nišanom, um. 1282. (1865);
- Omer, sin Jusuf-age Kalavuz, um. 1297. (1879);
- Smail-beg Bišćević, sin Mustafa-bega, um. 1308. (1890);
- Abdulah-beg Beširević, um. 1320. (1902).¹⁸

Zahvaljujući fotografijama francuskog fotografa Andrea Zucca, koji se 1936. godine našao u Bosni i sačinio kolekciju fotografija na ulicama Cazina i Ostrošca, imamo priliku vidjeti atmosferu s musale na Ostrošću gdje je zabilježen prizor krajišnika na namazu.

Islamski centar i džamija u Ostrošću

18 Mehmed Mujezinović, *ibid*, 77–78.

Znajući za san svojih predaka da imaju komotnu potkupalnu džamiju i vodeći se principom da su naše džamije naši ovodunjalučki orijentiri, a na ahiretu ključevi dženetskih kapija, ova generacija Ostrožana odlučno je krenula u izgradnju nove džamije koja će zadovoljiti potrebe vjernika u duhu ovog vremena. U augustu mjesecu 2018. godine Ostrožac je dobio veleljepan Islamski centar i džamiju. U gradnju džamije vakifi su u ime Boga utrošili blizu dva miliona KM. Na svečanosti otvorenja, gdje je prisustvovalo nekoliko hiljada Krajišnika, Islamski centar i džamiju otvorili su bračni par Mujo i Đula Memić, koji su za ovo hair-djelo izdvojili 70.000 KM. Radi se o multifunkcionalnom vjerskom objektu koji nudi različite sadržaje svojstvene ovom vremenu. Molitveni prostor u džamiji može primiti preko 2000 vjernika. Ovo je trenutno jedna od najvećih džamija u ovom dijelu Bosne i Hercegovine. Islamski centar i džamija se nalaze pored magistralne ceste Bihać – Cazin, svega nekoliko stotina metara udaljenosti od Starog grada Ostrošca.

ISLAMSKI CENTAR I DŽAMIJA U OSTROŠCU

Džemat Ostrožac broji preko 600 domaćinstava. Na džuma-namazu bude prisutno preko 200 klanjača. Oko 80 djece posjećuje mekteb, a u džamiji se klanja beš-vakat. Osim stare i nove džamije te zemljišnih parcela na kojima se nalaze, džemat Ostrožac je vlasnik više od 150 dunuma zemljišta. Nekada je vakufu pripadala i skela na Uni podno Ostrošca putem koje se ostvarivao prihod od skelarine, a iz čega su se izmirivale obaveze prema imamu i mujezinu. Izgradnjom mosta na rijeci Uni ovaj prihod je izgubljen.¹⁹

ULEMA

Na osnovu podataka iz islamske štampe, te informacija džematlija, imamsku službu u ovom džematu obavljali su: Ahmed-ef. Memić (1876–1916), Ahmed-ef. Semanić (1899–1925), Hasan-ef. Toromanović (1916–1926), Smail-ef. Buljubašić zvani Sinan-ef. (1926–1933), Sulejman-ef. Topić (1933–1937), Abdullah-ef. Omanović (1937–1938), Bećir-ef. Nadarević (1938–1945) i (1951–1957), Mehmed-ef. Malkoč (1958–1976), Hidajet-ef. Hujić (1976–1985), Hajrudin-ef. Gobeljić (1986–2018). Aktuelni imam je Ale-ef. Čehić.

U izabranim djelima Husein-ef. Alijagića, u dijelu gdje navodi svršenike cazinske i bihačke medrese, spominju se: Muhamed-ef. Prošić, Mujo-ef. Beširević,

¹⁹ ZVP, Molba građana Ostrošca za odštetu uništenja skele upućena ZVP i zemaljskoj vladi 30. aprila 1899.

te Abdurahman-ef. Čehić, sva trojica rođeni u Ostrošcu, završili krajiške medrese neposredno pred Drugi svjetski rat.

Kao što smo vidjeli, dobri preci i ulema Ostrošca su kroz dugu povijest ovog mjesta gradili i održavali džamije. Uspijevali su da u džamijama odgoje generacije i generacije čestitih Krajišnika koji su bili svjesni Uzvišenog Allaha i koji su tokom života nosili i živjeli ljubav prema vjeri, vatanu, kao i univerzalne vrijednosti dobra. Nadamo se da će na tim principima u Ostrošcu živjeti i buduće generacije.

ZAKLJUČAK

Ljubav prema domovini dio je vjere. Farz je braniti, čuvati i unapređivati svoju domovinu. Osvrnuvši se na prošlost ovog dijela Bosne i Hercegovine mogli smo se uvjeriti da je Cazinska krajina bila bedem Bosne kroz sva protutnjala stoljeća i da su kod Krajišnika ovi principi neupitni. Poput usnulih stražara diljem Krajine ostali su stari gradovi kao kameni svjedoci teške i burne prošlosti. Stari grad Ostrožac je jedan od njih. Danas je nacionalni spomenik države Bosne i Hercegovine. Jedinstven po svemu, nikog ne ostavlja ravnodušnim. Većina domaćih gostiju, nakon što ga vidi, zapita se: Pa zar mi u Bosni imamo ovako nešto!? A strani gosti ostanu zatečeni činjenicom da je BiH ovako bogata kulturno-historijskim naslijeđem a da se to van njenih granica ne zna. Pored kulturne baštine, u Krajini su čiste rijeke, autentična gastronomija i srdačni ljudi. Kao što smo mogli vidjeti u prikazu prošlosti ovog kraja, ovdašnji ljudi su od "rza i obraza", u teškim vremenima hrabri ratnici, za vatan – domovinu spremni dati sve. A u miru vrijedni poduzetnici okrenuti radu i razvoju.

Danas je Ostrožac urbanizirano mjesto sa svom potrebnom infrastrukturom, osnovnom školom, ambulantom i poštom. U mjestu je razvijeno poduzetništvo, a stambeni objekti su novi, komforni i moderni. Nakon što je izgrađen novi Islamski centar i džamija, vrijeme je da se posveti zaslužena pažnja i starom gradu, koji ne samo da je reprezentativan primjer naše bogate kulturne baštine već i ozbiljan razvojni potencijal.

Zaštitno-konzervatorski radovi na starom gradu Ostrošcu vršeni su u periodu između 1954. i 1991. godine. U posljednje vrijeme Općina Cazin provodi određene aktivnosti na istraživanju, konzervaciji i revitalizaciji ovog spomenika. Nakon izvršenih istraživanja, odredit će se buduća namjena objekta. U svakom slučaju, ovo je ogroman i multifunkcionalan prostor koji pruža više mogućnosti od arheološko-historijskog muzeja, prostora za umjetničke galerije, do prostora za različite kulturno-turističke manifestacije. Naravno, za takvo nešto

Arhivska fotografija: Dvorac Ostrožac i drveni most na Uni – početak XX stoljeća

potrebni su i prateći sadržaji, poput ateljea za umjetnike, galerije i izložbenog prostora, garderobe, ali i restorana, toaleta itd. Kako je uvijek cilj da svaki ovakav objekat bude i finansijski samoodrživ podrazumijeva se da se tu moraju osigurati i ekonomski uvjeti putem kojih bi se ostvarivao određeni prihod. Dakle, pored restorana i ugostiteljske ponude, ovdje je dovoljno prostora i za određenu konferencijsku salu koja bi omogućavala i kongresni turizam. Prilikom obnove potrebno je koristiti prirodne ili savremene materijale koji načinom primjene neće narušiti izgled kompleksa starog grada. Što se tiče kolonije kamenih skulptura, koja se trenutno tamo nalazi, trebalo bi sačiniti kvalitetnu analizu da li je to najbolje rješenje za onako dragocjen prostor.

Možda bi trebalo razmisliti da se na ovom starom gradu, zbog njegove historijske važnosti, dobre geografske i komunikacijske pozicioniranosti te povoljnih prostornih mogućnosti za Dan Armije BiH, ili Dan državnosti ili neki treći važan datum, održava *Dova za domovinu* koja bi simbolizirala trajni spomen na hrabrost i žrtvu naših šehida i gazija, kao i našu beskrajnu zahvalnost na očuvanju domovine, ali koja bi imala za cilj da buduće generacije podsjeća na potrebu trajne budnosti i rada na njezinu očuvanju, razvoju i jačanju. Krajina koja je stoljećima vjerna Bosni i čije je srce puno Bosne treba jednu takvu manifestaciju. Pohvalno je što Općina Cazin u posljednje vrijeme ulaže značajna sredstva u

kulturno-historijske spomenike. Obnovljena je džamija u starom gradu Stijena, a u završnoj fazi je i obnova rodne kuće Hamdije Pozderca u centru grada. Nakon obnove i revitalizacije Ostrošca, turistička ponuda Grada Cazina bit će značajno bogatija. Nadamo se da će pozitivan primjer obnove kulturno-historijske baštine na području općine Cazin primijeniti i drugi gradovi Unsko-sanskog kantona.

LITERATURA:

- Imamović, Mustafa, *Historija Bošnjaka*, BZK Preporod, Sarajevo, 1997.
- Kreševljaković, Hamdija, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*, Svjetlost, Sarajevo, 1980.
- Kreševljaković, Hamdija, "Cazin i okolina", *Narodna uzdanica*, Sarajevo, 1. januar 1935.
- Mujezinović, Mehmed, *Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine*, IRO Veselin Masleša, Sarajevo, 1982.
- Muvekit, *Povijest Bosne*, El-Kalem, Sarajevo, 1999.
- Nazor, Vladimir, *Spartizanima*, Školska knjiga, Zagreb, 1964.
- Narodne novine*, br. 36. Zagreb, 11. august 1862.
- "Program revitalizacije Starog grada Ostrošca – Cazin", Zavod za zaštitu kulturnog, historijskog i prirodnog naslijeđa BiH, Sarajevo, 2001.
- "Ropstvo Lalić Jusuf-bega", narodna pjesma, *Gajret*, br. 5, 1925, Sarajevo, str. 76.
- Šehić, Zijad, Tepić, Ibrahim, *Povijesni atlas BiH*, ID sejtarija, Sarajevo, 2002.
- Truhelka, Ćiro, "Naši gradovi", *NADA*, br. 22, 1902, str. 301.
- Zahirović, Nedim, "Crtice iz ratovanja na Krajini – napad zapovjednika Bihaća Franza Hornera na Ostrožac 31. maja 1585. godine", naučni rad, Ruhr Universitet Bochum, www.hrcaak.hr
- ZVP, 30. april 1899.

Fotografije

- Huseinović, Ismet Huseinović i Babić, Džemaludin: *Svjetlost Evrope u Bosni i Hercegovini*, Buybook, Sarajevo, 2004.
- Habsburški, Rudolf, *Austrougarska Monarhija u riječi i slici*, enciklopedijsko izdanje, Beč, 1886–1902.
- List *NADA*, "Una ispod grada Ostrošca", br. 22, 1902.

أسمير تسرنكيتش

Asmir Crnkic

مدينة أوستروجاتس القديمة على نهر أونا

Ostrozac on the river Una

ملخص: المجيء إلى منطقة كرايينا البوسنية من دون القيام بزيارة مدينة أوستروجاتس القديمة يمثل خسارة حقيقية. فمع أن كرايينا منطقة بوسنية فيها حوالي خمسين مدينة قديمة كل واحدة منها متميزة بشكل ما إلا أن مدينة أوستروجاتس القديمة متفردة بمزيجها المعماري حيث نجد فيها ما هو ذو طابع قروصطي وما هو تركي عثماني وما له طابع نمساوي مجري. وإضافة إلى ذلك فقد حصلت أوستروجاتس بعدا معماريا رابعا عام ١٩٦٩م حين أسست فيها مستعمرة فنية للتماثيل والتي حصلت في الفترة اللاحقة على الصفة الدولية. وأعطى المؤلف في هذه المقالة بصورة واضحة لمحة إلى ماضي أوستروجاتس وما وقع فيها من الوقائع الهامة ويصف ما فيها من المساجد وغيرها من الأوقاف الإسلامية ويشير إلى امكانيات تطور المدينة القديمة بوصفها أثرا ثقافيا تاريخيا متفردا.

Summary: Coming to Krajina and not visiting the old town of Ostrozac is a real shame. Although Krajina is a Bosnian-Herzegovinian region with about 50 old towns, each of which is special in its own way, the old town of Ostrozac stands out with its uniqueness, which is characterized by a combination of medieval, Ottoman and Austro-Hungarian architecture. Ostrozac gained a new chapter and a fourth modern-artistic dimension in 1969, when the Sculpture Colony was founded there, which in the meantime gained international status. In the work, the author, in a very detailed way, looks back at the past of Ostrozac, important events related to this locality, and describes mosques and waqf property, and points to the development potential of the old town as a unique cultural and historical monument.

Imamsko-hatibski i muallimski rad šejha Mustafe-ef. Čolića

Dvadeset godina od njegove smrti

MEHO MANJGO

arhivista na obradi specijalnih zbirki gazi husrev-begove biblioteke u sarajevu
meho.manjgo@ghb.ba

Sažetak: U povodu dvadeset godina od njegove smrti u ovom radu se prisjećamo života i djela šejha Mustafa-ef. Čolića (1921–2004). U fokusu rada je imamsko-hatibski i muallimski angažman, a naročito njegova angažiranost u Jajcu, gdje je više od trideset godina bio imam džamije Esma-sultanije. U Jajcu je Mustafa-ef. vršio i dužnost glavnog imama, sekretara i predsjednika Odbora IZ, te je aktivno sudjelovao u radu Udruženja ilmije. U prvom dijelu rada predstavljeni su njegovi osnovni biografski podaci, školovanje i vjerski angažman u džematima Podžeplje (Rogatica) i Voljevac-Ostružnica (Fojnica), dok je u drugom dijelu rada prikazan njegov vjerskoprosvjetni aktivizam u Jajcu.

Ključne riječi: Mustafa-ef. Čolić, imam, hatib, muallim, Podžeplje, Voljevac-Ostružnica, Jajce

ROĐENJE I ŠKOLOVANJE

Prema podacima iz dostupne dokumentacije pohranjene u Arhivu Islamske zajednice pri Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu, Mustafa-ef. Čolić rođen je 1. marta 1921. godine u Pločniku, srez Rogatica. Otac mu se zvao Šaćir, u narodu poznat kao Šećo, a majka Devlija- hanuma, rođena Smajić.¹ Početno vjersko obrazovanje stekao je u rodnome mjestu gdje je pred četvericom muallima za šest godinu uspio savladati sve ilmihale koji su se u to vrijeme izučavali. Znao je gotovo napamet ilmihal trebinjskog muallima Ahmed-ef. Mahinića *Tuhvetul-ihvan*, kao i ponuđeni sadržaj u djelima *Bidajetul-inas* Sejfullah-ef. Prohe i *Fikbul-ibadat* Muhameda Seida Serdarevića. Kao vrlo uspješan učenik u mektebu, Mustafa-ef. je u porodičnoj kući predvodio džemat u noćnim namazima. Osnovu školu završio je u rodnome mjestu kao najbolji učenik u svojoj generaciji i za vrijeme školovanja samo jedanput je kažnjen jer je iz bukvara istrkao kraljevu sliku.²

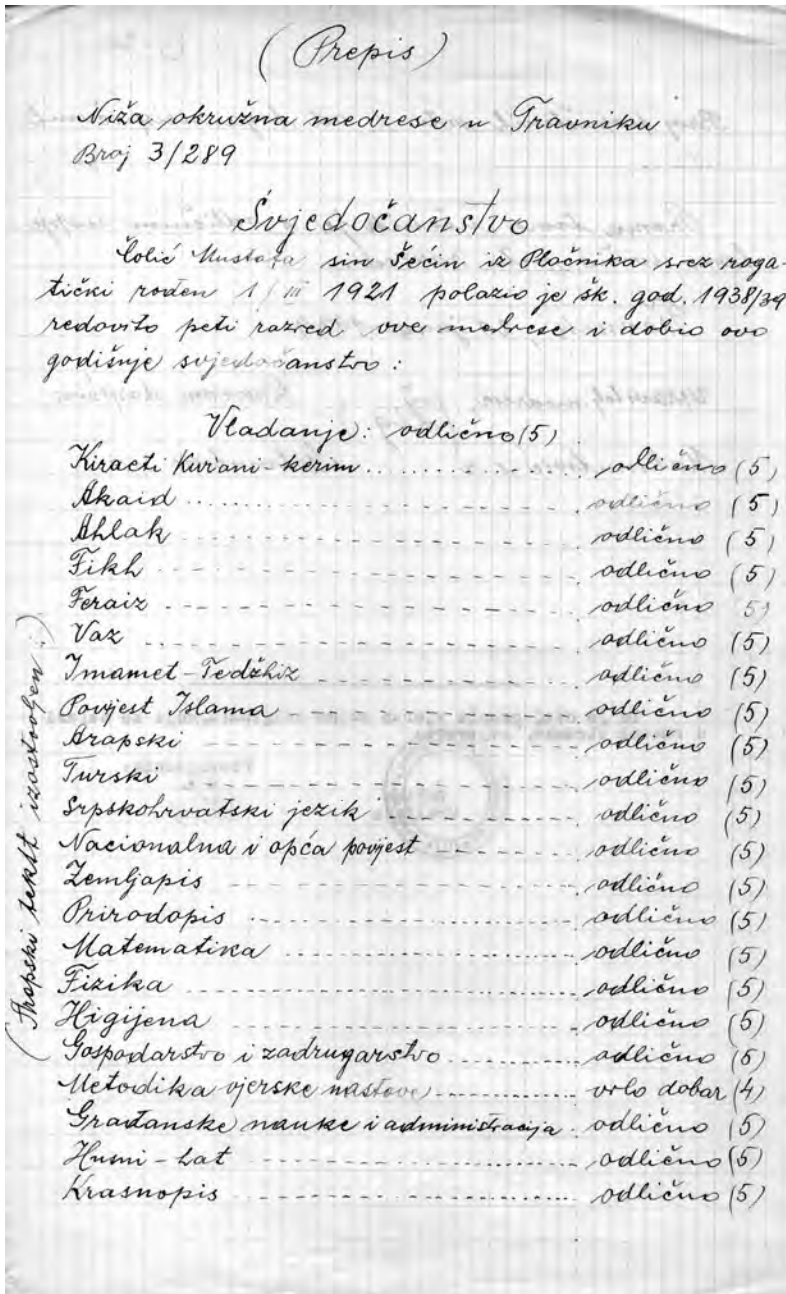

Fotografija
Mustafa-ef. Čolića
nastala vjerovatno
uoči Drugog
svjetskog rata

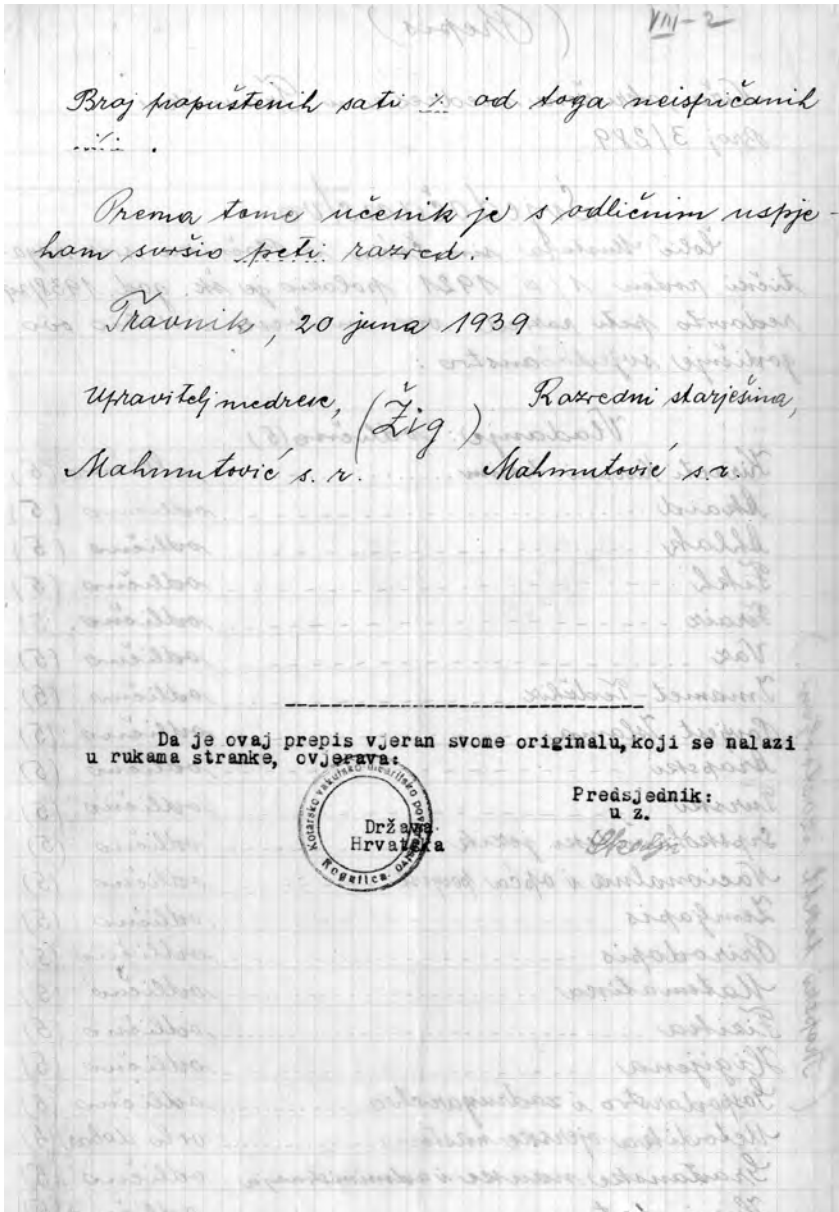
Nakon završene osnovne škole, Mustafa-ef. odlazi u Sarajevo gdje je upisao Šerijatsku gimnaziju. Međutim, pred početak školske godine ozlijedio se sjekrom i bio je na liječenju mjesec dana zbog trovanja krvi. Nakon poboljšanja zdravstvenog stanja ponovo se vratio u Sarajevo gdje ga je amidža Bećiraga upisao u Merhemića medresu u Sarajevu u kojoj je boravio dva mjeseca, a potom je na prijedlog travničkog kadije upisao Nižu okružnu (Elči Ibrahim-pašinu) medresu u Travniku. Za vrijeme školovanja u travničkoj medresi

1 Arhiv Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini (dalje: AIZBIH), "Osobnik s ličnim podacima Mustafa-ef. Čolića", zbirka: Dosjei vjerskih službenika, dosje Mustafa-ef. Čolića, kutija 5, Č/32–40.

2 Mensur Valjevac, *Šejh Mustafa efendija Čolić (1921–2004), život i djelo*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2013, str. 23–24.

Svjedočanstvo Mustafe-ef. Čolića iz petog razreda Elči Ibrahim-pašine medrese u Travniku, školska 1938/39. godina

Svjedočanstvo Mustafe-ef. Čolića iz petog razreda Elči Ibrahim-pašine medrese u Travniku, školska 1938/39. godina

Mustafa-ef. se isticao u odnosu na ostalu djecu, te je za jednu školsku godinu završio drugi i treći razred. Petogodišnju travničku medresu završio je školske 1938/39. godine s odličnim vladanjem, dvadeset i jednom zaključnom peticom i jednom četvorkom iz predmeta Metodika vjerske nastave. Osim ovog predmeta, Mustafa-ef. je u petom razredu medrese učio sljedeće predmete: Kiraet, Ahlak, Fikh, Feraiz, Vaz, Imamet-tedžhiz, Povijest islama, Arapski jezik, Turski jezik, Srpsko-hrvatski jezik, Nacionalna i opća povijest, Zemljopis, Prirodopis, Matematika, Fizika, Higijena, Gospodarstvo i zadrugarstvo, Metodika vjerske nastave, Građanske nauke i administracija, Husni hat i Krasnopis.³

POVRATAK KUĆI I RADNI ANGAŽMAN

Nakon okončanja školovanja u travničkoj medresi i povratka kući Mustafa-ef. je na molbu svoga babe otišao u selo Rijeka, džemat Podžeplje, srez rogatički, gdje je kod babinog daidže klanjao teravijah-namaz. Od početka mektepske 1939/40. godine započeo je raditi kao muallim u Podžeplju za platu koja se na godišnjem nivou sastojala od 4.000 dinara, 365 kg žita i 365 kg krompira. U nedostatku mektepske zgrade bio je primoran učiti djecu u podrumskim prostorijama i trpezariji osnovne škole u Podžeplju, ali ga to nije sprječavalo da temeljna islamska znanja i vrijednosti prenese djeci i da svojim radom i zalaganjem stekne povjerenje i poštovanje kod roditelja.⁴

S obzirom na to da je u Podžeplju učio djecu bez potrebnog dekreta nadležnih organa Islamske zajednice, Mustafa-ef. je krajem decembra 1939. godine zatražio od Ulema-medžlisa dekret za dužnost muallima u Podžeplju, a u molbi je između ostalog napisao: “U selu Podžeplju, srez rogatički, od vjkada nije postojao mekteb. Prije godinu dana povedena je akcija za gradnju istog, te su odmah džematlije iza toga pribavile skoro sav materijal. Do gradnje mekteba nije još došlo jer Ali-ef. Selmanagić (iz Srebrenice) nije još uspio pokupiti punomoći od svih ortaka, te usljed toga nije... prešlo zemljište u vakufsko vlasništvo. Pošto se džematlijama žuri s otvorenjem mekteba, želeći da im što prije djeca počnu učiti, zamolili su me da se primim muallimske dužnosti u navedenom selu. Nastava bi se održavala u trpezariji ovdašnje osnovne škole, koja, doduše, potpuno ne odgovara higijenskim propisima, ali bi ipak zadovoljavala (naše potrebe) do podizanja mektepske zgrade. Ostajem u nadi da će visoki naslov ozbiljno

3 AIZBIH, “Prijepis svjedočanstva iz petog razreda Elči Ibrahim-pašine medrese u Travniku, 20. juni 1939. godine”, zbirka: Dosjei vjerskih službenika, dosje Mustafa-ef. Čolića, kutija 5, Č/32-40.

4 Vidi: AIZBIH, zbirka: Dosjei vjerskih službenika, dosje Mustafa-ef. Čolića, kutija 5, Č/32-40.

shvatiti potrebu (angažiranje) jednog muallima u ovom mjestu, a i mojoj molbi udovoljiti zaposlivši me.” Iz određenih proceduralnih razloga Mustafa-ef. je čekao dekret sve do 26. januara 1941. godine kada mu je Ulema-medžlis, uz preporuku mještana džemata Podžeplje, Imameta džemata Žepa i Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Rogatici, izdao dekret pod brojem 12419/40, kojim mu je zvanično odobreno obavljanje dužnosti muallima u Podžeplju.⁵

Do augusta ili septembra 1941. godine Mustafa-ef. je u Podžeplju završio hatmu sa četrdesetero djece, a potom je otišao na odmor u svoje rodno mjesto. Nedugo po dolasku u rodni kraj, srpski ustanici su okupirali Rogaticu i njenu okolinu, te su prilikom upada u Pločnik-Sokoloviće ubili više od šezdeset članova iz njegove porodice. Tom prilikom četnici su Mustafa-ef. ubili: oca, oba djeda, dva brata, amidže, daidže, a dvije sestre i dvije amidžične su žive zapaljene u kući. Ovaj četnički pokolj Mustafa-ef. je preživio i iz Rogatice je preko Goražda, Foče i Mostara stigao u Sarajevo gdje je zajedno s ostalim izbjeglicama bio smješten u prepune prostorije Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu.⁶

Sredinom novembra 1941. godine Mustafa-ef. je napustio Sarajevo i nastanio se u fojničkom džematu Voljevac-Ostružnica (Fojnica) gdje je preuzeo dužnost imama i muallima. Putem Kotarskog povjerenstva u Fojnici zatražio je 7. januara 1942. godine od Ulema-medžlisa dekret za dužnost muallima u džematu Voljevac-Ostružnica, a u molbi je između ostalog zapisao: “Izbjegao sam prije pet mjeseci od četničko-komunističke bande iz mjesta službovanja preko Goražda – Foče – Mostara u Sarajevo. Pošto se nalazi upražnjeno mjesto sibjan-muallima u Ostružnici, kotar Fojnica, a pošto me naslov nije do sada nigdje zaposlio kao svog službenika, to molim cijenjeni naslov da me postavi za muallima, odnosno premjesti u navedeno mjesto (Voljevac-Ostružnica) kako bi bar nešto zaslužio (zaradio) i zimu prezimio. Ugovor s džematlijama, kao i ostalu dokumentaciju, po potrebi ću naknadno poslati. Nadajući se u povoljno rješenje moje molbe, unaprijed sam zafalan.” Uz saglasnost Kotarskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Fojnici molba je odobrena i dekretom Ulema-medžlisa br. 272/42 od 28. marta 1942. godine, te je Mustafa-ef. zvanično postavljen za privremenog muallima mekteba u džematu Voljevac-Ostružnica.⁷

5 AIZBIH, “Molba Mustafa-ef. Čolića iz decembra 1939. godine za izdavanje dekreta i dekret Ulema-medžlisa br. 12419/40 od 26. januara 1941. godine”, zbirka: Dosjei vjerskih službenika, dosje Mustafa-ef. Čolića, kutija 5, Č/32-40.

6 Salih Smajlović, “Intervju s hadži Mustafa-ef. Čolićem”, *Preporod*, br. 13/596, 15. septembar 1996. godine, str. 12.

7 AIZBIH, “Molba Mustafa-ef. Čolića datirana 7. januara 1942. godine za izdavanje dekreta i dekret

U ovom fojničkom džematu ubrzo je stekao ugled i poštovanje među svojim džematlijama, koji su početkom 1943. godine s nelagodnom i negodovanjem prihvatili vijest o mogućem njegovom odlasku na odsluženje vojnog roka. U vezi s njegovim pozivom u vojsku reagiralo je i Kotarsko vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Fojnici zatraživši od Ulema-medžlisa da se Mustafa-ef. oslobodi vojne djelatnosti i zadrži na mjestu muallima u mektebu džemata Voljevac-Ostružnica. U obrazloženju zahtjeva je, između ostalog, zabilježeno: “Mekteb u Voljevcu, koji pohađa šezdesetero (60) djece, ostaje bez svog muallima, i to u najnezgodnije vrijeme, tj. u polovini svoga godišnjeg trajanja. Vršeci svoju muallimsku dužnost prošle i ove godine (Mustafa-ef.) se pokazao kao veoma vrijedan i koristan (vjerski službenik) po islamsku vjersku zajednicu. (U svome radu se nije) ograničio samo na rad oko obučavanja djece u mektebu, već je obučavao i starije, kako muške tako i ženske, a u uz to je od prvog dana svoga boravka vršio i imamsku dužnost u selu Voljevac u kojem se džematile klanja najmanje tri namaska vakta. Suspendiranjem Huseina⁸ od imamske dužnosti u džamiji u Ostružnici (Mustafa-ef.) je rado prihvatio prijedlog povjerenstva i sada vrši dužnost imama i hatiba u spomenutoj džamiji. Kako se iz navedenog vidi, ovdje se radi o jednom veoma vrijednom vjerskom službeniku (imamu i muallimu) čiji bi odlazak na vojnu dužnost bio od velike štete za našu vjersku prosvjetu uopće.”⁹ Uvažavajući navedene razloge, Mustafa-ef. je vjerovatno bio oslobođen vojne dužnosti, te je poslove imama i muallima u džematu Voljevac-Ostružnica obavljao sve do 29. novembra 1946. godine kada je otišao na odsluženje vojnog roka u JNA. Vojsku je služio do 5. oktobra 1948. godine, a potom je ponovo na vlastitu molbu i dekretom Ulema-medžlisa br. 1381/48 od 24. decembra 1948. godine preuzeo dužnost imama i muallima u džematu Voljevac-Ostružnica.¹⁰

Godine 1948. stupio je u brak s Belkisa-hanumom (rođ. Babić), Sarajkom, porijeklom iz Rogatice,¹¹ a u periodu od 1945. do 1949. godine upoznao je u

Ulema-medžlisa br. 272/42 od 28. marta 1942. godine”, zbirka: Dosjei vjerskih službenika, dosje Mustafa-ef. Čolića, kutija 5, Č/32-40.

8 Prezime je nečitko napisano, vjerovatno piše Kunić Husein.

9 AIZBIH, “Dopis Kotarsko vakufsko-mearifskog povjerenstva Fojnica upućen Ulema-medžlisu da se Mustafa-ef. oslobodi vojne dužnosti”, zbirka: Dosjei vjerskih službenika, dosje Mustafa-ef. Čolića, kutija 5, Č/32-40.

10 Dokumenti u vezi s odlaskom na odsluženje vojnog roka u JNA i dekret za imama džemata Voljevac-Ostružnica pohranjeni su u dosjeu Mustafa-ef. Čolića – AIZBIH, zbirka: Dosjei vjerskih službenika, kutija 5, Č/32-40.

11 Rođena je 12. januara 1922. godine u Jajcu, od oca Nurke i majke Dulke ili Đulke, rođ. Alispahić. U bračnoj zajednici Mustafa-ef. i Belkisa-hanume rođen je sin Mehmedalija 1954. godine, kćerka Fatima 1955. godine i sin Ahmed 1956. godine. Rodni list Belkisa-hanume pohranjen je u dosjeu Mustafa-ef.

Fojnici brojne znalce tesavvufa i s vremenom je postao jedan od naših najboljih poznavalaca ove nauke čije brojne odrednice je praktično primjenjivao u svome životu. Znao je često kazati: “Ja sam hodža i derviš.”¹²

Uz dužnost imama i muallima u Voljevцу-Ostružnici, Mustafa-ef. je obavljao i poslove predsjednika i knjigovođe u mjesnoj zadruzi, kao i poslove honorarnog administratora i sekretara Vakufskog povjerenstva u Fojnici, a na vlastiti zahtjev i dekretom reisul-uleme Ibrahim-ef. Fejića br. 21/7-52 od 15. januara 1952. godine ovlašten je da u Atik-džamiji u Fojnici vrši dužnost hatiba. Potom je dekretom Ulema-medžlisa br. 1608/54 od 30. juna 1954. godine postavljen za imama i hatiba Čaršijske (Šaban-efendijine) džamije u Fojnici u kojoj je mjesto vjerskog službenika ostalo upražnjeno penzioniranjem Ibrahim-ef. Borića. U Čaršijskoj džamiji u Fojnici Mustafa-ef. je radio do 31. marta 1955. godine kada je prešao u Jajce.¹³

VJERSKOPROSVJETNI ANGAŽMAN U JAJCU

Od 1. aprila 1955. godine Mustafa-ef. je započeo s radom u Jajcu, gdje je u dogovoru sa Sreskim vakufsko-mearifskim povjerenstvom preuzeo dužnost imama, hatiba i muallima u džamiji Esma- sultanije. Za ove dužnosti dobio je i dekret od Ulema-medžlisa 17. maja 1955. godine, broj dekreta 1202/55. Uvažavajući njegovu ažurnost i agilnost u radu, Starješinstvo IVZ je dekretom br. 880/61 od 29. aprila 1961. godine ovlastilo Mustafa-ef. da vrši i poslove džematskog (glavnog) imama pri Povjerenstvu IVZ Jajce, te je u ovom periodu imao obavezu vršiti sljedeće dužnosti:

- obavljati sve vjerske dužnosti u džamiji Esma-sultanije;
- održavati mektepsku pouku i brinuti se o vjerskom obrazovanju svojih džematlija;
- obavljati vjenčanja po islamskim propisima;
- voditi spisak pripadnika IVZ na svome području za potrebe izbora organa IVZ;
- brinuti se o propisanoj islamskoj sahrani umrlih pripadnika IVZ u svom džematu;

Čolića – AIZBIH, zbirka: Dosjei vjerskih službenika, kutija 5, Č/32-40.

12 Muharem Omerdić, “Šejh Mustafa-efendija Čolić”, *Preporod*, br. 10 (780), 15. maj, 2004, str. 35.

13 Dekreti su pohranjeni u dosjeu Mustafa-ef. Čolića – AIZBIH, zbirka: Dosjei vjerskih službenika, kutija 5, Č/32-40.

Imami Odbora IZ Jajce na mevludu u Šipovu, Mustafa-ef. Čolić stoji drugi zdesna, Fototeka GHB, NF-2061

- objavljivati džematlijama početak ramazana, Bajrama i drugih muba- rek-dana prema odredbi viših vjerskih organa;
- brinuti se o održavanju i čuvanju reda i čistoće u džamijama, grobljima i drugim vjerskim ustanovama;
- brinuti se o čuvanju spomenika islamske kulture i starina;
- brinuti se o distribuciji vjerske štampe među džematlijama prema upu- tama viših vjerskih organa;
- održavati vazove u džamiji i upućivati džematlije na preduzimanje ko- risnih akcija;
- brinuti se o suzbijanju vanbračne zajednice, alkohola, psovanja i drugih hrđavih djela i navika u narodu;
- vršiti nadzor nad drugim vjerskim službenicima u džematu.¹⁴

Izvršavajući navedene dužnosti Mustafa-ef. se svojim nesebičnim i požrtvo- vanim radom nametnuo u Jajcu kao pravi lider kojeg su krasile osobine pronic- ljivosti, principijelnosti i velike odgovornosti. Njegove džematlije i kolege imami oslovljavali su ga “muderisom”, što je često izazivalo zavist i podsticalo brojne

14 Isto.

neosnovane podvale na njegov račun. Tako je, primjera radi, u septembru 1965. godine upućena Starješinstvu IVZ u Sarajevu pritužba s lažnim navodima na rad Mustafa-ef., ali je nakon tri mjeseca, znajući kome je povjerio najodgovornije dužnosti u Jajcu, podnosiocima pritužbe poslao službeno pismo Naim-ef. Hadžiabdić, predsjednik Starješinstva IVZ, u kojem je, između ostalog, istakao da “Mustafa-ef. spada među naše najvrednije imame”.¹⁵ Cijeneći njegov rad, Starješinstvo IVZ je dekretom br. 690/66 od 3. februara 1966. godine povjerilo Mustafa-ef. funkciju vjerskoprosvjernog referenta (glavnog imama) pri Odboru IVZ Jajce.

Prema izvještajima Komisije koja je inspicirala njegov rad u drugoj polovini šezdesetih i početkom sedamdesetih godina, Mustafa-ef. je u džamiji Esmasultanije klanjao svih pet dnevnih namaza, džume, učio je redovno mukabele i priređivao mevludske svečanosti. Mektepsku pouku održavao je od aprila do augusta, a ponekad samo za vrijeme ljetnog školskog raspusta jer u to vrijeme u džamiji nije imao adekvatne prostorije koje bi se za vrijeme zime mogla zagrijavati. Nastojeći da makar djelomično nadoknadi propušteno vrijeme tokom zime, Mustafa-ef. je u proljetnim i ljetnim danima učio djecu svaki dan, sedam puta sedmično, a pred njim je u džamiji Esmasultanije 1966/67. godine učilo 160 djece, 1967/68. godine 180 djece, a 1970/71. godine 120 djece.¹⁶

Zbog prezauzetosti poslovima u džamiji Esmasultanije i kancelariji Odbora IVZ Jajce, kao i zbog neodobravanja članova Odbora IVZ Jajce da napušta grad, Mustafa-ef. nije bio u prilici da u svojstvu vjerskoprosvjernog referenta obilazi džemate i nadgleda rad kolega imama, zbog čega se krajem oktobra 1969. godine požalio i Starješinstvu IVZ Sarajevo. U kancelariji Starješinstva izjavio je sljedeće: “Tačno je da nisam dostavio podatke za ocjenjivanje imama s područja OIVZ Jajce. Razlog je što nisam prikupio podatke za sve imame, nisam bio u stanju obići područja (džemate) jer nisam imao koga ostaviti u svojoj džamiji, a nemamo ni mujezina. Džematlije bi se pobunili kada bih ostavio džamiju bez imama..., a Odbor IVZ je na jednoj sjednici zaključio da ne mogu ići na teren dok ne dobijem pomoćnog imama, odnosno mujezina. Napominjem da sam ja prezauzet i kancelarijskim poslovima u OIVZ Jajce jer sam poslovođa. Osim toga, ove godine intenzivno smo radili na izgradnji vjerskih objekata, pa mi je i to smetalo da redovno obilazim svoje područje. Najglavniji je razlog opet što

15 Muharem Omerdić, “Šejh Mustafa...”, str. 35.

16 Izvještaji o radu Mustafa-ef. Čolića pohranjeni su u njegovom dosjeu AIZBIH, zbirka: Dosjei vjerskih službenika, kutija 5, Č/32-40.

Odbor IVZ ne može shvatiti i primi na znanje važnost rada na terenu vjersko-prosvjetnog referenta. Isto tako, Odbor rado neće da snosi i troškove za obilazak, a ja bih morao ostati na trenu oko 60 dana godišnje. Napominjem da smo mi dobili pomoćnog imama (mujezina) koji će me moći u svakom pogledu zamjenjivati, kako u džamiji tako i na vjerskoj obuci. Prema tome, ja ću ubuduće ozbiljnije shvatiti vjerskoprosvietni referat, a smatram da ni Odbor neće imati načina da me u tome ometa. Ukoliko bi Odbor imao drugo stanovište, zatražit ću intervenciju Starješinstva.” Nakon ovog očitovanja predsjednik Starješinstva IVZ Naim-ef. Hadžiabdić naredio je Odboru IVZ Jajce da se Mustafa-ef. oslobodi kancelarijskih poslova jer mu oduzimaju vrijeme u obavljanju vjerskih poslova i obilasku okolnih džemata.¹⁷

Na kraju izjave koju je podnio u kancelariji Starješinstva IVZ u Sarajevu, Mustafa-ef. je rukovodeće ljude u Islamskoj zajednici obavijestio da je “započeo sa osposobljavanjem mahalskih džamija za vjersku obuku”. Potom je istakao da će te džamije biti u potpunosti osposobljene do kraja 1969. godine, te da ima u planu u džamijskim prostorijama “izgraditi prave učionice s klupama, nužnicima i vodovodom”, što je bila nasušna potreba u gradu Jajcu.¹⁸

Nakon što je oslobođen kancelarijskih poslova, Mustafa-ef. je značajan dio svoga vremena koristio za obilaske džemata i inspiciranje rada imama na području Odbora IZ Jajce, pri čemu je uvijek nastojao biti na usluzi džematlijama i kolegama imamima. Autoritet glavnog imama nije koristio da se nametne i istakne ili da provodi određene represivne mjere nad kolegama imamima, mutevelijama i džematskim odborima. Bio je gotovo uvijek uz imame i bezrezervno ih je podržavao, pa čak i onda kada je proživljavao određene pritiske državnih vlasti i pojedinih ljudi iz Islamske zajednice. Razriješen je dužnosti glavnog imama u Jajcu 2. marta 1977. godine jer je stao u odbranu imama Makića čiju smjenu je tražila nekolicina džematlija iz Bučića, a on je za Mustafa-ef. kao glavnog imama bio jedan od najboljih imama na području Jajca. Na odluku disciplinske komisije se nije žalio, samo je zatražio da sudske troškove i paušalni iznos od 1000 dinara plati u ratama jer je imao dvoje djece na studiju za koje je od svoje plate od 3500 dinara izdvajao 2000 dinara mjesečno.¹⁹

17 AIZBIH, “Izjava Mustafa-ef. Čolića u kancelariji Starješinstva IVZ iz oktobra 1969. godine”, zbirka: Dosjei vjerskih službenika, dosje Mustafa-ef. Čolića, kutija 5, Č/32-40.

18 *Isto.*

19 Rješenje Starješinstva IZ br. 387/77 od 2. marta 1977. godine o razrješenju Mustafa-ef. Čolića s dužnosti vjerskoprosvietnog referenta i njegova molba da sudske troškove plaća u ratama sačuvana je u njegovom dosjeu – AIZBIH, zbirka: Dosjei vjerskih službenika, dosje Mustafa-ef. Čolića, kutija 5, Č/32-40.

Mustafa-ef. je nesebično volio imame, medresu i softe, i to nije skrivao od drugih. Softe koje su dolazile na područje Jajca gledao je i pomogao kao svoju djecu, pa čak i više. Na njegovom području kao softa boravio je i Muharem-ef. Omerdić, koji je o susretu sa Mustafa-ef., između ostalog, zapisao: “Tri godine sam zaredom dolazio na ramazansku praksu na njegov teren. To su bili nezaboravni trenuci moga života. Učio me je o onome što do tada nisam čuo. Njegovo ponašanje kao hodže učenicima je ulijevalo ljubav prema imamskom pozivu. Bio je ponosan na svoju službu i svoj rad. Onako, džavadli, lijep, ponosit i zdrav postao je slika i prilika mnogim softama kakvi bi trebali biti u ovoj odgovornoj službi.” U svojstvu glavnog imama Jajca Mustafa-ef. je deset godina prije nego što će Islamska zajednica pokrenuti akciju za prikupljanje zekata za potrebe Gazi Husrev-begove medrese inicirao ovu akciju u Jajcu, a prikupljena sredstva koristio je za stipendiranje učenika medrese i za ramazanske plate softama.²⁰

Uspješan rad Mustafa-ef. smetao je pojedinim ljudima koji su na adresu Starješinstva IZ zbog ljubomore ili dezinformacija upućivali određene pritužbe na njegov rad. Jedna takva pritužba pristigla je na adresu Starješinstva IZ početkom novembra 1982. godine, a u istoj je zabilježeno da Mustafa-ef. nikako ne održava mektepsku pouku i da je rastjerao svu djecu iz mekteba. Na ovu pritužbu odgovorio je Starješinstvu IZ vjerskoprosvjetni referent Odbora IZ Jajce Ramiz-ef. Bećirović i član Odbora Sadik Čatić, dopisom u kojem je, između ostalog, istaknuto: “Mustafa-ef. Čolić, imam džamije u Jajcu, redovno održava vjersku obuku. To je činio i svih prošlih godina. Pored vjeronaučne obuke za djecu školskog uzrasta, Mustafa-ef. održava obuku za odrasle svakog četvrtka i nedjelje od akšama do jacije, i to sa uspjehom, jer je kroz istu prošlo više mladih intelektualaca (muških i ženskih), koji su, pored ostalog, naučili učiti u Kur’anu. Što se tiče broja polaznika to se može vidjeti iz izvještaja koji OIZ-e Jajce svake godine redovno šalje Starješinstvu IZ-e. Sva ostala pitanja su bezpredmetna i to je poznato svakom ko hoće da zna i prizna rad Mustafa-ef. Čolića. Čini nam se da je nekom stalo da pošto-poto maltretira Mustafa-ef. koji je tolike godine u službi Islamske zajednice. (Stoga vas) molimo da adaktirate ovakve i slične klevete od pojedinaca (i da im sugerišete) da navrate u Odbor IZ-e i tu se upoznaju o radu cjelokupnog Odbora i svih imama koji rade na području istog.” Nakon ovog dopisa disciplinski tužilac Starješinstva IZ Vejsil Kadić obustavio je proceduru pokretanja disciplinskog postupka protiv Mustafa-ef.²¹

20 Muharem Omerdić, “Šejh Mustafa...”, str. 35.

21 Vidi: AIZBIH, zbirka: Dosjei vjerskih službenika, dosje Mustafa-ef. Čolića, kutija 5, Č/32-40.

Na pritužbe i klevete Mustafa-ef. se nije naročito obazirao, već je uspravno i ustrajno hodio putem svoje misije. Bio je odvažan i hrabar što je, između ostalog, dokazao i 1979. godine kada je stao u odbranu Husein-ef. Đoze i lista *Preporod* ističući javno svoj stav da muslimani i Islamska zajednica imaju pravo na javni medij. Profesor Đozo ga je volio, iznimno cijenio i gotovo nikada nije prošao pored Jajca da nije svratio na čaj kod Mustafa-ef. Njegovi prijatelji kazuju da je Đozo na ulazu u Jajce znao kazati: “Ovdje ima jedna dobra antika, šejh Mustafa-ef. Čolić, moramo svratiti.”²²

Poput profesora Đoze i Mustafa-ef. je vodio mnogo računa o svome izgledu i odijevanju, te je i u tom pogledu bio uzor drugim imamima. Nikada iz kuće nije izlazio bez svijetle košulje skopčane do pod vrat, kape i sakoa. Uvijek je imao šnajdera koji mu je po mjeri krojio odijela i duge kapute i mantile. Svaki dan se prije puštanja brade brijao, a jednom sedmično podšišavao. Bio je uvažavan i od predstavnika drugih vjerskih zajednica, kao i od strane društveno-političke zajednice u gradu Jajcu s kojom je za dobrobit svih građana uspješno saradivao. Dužnost imama, hatiba i muallima u džamiji Esme sultanije u Jajcu obavljao je sve do penzioniranja 31. marta 1987. godine. Osim ove dužnosti, Mustafa-ef. je u nekoliko navrata vršio i dužnost sekretara Odbora IZ Jajce, biran je u dva mandata za predsjednika Odbora IZ Jajce, a jedno vrijeme je bio član Sabora Islamske zajednice. Bio je aktivan član Udruženja ilmije i dugi niz godina je rukovodio seminarima koji su organizirani za članove Udruženja s područja Jajca, Mrkonjić-Grada, Šipova i Glamoča.²³

JAJCE, KAĆUNI I VISOKO

Mustafa-ef. je, nakon odlaska u penziju, do agresije na Bosnu i Hercegovinu živio u Jajcu. Jednom ili dva puta mjesečno odlazio je u Carevo Polje, mjesto u blizini Jajca, gdje je u privatnoj kući održavao sedmični halka-zikr. Njegova supruga Belkisa-hanuma preselila je na ahiret 1991. godine i ukopana je u mezarju Baščeluci u Jajcu. Mustafa-ef. je, zajedno sa svojim džematlijama, zbog agresije i okupacije bio primoran napustiti Jajce 1992. godine. Iz Jajca je ponio nekoliko kartonskih kutija rukopisa i jedan dio knjiga. Sredinom novembra 1992. godine

22 Meho Manjgo, “Fotodokumentarna reportaža o Husein-ef. Đozi – Đozo kao student, roditelj, suprug, djed, domaćin, nastavnik, profesor, kolega i prijatelj”, *Glasnik Rijaseta IZ u Bosni i Hercegovini*, br. 1-2, LXXXV, januar-februar 2023, str. 833.

23 Ramiz Bećirović, *Ljudi zajednice...*, str. 216–217.

stigao je u Kaćune kod Busovače i u ovom mjestu boravio je do 1995. godine kada se preselio u Visoko.²⁴

Njegova kuća u Visokom bila je musafirhana, medresa i tekija u koju je svračalo mnoštvo svijeta da upozna i poslušaju besjedu Mustafa-ef. Kao istinski zaljubljenik u pisanu riječ Mustafa-ef. je značajan dio vremena u penziji iskoristio da pregleda i revidira svoja neobjavljena djela i pripremi ih za štampu. Njegova bibliografija radova broji preko četrdeset djela, originalnih, ili prijevoda s komentarom i bez komentara, što Mustafa-ef. ubraja u najplodnije autore sufijske provenijencije na ovim prostorima u 20. stoljeću. Većina njegovih djela je iz tesavvufa, a neka su iz oblasti akaida i imameta. Izuzetno je dobro poznao arapski jezik, a koristio se i turskim jezikom, što mu je pomoglo da se više od drugih svojih savremenika posveti teorijskom izučavanju tesavvufa, pišući, prevodeći i komentirajući djela iz ove oblasti.²⁵

Preselio je na ahiret 5. maja 2004. godine u Visokom, a dženaza-namaz obavljena je sutradan u haremu visočke Pertac-džamije. Dženazu je predvodio hfz. Ismet-ef. Spahić, zamjenik reisul-uleme, a mezar Mustafa-ef. nalazi se u Gradskom haremu u Visokom. Na njegovom nišanu ispisan je njegov prijevod dijela kur'anskog ajeta u kojem Milostivi kaže: *O Allahovi robovi, dragi i mili: "On je s vama gdje god vi bili!" Pa tu istinu vjerujte i u to ne sumnjajte, budite svjesni Njegove prisutnosti i vječne Njegove opstojnosti.*²⁶

UMJESTO ZAKLJUČKA

Tokom svog radnog vijeka Mustafa-ef. je sve preuzete dužnosti vršio na zadovoljstvo svojih džematlija i pretpostavljenih organa Islamske zajednice. Bio je vrlo ažuran, agiln i odgovoran imam, hatib i muallim. Dao je značajan doprinos unapređenju i organiziranju vjerskoprosvjernog života u Jajcu i njegovoj okolini nakon Drugog svjetskog rata. Naročito se istakao u podučavanju djece, ali i odraslih muslimana i muslimanki za koje je također organizirao mektepsku pouku.

Izuzetno je cijenio i poštovao imamski poziv, bijelu ahmediju, mihrab, mi-nber i mektepsku učionicu. Uprkos brojnim poteškoćama, pritiscima, izazovima, kao i boljim prilikama za rad, nikada nije pomišljao da napusti imamski poziv. Bio je ustrajan i uspravan u svojoj misiji, koja mu je, kako je i sâm govorio,

24 Mensur Valjevac, Šejh Mustafa..., str. 36–38.

25 Muharem Omerdić, "Šejh Mustafa...", str. 35.

26 El-Hadid, 4.

bila suđena od rođjenja. “Ja sam se rodio kao hodža i nisam mogao biti ništa drugo. Znam kad me je babo proveo u mekteb u Kramer Selo kod jednog hodže da naučim klanjati teraviju kao imam i da mogu stati pred džemat, ja sam uoči odlaska u to selo sanjao da s babom idem na hadž. Ja sam rođen za takav život kakav sam proveo i ja sam s takvim životom bio sretan. U svom životu nisam ostvario neku materijalnu dobit, nisam napravi ni ćumeza. Nisam ga imao od čega napraviti, ali, eto, fino živim. Zar mi nije lijepa ova kuća. Jedan sin mi u šali kaže: babo ti nama ne napravi kuću, kako ćemo ti rahmet predati, a ja mu kažem da niko nije ostao bez kuće, svakom je Allah zagarantirao nafaku, te kakvi budete, onako će vam biti.”²⁷

LITERATURA

- Arhiv Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini pri Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu, zbirka: Dosjei službenika IZ, dosje Mustafa-ef. Čolića, kutija br. 5, Č/32-40.
- Bećirović, Ramiz i koautori, *Ljudi zajednice*, Medžlis Islamske zajednice Jajce, Jajce, 2020.
- Manjgo, Meho, “Fotodokumentarna reportaža o Husein-ef. Đozi – Đozo kao student, roditelj, suprug, djed, domaćin, nastavnik, profesor, kolega i prijatelj”, *Glasnik Rijasetu IZ u Bosni i Hercegovini*, br. 1–2, LXXXV, januar-februar 2023, str. 833.
- Omerdić, Muharem, “Šejh Mustafa-ef. Čolić”, *Preporod*, br. 10 (780), 15. maj, 2004, str. 35.
- Smajlović, Salih, “Intervju s hadži Mustafa-ef. Čolićem”, *Preporod*, br. 13/596, 15. septembar 1996. godine, str. 12.
- Valjevac, Mensur, *Šejh Mustafa efendija Čolić (1921–2004), život i djelo*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2013.

27 Salih Smajlović, “Intervju sa...”, str. 12.

ميهو مانيجو

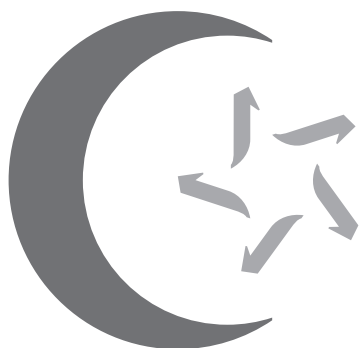
Meho Manjgo

نشاطات الشيخ مصطفى أفندي جوليتش في مجال الإمامة والخطابة والتعليم

Imam-Khatib and Mua'llim Work of
Sheikh Mustafa-ef. Colic

ملخص: كان الشيخ مصطفى أفندي جوليتش شخصية بوسنية بارزة فيما يخص التصوف. وبمناسبة مضي عشرين عاما على وفاته (١٩٢٤ - ٢٠٠٤م) أعطى المؤلف في هذه المقالة لمحة قصيرة إلى حياته وأعماله. وتتركز المقالة على نشاطاته في مجال الإمامة والخطابة والتعليم الديني ولا سيما في فترة عمله إماما وخطيبا ومعلما في مدينة يابتسه حيث قضى فيها ثلاثين عاما وهو يؤدي وظيفته في مسجد السلطنة أساء.

Summary: Mustafa-ef. Colic is a prominent Bosnian Sufi figure. On the occasion of twenty years since his death, the author of this paper looks back on the life and works of Sheikh Mustafa-ef. Colic (1921-2004). The focus of this paper is his imam-khaṭīb and mu'allim involvement and activity, especially his involvement in Jajce, where he was the imam of the Esme Sultana mosque for more than thirty years.

Službeni dio

Aktivnosti Vijeća muftija

Broj: 18-03-2-4684-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Medžlisu Islamske zajednice Tuzla da može izvršiti transformaciju vakufske imovine označene kao k.č. broj 126/1, 126/2, 126/3 i 126/4, KO Tuzla III na način da se na mjestu postojećeg objekta u partnerskom odnosu sa Muftijstvom tuzlanskim izgradi novi stambeno poslovni objekat korisne površine 758,30 m².

Nakon izgradnje objekta vakufu Ahmed-beg Zaimovića pripast će dva stana u potkrovlju ukupne površine 94,5 m² (46 m²+48,5 m²).

Daje se saglasnost Medžlisu Islamske zajednice Tuzla da finansijska sredstva dobijena od transformacije vakufa Turali-begove džamije u iznosu od 470.000,00 KM, na osnovu Zaključka Vijeća muftija broj 18-04-1-4160-2/23 od 02. 11. 2023. godine, može utrošiti u sufinansiranje gradnje stambeno-poslovnog objekta na vakufu Ahmed-beg Zaimovića uz uslov da nakon izgradnje objekta vakufu Turali-begove džamije pripadne stan na spratu površine 65,8 m² i stan u visokom prizemlju površine 24,50 m² i obavezu uknjižbe istih na vakuf Turali-begove džamije..

Daje se saglasnost Medžlisu Islamske zajednice Tuzla da finansijska sredstva dobijena od transformacije vakufa Behram-begove džamije u iznosu od 400.000,00 KM, na osnovu Zaključka Vijeća muftija broj 04-1-171-2/19 od 24. 10. 2019. godine, može utrošiti u sufinansiranje gradnje stambeno-poslovnog objekta na vakufu Ahmed-beg Zaimovića uz uslov da nakon izgradnje objekta vakufu Behram-begove džamije pripadne poslovni prostor u prizemlju površi-

ne 52,6 m² i 6/10 stana na spratu površine 54,80 m² uz obavezu uknjižbe istih na vakuf Behram-begove džamije.

Daje se saglasnost Medžlisu Islamske zajednice Tuzla da finansijska sredstva dobijena od transformacije vakufa Arslan-agine džamije u iznosu od 199.760,00 KM, na osnovu Zaključka Vijeća muftija broj broj 04-1-77-2/21 od 16. 04. 2021. godine, može utrošiti u sufinansiranje gradnje stambeno-poslovnog objekta na vakufu Ahmed-beg Zaimovića uz uslov da nakon izgradnje objekta vakufu Arslan-agine džamije pripadne stan na spratu površine 24,5 m² i 4/10 stana na spratu površine 54,80 m² uz obavezu uknjižbe istih na vakuf Arslan-agine džamije.

Muftijstvo tuzlansko u partnerski odnos ulazi sa sredstvima u iznosu od 1.192.834,86 KM te shodno njihovom ulogu nakon izgradnje stambeno-poslovne zgrade pripast će im dva stana u visokom prizemlju, jedan stan na spratu, dva poslovna prostora u niskom prizemlju ukupne površine 219,70 m² (55,20 m²+28,00 m²+75,40 m²+35,10 m²+26,00 m²) i četiri vanjska parking mjesta.

Medžlis Islamske zajednice Tuzla u ovaj projekat ulazi sa vlastitim sredstvima u iznosu od 577.488,14 KM te shodno tome nakon izgradnje Medžlisu IZ Tuzla pripast će poslovni prostor u prizemlju površine 37,95 m² i stan u visokom prizemlju površine 28,00 m², garažni prostor površine 42,80 m² i dva vanjska parking mjesta.

Obavezuje se Medžlis Islamske zajednice Tuzla i Muftijstvo tuzlansko da u roku od 6 mjeseci pribave pravosnažnu građevinsku dozvolu te u istom roku da započnu radove na izgradnji stambeno-poslovnog objekta na vakufu Ahmed-beg Zaimovića.

Obavezuju se Medžlis Islamske zajednice Tuzla i Muftijstvo tuzlansko da stambeno-poslovni objekat izgrade u roku od 24 mjeseca, te da dijelove objekata uknjiže na vakufe u skladu sa pripadnosti i u skladu sa ovim Zaključkom.

Zadužuje se Medžlis Islamske zajednice Tuzla da Vakufskoj direkciji dostavi izvještaj nakon realizacije ovog Zaključka.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Tuzla i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4685-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Medžlisu Islamske zajednice Sanski Most da može izvršiti transformaciju dijela vakufske nekretnine označene kao k.č. broj 83, KO Sanski Most III, u površini od 33 na način da se ista ustupi u korist Elektroprivrede BiH s ciljem izgradnje transformatorske stanice uz naknadu u iznosu od 150,00 KM po m², što ukupno iznosi 4.950,00 KM.

S obzirom da Medžlis Islamske zajednice Sanski Most nije predložio adekvatnu nekretninu koja bi se kupila za novčana sredstva, Obavezuje se Medžlis Islamske zajednice Sanski Most da dobijena sredstva deponuje na račun Vakufske direkcije.

Nakon što Medžlis Islamske zajednice Sanski Most nađe adekvatnu nekretninu, Vakufska direkcija će sredstva uplatiti na račun Medžlisa kako bi isti mogao kupiti nekretninu i uknjižiti je na istoimeni vakuf.

Obavezuje se Medžlis Islamske zajednice Sanski Most da kupljenu nekretninu uknjiži na istoimeni vakuf.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Sanski Most i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4686-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Medžlisu IZ Gračanica-Visoko da može izvršiti prijenos vlasništva na vakufskoj nekretnini označenoj kao k.č. broj 849, površine 66 m² upisana u PL broj 126, KO Šošnje u korist Senaida Subaše.

Smatra se da je predmetna nekretnina transformirana i obeštećena prilikom donošenja Zaključka Rijaseta IZ u BiH broj 03-HN-632/06 od dana 06.03.2006. godine.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Gračanica kod Visokog i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4688-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Medžlisu Islamske zajednice Tešanj da može izvršiti transformaciju/eksproprijaciju vakufske nekretnine označene kao k.č. br. 64/3 k.o. Novo Selo, površine 42 m². Eksproprijacija se vrši u korist Općine Tešanj a za potrebe izvođenja radova na rekonstrukciji lokalne ceste LC-17 Tešanj-Medakovo-Tešanjka, uz naknadu u iznosu od 2.730,00 KM.

Obzirom da Medžlis Islamske zajednice Tešanj nema adekvatnu nekretninu koja bi se kupila za novčana sredstva te uzimajući u obzir Zaključak Vijeća muftija broj 03-2-28/20 od dana 17. marta 2020. godine, sredstva od transformacije bit će uplaćena direktno na račun Vakufske direkcije.

Nakon što Medžlis Islamske zajednice Tešanj pronađe adekvatnu nekretninu, Vakufska direkcija će sredstva uplatiti na račun Medžlisa kako bi isti mogao kupiti nekretninu i uknjižiti je na istoimeni vakuf.

Zadužuje se Medžlis Islamske zajednice Tešanj da Vakufskoj direkciji dostavi izvještaj nakon realizacije predmetne zamjene.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Tešanj i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4689-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Vakufskoj direkciji da može Vilić Arnelu za novčana sredstva u iznosu od 60.000,00 KM izvršiti transformaciju/prodaju vakufske nekretnine označene kao k.č. br. 466/1, k.o. KPU_Stari Grad, u naravi jednosoban stan u ulici Halimhodžina broj 16, u površini od 31 m², kao i dijela zajedničkih prostorija i uređaja koji pripadaju zgradi kao cjelini i zemljištu ispod zgrade, u vlasništvu Vakufske direkcije, sa obavezom da se dobivena novčana sredstva utroše u kupovinu druge nekretnine, koja će se uknjižiti na istoimeni Vakuf.

S obzirom da Vakufska direkcija nema adekvatne nekretnine koja bi se kupila za dobivena novčana sredstva, obavezuje se Vakufska direkcija da sredstva dobijena od transformacije vakufske imovine deponuje na svoj račun, do pronalaska adekvatne nekretnine.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Teočak i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4691-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Vakufskoj direkciji da može Vilić Arnelu za novčana sredstva u iznosu od 60.000,00 KM izvršiti transformaciju/prodaju vakufske nekretnine označene kao k.č. br. 466/1, k.o. KPU_Stari Grad, u naravi jednosoban stan u ulici Halimhodžina broj 16, u površini od 31 m², kao i dijela zajedničkih prostorija i uređaja koji pripadaju zgradi kao cjelini i zemljištu ispod zgrade, u vlasništvu Vakufske direkcije, sa obavezom da se dobivena novčana sredstva utroše u kupovinu druge nekretnine, koja će se uknjižiti na istoimeni Vakuf.

S obzirom da Vakufska direkcija nema adekvatne nekretnine koja bi se kupila za dobivena novčana sredstva, obavezuje se Vakufska direkcija da sredstva dobijena od transformacije vakufske imovine deponuje na svoj račun, do pronalaska adekvatne nekretnine.

Za provođenje ovog zaključka zadužuje se Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4727-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Djedović Fadila kći Himze, iz Srebrenika, može za potrebe džemata Čekanići, Medžlis IZ Srebrenik, uvakufiti svoje zemljišne parcele označene kao k.č. br. 835/1 zv. „Stara bašča“, u naravi njiva 5. klase, površine 1.334 m² i k.č. br. 835/2 zv. „Stara bašča“, u naravi njiva 5. klase površine 541 m², upisane u p.l. br. 470, što po starom premjeru odgovara upisu u z.k. ul. br. 244 k.o. Čekanići, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Srebrenik – vakuf džemata Čekanići.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Srebrenik i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4728-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Karić Ramiz sin Rame, iz Gradačca, može za potrebe džemata Jasenice, Medžlis IZ Gradačac, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 576/1 zv. „Vina“, u naravi pašnjak 3. klase, površine 5.034 m², upisanu p.l. br. 441 k.o. Jasenica, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 294 k.o. Jasenica - dio, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Gradačac – vakuf džemata Jasenica.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Gradačac i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4729-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H.,

odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Krečinić Omer sin Omera, iz Jablanice, može za potrebe izgradnje vjerskog objekta Medžlisa IZ Jablanica, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 291/1 zv. „Klanac“, u naravi voćnjak 2. klase, površine 46 m², upisanu u zk. ul. br. 170 k.o. Lug, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Jablanica – vakuf Medžlisa IZ Jablanica.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Jablanica i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4730-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.
18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Burić Samir sin Safeta, iz Jablanice i Burić Semiza kći Safeta, iz Jablanice, mogu uvakufiti svoje suvlasničke dijelove u udjelu 1/3, Burić Mahir sin Alije, iz Jablanice i Burić Nermin sin Alije, iz Jablanice, mogu uvakufiti svoje suvlasničke dijelove u udjelu 1/6, za potrebe izgradnje vjerskog objekta Medžlisa IZ Jablanica, zemljišne parcele označene kao k.č. br. 289/1 zv. „Dublje“, u naravi voćnjak 2. klase, površine 217 m², upisane u zk. ul. br. 8 k.o. Lug, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Jablanica – vakuf Medžlisa IZ Jablanica.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Jablanica i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4731-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Karić Hatidža kći Ahmeta, iz Rapatnice, može za potrebe mezarja u džematu Gornja Orahovica 1, Medžlis IZ Gračanica, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 2721/1 zv. „Gudure“, u naravi oranica/njiva 6. klase, površine 5.256 m², upisanu u p.l. br. 451, što po starom premjeru odgovara upisu u z.k. ul. br. 591 k.o. Orahovica Gornja, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Gračanica – vakuf džemata Gornja Orahovica 1.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Gračanica i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4732-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Poparić Hajrudin sin Mustafe, iz Travnika, može za potrebe džemata Zagrađe, Medžlis IZ Travnik, uvakufiti svoje zemljišne parcele označene kao k.č. br. 1731 zv. „Brdja“, u naravi livada 7. klase, površine 1.867 m², upisanu u p.l. br. 576 k.o. Orahovo i k.č. br. 2671/2 zv. „Brdo“ u naravi livada 5. klase, površine 10.265 m², upisanu u p.l. br. 807 k.o. Gluha Bukovica, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Travnik – vakuf džemata Zagrađe.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Travnik i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4733-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Muškić rođ. Velić Tima kći Mustafe, iz Cerske, Ahmetović Alija kći Alije, iz Cerske, Bećirović Suada kći Alije, iz Cerske, Ibrahimović Hatidža kći Alije, iz Cerske, Kurtić Behara kći Alije, iz Cerske, Mustafić Muška

kći Alije, iz Cerske, Muškić Mirsada kći Alije, iz Cerske, Muškić Muharem sin Alije, iz Cerske, Muškić Nezira kći Alije, iz Cerske, Šiljković Begzada kći Alije, iz Cerske i Šiljković Senada kći Alije, iz Cerske, mogu uvakufiti svoje suvlasničke dijelove u udjelu 1/11, za potrebe izgradnje šadrvana i hajr česme šehidima nase-lja Muškići u džematu Cerska, Medžlis IZ Vlasenica, zemljišne parcele označene kao k.č. br. 1547/2, zv. „Solila“ u naravi njiva 6. klase, površine 126 m², upisane u List nepokretnosti br. 236 k.o. Cerska, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Vlasenica – vakuf džemata Cerska.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Vlasenica i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4734-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Novalić Alen sin Smaje, iz Konjica, Novalić Zaim sin Smaje, iz Konjica i Novalić Nedžad sin Smaje iz Konjica, mogu uvakufiti svoje suvlasničke dijelove u udjelu 1/3, za potrebe džemata Džepi, Medžlis IZ Konjic, nekretnine označene kao k.č. br. 56/2, zv. „Vrdolje“ u naravi pomoćna zgrada, površine 26 m² i dvorište površine 193 m², ukupne površine 219 m², upisane u p.l. i zk. ul. br. 413 k.o. Džepi, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Konjic – vakuf džemata Džepi.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Konjic i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4735-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Ahmetović rođ. Salihović Mejruša kći Osmana, iz Zvornika, može za potrebe vakufa džamije Donji Križevići, Medžlis IZ Zvornik, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 810 zv. „Luka-Pod-Gajnica“, u naravi njiva 5. klase, površine 3.434 m², upisanu p.l. br. 1646 k.o. Križevići, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Zvornik – vakuf džamije Donji Križevići.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Zvornik i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4736-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H.,

odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Alimanović Ilijaz sin Ismeta, iz Zvornika, može za potrebe vakufa džamije Novo Selo i mezarja u naselju Prelići, Medžlis IZ Zvornik, uvakufiti svoje zemljišne parcele označene kao k.č. br. 2976/1 zv. „Brdo“, u naravi njiva 5. klase, površine 2.958 m² i k.č. br. 2976/2 zv. „Brdo“ u naravi njiva 5. klase, površine 406 m², upisane pl. br. 105 k.o. Kamenica, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Zvornik – vakuf džamije Novo Selo.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Zvornik i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4737-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Hodžić Zihnija sin Hajdara, iz Kiseljaka, može za potrebe džemata Brestovsko, Medžlis IZ Kiseljak, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu k.č. br. 1339/2 zv. „Bustan“, u naravi oranica/njiva 6. klase, površine 367 m², upisanu u zk. ul. br. 1005 k.o. Brestovsko, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kiseljak – vakuf džemata Brestovsko.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kiseljak i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4738-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Okanović Benis sin Besima, iz Zvornika, može za potrebe izgradnje mesdžida u Planincima, vakuf džamije Glumina, Medžlis IZ Zvornik, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 4190/6 zv. „Bara“, u naravi oranica/njiva 6. klase, površine 231 m², upisanu p.l. br. 1244 k.o. Križevići, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Zvornik – vakuf džamije Glumina.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Zvornik i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4739-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H.,

odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Salihović Jusuf sin Ahmeta, iz Diviča, može za potrebe džamije Divič, Medžlis IZ Zvornik, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 5259/1 zv. „Tilčada“, u naravi oranica/njiva 4. klase, površine 4.784 m², upisanu pl. br. 1376 k.o. Zvornik, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Zvornik – vakuf džamije Divič.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Zvornik i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4740-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.
18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Omerhodžić Naza kći Ibrahima, iz Župče, može za potrebe džemata Vijesolići, Medžlis IZ Gračanica - Visoko, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 813/2 zv. „Bare“, u naravi oranica/njiva 5. klase, površine 2.729 m², upisanu pl. br. 439, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 322 k.o. Vijesolići, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Gračanica - Visoko – vakuf džemata Vijesolići.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Gračanica kod Visokog i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4741-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Čolaković Asef sin Muje, iz Kiseljaka, može za potrebe džemata Jehovac, Medžlis IZ Kiseljak, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu k.č. br. 432/1 zv. „Selište“, u naravi oranica/njiva 5. klase, površine 1.672 m², upisanu u p.l. br. 882, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 1641 k.o. Gomionica, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kiseljak – vakuf džemata Jehovac.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kiseljak i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4742-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H.,

odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Burić Fadil sin Mumina, iz Jablanice, može za potrebe izgradnje vjerskog objekta Medžlisa IZ Jablanica, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 290/1 zv. „Dublje“, u naravi voćnjak 2. klase, površine 159 m², upisanu u zk. ul. br. 4 k.o. Lug, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Jablanica – vakuf Medžlisa IZ Jablanica.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Jablanica i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4743-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.
18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Mujkanović Rašida kći Salke, iz Maoče, može za potrebe vakufa džamija Maoča Nova i Maoča Stara, Medžlis IZ Brčko, uvakufiti zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 2002/6 zv. „Breždje“, u naravi voćnjak 2. klase, površine 3.983 m², upisanu u p.l. br. 1485 k.o. Maoča, koju bi kupila od Delić Nihada i Delić Elvira, iz Maoče, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Brčko – vakuf džamija Maoča Stara i Maoča Nova.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Brčko i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4744-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Mujetić Huso sin Huseina, iz Bihaća, može za potrebe mezarja u džematu Vikići, Medžlis IZ Bihać, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 657/4 zv. „Hrust“, u naravi oranica/njiva 6. klase, površine 3.100 m², upisanu u p.l. br. 434, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 428 k.o. Izačić, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Bihać – vakuf džemata Vikići.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Bihać i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4746-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H.,

odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Karšić Zekira kći Velije, iz Sarajeva, može za potrebe džemata Bulbulistan, Medžlis IZ Sarajevo, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 960/1 zv. „Okučnica“, u naravi dvorište, površine 498 m², upisanu u p.l. br. 2355 k.o. Novo Sarajevo IV, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 7791 k.o. SP_DONJI BUTMIR, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Sarajevo – vakuf džemata Bulbulistan.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Sarajevo i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4747-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Medžlis IZ Tešanj, može za potrebe vakufa džamije Šije Donje Polje, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 186/6 zv. „Bara“, u naravi oranica/njiva 2. klase, površine 1000 m², upisanu u p.l. br. 1504 k.o. Šije, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Tešanj – vakuf džamije Šije Donje Polje.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Tešanj i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4760-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da „Butmir d.o.o. Sarajevo“ i „Euroasfalt d.o.o. Sarajevo“, mogu uvakufiti svoje suvlasničke dijelove u udjelu $\frac{1}{2}$, za potrebe proširenja mezarja u Suhodolu -džemat Butmir, Medžlis IZ Sarajevo, zemljišne parcele označene kao k.č. br. 1980/2, zv. „Zaklopača“, u naravi njiva, površine 2.325 m², upisane u zk. ul. br. 19222 k.o. SP_Gornji Butmir, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Sarajevo – vakuf džemata Butmir.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Sarajevo i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4761-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H.,

odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Begić Mirsada kći Ibri, iz Jajca, Duranović Nermina kći Fahrije, iz Jajca, Karaga Nisveta kći Adila, iz Jajca, Karaga Omer sin Ibri, iz Jajca i Sinanović Suvada kći Ibri, iz Jajca, mogu uvakufiti svoje suvlasničke dijelove u udjelu 1/5, za potrebe proširenja mezarja u džematu Kasumi, Medžlis IZ Jajce, zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 5-67, zv. „Selišće“ u naravi njiva 5. klase, površine 2.000 m², upisanu u p.l br. 50 k.o. Doganovci, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Jajce – vakuf džemata Kasumi.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Jajce i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4762-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Džambić rođ. Tufekčić Mejra kći Bajre, iz Lukavca, može za potrebe džemata Babice, Medžlis IZ Puračić, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 1039/3, zv. „Brezici“ u naravi šuma 3. klase, površine 364 m², upisanu u p.l br. 1921 k.o. Babice, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Puračić – vakuf džemata Babice.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Puračić i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4764-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Suljkanović Ahmet sin Hajrudina, iz Srebrenika, može za potrebe džemata Ljenobud, Medžlis IZ Srebrenik, uvakufiti svoje zemljišne parcele označene kao k.č. br. 659, zv. „Ivica“ u naravi šuma 3. klase, površine 1.000 m² i k.č. br. 662 zv. „Ivica“ u naravi oranica/njiva 5. klase, površine 5.322 m², upisane u p.l br. 374 k.o. Kuge, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Srebrenik – vakuf džemata Ljenobud.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Srebrenik i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4765-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Smajlović Suljo sin Peze, iz Miljanovaca, može za potrebe džemata Miljanovci, Medžlis IZ Kalesija, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 1096/5, zv. „Suvat-Put“, u naravi pašnjak 4. klase, površine 620 m², upisanu u p.l br. 1709 k.o. Dubnica, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kalesija – vakuf džemata Miljanovci.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kalesija i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4767-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Osmanović rođ. Halilčević Senija kći Abdulaha, iz Puračića i Bajrić rođ. Halilčević Alima kći Abdulaha, iz Puračića, mogu uvakufiti svoje suvlasničke dijelove u udjelu 1/2, za potrebe džemata Poljice-Ugar, Medžlis IZ Puračić, zemljišne parcele označene kao k.č. br. 1680 zv. „Selište“, u nara-

vi oranica/njiva 7. klase, površine 2.722 m² i k.č. br. 1683 zv. „Selište“ u naravi oranica/njiva 5. klase, površine 4.053 m², upisane u p.l br. 2199 k.o. Poljice II, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Puračić – vakuf džemata Poljice-Ugar.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifama izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Puračić i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4768-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Đuzelić Sabiha kći Smaila, iz Ostrošca, može za potrebe mezarja u džematu Ostrožac, Medžlis IZ Cazin, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 48, zv. „Bašta“, u naravi oranica/njiva 4. klase, površine 2.446 m², upisanu u p.l br. 587, k.o. Ostrožac, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Cazin – vakuf džemata Ostrožac.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Cazin i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4769-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Fejzić Almir sin Mustafe, iz Jajca i Fejzić Osman sin Mustafe, iz Jajca, mogu uvakufiti svoje suvlasničke dijelove u udjelu $\frac{1}{2}$, za potrebe proširenja mezarja u džematu Divičani, Medžlis IZ Jajce, zemljišne parcele označene kao k.č. br. 14-49/2, zv. „Selišće“, u naravi oranica/njiva 2. klase, površine 448 m², upisanu u p.l br. 533, k.o. Divičani, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Jajce – vakuf džemata Divičani.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Jajce i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4770-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Cernica Derviša kći Hašima, iz Breze, može za potrebe proširenja Gradskog mezarja, Medžlis IZ Breza, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 415, zv. „Krčevina“, u naravi voćnjak 2. klase, površine

559 m², upisanu u p.l br. 129, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 2295 k.o. Mahala, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Breza – vakuf Medžlisa IZ Breza.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Breza i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4771-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Čehić Adil sin Nazifa, iz Breze, može za potrebe proširenja mezarja u naselju Potkraj, džemat Stara džamija, Medžlis IZ Breza, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 1366 zv. „Bašta“, u naravi voćnjak 3. klase, površine 177 m² i livada 3. klase, površine 30 m², upisanu u p.l br. 130, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 1513 k.o. Mahala, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Breza – vakuf džemata Stara džamija.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Breza i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4772-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Delić Đulafera kći Asima, iz Janje, može za potrebe džemata Janja, Medžlis IZ Janja, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 2213 zv. „Bašča“, u naravi njiva 4. klase, površine 3.761 m², upisanu u List nepokretnosti br. 2215, k.o. Janja 2, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Janja – vakuf džemata Janja.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Janja i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4773-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Čeliković Fahrudin sin Aziza, iz Teočaka, može za potrebe džemata Sniježnica, Medžlis IZ Teočak, uvakufiti svoje nekretnine označene kao k.č. br. 7703/1 zv. „Kućni milac“, u naravi kuća i zgrada br. 1, površine 30 m², pomoćna zgrada br. 2, površine 15 m², pomoćna zgrada br. 3, površine

12 m2 i dvorište, površine 314 m2, k.č. br. 7704/3 zv. „Brdo“, u naravi oranica/njiva 4. klase, površine 213 m2 i k.č. br. 7705/1 zv. „Brdo“, u naravi oranica/njiva 5. klase, površine 346 m2, upisane u p.l. br. 4529, k.o. Teočak, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Teočak – vakuf džemata Sniježnica.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Teočak i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4689-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Medžlisu Islamske zajednice Teočak da u svrhu proširenja saobraćajnice može ustupiti u korist Općine Teočak dio vakufske nekretnine označene kao k.č. broj broj 7921, KO Teočak, u površini od 3 m2, uz obavezu da Muftijstvo tuzlansko izvrši finansijsko obeštećenje vakufu za ustupljeno zemljište.

Zadužuje se Medžlis IZ Teočak da Vakufskoj direkciji dostavi izvještaj nakon realizacije zaključka.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Teočak i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4776-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Ramić Abdurahman sin Sulje, iz Kalesije i Ramić Kadro sin Huseina, iz Kalesije, mogu uvakufiti svoje suvlasničke dijelove u udjelu $\frac{1}{2}$, za potrebe džemata Šeher, Medžlis IZ Kalesija, zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 1742 zv. „Dugica“, u naravi njiva 5. klase, površine 2.727 m², upisanu u p.l. br. 743, k.o. Osmaci, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kalesija – vakuf džemata Šeher.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kalesija i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4777-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Kamerić Enver sin Fehima, iz Miljanovaca, može za potrebe džemata Miljanovci, Medžlis IZ Kalesija, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 1893/4 zv. „Strana“, u naravi njiva 7. klase, površine

510 m², upisanu u p.l. br. 1316 k.o. Miljanovac, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kalesija – vakuf džemata Miljanovci.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kalesija i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4778-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.
18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Hadžimehanović Senada kći Ramiza, iz Visokog, može za potrebe Medžlisa IZ Visoko, uvakufiti svoju nekretninu označenu kao k.č. br. 3413 zv. „Sebilj“, u naravi stambeno poslovna zgrada, površine 93 m², upisanu u zk. ul. br. 1347 k.o. Visoko, uz šart vakife da na nekretni ima pravo: služnosti, ploduživanja i izdavanja pod zakup do svoje smrti i da Medžlis IZ Visoko pošalje bedela na hadž za njenog rahmetli oca Ramiza Hadžimehanovića.

Predmetnu nekretninu potrebno je uknjižiti na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Visoko – vakuf Medžlisa IZ Visoko.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Visoko i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4779-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Čanić Šemsa kći Abdulaha, iz Sarajeva, može za potrebe Medžlisa IZ Zvornik, uvakufiti nekretninu označenu kao k.č. br. 7376 zv. „Tilčada“, u naravi njiva, površine 6.039 m², upisanu u p.l. br. 2049, k.o. Zvornik, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Zvornik – vakuf Medžlisa IZ Zvornik.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Zvornik i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4780-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se naknadna saglasnost da Okanović rođ. Selimović Bahrija kći Mehmedalije, iz Čelića, može u svoje ime i u ime svojih sestara Hasanović Amire, Bašić Samire, Medić Jasmine, Šerifović Medije i majke Samije Selimović, a pred dušu oca Selimović Mehmedalije, za potrebe džemata Gornji Humci, Medžlis IZ Čelić, uvakufiti nekretninu označenu kao k.č. br. 589 zv. „Podbrdo“, u naravi

voćnjak 4. klase, površine 4.759 m², upisanu u zk. ul. br. 673, k.o. Humci, , uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Čelić – vakuf džemata Gornji Humci.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Čelić i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4781-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.
18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Spahić Ahmed sin Smaje, iz Rainaca Donjih i Spahić Mehmed sin Smaje, iz Rainaca Donjih, mogu uvakufiti svoje suvlasničke dijelove u udjelu $\frac{1}{2}$, za potrebe džemata Rainci Donji, Medžlis IZ Kalesija, zemljišne parcele označene kao k.č. br. 2339 zv. „Kruška“, u naravi oranica/njiva 4. klase, površine 7.347 m², upisanu u p.l. br. 4841, k.o. Rainci Donji, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kalesija – vakuf džemata Rainci Donji.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kalesija i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4782-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Udruženje građana „Novo Naselje Ciljuge 2“, može za potrebe izgradnje džamije u džematu Živinice Rudar, Medžlis IZ Živinice, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 645/320 zv. „Ciljuge“, u naravi šuma 3. klase, površine 958 m², upisanu u p.l. br. 3459, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 2140 k.o. Kovači, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Živinice – vakuf džemata Živinice Rudar.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Živinice i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4783-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Čolić rođ. Arifović Mina kći Behrije, iz Tuzle, može za potrebe vakufa džamije Goduš, Medžlis IZ Zvornik, uvakufiti svoje zemljišne parcele označene kao k.č. br. 2431 zv. „Dobra voda“, u naravi oranica/njiva

6. klase, površine 3.110 m² i k.č. br. 2517 zv. „Dobra voda“, u naravi voćnjak 3. klase, površine 1.137 m², upisane u p.l. br. 1034, k.o. Goduš, , uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Zvornik – vakuf džamije Goduš.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Zvornik i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4784-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Ramić Sabira kći Alije, iz Čelića, može za potrebe džemata Vražići, Medžlis IZ Čelić, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 910/7 zv. „Lukavac“, u naravi šuma 2. klase, površine 5.299 m², upisanu u p.l. br. 130, k.o. Dubravice Gornje (Brčko), uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Čelić – vakuf džemata Dubravice Gornje.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Čelić i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4813-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.
18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Hajdarević Samija kći Salčina, iz Koraja i Mehanović Dževida kći Emina, iz Nahvioca, mogu uvakufiti svoje suvlasničke dijelove u udjelu 1/2, za potrebe džemata Kovačevići Koraj, Medžlis IZ Čelić, zemljišne parcele označene kao k.č. br. 1482/6 zv. „Gajevi“ u naravi voćnjak 2. klase, površine 146 m², upisane u p.l. br. 307, k.o. Koraj 1, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Čelić- vakuf džemata Kovačevići Koraj.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifama izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Čelić i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4814-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.
18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Jahić rođ. Beganović Senudina, kći Edhema, iz Srebrenika, može za potrebe proširenja mezarja u džematu Ježinac, Medžlis IZ Srebrenik, uvakufiti zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 721/2 zv. „Rotino

brdo“, u naravi oranica/njiva 5. klase, površine 1000 m², upisanu p.l. br. 60, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 407 k.o. Čehaje, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Srebrenik – vakuf džemata Čehaje.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Srebrenik i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4819-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Memišević Safeta kći Ibri, iz Kozluka, može za potrebe vakufa džamije Kozluk, uvakufiti svoje zemljišne parcele označene kao k.č. br. 404 zv. „Polje“ u naravi njiva 1. klase, površine 1914 m², upisanu u list nepokretnosti br. 345/4 K.O. Kozluk i k.č. br. 2418/2 zv. „Suhare“ u naravi njiva 3. klase površine 3.823 m², upisanu u List nepokretnosti br. 345 k.o. Kozluk, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Zvornik – vakuf džamije Kozluk.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Zvornik i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4820-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Ahmetašević Bahrija kći Hasiba, iz Gračanice, može za potrebe mezarja u džematu Donja Lohinja, Medžlis IZ Gračanica, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 2242, zv. „Palučak“ u naravi oranica/njiva 5. klase, površine 4.569 m², upisane u zk. ul. br. 1984 k.o. Donja Lohinja- Pribava, uz uvjet da će se za potrebe ukopa članova porodice Ahmetović Bahrije odrediti jedan dio parcele prema dogovoru vakife i Medžlisa IZ Gračanica.

Predmetnu nekretninu potrebno je uknjižiti na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Gračanica – vakuf džemata Donja Lohinja.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Gračanica i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4821-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Dizdar Ibrahim sin Muharema, iz Stoca, može putem testamenta, za potrebe Medžlisa IZ Stolac, uvakufiti zemljišne parcele označene kao k.č. br. 371/1 zv. „Kovačuša“, u naravi pašnjak 1. klase, površine 1.840 m², k.č. br. 371/2 zv. „Kovačuša“, u naravi pašnjak 1. klase, površine 1.540 m², k.č.

br. 371/3 zv. „Kovačuša“, u naravi pašnjak 1. klase, površine 3.000 m², k.č. br. 726 zv. „Podvornica“, u naravi oranica/njiva 2. klase, površine 1.850 m² i k.č. br. 728 zv. „Podvornica“, u naravi oranica/njiva 3. klase, površine 1.810 m², upisane u p.l. br. 300, k.o. Njivice, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Stolac – vakuf Medžlisa IZ Stolac.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će izdati vakufnamu.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Stolac i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4827-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Ljubijankić Nafet sin Ahmeta, iz Ljubijankića, može za potrebe izgradnje parkinga kod džamije u džematu Ljubijankići, Medžlis IZ Cazin, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 382/2 zv. „Brdo-Dvorište“, u naravi dvorište površine 500 m², upisanu u p.l. br. 251 k.o. Ljubijankići, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Cazin – vakuf džemata Ljubijankići.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Cazin i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4828-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Šegić Muharem sin Sulejmana, iz Vlasenice, može za potrebe izgradnje džamije u selu Rubinići, džemat Nevačka, Medžlis IZ Vlasenica, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 1729, zv. „BRDO“, u naravi pašnjak 4. klase, površine 6764 m², upisanu list nepokretnosti broj 338 K.O. Pjenovac, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Vlasenica – Vakuf džemata Nevačka.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Vlasenica i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4835-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Medžlisu Islamske zajednice Foča da može izvršiti transformaciju/eksproprijaciju vakufskih nekretnina označenih kao k.č. br. 537/2, zvana "Vinina", u naravi groblje površine 1762 m² i k.č. br. 688/2, zvana "Grčara", u naravi groblje, površine 19 m², k.o. Hum, za dio parcele u vlasništvu RS-entiteta, označenu kao k.č. br. 520/7, površine 1781 m², uz obavezu troškova finansiranja legalizacije džamije koja se nalazi na parceli 688/1, zajedno s

uknjižbom vlasništva na predmetnoj zemljišnoj parceli koja se ekspropriše, u korist vakufa“.

Obavezuje se Medžlis Islamske zajednice Foča da nekretninu koju dobije u zamjeni upiše na ime istoimenog vakufa odnosno da nekretninu upiše na Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini-Medžlis Islamske zajednice Foča-vakuf džemata Hum-Bastasi.

Zadužuje se Medžlis Islamske zajednice Foča da Vakufskoj direkciji dostavi izvještaj nakon realizacije predmetne zamjene.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Foča i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4836-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Medžlisu IZ Brčko da može izvršiti transformaciju/zamjenu vakufske nekretnine označene kao k.č. br. 553, upisane u p.l. br. 104 k.o. Čoseta, u naravi dvorište površine 157 m² i stambena zgrada površine 28 m², za parcelu u vlasništvu Halilović Arifa, označenu kao k.č. br. 592/1, upisanu u p.l. br. 383, k.o. Čoseta, u naravi voćnjak 2. klase, površine 666 m²“.

Obavezuje se Medžlis Islamske zajednice Brčko da nekretninu koju dobije u zamjeni upiše na ime istoimenog vakufa odnosno da nekretninu upiše na Islamska zajednica u BiH-Medžlis Islamske zajednice Brčko-vakuf džemata Čoseta.

Zadužuje se Medžlis Islamske zajednice Brčko da Vakufskoj direkciji dostavi izvještaj nakon realizacije predmetne zamjene.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Brčko i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4838-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Medžlisu IZ Brčko da može izvršiti transformaciju/zamjenu vakufske nekretnine označene kao k.č. br. 106/2, upisane u zk. ul. br. 199 k.o. Brka, u naravi nekategorisani put, površine 699 m², za parcelu u vlasništvu Karahasanović Derviša, označenu kao k.č. br. 109, u naravi prilazni put, upisanu u zk. ul. br. 176, k.o. Brka, površine 764 m².

Obavezuje se Medžlis Islamske zajednice Brčko da nekretninu koju dobije u zamjeni upiše na ime istoimenog vakufa odnosno da nekretninu upiše na Islamska zajednica u BiH-Medžlis Islamske zajednice Brčko-Vakuf džamija Brka Stara i Brka Nova.

Zadužuje se Medžlis Islamske zajednice Brčko da Vakufskoj direkciji dostavi izvještaj nakon realizacije predmetne zamjene.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Brčko i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4865-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Medžlisu Islamske zajednice Srebrenik da može izvršiti transformaciju/zamjenu vakufske nekretnine označene kao k.č. broj 840/2, u naravi šuma 2. klase, površine 33 m², upisana u PL broj 182, KO Ljenobud, za nekretninu označenu kao k.č. broj 845/2, u naravi šuma 2. klase, površine 38 m², upisane u PL broj 682, KO Ljenobud posjed Dedić Ćamila.

Obavezuje se Medžlis Islamske zajednice Srebrenik da nekretninu koju je dobio u zamjeni pripoji vakufskoj nekretnini označenoj kao k.č. broj 840/1.

Zadužuje se Medžlis Islamske zajednice Srebrenik da Vakufskoj direkciji dostavi izvještaj nakon realizacije uspostave prava služnosti.

Za provođenje ovog zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Srebrenik i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-2914-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H, odnosno 18. oktobra 2024. godine, razmatrajući izvještaj Vakufske direkcije o uvakufljenjima u periodu 1999-2022. godine, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Usvaja se izvještaj Vakufske direkcije o uvakufljenjima u periodu 1999-2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4694-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., od-

nosno 18. oktobra 2024. godine, razmatrajući prijedlog Rijaseta za utvrđivanje kvota organizacionim jedinicama Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini za hadž 1446./2025. godine prema sistemu online registracije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Vijeće muftija daje pozitivno mišljenje na prijedlog za utvrđivanje kvota organizacionim jedinicama Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini za hadž 1446/2025. godine prema sistemu online registracije.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4701-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.
18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H., odnosno 18. oktobra 2024. godine, razmatrajući prijedlog Nastavnog programa Fikha za treći razred medresa Islamske zajednice u Bosni Hercegovini, donijelo je sljedeći:

ZAKLJUČAK

Vijeće muftija daje prethodnu saglasnost na prijedlog Nastavnog programa Fikha za treći razred medresa Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4702-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.
18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H, odnosno 18. oktobra 2024. godine, razmatrajući izvještaj Rijaseta o akciji kurbana u 2024. godini, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Usvaja se izvještaj Rijasetu o akciji kurbana u 2024. godini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4703-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H, odnosno 18. oktobra 2024. godine, razmatrajući izvještaj Rijasetu o organizaciji hadža u 1445/2024. godini, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Usvaja se izvještaj Rijasetu o organizaciji hadža u 1445/2024. godini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4705-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H, odnosno 18. oktobra 2024. godine, razmatrajući prijedlog Kurikuluma nastavnog predmeta Islamska vjeronauka za osnovne škole i gimnazije na području Unsko-sanskog kantona, donijelo je sljedeći:

ZAKLJUČAK

Vijeće muftija daje prethodnu saglasnost na prijedlog Kurikuluma nastavnog predmeta Islamska vjeronauka za osnovne škole i gimnazije na području Unsko-sanskog kantona.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4706-2/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani dana 15. rebi'ul-ahira 1446. godine po H, odnosno 18. oktobra 2024. godine, razmatrajući izvještaj Rijasetu o prikupljanju zekata i sadekatul-fitra u džematima u Dijaspori za 1445/2024. godinu, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Usvaja se izvještaj Rijasetu o prikupljanju zekata i sadekatul-fitra u džematima u dijaspori za 1445/2024. godinu.

Obavezuje se Uprava za ekonomske i finansijske poslove da ponovo zatraži izvještaj o prikupljenim sredstvima zekata i sadekatul-fitra od džemata u dijaspori koji ga nisu dostavili, a na traženje Rijasetu putem nadležnih krovnih organizacija. Rok za dostavu informacije je 18. novembar 2024. godine.

Uprava za ekonomske i finansijske poslove će za narednu sjednicu Vijeća muftija pripremiti izvještaj o realizaciji ovog zaključka.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-03-2-4859/24

Datum: 15. rebi'ul-ahir 1446. godine po H.

18. oktobar 2024. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini je na četrdeset i drugoj redovnoj sjednici, održanoj u Ljubljani 15. rebiul-ahira 1446. godine po Hidžri, odnosno 18. oktobra 2024. godine, razmatrajući upit džemata iz dijaspore o dozvoljenosti manjeg odstupanja od pravca Kible, kako bi safovi bili paralelni sa čeonim zidom, donijelo sljedeću

FETVU o određivanju pravca Kible u prostorijama koje se preuređuju u mesdžide

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى أَشْرَفِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ، نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

U ime Allaha Milostivog, Samilosnog.

Hvala Allahu, Gospodaru svjetova. Neka su mir i spas na Njegovog posljednjeg Poslanika, na njegovu plemenitu porodicu i sve ashabe.

Na osnovu riječi Uzvišenog Allaha: *I iz svakoga mjesta u koje dođeš, ti lice svoje Svetom bramom okreni, i gdje god se nalazili, vi lica svoja prema toj strani okrenite* (El-Bekare, 150), te prakse Allahova Poslanika, a.s., i njegovih ashaba, r.a., šerijatski pravници su jedinstveni u stavu da je okretanje prema Kabi u namazu jedan od namaskih šartova. Ko je vidi okrenut će se prema njoj. Ko je ne vidi, makar bio i u Meki, okrenut će se u njenom smjeru, jer se obavezivanje određuje prema mogućem. Po konsenzusu islamskih učenjaka, nije ispravan namaz onome ko je u mogućnosti da se okrene u pravcu Kabe, a to ne učini.

Obaveznost okretanja prema Kibli ne odnosi se na osobu koja nije u stanju da to učini, kao što je bolesnik na krevetu koji ne može da se okrene prema Kibli niti ima nekog da ga okrene ili osoba koja se boji da će joj život ugroziti čovjek ili životinja ako se okrene prema Kibli i sl. Oni će obavljati namaz u položaju u kojem se nalaze, tj. bez obaveze da se okreću prema Kibli. Također, osoba koja obavlja nafilu namaz u prevoznom sredstvu nema obavezu da bude okrenuta u pravcu Kible.

Imajući u vidu sve navedeno, a uvažavajući i fetve savremenih islamskih pravnih institucija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini naglašava da muslimanu nije dozvoljeno svjesno i bez opravdanog razloga odstupati od pravca Kible, posebno u mesdžidima i džamijama, ako ga može precizno odrediti. Jer, pravac koji se u njima odredi ima trajnu važnost. Mihrab je, inače, jedan od orijentira za određivanje pravca Kible.

Želja da safovi budu paralelni sa čeonim zidom je estetsko-vizuelna potreba a to nije dovoljan razlog zbog kojeg bi se trajno odustalo od pravca Kible.

Prema tome, mihrab treba da bude u pravcu Kible, a safovi da se formiraju shodno njegovom položaju.

Islamski pravници se slažu da neznatno odstupanje od pravca Kible može biti dozvoljeno nekim osobama u specifičnim okolnostima, a Vijeće muftija smatra da se to može odnositi na situaciju kada veliki broja klanjača obavlja namaz na

malom prostoru (npr. džuma-namaz, bajram-namaz itd.), u kojem postoje fizičke barijere, kao što su pregrade, stubovi, stepenice i sl., pa pojedini klanjači zbog tih barijera odstupaju od preciznog pravca Kible ili kod individualnog obavljanja namaza u skućenom prostoru, kao što je hotelska/studentska soba i sl.

U pravilu, sve dok je klanjač svojim tijelom (licem i prsima) ili jednim njegovim dijelom okrenut u pravcu Kible smatrat će se da je ispunio obavezu okretanja prema Kibli.

A Allah najbolje zna.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Dekreti

Broj: 03-07-1-4228-2/24

Datum: 10. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

13. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tuzla br. 04-07-1-1067/24 od 9. augusta 2024. godine, a na osnovu mišljenja Muftije tuzlanskog br. 05-2-07-1-1093-1/24 od 28. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebi'ul-evvela 1429. god. po H., odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Hafiz Abdullah (Omer) Okanović, rođen 24. septembra 1990. godine u Zvorniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Dobrnja, Medžlis Islamske zajednice Tuzla, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4232-2/24

Datum: 10. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

13. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tuzla br. 04-07-1-1065-1/24 od 9. augusta 2024. godine, a na osnovu mišljenja Muftije tuzlanskog br. 05-2-07-1-1092-1/24 od 28. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o

imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Hafiz Eldar (Halid) Ćatibušić, rođen 8. jula 1998. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Sepetari, Medžlis Islamske zajednice Tuzla, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4231-2/24

Datum: 10. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

13. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tuzla br. 04-07-1-1068-1/24 od 09. augusta 2024. godine, a na osnovu mišljenja Muftije tuzlanskog br. 05-2-07-1-1094-1/24 od 28. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Fehim (Fehim) Gačić, rođen 24. jula 1982. godine u mjestu Varalići, Kanj, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Donja Obodnica, Medžlis Islamske zajednice Tuzla, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. juna 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3751-2/24

Datum: 10. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

13. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gračanica br. 02-07-1-258/24 od 24. jula 2024. godine, a na osnovu mišljenja Muftije tuzlanskog br. 05-2-07-1-1060-1/24 od 30. jula 2024. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imami-ma (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebi'ul-evvela 1429. god. po H., odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Nermin (Nedim) Šuša, rođen 17. jula 1991. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Babići, Medžlis Islamske zajednice Gračanica, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4057-2/24

Datum: 13. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

16. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bugojno br. 01-07-211/24 od 23. augusta 2024. godine, a na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-456/24 od 26. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imami-ma (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Čehaja (Salih) Senahid, rođen 4. maja 1997. godine u Bugojnu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Sultanovići, Medžlis Islamske zajednice Bugojno, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3936-2/24

Datum: 29. safer 1446. god. po H.

02. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tomislavgrad br. 218/2024 od 19. augusta 2024. godine, a na osnovu mišljenja Muftije mostarskog br. 07-1-514-1/24 od 22. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Amer (Rešid) Jugo, rođen 7. februara 1985. godine u Bugojnu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Stipanjići, Medžlis Islamske zajednice Tomislavgrad, počevši od 2. septembra 2024. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 2. septembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2689-2/24

Datum: 07. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.

10. oktobar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Janja br. 02-02-1-151-14/24 od 26. aprila 2024. godine, a na osnovu mišljenja Muftije tuzlanskog br. 05-2-07-1-747-1/24 od 29. maja 2024. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebi'ul-evvela 1429. god. po H., odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Dženan (Ibrahim) Karasalihović, rođen 21. januara 1994. godine u Bijeljini, postavlja se na dužnost drugog imama, hatiba i muallima u Džemat Džemal Džemal džamija, Medžlis Islamske zajednice Janja, počevši od 1. juna 2024. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. juna 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3730-2/24

Datum: 16. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

19. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihaćkog br. 01-07-1-306-2/24 od 9. augusta 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sanski Most br. 01-07-1-291/24 od 1. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Lukavice, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Irhan (Abdulah) Čehajić, rođen 13. decembra 1997. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Lukavice, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4554-2/24

Datum: 11. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.
14. oktobar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihačkog br. 01-07-1-350-2/24 od 3. oktobra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša br. 01-07-13-351/24 od 26. septembra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Rajnovac, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Munever (Sejad) Grabus, rođen 14. septembra 1978. godine u Krpeljićima, Travnik postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Rajnovac, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, počevši od 1. oktobra 2024. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. oktobra 2024. godine

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4229-2/24

Datum: 16. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

19. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tuzla br. 02-03-2-MP-80-4/23 od 18. januara 2023. godine, a na osnovu mišljenja Muftije tuzlanskog br. 05-2-07-1-1100-1/24 od 28. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebi'ul-evvela 1429. god. po H., odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Edib (Nihad) Avdić, rođen 28. aprila 1991. godine u Bijeljini, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Slavinovići Bijela džamija, Medžlis Islamske zajednice Tuzla, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4587-2/24

Datum: 07. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.

10. oktobar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije zeničkog br. 01-07-1-317-3/2024 od 27. septembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zavidovići br. 01-07-387/24 od 13. septembra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Gornji Kovači, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Čazim (Nezir) Ibrić, rođen 25. maja 1963. godine u **Činovićima, Zavidovići**, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Gornji Kovači, Medžlis Islamske zajednice Zavidovići, počevši od 1. oktobra 2024. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. oktobra 2024. godine

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2890-2/24

Datum: 13. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

16. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije tuzlanskog br. 01-07-1-826/24 od 06. juna 2024. godine, shodno odredbi člana 42 i 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju glavnog imama

Refik (Osman) Hodžić, rođen 28. aprila 1963. godine u Trnvcima, Gračanica, postavlja se na dužnost glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Srebrenik na period od dvije (2) godine, počevši od 15. juna 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Srebrenik, i Refik Hodžić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Srebrenik u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 15. juna 2024. godine i važi do 14. juna 2026. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3899-2/24

Datum: 13. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

16. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije goraždanskog br. 01-03-1-124-02/24 od 20. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 42 i 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju v.d. glavnog imama

Miralem (Juso) Hodžić, rođen 29. augusta 1983. godine u Travniku, postavlja se za vršioca dužnosti glavnog imama, Medžlisa Islamske zajednice Foča, na period od jedne (1) godine, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Foča i Miralem Hodžić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim Ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i v.d. glavnog imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine i važi do 31. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3872-2/24

Datum: 13. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

16. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije mostarskog br. 07-1-505/24 od 15. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 42 i 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini,

održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju v.d. glavnog imama

Mehmed (Dervo) Čopelj, rođen 25. maja 1961. godine u Presjeci, Nevesinje, postavlja se za vršioca dužnosti glavnog imama, Medžlisa Islamske zajednice Nevesinje, na period od jedne (1) godine, počevši od 22. augusta 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Nevesinje i Mehmed Čopelj će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim Ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i v.d. glavnog imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 22. augusta 2024. godine i važi do 21. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3870-2/24

Datum: 13. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

16. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije mostarskog br. 07-1-503/24 od 15. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 42 i 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju v.d. glavnog imama

Muhamed (Jonuz) Dragolovčanin, rođen 3. marta 1976. godine u Tuzinju, Sjenica, Republika Srbija, postavlja se za vršioca dužnosti glavnog imama, Medžlisa Islamske zajednice Glamoč, na period od jedne (1) godine, počevši od 29. juna 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Glamoč i Muhamed Dragolovčanin će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim Ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i v.d. glavnog imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 29. juna 2024. godine i važi do 28. juna 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3939-2/24

Datum: 29. safer 1446. god. po H.

02. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije mostarskog br. 07-1-517/24 od 22. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 42 i 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisul-ulema donosi

DEKRET o postavljenju glavnog imama

Amer (Rešid) Jugo, rođen 7. februara 1985. godine u Bugojnu, postavlja se na dužnost glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Tomislavgrad na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 2. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Tomislavgrad i Amer Jugo će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Tomislavgrad u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 2. septembra 2024. godine i važi do 1. septembra 2028. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4577-2/24

Datum: 08. rebiu'l-ahir 1446. god. po H.

11. oktobar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije zeničkog br. 01-07-1-328-2/2024 od 30. septembra 2024. godine, shodno odredbi člana 42 i 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju glavnog imama

Izet (Began) Čamdžić, rođen 12. marta 1971. godine u Junuzovićima - Zavidovići, postavlja se na dužnost glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Zavidovići na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 1. septembra 2024. godine do 31. augusta 2028. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zavidovići i Izet Čamdžić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Zavidovići u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine i važi do 31. augusta 2028. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3946-2/24

Datum: 13. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

16. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gračanica-Visoko broj: 02-07-1-223/24 od 23. augusta 2024. godine, te na osnovu mišljenja Muftije sarajevskog broj: 03-07-1-347-1/24 od 23. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u*

BiH, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebi'ul-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Mufid (Ibrahim) Fazlić, rođen 9. septembra 1977. godine u Visokom, do sada raspoređen na dužnost imama, hatiba i muallima u Džematu Dobrinje-Slapna Gora, Medžlis Islamske zajednice Visoko, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. augustom 2024. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Buzići, Medžlis Islamske zajednice Gračanica-Visoko, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gračanica-Visoko i Mufid Fazlić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor o obavljanju imamske službe. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima. Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3933-2/24

Datum: 13. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

16. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Visoko broj: 03-07-221-1/24 od 21. augusta 2024. godine, te na osnovu mišljenja Muftije sarajevskog broj: 03-07-1-345-1/24 od 23. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni Hercegovini, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebi'ul-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Vildan (Kenan) Numanović, rođen 20. augusta 1998. godine u Sarajevu, do sada raspoređen na dužnost imama, hatiba i muallima u Džematu Tušnjici-

Grajan, Medžlis Islamske zajednice Visoko, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. augustom 2024. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Gornje Moštre, Medžlis Islamske zajednice Visoko, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Visoko će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor o obavljanju imamske službe. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima. Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3699-2/24

Datum: 13. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

16. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Visoko broj: 03-07-189/24 od 30. jula 2024. godine, te na osnovu mišljenja Muftije sarajevskog broj: 03-07-1-319-1/24 od 1. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni Hercegovini, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebi'ul-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Bahrudin (Mehmed) Mušibegović, rođen 3. jula 1990. godine u Visokom, do sada raspoređen na dužnost imama, hatiba i muallima u Džematu Gornje Moštre, Medžlis Islamske zajednice Visoko, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. augustom 2024. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Šadrvan, Medžlis Islamske zajednice Visoko, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Visoko će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor o obavljanju imamske službe. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima. Imenovani je

dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4056-2/24

Datum: 01. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.
04. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-455/24 od 26. augusta 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bugojno br. 01-07-208/24 od 23. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Glavice, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Musa (Suad) Nuspahić, rođen 03. oktobra 2001. godine u Bugojnu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Glavice, Medžlis Islamske zajednice Bugojno, počevši od 01. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bugojno i Musa Nuspahić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. septembra 2024. godine i važi do 31. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4055-2/24

Datum: 01. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

04. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije banjalučkog br. 01-03-1-673/24 od 23. augusta 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanska Dubica br. 03-117/24 od 21. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Polje, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisul-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Ermin (Halid) Tatarević, rođen 15. februara 1988. godine u Bosanskoj Dubici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Polje, Medžlis Islamske zajednice Bosanska Dubica, počevši od 01. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bosanska Dubica i Ermin Tatarević će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. septembra 2024. godine i važi do 31. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisul-ulema

Broj: 03-07-1-3986-2/24

Datum: 01. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

04. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihačkog br. 01-07-1-321-2/24 od 27. augusta 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bužim br. 01-07-1-236/24 od 10. jula 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Vrhovska, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice,

održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Ibro (Husin) Pehlić, rođen 15. septembra 2004. godine u Velikoj Kladuši, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Vrhovska, Medžlis Islamske zajednice Bužim, počevši od 01. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bužim i Ibro Pehlić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. septembra 2024. godine i važi do 31. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3937-2/24

Datum: 01. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.
04. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije mostarskog br. 07-1-516-1/24 od 22. augusta 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tomislavgrad br. 220/2024 od 19. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Mokronoge, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Mujo (Safet) Memić, rođen 29. maja 1996. godine u Bugojnu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Mokronoge, Medžlis Islamske zajednice Tomislavgrad, počevši od 01. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Tomislavgrad i Mujo Memić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti

Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. septembra 2024. godine i važi do 31. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4053-2/24

Datum: 01. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

04. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije banjlučkog br. 01-03-1-674/24 od 23. augusta 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanska Gradiška br. 04/0784-1-1/2024 od 21. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Orahova, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Merzuk (Munever) Kozlić, rođen 31. jula 1991. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Orahova, Medžlis Islamske zajednice Bosanska Gradiška, počevši od 01. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bosanska Gradiška i Merzuk Kozlić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. septembra 2024. godine i važi do 31. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3929-2/24

Datum: 01. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

04. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-444/24 od 22. augusta 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Donji Vakuf br. 02-07-236/24 od 20. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Torlakovac, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisul-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Tarik (Muhamed) Opardija, rođen 30. septembra 1996. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Torlakovac, Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf, počevši od 01. juna 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf i Tarik Opardija će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. juna 2024. godine i važi do 31. maja 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3845-2/24

Datum: 01. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

04. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-432/24 od 12. augusta 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gornji Vakuf br. 02-07-171/24 od 06. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Osridak-Gornje Voljice, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske

zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Muamer (Sejad) Hodžić, rođen 10. jula 1998. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Osridak-Gornje Voljice, Medžlis Islamske zajednice Gornji Vakuf, počevši od 01. augusta 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gornji Vakuf i Muamer Hodžić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. augusta 2024. godine i važi do 31. jula 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3862-2/24

Datum: 01. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.
04. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-434/24 od 14. augusta 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Busovača br. 01-08-97/24 od 14. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Putiš-Stara džamija, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Almedin (Ramo) Mešković, rođen 06. novembra 1986. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Putiš-Stara džamija, Medžlis Islamske zajednice Busovača, počevši od 01. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Busovača i Almedin Mešković će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti

Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. septembra 2024. godine i važi do 31. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3938-2/24

Datum: 02. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

05. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije mostarskog br. 07-515-1/24 od 22. augusta 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tomislavgrad br. 219/2024 od 19. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Oplećani – Mandino Selo, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Ramiz (Safet) Memić, rođen 25. februara 1994. godine u mjestu Šćipe, Prozor-Rama, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Oplećani – Mandino Selo, Medžlis Islamske zajednice Tomislavgrad, počevši od 01. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Tomislavgrad i Ramiz Memić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. septembra 2024. godine i važi do 31. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4069-2/24

Datum: 02. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

05. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije mostarskog br. 07-1-529-1/24 od 02. septembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Stolac br. 01-MS-309/24 od 28. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Stolac i Džemat Neum - Rabrani, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Adem (Mujo) Jakupović, rođen 10. aprila 1991. godine u Mostaru, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Neum - Rabrani, Medžlis Islamske zajednice Stolac, počevši od 01. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Stolac i Adem Jakupović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. septembra 2024. godine i važi do 31. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4385-3/24

Datum: 05. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.

09. oktobar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Stolac broj: 01-MS-309/24 od 12. septembra 2024. godine, te na osnovu mišljenja Muftije mostarskog broj: 07-1-528-3/24 od 23. septembra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u Džemat Crnići-Aladinići, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebi'ul-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama pripravnika

Bajrić (Muhamed) Mahir, rođen 21. oktobra 1994. godine u Visokom, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u Džemat Crnići-Aladinići, Medžlis Islamske zajednice Stolac, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Stolac i Mahir Bajrić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor o radu na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 1. septembra 2024. godine do 30. augusta 2025. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima. Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijasetu.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine i važi do 30. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4144-2/24

Datum: 07. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.
10. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-465/24 od 06. septembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik br. 03-A-1-609/2024 od 05. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Maline, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Aldin (Safet) Mehmedović, rođen 05. maja 1992. godine u mjestu Kopice, Maglaj, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Maline, Medžlis Islamske zajednice Travnik, počevši od 01. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Travnik i Aldin Mehmedović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. septembra 2024. godine i važi do 31. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4069-2/24

Datum: 02. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

05. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije mostarskog br. 07-1-529-1/24 od 02. septembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Stolac br. 01-MS-309/24 od 28. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Stolac, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Adem (Mujo) Jakupović, rođen 10. aprila 1991. godine u Mostaru, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Stolac, Medžlis Islamske zajednice Stolac, počevši od 01. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Stolac i Adem Jakupović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. septembra 2024. godine i važi do 31. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4240-2/24

Datum: 10. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

13. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije mostarskog br. 07-1-551-1/24 od 12. septembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Mostar br. 07-1-951/24 od 9. septembra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Zalik - džamija Gornji Zalik, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Nedim (Nermin) Hondo, rođen 5. augusta 1998. godine u Konjicu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Zalik – džamija Gornji Zalik, Medžlis Islamske zajednice Mostar, počevši od 5. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Mostar i Nedim Hondo će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 5. septembra 2024. godine i važi do 4. septembra 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4310-2/24

Datum: 15. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

18. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-513/24 od 12. septembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik br. 03-A-1-625/2024 od 12. septembra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Dub, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice,

održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Safet (Muhamed) Šabanović, rođen 15. maja 2001. godine u Tešnju, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Dub, Medžlis Islamske zajednice Travnik, počevši od 1. augusta 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Travnik i Safet Šabanović će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. augusta 2024. godine i važi do 31. jula 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4229-2/24

Datum: 16. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.
19. septembar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije tuzlanskog br. 05-2-07-1-1100-1/24 od 28. augusta 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tuzla br. 04-07-1-1070-1/24 od 2. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Slavinovići-Bijela džamija, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Edib (Nihad) Avdić, rođen 28. aprila 1991. godine u Bijeljini, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Slavinovići Bijela džamija, Medžlis Islamske zajednice Tuzla, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Tuzla i Edib Avdić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na

neodređeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4018-2/24

Datum: 05. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.
08. oktobar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihačkog br. 01-07-1-323-2/24 od 9. septembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Prijedor br. 01-07-1-413/24 od 28. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Gomjenica, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Amir (Ismet) Mulalić, rođen 3. maja 2001. godine u Bihaću, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Gomjenica, Medžlis Islamske zajednice Prijedor, počevši od 1. oktobra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Prijedor i Amir Mulačić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. oktobra 2024. godine i važi do 30. septembra 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4712-2/24

Datum: 07. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.

11. oktobar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihačkog br. 01-07-1-361-2/24 od 8. oktobra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-166-2/24 od 1. oktobra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Brezova Kosa, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Uzeir (Mirsad) Mlivo, rođen 15. oktobra 1998. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Brezova Kosa, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 1. novembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Cazin i Uzeir Mlivo će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. novembra 2024. godine i važi do 31. oktobra 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4581-2/24

Datum: 08. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.

11. oktobar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-537/24 od 30. septembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Vitez br. 01-02-242/24 od 19. oktobra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Grbavica, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice,

održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Osman (Šefik) Kurdić, rođen 10. decembra 1985. godine u Tešnju, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Grbavica, Medžlis Islamske zajednice Vitez, počevši od 1. novembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Vitez i Osman Kurdić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. novembra 2024. godine i važi do 31. oktobra 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4580-2/24

Datum: 08. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.

11. oktobar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-536/24 od 30. septembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Vitez br. 01-02-249/24 od 25. septembra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Preočica, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Muhamed (Muzafer) Rebihić, rođen 4. oktobra 2003. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Preočica, Medžlis Islamske zajednice Vitez, počevši od 1. oktobra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Vitez i Muhamed Rebihić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugo-

vor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. oktobra 2024. godine i važi do 30. septembra 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4395-2/24

Datum: 07. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.

10. oktobar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije gorazdanskog br. 01-03-1-137-09/24 od 19. septembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Goražde br. 01-03-1-162-03/24 od 30. augusta 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Bogušići, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Kerim (Ahmed) Imamović, rođen 30. oktobra 1999. godine u Goraždu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Bogušići, Medžlis Islamske zajednice Goražde, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Goražde i Kerim Imamović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine i važi do 31. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4556-2/24

Datum: 07. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.

10. oktobar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihačkog br. 01-07-1-352-2/24 od 3. oktobra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša br. 01-07-12-350/24 od 26. septembra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Trnovi, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Faris (Islam) Hrnjić, rođen 2. januara 1999. godine u **Čeliću**, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Trnovi, Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša, počevši od 1. oktobra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša i Faris Hrnjić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. oktobra 2024. godine i važi do 30. septembra 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4586-2/24

Datum: 08. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.

11. oktobar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije zeničkog br. 03-07-1-319-3/2024 od 27. septembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zavidovići br. 01-07-385/24 od 13. septembra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Vozuća, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice,

održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Fahir (Ibrahim) Garić, rođen 4. januara 1984. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Vozuća, Medžlis Islamske zajednice Zavidovići, počevši od 1. oktobra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zavidovići i Fahir Garić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. oktobra 2024. godine i važi do 30. septembra 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4589-2/24

Datum: 08. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.

11. oktobar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije zeničkog br. 03-07-1-318-3/2024 od 27. septembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zavidovići br. 01-07-384/24 od 13. septembra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Stavci, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Samir (Asim) Husić, rođen 30. jula 1982. godine u Zavidovićima, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Stavci, Medžlis Islamske zajednice Zavidovići, počevši od 1. oktobra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zavidovići i Samir Husić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor

na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. oktobra 2024. godine i važi do 30. septembra 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4524-3/24

Datum: 06. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.

09. oktobar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik broj: 03-A-1-630/2024 od 16. septembra 2024. godine, te na osnovu mišljenja Muftije travničkog broj: 01-07-532/24 od 17. septembra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u Džemat Lukačka džamija, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebi'ul-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama pripravnika

Hafiz Abdulvahid (Edhem) Jusić, rođen 26. marta 1995. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u Džemat Lukačka džamija, Medžlis Islamske zajednice Travnik, počevši od 1. augusta 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Travnik i Abdulvahid Jusić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor o radu na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 1. augusta 2024. godine do 31. jula 2025. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima. Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijasetu.

Dekret stupa na snagu 1. augusta 2024. godine i važi do 31. jula 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4385-3/24

Datum: 05. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.

09. oktobar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Stolac broj: 01-MS-309/24 od 12. septembra 2024. godine, te na osnovu mišljenja Muftije mostarskog broj: 07-1-528-3/24 od 23. septembra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u Džemat Crnići-Aladinići, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebi'ul-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama pripravnika

Bajrić (Muhamed) Mahir, rođen 21. oktobra 1994. godine u Visokom, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u Džemat Crnići-Aladinići, Medžlis Islamske zajednice Stolac, počevši od 1. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Stolac i Mahir Bajrić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor o radu na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 1. septembra 2024. godine do 30. augusta 2025. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima. Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijasetu.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2024. godine i važi do 30. augusta 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4446-3/24

Datum: 06. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.

09. oktobar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanski Novi br. 01-07-1-309/24 od 24. septembra 2024. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br.

5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o razrješenju dužnosti imama

Muhjiddin (Besim) Hodžić, rođen 19. marta 1977. godine u Banja Luci, imam, hatib i muallim u Džematu Brđani, Medžlis Islamske zajednice Bosanski Novi, razrješava se navedene dužnosti, zaključno sa 30. septembrom 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4489-2/24

Datum: 07. rebiu'l-ahir 1445. god. po H.

10. oktobar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihaćkog br. 01-07-1-346-2/24 od 27. septembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bihać br. 02-07-356/2024 od 25. septembra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Ćukovi-Duljci, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Muhjiddin (Besim) Hodžić, rođen 19. marta 1977. godine u Banja Luci, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Ćukovi-Duljci, Medžlis Islamske zajednice Bihać, počevši od 1. oktobra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bihać i Muhjiddin Hodžić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. oktobra 2024. godine i važi do 30. septembra 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4370-2/24

Datum: 06. rebi'ul-ahir 1446. god. po H.

09. oktobar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-520/24 od 19. septembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Donji Vakuf br. 02-07-261/24 od 16. septembra 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Oborci-Suhodol, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Mahir (Alen) Bašić, rođen 31. oktobra 1998. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Oborci-Suhodol, Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf, počevši od 15. oktobra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf i Mahir Bašić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 15. oktobra 2024. godine i važi do 14. oktobra 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3881-2/24

Datum: 17. muharrem 1446. god. po H.

20. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Islamske zajednice Bošnjaka Sjeverne Amerike br. 01-SC-32/24 od 8. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o razrješenju dužnosti imama

Sabahudin (Sejad) Dizdarević, rođen 2. marta 1996. godine u Bužimu, imam, hatib i muallim u Džematu „Kewser“ of Waterloo, Islamska zajednica Bošnjaka Sjeverne Amerike, razrješava se navedene dužnosti, zaključno sa 28. novembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3936-2/24

Datum: 29. safer 1446. god. po H.

02. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tomislavgrad br. 218/2024 od 19. augusta 2024. godine, a na osnovu mišljenja Muftije mostarskog br. 07-1-514-1/24 od 22. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Amer (Rešid) Jugo, rođen 7. februara 1985. godine u Bugojnu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Stipanjići, Medžlis Islamske zajednice Tomislavgrad, počevši od 2. septembra 2024. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima. Imenovanom ostaje obaveza polaganja stručnog ispita za imama, hatiba i muallima.

Dekret stupa na snagu 2. septembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3608-2/24

Datum: 17. muharrem 1446. god. po H.
20. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-134-2/2024 od 5. jula 2024. godine, a na osnovu mišljenja Muftije bihačkog br. 01-07-1-297-2/24 od 29. jula 2024. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-levvela 1429. god. po H., odnosno 5. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Sabahudin (Sejad) Dizdarević, rođen 2. marta 1996. godine u Bužimu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Rujnica, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 1. augusta 2024. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima. Imenovanom ostaje obaveza polaganja stručnog ispita za imama, hatiba i muallima.

Dekret stupa na snagu 1. augusta 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3939-2/24

Datum: 29. safer 1446. god. po H.
02. septembar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije mostarskog br. 07-1-517/24 od 22. augusta 2024. godine, shodno odredbi člana 42 i 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te člana 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju glavnog imama

Amer (Rešid) Jugo, rođen 7. februara 1985. godine u Bugojnu, postavlja se na dužnost glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Tomislavgrad na mandatni period od četiri (4) godine, počevši od 2. septembra 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Tomislavgrad i Amer Jugo će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Tomislavgrad u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 2. septembra 2024. godine i važi do 1. septembra 2028. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 01-07-1-4366-2/24

Datum: 16. rebi'ul-evvel 1446. god. po H.

19. septembar 2024. godine

Rješavajući po prijedlogu koordinatora poslova muftije za Zapadnu Evropu, a na temelju odredbi člana 42., 61. i 82. Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst, odredbi člana 4. Pravilnika o reisu-l-ulemi Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, odredbi člana 19. Pravilnika o organiziranju Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini u dijaspori, odredbe člana 46. Pravilnika o imamima a sve u vezi sa članom 11. Zakona o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini (Sl. Glasnik BiH 05/04), reisu-l-ulema Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini donosi:

DEKRET

o razrješenju dužnosti glavnog imama Islamske zajednice Bošnjaka u Švicarskoj

Član 1.

Jasmin (Sejfija) Demić, rođen 12. marta 1965. godine u Selo Paljevo, općina Tutin, glavni imam Islamske zajednice Bošnjaka u Švicarskoj razrješava se dužnosti glavnog imama Islamske zajednice Bošnjaka u Švicarskoj zaključno sa 20. septembrom 2024. godine.

Član 2.

Ovim dekretom stavlja se van snage dekret broj: 06-07-1-5389-2/22. od 4. džumadel-uhra 1444. god. po H. 27. decembar 2022. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Napomene saradnicima

Glasnik je zvanično glasilo Rijaseta Islamske zajednice BiH. Izlazi dvomjesečno. Objavljuje akademske članke, istraživačke i stručne radove, prevedene tekstove, prikaze knjiga iz oblasti vjerskih disciplina i islamske/bošnjačke kulturne baštine kao i službena akta organa Rijaseta Islamske zajednice u BiH. Objavljuje i radove iz drugih oblasti po odluci urednika. Glasnik nastoji popularizirati naučna istraživanja iz oblasti islamskih nauka i kulturne baštine Bošnjaka te informirati čitaoce o radu službi i institucija Rijaseta IZ-e.

Svi objavljeni radovi odobreni su od strane urednika. Akademska, pravna i jezička odgovornost je na autorima radova. Osnovni jezik Glasnika je bosanski. Prilikom pisanja radova primjenjuje se norma Pravopisa bosanskog jezika sa fonetskom transkripcijom dok se naučna transkripcija pri-

mjenjuje u uskostručnim tekstovima. Vrstu naučne transkripcije bira autor. Radovi mogu sadržavati arapski, turski, perzijski kao i druge jezike u transkripciji. Dostavljeni radovi su predmet provjere urednika u smislu akademskih i tehničkih kriterija. Autori prihvataju redakcijske intervencije u tekstu.

Radovi se mogu poslati putem maila glasnik_riz@yahoo.com ili na adresu: Gazi Husrev-begova 56a, 71000 Sarajevo. Rad mora biti u Microsoft Wordu ne veći od 10 stranica formata A4, font Times New Roman. Slike i svi drugi prilozi moraju biti priloženi odvojeno.

Sva prava zadržana. Nijedan dio Glasnika ne može biti umnožavan, pohranjivan u sisteme za umnožavanje bez prethodnog dopuštenja Uredništva i autora tekstova, izuzev kratkih navoda u naučne svrhe.

ISSN 1512-6609, ISSN 2233-095X (Online)

Izdavač: RIJASET ISLAMSKE ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI. Urednik: MUSTAFA PRLJAČA; Redakcija: MEHO ŠLJIVO, SAMEDIN KADIĆ, SENADA TAHIROVIĆ, MEVLUDIN DIZDAREVIĆ, EKREM TUCAKOVIĆ i ALDINA SULJAGIĆ-PIRO; tehnički urednik: SUAD PAŠIĆ lektura: AMILA ŠADIĆ HAJDAREVIĆ; dizajn korice: TARIK JESENKOVIĆ; prijevod na arapski jezik: NURKO KARAMAN; prijevod na engleski jezik: IFET MUSTAFIĆ. DTP: EL-Kalem. Štampa: Štamparija DOBRA KNJIGA, d.o.o. - Sarajevo; Uredništvo i administracija: 71000 Sarajevo, Gazi Husrev-begova br. 56A, telefon: 033/532-255, fax: 033/441-800, e-mail: glasnik_riz@yahoo.com. Glasnik izlazi dvomjesečno. Rukopise slati na adresu Uredništva. Rukopisi se ne vraćaju. Štampani tiraž 2000 primjeraka. Cijena Glasnika iznosi 10 KM. Uplata u KM na žiro-račun 1602005500015065 kod VAKUFSKE BANKE DD Sarajevo - uz naznaku za Glasnik. Glasnik je upisan u registar javnih glasila u Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta pod brojem 446 od 27. 08. 1994. godine.